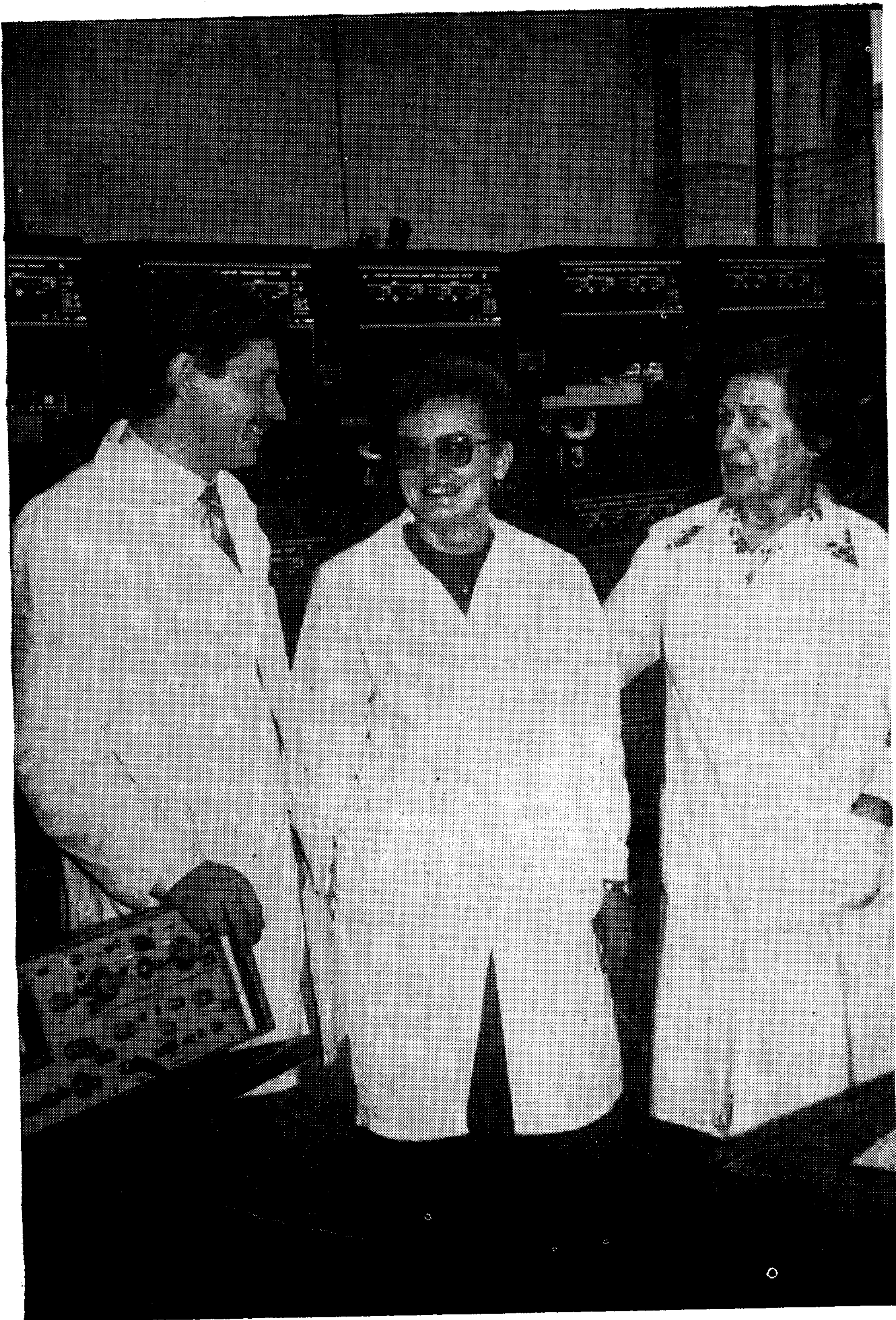

KOMUNISTAS

4 • 1987

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS!

KOMUNISTAS

LIETUVOS KOMUNISTŲ PARTIJOS CENTRO KOMITETO
TEORINIS IR POLITINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (754) • 1987 M. BALANDIS

EINA NUO 1918 METŲ BALANDŽIO 6 DIENOS
IŠEINA KARTĄ PER MĖNESĮ LIETUVIŲ IR RUSŲ KALBOMIS

ŠIAME NUMERYJE:

LKP CK LEIDYKLA, VILNIUS

Pirmajame viršelio puslapyje: I. Toidzė. Leninas kalba nuo šarvuočio Suomijos stotyje 1917 m. balandžio 3 d. Fragmentas.

Antrajame viršelio puslapyje: Vilniaus elektros matavimo technikos gamyklos partinės organizacijos aktyvistai: (iš kairės į dešinę) elektroninės matavimo technikos cecho partinės organizacijos sekretorius, radijo aparatūros reguliuotojas A. Panavas, LKP XIX suvažiavimo delegatė, gamyklos partinio komiteto narė, montuotoja S. Čeriasova, to paties cecho partinės organizacijos sekretoriaus pavaduotoja, montuotoja E. Novikova. (Žr. „Dirbti naujoviškai, atsisakyti senų įpročių, p. 51).

Trečiajame viršelio puslapyje: Čekoslovakija. Naujus sudėtingus uždavinius sprendžia staklių gamintojai, kurių pagaminta produkcija perkama 60 pasaulio šalių. Nuotraukoje (viršuje) Prahos Gostivaržo įmonės cechas, kur gaminamos aukštos klasės šlifavimo staklės.

Afganistanas. Darbo žmonės nekantraudami laukia spaudos su žiniomis apie nacionalinį susitaikymą. Nuotraukoje matome Balho provincijos valstiečius, susidomėjusius naujais laikraščių numeriais.

Ketvirtajame viršelio puslapyje: J. Gudmono plakatas „Komunistinė talka — taikaus darbo šventė!"

TASS'o, S. Platūkio nuotr.

Duota rinkti 1987.02.23—1987.03.18. Pasirašyta spaudai 1987.04.03. LV 08095. Formatas 70×108/16. Ofsetinė spauda. 6 sp. l., 8,4 sąlyg. sp. l., 9,025 sąl. spalv. atsp., 8,7 apsk. leid. l. Tiražas 82 576 (lietuvių kalba — 73 445, rusų kalba 9 131). Užs. Nr. 471.

Redakcijos adresas: 232600 Vilnius-MTP, „Tiesos" g. 7

Telefonai: vyr. **redaktoriaus** — 61-04-14; **vyr. redaktoriaus pavaduotojo** — **61-04-61; sekretoriato** — 61-34-05; marksizmo-leninizmo propagandos skyriaus — 61-04-29; partijos gyvenimo skyriaus — 61-04-75; kultūros skyriaus — 61-04-08; liaudies ūkio ekonomikos skyriaus — 61-04-57; vertėjų — 61-04-98.

Spaudė LKP CK leidyklos spaustuvė, 232656 Vilnius, „Tiesos" g. 1/9.

Korektorė — **A. AIDUKIENĖ**

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ ЛИТВЫ «КОМУНИСТАС» («КОММУНИСТ») НА ЛИТОВСКОМ ЯЗЫКЕ. ЖУРНАЛ ОСНОВАН В 1918 ГОДУ. ВЫХОДИТ РАЗ В МЕСЯЦ.

Главный редактор А. Виршулис

Издательство ЦК КП Литвы.

Адрес редакции: 232600, Вильнюс, «Тиесос», 7.

Отпечатано в типографии Издательства ЦК КП Литвы, 232656, Вильнюс, «Тиесос», 1/9.

Į TARYBINĘ LIAUDĮ

TARYBŲ SĄJUNGOS KOMUNISTŲ PARTIJOS CENTRO KOMITETO KREIPIMASIS

Brangūs draugai!

Artėja Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos septyniasdešimtmetis. Tai didelė tarybinės liaudies šventė.

Mūsų revoliucija — įžymiausias XX amžiaus įvykis, pradėjęs naują erą žmonijos gyvenime. Laikas giliai atskleidė jos didžiulę reikšmę, išryškino milžiniškas galimybes, kurias atveria socialistinė visuomenės raida.

Mūsų sąmonėje, mūsų jausmuose Spalis — tai didžiausio nacionalinio tarybinių žmonių pasididžiavimo objektas. Revoliucija buvo neregėtas masių istorinės kūrybos polėkis, nugalėjusios liaudies, nusimetusios kapitalistų ir dvarininkų išnaudojimo jungą, didžiausio pakilimo momentas.

Bolševikų partijai, kuri pakėlė Rusijos darbininkų klasę, darbo žmones revoliuciniam žygiui, vadovavo Vladimiras Leninas. Jo teorinė mintis, jo moralinis pavyzdys, jo titaniškos veiklos vaisiai gyvuos per amžius.

Didįjį Spalį tęsia mūsų darbai šiandien. Šalyje vyksta persitvarkymas, revoliucinis savo esme kuriamasis darbas. Jo tikslas — paspartinti socialistinės visuomenės pažangą. To siekiama liaudies valią išreiškiančia politine partijos linija — CK balandžio plenumo, TSKP XXVII suvažiavimo linija.

Reikšmingi, principingai svarbūs nutarimai priimti sausio mėnesį įvykusiame Centro Komiteto plenume.

Jie apginkluoja partiją ir liaudį persitvarkymo teorija, mobilizuoja jas gilesnėms reformoms, drąsioms priemonėms, kurios turi suteikti socializmui šiuolaikines visuomeninės organizacijos formas.

Mūsų šalis — pirmoji, kur socializmas įgyvendintas praktikoje. Spalio pergalė įtvirtino istorijoje neregėtus žmonių socialinės būties pagrindus: darbo žmonių valdžią — politikoje, visuomeninę gamybos priemonių nuosavybę — ekonomikoje, kolektyvizmą ir draugišką savitarpio pagalbą — žmonių santykiuose. Šie revoliuciniai pertvarkymai — socialistinės santvarkos gyvybinių jėgų pagrindų pagrindas, jų neišsenkamas šaltinis.

Didysis Spalis, socializmas išvadavo mūsų Tėvynę nuo negalavimų ir nelaimių, kurios ir iki šiol apkartina daugelio pasaulio šalių tautų gyvenimą. Mūsų šalyje nėra žmogaus išnaudojimo. Nėra nedarbo. Nėra nacionalinės priespaudos. Nėra skurdo ir neraštingumo. Darbo žmonės gyvena socialinio saugumo sąlygomis, būdami tikri dėl rytdienos.

Tam buvo įvykdyta Spalio revoliucija, tam gyvuoja socializmas.

Kurdama socializmą, mūsų šalis tapo galinga industrinė valstybė su didžiuliu ekonominiu ir moksliniu-techniniu potencialu. Pasiektas vienas aukščiausių pasaulyje masių išsilavinimo lygis. Į darbo žmonių namus atėjo gerovė. Įprastinėmis gyvenimo normomis tapo nemokamas medicininis aptarnavimas, valstybės rūpinimasis motinyste ir vaikais, karo ir darbo veteranais, senyvo amžiaus piliečiais. Vos ne kasdien tūkstančiai šeimų švenčia įkurtuves.

Šalyje įvykdyti didžiuliai pertvarkymai kultūros srityje. Visas pasaulis mato, kad socializmas — tai santvarka, sugebanti pasiūlyti humanistinę alternatyvą buržuazinės visuomenės nežmoniškumui ir smurtui, dvasiniam nuskurdimui, santvarka, kuri išsaugo ir gausina tikrąsias civilizacijos vertybes ir dėl šio sugebėjimo ir orientacijos atmeta kultūrą, grindžiamą komercija ir pasipelnymu.

Šiandien mes siekiame, kad tarybinė ekonomika pakiltų į aukščiausią pasaulyje efektyvumo ir mokslinės techninės pažangos lygį. Tada bus žymiai išplėstas pagrindas toliau kelti liaudies gerovei ir visapusiškai lavintis visiems visuomenės nariams, patenkinti materialiniams ir dvasiniams žmonių poreikiams.

Kelią į tai atvėrė Spalis, socializmas.

Socialistinės revoliucijos pergalė įtvirtino realias darbo žmogaus teises ir laisves, įtvirtino Tarybų valdžią — pačios liaudies atrastą demokratinę valstybinio gyvenimo formą. Tarybinė politinė sistema sudaro visas prielaidas kuo plačiau išvystyti demokratiją ir liaudies iniciatyvą.

Šią sistemą sukūrė Spalis, sukūrė socializmas.

Revoliucija padėjo pagrindus nacionaliniam klausimui išspręsti mūsų šalyje. Tarybų valdžios metais buvo praktikoje įtvirtinta tautų lygybė, jų broliškas bendradarbiavimas. Pakilo visų respublikų ekonomika ir kultūra. Susiformavo vieninga tarybinė liaudis, kuri didžiuojasi savo bendrais laimėjimais ir yra pasirengusi apginti socialistinius iškovojimus nuo bet kokių pasikėsinimų.

Nacionalinių santykių tobulinimas, kaip ir kiekvienas gyvas procesas, kelia naujas problemas. Jos yra sprendžiamos ir bus sprendžiamos, remiantis principais lenininės nacionalinės politikos, kuri jautri viskam, kas liečia nacionalinius interesus, nesitaiksto su jokiomis nacionalistinėmis ir šovinistinėmis apraiškomis.

Šalies pažanga yra ir bus naudinga kiekvienai nacijai ir tautybei jų tolesnio suartėjimo interesais, visos mūsų nepažeidžiamos sąjungos interesais. TSRS tautas vienija tvirta draugystė, socialistinis internacionalizmas ir tarybinis patriotizmas.

Tai mums davė Spalis, tai mums davė socializmas.

Mes gyvename pasaulyje, kuris, mūsų revoliucijos veikiamas, labai pasikeitė. Jau daugiau kaip trečdalis žmonijos atsikratė kapitalistinio išnaudojimo pančių. Socializmas gyvuoja, vystosi, stiprėja kaip pasaulinė sistema. Nebėra kolonijinių imperijų — yra dešimtys jaunų suverenių valstybių.

Smarkiai sustiprėjo tarptautinis proletariatas, kurio interesus reiškia marksistinės-lenininės komunistų ir darbininkų partijos. Plėtojami masiniai demokratiniai, antiimperialistiniai, antikariniai judėjimai. Bendroji kapitalizmo krizė gilėja.

Dabartinį socialinį-politinį pasaulio veidą dėsningai suformavo istorinis procesas, kuriam pradžią davė Spalis.

Mūsų pirmiesiems žingsniams socializmo kūrimo keliu vadovavo Vladimiras Leninas. Jis ir šiandien su mumis: persitvarkymas vis giliau įtvirtina partijos ir šalies gyvenime revoliucinę lenininę dvasią.

Su mumis šiandien ir visi tie, kurie pasiaukojo didžiajam socializmo žygiui. Tarybiniai žmonės amžinai su dėkingumu minės revoliucionierius leniniečius, Iljičiaus bendražygius, kurie pradėjo didvyriškas bolševizmo tradicijas ir, įveikę visas negandas bei išmėginimus, liko tvirtai ištikimi komunizmo idealams.

Neišblės vardai ir paveikslai tų, kurie dalyvavo trijose Rusijos revoliucijose, tų, kurie 1917 metų Spalyje sutriuškino dvarininkų ir kapitalistų valdžią.

Šventas Pilietinio karo didvyrių, visų, kurie apgynė Tarybų respubliką nuo imperialistinių interventų ir baltagvardiečių, atminimas. Mūsų liaudis neužmirš užsienio kovotojų internacionalistų, kurie paskelbė šūkį „Šalin rankas nuo Tarybų Rusijos!" ir su ginklu rankose stojo ginti Spalio iškovojimų.

Mes visada žavėsimės tuo, ką nuveikė pirmųjų penkmečių entuziastai, galingos industrijos statytojai, kolektyvinio žemės ūkio organizatoriai, socialistinės kultūros kūrėjai.

Nemirtingas tarybinio žmogaus, kareivio ir darbininko, žygdarbis Didžiajame Tėvynės kare. Mes nusilenkiame žuvusiųjų už socialistinės Tėvynės garbę ir laisvę, paaukojusiųjų gyvybę, kad pasaulis būtų išgelbėtas nuo fašistinio maro, atminimui. Su pagarba ir dėkingumu mes minime kitų šalių karius, patriotus, antifašistus — mūsų sąjungininkus ir bendražygius tame išsivadavimo mūšyje.

Tėvynė visada didžiuosis darbo šaunumu, dvasios stiprybe tarybinių žmonių, kurie po sunkiausio karo pakėlė iš griuvėsių miestus ir kaimus, atkūrė šalį, padarė ją dar galingesnę.

Draugai!

Mes turėjome pakelti visus sunkumus ir išmėginimus, kurie laukia pionierių, žengiančių istorijos keliais. Jie mūsų nesustabdė. Mes mokėmės juos įveikti ir įveikėme.

Socializmas buvo pradėtas kurti ūkinio chaoso ir karinės suirutės aplinkoje. Beveik tris dešimtmečius TSRS viena priešinosi pasauliniam kapitalizmui, nuolat susidurdama su imperialistiniu spaudimu ir šantažu. Kare prieš hitlerinę agresiją šalis neteko 20 milijonų savo sūnų ir dukterų, neteko trečdalio nacionalinio turto. Daug metų reikėjo dirbti įtempus visas jėgas, gyventi atsisakant to, kas būtiniausia. Mes ištvėrėme, mes nepalūžome.

Bet buvo ir kitkas. Brangia kaina teko mokėti už nukrypimus nuo lenininių naujos visuomenės kūrimo principų ir metodų, už socialistinio teisėtumo, demokratinių gyvenimo normų partijoje ir visuomenėje pažeidimus, už voliuntaristines klaidas, už mąstymo dogmatiškumą, praktinių veiksmų inertiškumą.

Aštuntojo dešimtmečio pabaigoje — devintojo dešimtmečio pradžioje mūsų visuomenėje atsirado stagnacijos tendencijų, ėmė kauptis sunkumų, neišspręstų problemų, socializmui svetimų reiškinių. Tai jautė, dėl to nerimavo partija, visa tarybinė liaudis. Centro Komitetas stojo už tai, kad su revoliuciniu ryžtingumu mūsų reikalai, visas mūsų gyvenimas būtų pakreiptas į gerąją pusę.

Balandžio plenumo pradėtą kursą darbo žmonės sutiko kaip savo gyvybinį reikalą. Partijoje atkuriamas griežtas savikritiškumas, nuoširdumas politikoje, mokėjimas dirbti, priemonės, reikalingos susidariusiai situacijai pagerinti, pasiryžimas tuojau pat pradėti jas realizuoti — visa tai susilaukė plataus liaudies pritarimo.

TSKP XXVII suvažiavimas giliai, leniniškai apmąstė gyvenamą laiką, savo nutarimuose sujungė tikslų didingumą ir galimybių realizmą. Suvažiavimas buvo tiesos pamoka, kuri turi aktualią politinę ir dorovinę reikšmę. Viso to, kas trukdo žengti į priekį, bekompromisis, atviras įvertinimas — tai principinga, lenininė pozicija, partijos jėgos rodiklis.

Kadaise Leninas sakė: kai mums „... iškildavo **praktiškai** nauji uždaviniai, šiems uždaviniams spręsti tartum iš žemės išaugdavo naujos jėgos, ir dar niekas persilaužimo išvakarėse neįtardavo, kad tokių jėgų esama". Taip ir šiandien: partijoje ir liaudyje išauga, įsitraukia į revoliucinį persitvarkymo darbą naujos jėgos, kurios dar vakar nebuvo pasireiškusios.

Šalis suaktyvėjo, įgavo naujos energijos. Grynesnė darosi moralinė atmosfera visuomenėje, įdomesnis, įvairesnis dvasinis gyvenimas. Kaip

neatskiriami kasdienybės bruožai įtvirtinamas viešumas ir teisingumas, kritika ir reiklumas.

Nuosekliai įgyvendinama liaudies ūkio plataus rekonstravimo strategija ir taktika. Reorganizuojamas svarbiausių ekonomikos šakų valdymas. Panaudojami naujo ūkio mechanizmo svertai. Daugėja darbo kolektyvų, kurie ryžtingai orientuoja darbą į efektyvumo, rentabilumo didinimą. Techniškai modernizuojama gamyba. Įgyvendinamos priemonės, kuriomis siekiama iš pagrindų pagerinti produkcijos kokybę. Pirmaisiais penkmečio metais liaudies ūkis pagal pagrindinius rodiklius viršijo planines užduotis.

Tačiau negalima pernelyg žavėtis tuo, kas pasiekta. Žengti tik pirmieji žingsniai, pagrindinis darbas — prieš akis.

Ar yra garantijų, kad reikalai pajudės, kad persitvarkymų procesas nesustos, kad ankstesnės klaidos nepasikartos?

Taip, yra. Persitvarkymu suinteresuota liaudis, juo didžiai suinteresuota darbininkų klasė — pagrindinė tarybinės visuomenės jėga. Persitvarkymui vadovauja partija, darbais įrodanti savo sugebėjimą su revoliuciniu atkaklumu kovoti už naujų uždavinių išsprendimą, pasiryžusi ir mokanti atnaujinti savo darbo formas ir metodus.

Partijos ir liaudies, kurias sutelkia praeities patyrimas, atsakomybės už šalies nūdieną ir ateitį suvokimas, vieningi siekimai, bendri veiksmai — tai garantija, kad XXVII suvažiavimo kursas bus realizuojamas nenukrypstamai. Visapusiškas socialistinės santvarkos demokratizmo plėtojimas — tai garantija, kad strateginis uždavinys — atvesti visuomenę į naują kokybinę būklę — bus išspręstas.

Daugiau demokratijos — vadinasi, daugiau socializmo.

Turi būti ir bus daroma visa, kad darbo žmonės galėtų praktiškai daryti lemiamą poveikį ir valstybinių bei visuomeninių organų formavimui, ir jų veiklai, darbo kolektyvų veiklai ir gyvenimui visiško viešumo aplinkoje, pareigūnų kontroliavimo, atsiskaitomumo ir renkamumo sąlygomis. Negalima sėkmingai žengti į priekį, neatsisakius administravimo ir komandavimo, nereikalingo reglamentavimo ir draudimo, nesugriovus valdininkiško nepasitikėjimo žmonių protu ir patyrimu, jų šeimininkišku, valstybiniu požiūriu į darbą sienos.

Socialistinė demokratija — tai platėjanti ir gilėjanti liaudies savivalda, laisvas protų ir talentų lenktyniavimas. Tikra demokratija kūrybinga savo esme. Ji nesutaikomas neatsakingumo, demagogijos, įsitikinimo, kad viskas leistina, priešas.

Partija nuosekliai įgyvendina principą: nei viena organizacija, nei vienas darbuotojas negali būti nekontroliuojamas, nekritikuojamas. Į vadovų postus vis daugiau iškeliama žmonių, kurie nūdieniškai mąsto, yra pasirengę atsakyti už savo veiksmus liaudžiai.

Plėsdami demokratiją, stiprindami socialistinį teisėtumą, skatindami Liaudies deputatų tarybų, profsąjungų, komjaunimo, kitų visuomeninių organizacijų aktyvumą, išaukštindami asmenybės orumą, visokeriopai apsaugodami piliečių, darbo kolektyvų teises, mes atveriame kelią galingiausiai kuriamajai socializmo jėgai — laisvo žmogaus laisvam darbui laisvoje šalyje.

Draugai!

Centro Komitetas ragina visus tarybinius žmones įsisąmoninti ir jausti atsakomybę už tai, kokia šalis bus ateityje, už socializmo likimą. Tai, kas pasiekta po Spalio, per socializmo kūrimo dešimtmečius, — didinga. Bet laikas mums meta naują iššūkį. Pasikeitusiomis sąlygomis, kaip buvo pabrėžta CK sausio plenume, vėl tikrinamas mūsų visuomenės dinamiškumas, jos sugebėjimas sparčiai kilti pažangos pakopomis.

Išbandomas mūsų ekonomikos efektyvumas, imlumas pažangioms technologijoms, mokėjimas gaminti pirmarūšę produkciją, išlaikyti bet kurią

konkurenciją pasaulinėse rinkose. Išbandomas mūsų moralės, viso mūsų gyvenimo būdo sugebėjimas nuolat plėtoti ir turtinti socialistinės demokratijos, socialinio teisingumo ir humanizmo vertybes. Išbandomas mūsų užsienio politikos tvirtumas ir nuoseklumas ginant taiką, jos lankstumas ir ištvermingumas imperializmo kurstomų karštligiškų ginklavimosi varžybų, jo didinamo tarptautinio įtempimo sąlygomis.

Į tarybinę liaudį, į Spalio Tėvynę žiūri visas pasaulis: ar ištversime, ar deramai atsakysime į socializmui mestą iššūkį.

Centro Komitetas apeliuoja į darbo žmonių darbininkišką garbę, profesinį pasididžiavimą, tarybinių žmonių patriotizmą. Šiandien mes dirbame, kad būtų realizuotos dvyliktojo penkmečio užduotys. Šis penkmetis ypač svarbus spartinimo programoje. Per trumpą laiką reikia užtikrinti kokybinį poslinkį ekonomikoje, sudaryti tvirtus įdirbius ateičiai. Šis uždavinys — vienas iš svarbiausių lenktyniavimui dėl deramo Spalio 70-mečio sutikimo. Ir jo sėkmingas išsprendimas priklauso nuo kiekvieno visuomeninės gamybos dalyvio asmeninės pažiūros į darbą, nuo to, kaip reikliai kolektyvuose skambės darbo sąžinės balsas.

Didelį ir atsakingą vaidmenį čia vaidina profsąjungos. Persitvarkymas ragina jas tapti nenuilstamomis darbo žmonių organizatorėmis kovoje už šiuolaikinę gamybos kultūrą, už tvirtą profesionalizmą.

Iš senų senovės mūsų žemė garsėjo meistrais. Tais didžiai vertinamais meistrais, kurie puikiai moka atlikti darbą taip, kad jis būtų šlovinamas visame pasaulyje. Tarybų šalies istorijoje nemaža pavyzdžių, kai jos darbininkai, mokslininkai, inžinieriai, konstruktoriai pasiekdavo rezultatus, kurie pranokdavo pasaulinius laimėjimus. Šiandien mes tuo labiau sugebame tai padaryti.

Centro Komitetas apeliuoja į tarybinių žmonių protą ir patyrimą. Gatavų receptų visiems gyvenimo atvejams nebūna. Tegul persitvarkymas tampa visaliaudine kūrybine laboratorija. Atidžiai ir kritiškai apmąstykime atnaujinimo praktiką, branginkime kiekvieną pažangaus patyrimo kruopelę, perimkime ir plėtokime jį. Gyva, nevaržoma mintis — būtina spartinimo sąlyga.

Partija nuolat mokosi iš liaudies. Ji perima jos kolektyvinį protą, masių patyrimu tikrina savo politiką ir laiko savo pareiga teisingai išreikšti tai, ką suvokia liaudis.

Centro Komitetas apeliuoja į tarybinės liaudies drąsą. Laužyti sustabarėjusias formas, metodus, įpročius nėra lengva. Dėl persitvarkymo reikia kovoti, persitvarkymą reikia ginti. Čia reikia atkaklumo, tvirtumo, principingumo. Reikia ir charakterio, ir pasiaukojimo.

Ne kartą tarybinės liaudies drąsa, ištvermė, atsparumas buvo dedami ant istorijos svarstyklių ir nulemdavo pergalę. Partija įsitikinusi, kad taip bus ir dabar.

Centro Komitetas apeliuoja į tarybinių žmonių pilietinius jausmus. Šalis gyvena reiklų ir įdomų metą, kai kiekvienas jos pilietis pasirenka kelią pagal savo dorovę. Dirbdami abejingai, su šalta širdimi, mes pradėto darbo negalėsime nudirbti. Jis visa savo esme atmeta miesčionišką prisitaikėlių, pašalinių stebėtojų, abejingų vartotojų moralę. Persitvarkymui reikia žmonių, kurie sielojasi dėl darbo, reiklių, nepakenčiančių neūkiškumo vilkinimo. Jam reikia politinių kovotojų, pasiaukojamai atsidavusių komunizmo idealams, mokančių apginti ir gausinti mūsų didžiąsias socialines, moralines ir kultūrines vertybes.

Partija ir liaudis daug tikisi iš jaunimo — energingo, trokštančio permainų, aštriai reaguojančio į trūkumus. Jauniems žmonėms reikia suteikti galimybę daugiau pasireikšti savarankiškame darbe. Laikas suteikia plačią dirvą veikti komjaunimui — kovingam, ieškančiam rimtų darbų, nepripažįstančiam biurokratizmo ir perdėto organizavimo, tikram jaunimo vadovui.

Centro Komitetas kreipiasi į TSKP narius. Patvirtinkite, draugai komunistai, kiekviena savo gyvenimo diena, kad suvokiate ir prisiimate didžiulę politinę atsakomybę, kuri šiuo persilaužimo laikotarpiu tenka TSKP kaip valdančiajai šalies partijai. Prisiminkite, kad iš jūsų veiksmų, iš jūsų elgesio liaudis sprendžia apie partiją. Pasiaukojamo darbo, drąsumo, novatoriškumo pirmiausia reikalaujama iš jūsų. Komunisto pareiga visada ir visur elgtis pagal partinę sąžinę — o ne kitaip. Nuo jūsų asmeninės iniciatyvos labai priklauso, kaip vyks visuomenės atsinaujinimo procesas.

Centro Komitetas ragina visus tarybinius žmones kuo aiškiausiai įsisąmoninti, kad mūsų kasdieninis darbas, kiekvienas žingsnis šalies ekonominio ir socialinio vystymo spartinimo keliu įgauna vis didesnę reikšmę pasaulinėje politikoje.

Spalio septyniasdešimtmetis artėja tokiu momentu, kai pačiai žmonių giminei yra iškilusi išlikimo problema. Pasaulio — prieštaringo, bet vieningo ir savitarpiškai susijusio pasaulio — ateitis lemiama šiandien. Planeta gali ir turi būti išvaduota nuo branduolinio karo grėsmės. Gyvenimas saugumo, nepriklausomybės ir pažangos sąlygomis gali ir turi būti užtikrintas visoms tautoms. Ne viskas čia priklauso nuo mūsų — nuo TSRS, nuo socializmo. Bet kas priklauso, mes padarysime ir padarysime viską.

Mūsų partijos ir valstybės kursas pasaulinėje politikoje — nuosekliai taikus. Į tarptautines problemas mes žiūrime realistiškai, lanksčiai, vadovaudamiesi nauju politiniu mąstymu. Mes nenukrypstamai sieksime, kad ties trečiojo tūkstantmečio slenksčiu valstybės nusimestų branduolinius šarvus, kad būtų užkirstas kelias ginklui į kosmosą, kad jis būtų sumažintas ir galiausiai likviduotas Žemėje.

Bet kol tarptautinė reakcija kursto ginklavimosi varžybas, kol ji neatsisakė socialinio revanšo ir „kryžiaus žygių" prieš socializmą politikos, TSKP ir Tarybų valstybė darys viską, kad būtų palaikoma reikiamo lygio mūsų šalies, socialistinės sandraugos gynybinė galia. Tarybiniai žmonės gali būti tikri: mes niekada, jokiomis aplinkybėmis neleisime imperializmui įgyti karinio pranašumo.

Į kovą už taiką mes orientuojame visą mūsų šalies politinį autoritetą, visą jos tarptautinę įtaką. Ir jie bus tuo veiksmingesni, kuo geriau bus tvarkomasi mūsų namuose, kuo platesnis bus mūsų bendradarbiavimas su broliškomis socialistinėmis šalimis. Socializmas ir taika neatskiriami. Kuo galingesnis socializmas, tuo stipresnė taika.

Brangūs draugai!

Visa mūsų visuomenė — toje pačioje barikadų pusėje. Partijos ir liaudies tikslas — vienas tikslas. Esminiai darbininkų klasės, kolūkinės valstietijos, inteligentijos interesai — vieni interesai. Vyresniųjų kartų, socializmo kūrimo veteranų ir jų jaunosios pamainos idealai — vieni idealai. Kiekvienos nacijos ir tautybės, kiekvienos respublikos, visos Tarybų Sąjungos ateitis — viena ateitis.

Spalio idealai ragina dirbti tarybinės liaudies gerovės, Tėvynės klestėjimo, socializmo ir taikos labui. Sujunkime į vieną visumą savo protą, savo valią, savo energiją. Skirkime šią neįveikiamą jėgą tam, kad būtų išspręsti mums iškilę nauji uždaviniai. Įvykdykime viską, kas numatyta. Garbingai tęskime revoliucinį Spalio žygį!

**TARYBŲ SĄJUNGOS KOMUNISTŲ PARTIJOS
CENTRO KOMITETAS**

TSKP CENTRO KOMITETE

TSKP CENTRO KOMITETAS PRIĖMĖ NUTARIMĄ „DĖL PASIRENGIMO DIDŽIOSIOS SPALIO SOCIALISTINĖS REVOLIUCIJOS 70-OSIOMS METINĖMS“

1987 m. lapkričio 7 dieną — Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 70-osios metinės.

Prieš septynis dešimtmečius, pažymima nutarime, įvyko persilaužiamasis šalies ir pasaulio istorijos įvykis. Bolševikų partijos su V. Leninu priešakyje vadovaujami, Rusijos darbininkų klasė, darbo žmonės įvykdė didžiausią revoliuciją. Revoliuciją, kuri reiškė žmonijos posūkį į socializmą, paskelbė pirmosios Žemėje darbininkų ir valstiečių valstybės gimimą, davė pradžią iš principo naujai, teisingai visuomeninei santvarkai.

Spalio 70-metis — tai didelė tarybinės liaudies šventė, socialistinių šalių tautų, visų pažangiųjų planetos žmonių šventė. Tai kovinė mūsų jėgų, socializmo laimėjimų apžiūra. Kartu tai ir etapas, nuo kurio aukštumos reikia įsisąmoninti nueito kelio rezultatus ir pamokas, pasaulyje vykstančius pakitimus, naujus uždavinius, kurie tarybinei visuomenei yra iškilę dabartiniame, nepaprastai svarbiame jos raidos etape.

Artėjantį jubiliejų, kaip pabrėžė TSKP CK 1987 m. sausio plenumas, tarybiniai žmonės sutinka, nuodugniai pertvarkydami visas visuomenės gyvenimo sferas. Geriausias būdas Didžiojo Spalio 70-osioms metinėms pažymėti — aktyvinti visą mūsų pertvarkomąjį darbą, pasiekti naujų apčiuopiamų laimėjimų kovoje dėl spartesnio šalies ekonominio ir socialinio vystymo, dėl TSKP XXVII suvažiavimo nutarimų įgyvendinimo. Tuo bus duotas dar vienas galingas impulsas 1917 m. Spalyje pradėtam žygiui.

TSKP Centro Komitetas nutarė plačiai paminėti Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 70-ąsias metines, pabrėžė, kad būtina naudoti rengimąsi jubiliejui kaip svarbų veiksnį komunistų ir nepartinių, visų TSRS darbo žmonių darbo, politiniam ir dvasiniam aktyvumui toliau skatinti.

Sąjunginių respublikų Komunistų partijų Centro Komitetams, partijos kraštų, sričių, apygardų, miestų ir rajonų komitetams, pirminėms partinėms organizacijoms, tarybiniams organams, ministerijoms ir žinyboms, profsąjungų, komjaunimo ir kitoms visuomeninėms organizacijoms, kūrybinėms sąjungoms, Tarybinės Armijos ir Karinio Jūrų Laivyno politiniams organams pavesta parengti ir įgyvendinti konkrečias su artėjančia reikšminga data susijusias priemones.

Pritarta Tarybų Sąjungos Komunistų partijos Centro Komiteto Kreipimuisi į tarybinę liaudį Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 70-ųjų metinių proga. Pripažinta tikslinga apsvarstyti TSKP CK Kreipimąsi partiniuose, komjaunimo, profsąjungų susirinkimuose, darbo kolektyvuose, mokyklose ir karinėse dalyse.

Rekomenduota rengiantis jubiliejui sutelkti darbo žmonių, visų tarybinių žmonių pastangas tam, kad būtų praktiškai įgyvendinti TSKP XXVII suvažiavimo nutarimai, dvyliktojo penkmečio užduotys, ir pirmiausia 1987 metų valstybinis ekonominio ir socialinio vystymo planas.

Nutarime pažymima, kaip svarbu plėtoti masinį socialistinį lenktyniavimą dėl Didžiojo Spalio garbingo sutikimo. Susumuojant 1987 metų sąjunginio socialistinio lenktyniavimo rezultatus, atsižvelgti į tai, kaip įvyk-

dyti Spalio 70-ųjų metinių garbei priimti socialistiniai įsipareigojimai. Partinės organizacijos, tarybiniai organai turi kuo griežčiausiai kovoti su raportomanija, tikrosios padėties pagražinimu.

Kiekviename darbo kolektyve būtina apsvarstyti lenktyniavimo Spalio 70-ųjų metinių garbei rezultatus, numatyti papildomas priemones, kaip turėtų būti stiprinamas darbo rungtyniavimo vaidmuo kovoje dėl mokslinės techninės pažangos spartinimo ir esminio produkcijos kokybės pagerinimo, išteklių taupymo, dėl to, kad būtų griežtai vykdomos tiekimo sutartys.

Skatinti tiems darbo kolektyvams ir gamybos pirmūnams, kurie iki Spalio jubiliejaus įvykdys dvejų penkmečio metų planines užduotis, pasieks gerų techninių ir ekonominių rodiklių, garantuos aukščiausią gaminamos produkcijos kokybę, patvirtintas TSKP CK, TSRS Ministrų Tarybos, VPSCT ir VLKJS CK Jubiliejinis garbės raštas.

Priimtas VPSCT pasiūlymas pakviesti į Maskvą dalyvauti Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 70-ųjų metinių minėjimo iškilmėse iki 1000 socialistinio lenktyniavimo pirmūnų, dvyliktojo penkmečio spartuolių, pasiekusių geriausius rezultatus jubiliejiniais metais, taip pat broliškų socialistinių šalių darbo žmonių grupes — internacionalinio socialistinio lenktyniavimo savo šalyse ir Tarybų Sąjungos integraciniuose objektuose nugalėtojas.

TSRS valstybiniam mokslo ir technikos komitetui kartu su ministerijomis ir žinybomis, sąjunginių respublikų Ministrų Tarybomis pavesta TSRS liaudies ūkio pasiekimų parodoje 1987 m. liepos mėnesį atidaryti parodą „70 metų su Didžiojo Spalio vėliava", taip pat parengti nuolatinę ekspoziciją „Šalies ekonominio ir socialinio vystymo spartinimas". TSRS liaudies ūkio pasiekimų parodoje organizuoti jubiliejui skirtas sąjunginių respublikų dienas.

Pabrėžta, jog dirbant politinį darbą su darbo žmonėmis reikia įtikinamai atskleisti organišką Spalio revoliucijos žygių ir dabartinių, savo esme revoliucinių visų tarybinės visuomenės gyvenimo sričių pertvarkymų ryšį. Parodyti, kad ir šiandien klausimas liečia mūsų Tėvynės ateitį, esminius darbo žmonių interesus, istorinį socializmo likimą. Šiandien, kaip ir tada, reikia beribės ištikimybės komunistinei vėliavai, reikia nepalaužiamos valios ir atkaklumo siekiant iškeltų tikslų. Šiandien, kaip ir tada, svarbiausia varomoji permainų jėga yra Lenino partijos vadovaujama darbo liaudis, jos revoliucinė energija, gyva masių kūryba.

Partinėms organizacijoms, tarybiniams organams pasiūlyta, plačiai pasinaudojant artėjančiais rinkimais į vietines Liaudies deputatų tarybas, rajonų (miestų) liaudies teismų liaudies teisėjų ir liaudies tarėjų rinkimais, kitomis masinėmis kampanijomis, aiškinti Didžiojo Spalio pergales, iškovotas, kad būtų įgyvendinta darbo žmonių visavaldystė, demokratinį tarybinės valstybinės santvarkos pobūdį ir liaudies socialistinės savivaldos principus. Visokeriopai padėti šiuos principus įgyvendinti.

Argumentuotai rodyti socializmo laimėjimus ir esminius jo pranašumus prieš kapitalizmą, stiprinti tarybinių žmonių tikėjimą komunistinių idealų triumfu. Dirbti propagandinį darbą iš tiesos ir realizmo pozicijų, siekiant, kad visi tarybiniai žmonės, Lenino žodžiais tariant, įstengtų „kaip galima blaiviau, aiškiau, vaizdžiau išsiaiškinti, ką būtent mes „išbaigėme" ir ko neišbaigėme". Drąsiai atskleisti trūkumus ir kelti darbo žmones į kovą dėl jų pašalinimo, įkvėpti atkakliam socializmo tobulinimo, TSKP programinių tikslų įgyvendinimo darbui.

Pažymima, jog partinės organizacijos turi nuolat rūpintis, kad didėtų komunistų avangardinis vaidmuo, siekti, kad kiekvienas jų būtų pavyzdys darbe, visuomeninėje politinėje veikloje ir buityje, garbingai perimtų ir tęstų šlovingus darbus nemirtingos bolševikų leniniečių gvardijos, kėlu-

sios mases šturmuoti senojo pasaulio, ginti revoliucijos iškovojimų ir kurti naujos visuomenės.

Naujiems uždaviniams spręsti reikia aktyviai naudoti didžiulį TSKP patyrimą, socializmo kūrimo patyrimą. Kuo platesnio masto ir sudėtingesnės yra šalyje vykstančios permainos, tuo svarbiau išmokti daryti iš praėjusios dienos išvadas šiai dienai ir rytdienai, tuo aktualiau stiprinti partijos ir liaudies vienybę, skiepyti tarybiniams žmonėms aiškų supratimą, kokie yra socializmo laimėjimų, gaivinančios Spalio idėjų jėgos šaltiniai.

TSKP CK mokslo ir mokymo įstaigų, propagandos, organizacinio partinio darbo skyriams pavesta kartu su Marksizmo-leninizmo institutu ir Visuomenės mokslų akademija prie TSKP CK parengti priemones, kurios padėtų iš esmės geriau tirti, studijuoti ir propaguoti istorinį TSKP patyrimą.

Marksizmo-leninizmo institutui prie TSKP CK kartu su TSRS Mokslų Akademija ir Visuomenės mokslų akademija prie TSKP CK pasiūlyta surengti 1987 metais tarptautinę mokslinę konferenciją „Didysis Spalis ir dabartis".

Svarbus partinių, profsąjungų, komjaunimo ir kitų visuomeninių organizacijų, Liaudies deputatų tarybų, darbo ir mokslo kolektyvų uždavinys — auklėti darbo žmones, ypač jaunimą, Komunistų partijos ir tarybinės liaudies revoliucinėmis, kovų ir darbo tradicijomis, neišardomos TSRS tautų draugystės dvasia, nuolatinio pasirengimo socialistinės Tėvynės gynybai dvasia.

TSKP Centro Komitetas yra tos nuomonės, jog būtina ir ateityje vis labiau stengtis, kad jaunosioms kartoms būtų skiepijama ištikimybė Didžiojo Spalio idealams, noras gausinti materialinius ir dvasinius tarybinės Tėvynės turtus, stiprinti jos ekonominę ir gynybinę galią. Paremtas Lenino komjaunimo iniciatyva išsiplėtęs patriotinis tarybinio jaunimo judėjimas su šūkiu „Revoliucinį žingsnį tvirčiau!". Priimtas VLKJS CK pasiūlymas 1987 m. spalio mėnesį sušaukti Leningrade sąjunginį komjaunuolių ir jaunimo sąskrydį, skirtą Spalio 70-osioms metinėms.

Partiniams komitetams ir Liaudies deputatų taryboms kartu su visuomeninėmis organizacijomis rekomenduota organizuoti senų bolševikų, karo ir darbo veteranų pagerbimą, imtis priemonių jų butų ir buities sąlygoms, medicininiam ir prekybiniam aptarnavimui gerinti.

Centriniai ir vietiniai laikraščiai bei žurnalai, televizija ir radijas, — sakoma TSKP CK nutarime, — turi sistemingai skelbti publikacijas, nuodugniai atskleidžiančias pasaulinę istorinę Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos reikšmę, novatoriškus, pionieriškus pertvarkymus, įgyvendinamus šalyje partijai vadovaujant, nuolatinį TSKP rūpinimąsi tarybinių žmonių gerove ir taikiu gyvenimu.

TSRS valstybiniam leidyklų, poligrafijos ir knygų prekybos reikalų komitetui pavesta išleisti TSRS tautų kalbomis, taip pat užsienio kalbomis knygų, brošiūrų, bukletų, plakatų, skirtų Tarybų valstybės istorijai ir šiandienai, mūsų šalies tautų draugystei, dideliems tarybinio mokslo ir kultūros laimėjimams, revoliucijos, karo ir darbo didvyriams.

Pasiūlyta išleisti: TSRS centrinei statistikos valdybai — rinkinį „TSRS liaudies ūkis per 70 metų", TSRS finansų ministerijai ir TSRS valstybiniam bankui — 1, 3 ir 5 rublių vertės jubiliejines memorialines monetas, TSRS ryšių ministerijai — Spalio jubiliejui skirtą pašto ženklų seriją, vokų, atvirukų.

Pažymima, jog rengiantis Spalio revoliucijos 70-osioms metinėms būtina plačiai naudoti auklėjamąsias tarybinės literatūros ir meno, masinio kultūrinio darbo galimybes. TSRS kultūros ministerija, TSRS valstybinis televizijos ir radijo komitetas, TSRS valstybinis leidyklų, poligrafijos ir knygų prekybos reikalų komitetas, TSRS valstybinis kinematografijos komitetas, TSRS valstybinis kūno kultūros ir sporto komitetas, šalies kūrybi-

nės sąjungos turi numatyti, kad būtų išleisti Didžiajam Spaliui, tarybinės liaudies didvyriškumui skirti geriausi tarybinės literatūros kūriniai, sukurti nauji spektakliai, filmai ir parengtos koncertų programos, retrospektyviai rodomi kino ir televizijos filmai, rengiamos parodos, organizuojamos sporto šventės.

Pripažinta, jog svarbu aktyviau stiprinti nacionalinių kultūrų ryšius ir sąveiką. Pritarta kūrybinių organizacijų iniciatyvai surengti TSRS tautų literatūros ir meno dienas respublikose, kraštuose ir srityse. 1987 m. spalio mėnesį Maskvoje bus surengta sąjunginė dailės paroda „Didžiojo Spalio 70-metis". Koordinuoti šiuos renginius pavesta TSRS kultūros ministerijai.

Pagal Antrojo sąjunginio liaudies kūrybos festivalio, skirto Didžiojo Spalio 70-mečiui, programą numatoma 1987 m. gegužės—lapkričio mėnesiais organizuoti liaudies dailininkų ir dekoratyvinės taikomosios dailės meistrų kūrinių parodas, choro, teatro, choreografijos dienas, folkloro ir pučiamųjų instrumentų muzikos šventes, kuriose dalyvaus saviveiklininkų kolektyvai — festivalio apžiūrų ir konkursų nugalėtojai.

Partinėms organizacijoms, masinės informacijos priemonėms pavesta nuosekliai nušviesti įvairiapusišką ir konstruktyvią TSKP ir Tarybų valstybės užsienio politikos veiklą, kuria siekiama likviduoti branduolinę grėsmę ir užtikrinti visuotinę taiką, kuri grindžiama giliu dabartinių realijų suvokimu, aktyviai įtvirtina naują politinį mąstymą. Įtikinamai atskleisti mūsų poziciją tarptautiniuose reikaluose — aiškią, sąžiningą, teisingą, parengtą atsižvelgiant į teisėtus visų tautų interesus. Skelbti pasaulio žmonėms tiesą apie naują santvarką, apie socializmą kaip kapitalizmo alternatyvą.

Būtina plačiai nušviesti socialistinės sandraugos šalių laimėjimus, aktualius jų bendradarbiavimo klausimus, komunistų ir darbininkų partijų veiklą, tautų ir šalių antiimperialistinę kovą. Parodyti, kad šiandien pasaulio ir socialinės pažangos ateitis glaudžiau negu bet kada anksčiau susijusi su pasaulinės socializmo sistemos ekonominio ir politinio vystymosi dinamiškumu.

VPSCT, VLKJS CK, Tarybinių draugystės ir kultūrinių ryšių su užsienio šalimis draugijų sąjungai, atitinkamoms ministerijoms ir žinyboms, vietiniams partiniams organams rekomenduota organizuoti integracinėse statybose ir kituose bendradarbiavimo objektuose darbo, taikos ir draugystės estafetes Didžiojo Spalio 70-mečio garbei. Plėtoti Tarybų Sąjungos darbo kolektyvų ir socialistinių šalių darbo žmonių kolektyvų socialistinį lenktyniavimą, organizuoti internacionalines darbo sargybas ir pamainas, profesinio meistriškumo konkursus, draugystės festivalius ir vakarus, parodas, bendrus visuomeninius politinius ir masinius kultūrinius renginius, skirtus Spalio jubiliejui.

Numatytos priemonės, kurių tikslas — aiškinti užsienio auditorijose Spalio idėjas, dabartinę TSKP ir Tarybų valstybės politiką.

Pripažinta, kad tikslinga 1987 m. lapkričio mėnesį Maskvoje surengti TSKP Centro Komiteto, TSR Sąjungos Aukščiausiosios Tarybos ir RTFSR Aukščiausiosios Tarybos bendrą iškilmingą posėdį, skirtą Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 70-mečiui.

Maskvos ir Leningrado miestuose, sąjunginių ir autonominių respublikų sostinėse, kraštų ir sričių centruose, miestuose ir rajonuose rekomenduota surengti atitinkamų partinių komitetų ir Liaudies deputatų tarybų iškilmingus posėdžius, skirtus Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 70-mečiui, kuriuose dalyvautų darbo žmonių, visuomeninių organizacijų atstovai, armijos ir laivyno kariai.

Įmonėse, kolūkiuose ir tarybiniuose ūkiuose, įstaigose ir mokyklose, karinėse dalyse įvyks iškilmingi susirinkimai Didžiojo Spalio 70-mečio garbei.

INFORMACINIS PRANEŠIMAS

APIE LIETUVOS KOMUNISTŲ PARTIJOS CENTRO KOMITETO PLENUMĄ

Kovo 13 d. įvyko Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto VI plenumas.

Plenumas apsvarstė klausimą „Dėl respublikos partinės organizacijos uždavinių gilinti persitvarkymą, gerinti darbą su kadrais, vadovaujantis TSKP CK 1987 m. sausio plenumo nutarimais".

Pranešimą padarė Lietuvos Komunistų partijos CK Pirmasis Sekretorius P. Griškevičius.

Diskusijose kalbėjo Lietuvos KP Vilniaus miesto komiteto pirmasis sekretorius V. Mikučiauskas, Lietuvos KP Mažeikių rajono komiteto pirmasis sekretorius S. Giedraitis, Lietuvos TSR statybos ministras B. Šešplaukis, Lietuvos KP Šiaulių miesto komiteto pirmasis sekretorius K. Zaleckas, Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas R. Songaila, Lietuvos KP Panevėžio miesto komiteto pirmasis sekretorius N. Vaitkevičius, Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininkas V. Sakalauskas, Anykščių rajono Levaniškių kolūkio fermos vedėja Z. Skaržauskienė, Lietuvos TSR Mokslų Akademijos prezidentas J. Požela, Lietuvos KP CK sekretorius A. Brazauskas, Klaipėdos pieno kombinato elektrošaltkalvė L. Drozdova, Lietuvos TSR vidaus reikalų ministras S. Lisauskas, Lietuvos KP CK sekretorius V. Astrauskas, Lietuvos žuvies pramonės gamybinio susivienijimo generalinis direktorius E. Urbonavičius, Lietuvos KP Kauno miesto komiteto pirmasis sekretorius R. Rimaitis, Šiaulių rajono kolūkio „Pirmyn" pirmininkas A. Jocas, Lietuvos TSR valstybinio agropramoninio komiteto pirmininko pirmasis pavaduotojas G. Konopliovas, Kauno „Drobės" gamybinio susivienijimo audėja Z. Panciriova, Lietuvos KP Alytaus miesto komiteto pirmasis sekretorius S. Rybakovas.

Svarstytu klausimu plenumas priėmė nutarimą.

Plenumo darbe dalyvavo TSKP CK atsakingas darbuotojas N. Leonovas.

RESPUBLIKOS PARTINĖS ORGANIZACIJOS UŽDAVINIAI GILINTI PERSITVARKYMĄ, GERINTI DARBĄ SU KADRAIS, VADOVAUJANTIS TSKP CK 1987 m. SAUSIO PLENUMO NUTARIMAIS

Lietuvos Komunistų partijos CK Pirmojo Sekretoriaus draugo P. GRIŠKEVIČIAUS pranešimas Lietuvos Komunistų partijos CK VI plenume

Gerbiami draugai! Kaip žinia, TSKP CK sausio plenume buvo svarstomos persitvarkymo problemos ir partijos kadrų politika. Išklausęs ir apsvarstęs TSKP CK Generalinio Sekretoriaus Michailo Gorbačiovo pranešimą šiais klausimais, plenumas vieningai pritarė TSKP CK Politinio biuro politinėms ir praktinėms išvadoms, padarytoms, išanalizavus situaciją, susidariusią šalyje laikotarpiu iki TSKP CK 1985 m. balandžio plenumo. Visiškai pritarta principiniam persitvarkymo proceso ir pirmųjų rezultatų, pasiektų vykdant partijos XXVII suvažiavimo nutarimus, įvertinimui. Plenumas numatė dabartinės TSKP kadrų politikos uždavinius. Sausio plenumo nutarimais tiesiogiai tęsiamas ir plėtojamas TSKP CK 1985 m. balandžio plenumo ir partijos XXVII suvažiavimo kursas. Tarybų Lietuvos komunistai, darbo žmonės vieningai pritaria jiems ir jais nenukrypstamai vadovausis.

Plenume pažymėta, kad tarybinės liaudies laimėjimai, pasiekti per beveik 70 socializmo kūrimo metų, yra didžiuliai ir neginčijami. Bet jie neturi užgožti to fakto, kad ties aštuntojo ir devintojo dešimtmečio riba šalis ėmė lėtinti žengimo į priekį tempus. Visose tarybinės visuomenės sferose pradėjo kauptis sunkumai ir neišspręstos problemos, atsirado stagnacijos ir kitų socializmui svetimų reiškinių. Michailo Gorbačiovo pranešime leniniškai atvirai pasakyta apie tai ir apie priežastis, sukėlusias šiuos negatyvius procesus.

Nepaprastai reikšminga, jog esant tokiai sudėtingai padėčiai partija rado jėgų ir drąsos imtis persitvarkymo, vadovauti jam, organizuoti tikrai revoliucinį darbą, kad būtų ryžtingai įveikti stagnacijos reiškiniai, sudarytas patikimas ir veiksmingas mechanizmas šalies ekonominiam ir socialiniam vystymui spartinti. Labai aiškiai pabrėžta, kad kito kelio, išskyrus persitvarkymą, nėra, ir trauktis mes negalime ir neturime kur.

Partijos ir liaudies aktyviai remiamas, persitvarkymas daro vis didesnį poveikį padėčiai šalyje, įgyja naujų kokybinių bruožų. Bendras jo politi-

nis rezultatas, kaip pabrėžta plenumo nutarimuose, yra tas, kad tarybinės visuomenės gyvenime vyksta pastebimos permainos. Stiprėja teigiamos tendencijos, klostosi nauja dvasinė atmosfera. Kaip aktyviai veikiantys principai vis labiau įsitvirtina viešumas, teisingumas, nesitaikstymas su trūkumais, siekimas geriau dirbti. Pirmaisiais penkmečio metais šalies liaudies ūkis pagal pagrindinius rodiklius viršijo plane numatytas užduotis.

Visos šios teigiamos tendencijos ėmė reikštis ir mūsų respublikoje. Nacionalinės pajamos per pirmuosius penkmečio metus padidėjo 3,9 procento vietoje 3,5 procento pagal planą. Gamybos ir darbo našumo augimo tempai pramonėje daugiau kaip 1,5 karto viršijo užplanuotuosius. Teigiami poslinkiai išryškėjo žemės ūkyje, kapitalinėje statyboje, transporte ir ryšiuose, gyventojų aptarnavimo sferoje.

Tačiau atliekamas darbas dar nevisiškai atitinka laiko dvasią. Kai kuriomis labai svarbiomis kryptimis, ypač efektyvumo ir kokybės, mokslinės techninės pažangos spartinimo srityje, socialinėje sferoje, permainos vyksta sunkiai. Lėtai griaunamas ir užleidžia savo pozicijas per metų metus susidaręs ekonominio ir socialinio vystymo stabdymo mechanizmas. Dar neprarado jėgų ir įtakos konservatizmas, inercija, pasenęs mąstymas.

Mes turime atvirai ir reikliai nagrinėti trūkumų ir nesėkmių priežastis, nustatyti, kas ir kur trukdo žengti į priekį. Bet svarbiausia — kuo energingiau ir ryžtingiau šalinti šias kliūtis.

Atėjo laikas praktiškai realizuoti TSKP CK sausio plenumo nutarimus. Didžiulę reikšmę turi M. Gorbačiovo kelionė į Latviją ir Estiją. Jo kalbos kaimyninių respublikų aktyvui, mintys, pareikštos daugelyje susitikimų su darbo žmonėmis, yra plati ir aiški veiksmų programa, kaip persitvarkyti ir paspartinti ekonominį bei socialinį vystymą ir mūsų partinei organizacijai. Numatydami praktinius uždavinius plenumo nutarimams realizuoti, mes privalome vadovautis M. Gorbačiovo kritinėmis pastabomis, patarimais ir nurodymais, grįsti jais savo praktinę veiklą.

Daugiau kaip pusę pramonės įrengimų reikia keisti dėl to, kad jie fiziškai paseno, ketvirtadalį — dėl to, kad atsiliko jų techniniai ir ekonominiai parametrai. Tačiau įmonės dar lėtai rekonstruojamos ir techniškai modernizuojamos. Pernai šiems reikalams buvo skirta 25 procentais daugiau valstybinių kapitalinių įdėjimų negu 1985 metais. Tačiau 62 milijonai rublių šių lėšų neįsisavinta. Dėl statybos organizacijų ir užsakovų kaltės ne visi įdėjimai įsisavinti Valstybinio agropramoninio komiteto, Statybinių medžiagų pramonės, Lengvosios pramonės, Automobilių transporto ir plentų, Komunalinio ūkio ministerijų ir kitų šakų įmonėse. Nematyti deramo spartinimo šia kryptimi ir mašinų gamybos komplekse, kur beveik pusė visų įrengimų fiziškai susidėvėję, ir juos būtina pakeisti. Silpnai vadovavo ir šį darbą nepakankamai kontroliavo pirmiausia respublikos Ministrų Taryba (drg. V. Kazanavičius ir J. Rusenka), Lietuvos Komunistų partijos CK šakiniai skyriai. O juk šiemet techniškai modernizuojant ir rekonstruojant veikiančias įmones teks įsisavinti 27 procentais daugiau lėšų negu pernai. Visose šakose ir visomis kryptimis turime sustiprinti organizacinį darbą ir šioje labai svarbioje srityje numatytų planų realizavimo kontrolę.

Šiandien mes esame priversti pareikšti kritiką ir kai kurioms sąjunginėms ministerijoms. Antai Automobilių pramonės ministerijos Šiaulių dviračių ir variklių gamyklos „Vairas" rekonstrukcija tęsiasi jau dešimt metų. Gamykla rekonstruojama nekompleksiškai, remiantis pasenusia technologija. Niekaip nesibaigia Elektrotechnikos pramonės ministerijos Klaipėdos sausųjų galvaninių elementų gamyklos „Syrius" rekonstravimas. Toks požiūris neatitinka persitvarkymo dvasios ir reikalavimų.

Pertvarkyti gamybą turime, diegdami naujausius mokslo ir technikos pažangos laimėjimus. Tačiau mokslo ir technikos plėtojimo srityje persilaužimo dar nematyti. Ir pagal atliktų mokslinių-techninių užduočių skai-

čių, ir pagal darbų apimtis metinis planas nevisiškai įvykdytas. Labiausiai atsiliko Valstybinis agropramoninis komitetas (drg. S. Vasiliauskas), Lietuvos žuvies pramonės gamybinis susivienijimas (drg. E. Urbonavičius), Vilniaus ir Kauno F. Dzeržinskio staklių gamybiniai susivienijimai (drg. K. Baranauskas ir K. Dzidolikas), Kapsuko maisto pramonės automatų gamybinis susivienijimas (drg. J. Šeškevičius) ir kai kurios kitos įmonės. Tai akivaizdžiai rodo, jog daugelis mūsų ūkinių vadovų dar nepersitvarkė pagal partijos reikalavimus, iš inercijos stengiasi įvykdyti einamuosius planus bet kuria kaina, nepakankamai rūpinasi gamybos vystymo perspektyvomis.

Lėtai gerėja mokslinio potencialo panaudojimas, mokslo ir gamybos integracija. Tik 20 procentų pagal ūkines sutartis atliekamų aukštųjų mokyklų mokslinių darbų prilygsta išradimams. Neįdiegiamas kas penktas darbas, atliktas Mokslų Akademijos institutuose ir aukštosiose mokyklose. Taip yra todėl, kad mokslinės jėgos vis dar išskaidomos smulkioms, mažareikšmėms temoms, kaip reikiant nekoordinuojami moksliniai tyrimai. Šiuos trūkumus turi greičiau pašalinti respublikos Valstybinis plano komitetas (drg. B. Zaikauskas), Mokslų Akademija (drg. J. Poželа), Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija (drg. H. Zabulis).

Ypač opi mūsų problema — gerinti produkcijos kokybę. Negalima toliau taikstytis su tuo, kad daugelyje įmonių metų metais gaminama produkcija, kuri beviltiškai paseno, kelia rimtus vartotojų priekaištus, stabdo mokslinę techninę pažangą. Pernai aukščiausios kategorijos produkcijos lyginamasis svoris nesudarė nė pusės, pagal šį rodiklį mes atsiliekame nuo kaimyninių respublikų. Patikrinimai rodo, kad kas antroje įmonėje pažeidžiami standartų reikalavimai ir techninės sąlygos. Daugelis ministerijų ir žinybų, susivienijimų ir įmonių dar nenusiteikė dirbti taip, kad būtų iš esmės pakeltas produkcijos techninis lygis ir pagerėtų jos kokybė. Tai patvirtina ir pirmieji valstybinio priėmimo rezultatai. Ne visi kolektyvai jam kaip reikiant pasirengė. Tai buvo svarbiausia priežastis, dėl kurios neįvykdytos dviejų mėnesių planinės užduotys Vilniaus elektrotechnikos gamykloje „Elfa" (direktorius drg. V. Blinkevičius, partinio komiteto sekretorius drg. V. Sizovas), Šiaulių trikotažo fabrike „Verpstas" (buvęs direktorius drg. P. Bilevičius, partinio komiteto sekretorė drg. R. Ščeponavičienė) ir kai kuriose kitose įmonėse. Kyla klausimas: kur žiūrėjo ministerijos, partijos miestų ir rajonų komitetai, CK šakiniai skyriai (drg. L. Maksimovas ir I. Izvekovas), respublikos Ministrų Taryba?

Didelį nerimą kelia tai, kad iš esmės nepagerėjo liaudies vartojamų prekių gamybos organizavimas. Tik vadovų neatsakingumu galima paaiškinti tai, kad 22 įmonėse sumažėjo šių prekių gamyba. Tarp jų tokios didelės įmonės, kaip Alytaus medvilnės kombinatas (direktorius drg. D. Jakšys), „Elnio" gamybinis susivienijimas (generalinis direktorius drg. P. Karkalas), Lietuvos gamybinis susivienijimas „Neris" (generalinis direktorius drg. V. Šumakaris), Panevėžio kabelių gamykla (direktorius drg. V. Stankevičius) ir kitos.

Daugelis vartojimo dirbinius gaminančių įmonių pradėjo dirbti naujomis ūkininkavimo sąlygomis. Tačiau toli gražu ne visos jos gauna gerus galutinius rezultatus. Tai pirmiausia liečia lengvąją pramonę (ministras drg. J. Ramanauskas). Nors ne kartą buvo kritikuota, tačiau nėra didesnių poslinkių atnaujinant vaikiškų gaminių, pirmiausia drabužių ir avalynės, asortimentą, didinant jų gamybą ir gerinant kokybę.

Persitvarkymas reikalauja ryžtingai pakeisti vartojimo prekių gamybos ir realizavimo sferų savitarpio santykius. Šie santykiai turi būti grindžiami griežtai principiniu pagrindu. Prekybos ministerija (drg. P. Mickūnas) ir Lietuvos vartotojų kooperatyvų sąjunga (drg. V. Ramanauskas) privalo atidžiau tyrinėti paklausą, kur kas ryžtingiau užkirsti kelią į rinką neturinčioms paklausos ir prastos kokybės prekėms.

Liaudies deputatų tarybų vykdomieji komitetai, Prekybos ministerija, Buitinio gyventojų aptarnavimo ministerija, Vietinės pramonės ministerija, Lietuvos vartotojų kooperatyvų sąjunga be reikiamo aktyvumo imasi organizuoti liaudies vartojamų prekių gamybos, buitinio gyventojų aptarnavimo ir visuomeninio maitinimo kooperatyvus. Pasyviai į tai žiūri daugelis partijos miestų ir rajonų komitetų.

Anaiptol ne visos problemos išspręstos tobulinant ūkio mechanizmą kapitalinėje statyboje. Blogai organizuojamas materialinis-techninis aprūpinimas, kolektyvinės rangos statybose diegimas. Lėtai skinasi sau kelią visiška ūkiskaita ir finansavimasis, objektų statybos išbaigtumas. Draugai V. Kazanavičius, B. Šešplaukis ir A. Baltušis, CK statybos ir miestų ūkio skyrius (drg. A. Daukša) turi kur kas aktyviau spręsti šiuos klausimus. Susilpnėjo dėmesys transporto materialinės-techninės bazės stiprinimui, ypač geležinkelio stočių, mazgų ir kelių ūkio vystymui. Labai užsitęsė Vilniaus manevravimo stoties statyba. Seniai reikia rekonstruoti sostinės geležinkelio stotį.

Atsakomybė už šiuos trūkumus pirmiausia tenka apygardų vadovams draugams V. Kastanauskui ir D. Bliaskinui. Bet daugiau dėmesio šių klausimų sprendimui turi skirti ir respublikos Ministrų Taryba, Valstybinis plano komitetas, Pabaltijo geležinkelio vadovybė ir šalies Susisiekimo ministerija.

Respublikos liaudies ūkyje nepaprastai svarbią vietą užima agropramoninis kompleksas. Antrus metus veikia nauji jo valdymo organai. Pirmasis klausimas, kuris visus mus jaudina, — kaip vyksta viso šio komplekso veiklos pertvarkymas, kokius jis duoda rezultatus? Yra neginčijamų teigiamų poslinkių, kurie patvirtina partijos priimtų priemonių teisingumą. Pirmaisiais penkmečio metais šiek tiek pagerėjo daugelis gamybinių rodiklių. Įvykdyti visų pagrindinių žemės ūkio produktų valstybinio supirkimo planai.

Tačiau nusiraminti jokiu būdu negalima. Kelia nerimą tai, kad pablogėjo kolūkių ir tarybinių ūkių galutiniai ūkinės veiklos rezultatai: sumažėjo pelnas ir grynosios pajamos, gamybos rentabilumas. Analizė parodė, jog tai atsitiko pirmiausia todėl, kad sumažėjo papildomos pajamos už produkciją, realizuotą viršum praėjusio penkmečio vidurkio. Vadinasi, ir gamybos augimas buvo nepakankamas. Yra ir daugiau priežasčių, kurias turime atidžiai išnagrinėti.

Pirmą kartą po TSKP CK 1982 m. gegužės plenumo atsirado nerentabilių ūkių. Iš viso jų dvylika: trys — Ukmergės rajone (partijos rajono komiteto pirmasis sekretorius drg. R. Petruškevičius, rajono vykdomojo komiteto pirmininkas drg. A. Bernotas); du — Zarasų rajone (drg. L. Galvelienė ir S. Imbrasas); po vieną ūkį — Alytaus, Ignalinos, Kaišiadorių, Lazdijų, Šiaulių ir kai kuriuose kituose rajonuose. 292 ūkiai patyrė nuostolius, realizuodami grūdus, 300 — bulves, 137 — kiaulieną, 37 — jautieną, 9 — pieną. Daugiausia tokių ūkių Akmenės, Jurbarko, Kaišiadorių, Šakių rajonuose. Yra jų net Kapsuko rajone.

Dėl to pirmiausia iškyla klausimas: kaip mes panaudojame sukurtą agropramoninio komplekso gamybinį potencialą, kokią naudą iš jo gauname? M. Gorbačiovo pareikšta kritika Latvijos ir Estijos agropramoninio komplekso darbuotojams liečia ir mus. Kai kurie mūsų gamybinio potencialo efektyvumo rodikliai prastesni negu kaimyninėse respublikose. Tai mes turime pasakyti atvirai, kad mūsų kadrai žinotų tikrąją padėtį ir padarytų kuo rimčiausias išvadas.

Akmenės, Anykščių, Jurbarko, Kaišiadorių, Molėtų, Raseinių, Šalčininkų, Šilalės rajonų kolūkiuose apsirūpinimas gamybiniais fondais per dešimt metų beveik padvigubėjo, o žemės ūkio bendrosios produkcijos gamyba padidėjo tik 1—8 procentais. Švenčionių rajone fondams padidėjus 75 procentais bendroji kolūkių produkcija sumažėjo. Didelis atotrūkis

tarp gamybinio potencialo ir žemės ūkio produkcijos augimo tempų atsirado net tokiuose stipriuose rajonuose, kaip Kauno (drg. P. Mikelionis ir drg. J. Dailydė), Kėdainių (drg. V. Povilauskas ir drg. D. Matukas), Vilkaviškio (drg. V. Kurmis ir drg. A. Žemaitaitis).

Agropramoninio komplekso vystymo trūkumų šaknys mūsų respublikoje iš esmės tos pačios, kurias atskleidė TSKP CK sausio plenumas. Tai nepakankamai nuodugni ir objektyvi vystymosi tendencijų analizė, ne visada kritiškas požiūris į pasiektus rezultatus, o galbūt ir kai kurių jų pervertinimas. Visa tai sukėlė tam tikrą dalies mūsų kadrų nusiraminimą.

Ir mūsų respublikos atžvilgiu visiškai teisinga kritika už tūpčiojimą vietoje grūdų gamyboje. Apie tai mes ne kartą kalbėjome. Ką dar galima pridurti prie to, kas buvo kalbama anksčiau? Pirmiausia reikia iš pagrindų pakeisti mūsų kadrų požiūrį į šią problemą. Gana teisintis objektyviomis priežastimis: blogu oru, technikos, trąšų stoka ir panašiai. Mineralinių ir organinių trąšų praėjusių metų javų derliui teko gerokai daugiau negu 1976 metais, kurie, kaip žinoma, buvo derlingiausi. Tačiau derliaus gauta 3 centneriais grūdų iš hektaro mažiau negu tada. Oro sąlygos, žinoma, daro ir darys tam tikrą įtaką derliui. Bet juk pirmaujantys ūkiai bet kuriomis sąlygomis gauna gerą derlių. Kodėl gi jų patyrimo nepanaudoja kiti kolūkiai ir tarybiniai ūkiai, dažnai nesilaiko net elementariausių agrotechnikos reikalavimų? Todėl, kad trūksta gyvo organizacinio darbo vietose.

Negalima silpninti dėmesio asmeniniams pagalbiniams gyventojų ūkiams. Pastaruoju metu atsirado tendencijų, kurios kelia didelį susirūpinimą. Pernai palyginti su 1985 metais gyvulių supirkimas iš gyventojų sumažėjo 9, o per du šių metų mėnesius — 23 procentais. Siekiant greičiau įveikti šią neigiamą tendenciją ir kompensuoti produkcijos sumažėjimą, būtina aktyviai plėtoti šeimyninę rangą.

Kalbėdamas aktyvo pasitarime Rygoje, M. Gorbačiovas pabrėžė, kad Pabaltijyje labiau negu kituose regionuose pribrendo sąlygos nuosekliai ir plačiai naudoti ekonominius valdymo metodus visose agropramoninio komplekso šakose ir sferose.

Dar toli gražu nevisiškai ir ne visur panaudojami tokie svarbūs intensyvinimo ir efektyvumo veiksniai, kaip kolektyvinė ranga ir ūkiskaita. Po įspūdingais apimties rodikliais dar slypi daug formalizmo. Įvesti veiksmingą kolektyvinę rangą ir ūkiskaitą visuose ūkių padaliniuose yra svarbiausias viso ekonominio darbo uždavinys. Valstybinis agropramoninis komitetas (drg. G. Konopliovas ir drg. V. Einoris), rajonų agropramoniniai susivienijimai, remdamiesi turimu geriausiu praktiniu patyrimu, privalo organizuoti ūkininkavimo mechanizmo pertvarkymą kiekviename ūkyje, suteikti konkrečią paramą jų vadovams ir specialistams. Mes galime ir privalome dar šiemet padaryti galą formalizmui diegiant kolektyvinę rangą ir ūkiskaitą, pasiekti šioje srityje visuotinio persilaužimo. Suprantama, šio darbo kontrolę turi užtikrinti partijos miestų ir rajonų komitetai, CK žemės ūkio ir maisto pramonės skyrius (drg. V. Simniškis).

Reikia atskirai pasakyti dėl Valstybinio agropramoninio komiteto ir jo vietinių organų darbo stiliaus ir metodų pertvarkymo. Rengiantis šiam plenumui, vietose apsilankė grupė Lietuvos Komunistų partijos CK narių, kandidatų į CK narius, Revizijos komisijos narių. Kelionės tikslas buvo pasikalbėti su komunistais, vietos aktyvu, kaip vyksta persitvarkymas, kas ir kaip pasikeitė. Patikrinimas parodė, kad šiomis temomis daug kalbama ir svarstoma. Žmonės laukia permainų ir patys aktyviai prisideda prie jų įgyvendinimo. Bet kartu daugelis ir abejoja dėl sėkmingo jų įgyvendinimo. Kodėl? O todėl, kad Valstybinis agropramoninis komitetas, kitos respublikinės ir rajonų organizacijos kaip ir anksčiau administruoja kolūkius ir tarybinius ūkius. Reta diena, kad kas nors iš aukštesniųjų instancijų nereikalautų ataskaitos vienu ar kitu klausimu. Ūkių vadovai

vienu balsu kalba, jog pablogėjo aprūpinimas technika, atsarginėmis dalimis, kaip ir anksčiau čia daug biurokratizmo ir vilkinimo. Vis dar trukdo dirbti daugybė pasenusių instrukcijų, kaustančių ūkinių darbuotojų iniciatyvą, smulkmeniškai reglamentuojančių jų operatyvinę veiklą. Tam reikia padaryti galą.

Trūksta darnumo paties respublikos Valstybinio agropramoninio komiteto aparato veikloje. Nepakankamai griežtai apibrėžtos pirmininko pirmųjų pavaduotojų, pavaduotojų veiklos ir atsakomybės sferos. Gremėzdiška rajonų agropramoninių susivienijimų, ūkių ir įmonių operatyvinės veiklos klausimų sprendimo tvarka. Valstybinio agropramoninio komiteto vadovybė (drg. J. Bernatavičius) ir partinis komitetas (drg. J. Grybėnas) delsia įvesti tvarką.

Visų agropramoninio komplekso grandžių vadovai turės atlikti didelį darbą, pertvarkydami ir savo mąstymą, ir praktinės veiklos formas bei metodus. Antra vertus, visi respublikiniai organai, pirmiausia Valstybinis plano komitetas, Valstybinis materialinio techninio tiekimo komitetas, Finansų ministerija, Statybos ministerija, Mokslų Akademija, pramonės įmonės turi aktyviai padėti toliau stiprinti agropramoninį kompleksą, rasti tam papildomų išteklių ir galimybių, visokeriopai didinti indėlį į Maisto programos realizavimą.

TSKP CK sausio plenumas labai daug dėmesio skyrė socialistinės demokratijos plėtojimui, liaudies savivaldos stiprinimui. Partija tai laiko viena svarbiausių sąlygų šalies ekonominiam ir socialiniam vystymui spartinti. Svarbu sudaryti tokias sąlygas, kad kiekvienas darbuotojas iš tikrųjų jaustųsi savo įmonės, visos šalies šeimininku.

Iš respublikos miestų ir rajonų gaunama vis naujų pranešimų apie vadovų rinkimus įmonėse, statybos organizacijose, tarybiniuose ūkiuose. Bet pirmieji žingsniai šiuo keliu žengiami dar nedrąsiai. Maža to, yra net atvejų, kai ūkiniai organai mėgina slopinti darbo kolektyvų iniciatyvą. Antai nenori sutikti su pasiūlymais dėl atskirų įmonių vadovų rinkimo respublikos Lengvosios pramonės ir Vietinės pramonės ministerijos.

Principinė visuomenės gyvenimo demokratizavimo kryptis yra tobulinti Tarybų veiklą ir pirmiausia padidinti jų vaidmenį užtikrinant kompleksinį regionų ekonomikos ir socialinės-kultūrinės sferos vystymą. Liaudies deputatų tarybos turi paimti į savo rankas kaimo socialinio vystymo klausimų sprendimą. Dėmesys šiems klausimams pastaruoju metu pastebimai susilpnėjo.

Dar ne visos Tarybos aktyviai pertvarko savo veiklą. Daug trūkumų yra Kauno miesto vykdomojo komiteto (pirmininkas drg P. Staškūnas), Anykščių (drg. A. Budavičius), Plungės (drg. A. Vindašius) ir kai kurių kitų vykdomųjų komitetų darbo stiliuje ir metoduose. Jie vis dar rengia daug posėdžių ir pasitarimų, rašo daug raštų, neatsisako formalizmo, biurokratizmo ir administravimo. Dvylika miestų ir rajonų vykdomųjų komitetų, tarp jų Jonavos, Kapsuko, Kėdainių, Pakruojo, Pasvalio, Radviliškio, Šilalės, Šilutės, Trakų, Vilniaus, pernai neįvykdė kapitalinių įdėjimų gyvenamųjų namų statybai įsisavinimo planų. Nepasiekta persilaužimo ir kooperatinėje gyvenamųjų namų statyboje.

Tarybos turi iš esmės pagerinti prekybos, buitinio aptarnavimo, sveikatos apsaugos, liaudies švietimo darbą, drąsiau plėtoti kooperatines gyventojų aptarnavimo formas.

Griežčiau reikalauti, kad vietinės Tarybos pertvarkytų savo darbą, turi respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas ir Ministrų Taryba.

Plačiame mūsų visuomenės demokratizavimo procese atsakingas vaidmuo tenka profsąjungoms. Bet, kaip parodė respublikos profsąjungų suvažiavimas, daugelis profsąjungų organizacijų dar lėtai pertvarko savo veiklą. Menkai jos teprisideda prie gyvenamojo ploto skirstymo, kitų socialinių, kultūrinių ir buitinių klausimų sprendimo, socialistinio lenkty-

niavimo organizavimo. Daugelis jų nieko nesiima, kad ūkiniai vadovai nepažeidinėtų Darbo įstatymų. Lietuvos Komunistų partijos Centro Komitetas tikisi, kad Respublikinė Profsąjungų Taryba (pirmininkas drg. A. Ferensas) ryžtingiau dirbs, siekdama įveikti inertiškumą ir popierizmą profsąjungų darbe.

Komjaunimo vaidmens didinimas reikalauja, kad jaunimas plačiau ir aktyviau dalyvautų ūkinėje, kultūrinėje ir valstybinėje veikloje. Tai ypač svarbu, nes ir tarp jaunų žmonių ėmė reikštis išlaikytinių nuotaikos. Susilpnėjo dalies jaunimo pareigos visuomenei jausmas, yra jaunų žmonių, menkai suprantančių, kad jaunos asmenybės gyvenimo, brendimo sąlygos turi būti kuriamos pirmiausia pačių jaunųjų rankomis. Tai labai svarbi komjaunimo auklėjamosios veiklos kryptis. Kartu daugelis partinių komitetų kaip ir anksčiau smulkmeniškai globoja komjaunimo organizacijas, deramai nesirūpina nuolatiniu gyvu partiniu poveikiu jų veiklai.

Bendro tarybinės visuomenės demokratizavimo proceso plotmėje mes turime šiandien nagrinėti ir vidinės partinės demokratijos plėtojimo klausimus. Pirmiausia būtina padidinti renkamųjų partijos organų — partijos Centro Komiteto, miestų, rajonų komitetų plenumų, visų kolegialių organų vaidmenį. TSKP CK sausio plenume visiškai teisingai buvo pažymėta, kad mūsų vykdomieji organai, pavyzdžiui, partinių komitetų biurai ir net partinis aparatas ėmė dominuoti, diktuoti savo valią renkamiesiems organams, nesiskaitydami su CK, miestų ir rajonų komitetų narių nuomone. Tai liečia ir tarybinius organus, kur kartais būdavo pernelyg išaukštinamas vykdomųjų komitetų vaidmuo ir sumenkinamas Liaudies deputatų tarybų sesijų vaidmuo. Persitvarkymo sąlygomis tokie reiškiniai negali būti toleruojami.

Negalima taikstytis ir su pačių renkamųjų partijos organų veiklos trūkumais. Partijos miestų ir rajonų komitetų plenumai, biurų posėdžiai rengiami reguliariai, mažiau gaunama klausimų, kuriuos rekomenduoja svarstyti aukštesnieji organai. Tačiau daugelio problemų svarstymas dar ne visada duoda reikiamą efektą. Antai partijos Jurbarko rajono komitetas per pastaruosius trejus metus keturis kartus plenumuose ir partinio aktyvo susirinkimuose svarstė žemės ūkio gamybos vystymo klausimus. Bet padėtis negerėja. Tai atsitinka todėl, kad svarstymas tampa savitiksliu, kai reikiant neparemiamas organizaciniu darbu, priimtų nutarimų vykdymo kontrole.

Tenka konstatuoti, kad lėtai keičiasi daugelio partinių komitetų darbo stilius ir metodai. Daugelis jų lūkuriuoja, bijo atsisakyti senų kanonų. Gyvas organizacinis darbas su žmonėmis partinėse organizacijose ir darbo kolektyvuose kaip ir anksčiau pakeičiamas kabinetiniu darbu. Toks darbo stilius ypač būdingas partijos Kapsuko miesto komitetui (drg. V. Sinickas), Kaišiadorių (drg. J. Greičiuvienė), Kelmės (drg. J. Leinartas), Utenos (drg. V. Tvarijonas), Lazdijų (drg. K. Stoncelis) ir kai kuriems kitiems partijos rajonų komitetams.

Kalbėdamas Taline, M. Gorbačiovas įspėjo dėl pavojaus, kad kai kurie partiniai vadovai gali nusiraminti: girdi, persitvarkymas jiems jau įveiktas etapas, ir dabar jeigu kas nors ir turėtų persitvarkyti, tai tik ne jie. Tai būtų nedovanotina klaida. Apie tai galbūt nereikėtų kalbėti, jeigu aktyvesnę poziciją partinių komitetų darbo stiliaus ir metodų pertvarkymo klausimais užimtų CK skyriai ir pirmiausia organizacinio partinio darbo skyrius (drg. V. Beriozovas).

Dar ne visur įsivyravo praktika partinių komitetų plenumuose ir biurų posėdžiuose išklausyti partinių organizacijų ir darbo kolektyvų vadovų ataskaitas, kaip persitvarkoma, kaip vykdomi TSKP XXVII suvažiavimo nutarimai. Tokios ataskaitos svarstomos kol kas tik kas trečiame partijos komitete. Šis darbas dar tvirtai neįsišaknijo ir Lietuvos Komunistų partijos CK praktikoje. Partijos Pakruojo, Šakių ir kai kurie kiti rajonų komitetai

pastaruoju metu apsiriboja tuo, kad svarsto daugiausia tik iš aukščiau rekomenduotus klausimus. Tai liudija, kad partiniai komitetai nerodo iniciatyvos, atitrūksta nuo aktualių miestų ir rajonų problemų.

Mes turime greičiau atsikratyti perdėto organizavimo ir formalizmo, rengdami partines konferencijas, partinių komitetų plenumus ir biurų posėdžius, spręsti pribrendusius klausimus viešai, konstruktyvios kirtikos ir savikritikos aplinkoje. Partiniai komitetai neturi smulkmeniškai globoti tarybinių ir ūkinių organų arba dirbti už juos. Jie privalo reikalauti iš jų didesnės atsakomybės, būti politinio vadovavimo organais.

Persitvarkymas įstrigs, ir mes nepasieksime reikiamų rezultatų, jeigu nepasitelksime aktyviam darbui visų 6 tūkstančių pirminių partinių organizacijų, visų 200 tūkstančių respublikos komunistų. Reikia tiesiai pasakyti, kad persitvarkymas kol kas silpnai apėmė šią pagrindinę, masiškiausią mūsų partinės organizacijos grandį. Daugeliui jų kol kas trūksta kovingumo, principingo reiklumo partijos nariams. Dažnai pasitaiko faktų, kai sunku net įžvelgti sąryšį tarp partinės įtakos ir kolektyvų ūkinės veiklos, socialinių klausimų sprendimo rezultatų.

Kai kurios pirminės partinės organizacijos nereiklios komunistams, liberaliai žiūri į tai, kad jie pažeidinėja partijos Įstatus, tarybinius įstatymus, elgesio normas. Tik pernai dėl šių priežasčių partijos Klaipėdos miesto komitetas turėjo 21 kartą, Biržų ir Tauragės rajonų komitetai — po septynis kartus atšaukti ir pagriežtinti partines nuobaudas komunistams už įvairius prasižengimus. Analogiška padėtis ir kai kuriose kitose miestų ir rajonų partinėse organizacijose.

Pirminių partinių organizacijų kovingumas žymiu mastu priklauso nuo to, kaip su jomis dirba partijos miestų ir rajonų komitetai. Daugelio jų aparato darbuotojai kaip ir anksčiau daugiau laiko praleidžia kabinetuose, nepakankamai įsigilina į padėtį vietose.

Partinės organizacijos turi sutelkti savo pastangas pirmiausia tam, kad būtų formuojamas šiuolaikinis komunistų, visų darbuotojų mąstymas. Reikia visur įtvirtinti gyvą, dinamišką darbo stilių, žodžių ir veiksmų vienovę, principingumą ir reiklumą. Tai svarbiausios kryptys, kuriomis partinės organizacijos turi praktiškai pertvarkyti savo veiklą.

TSKP CK sausio plenumas priėmė plačią kadrų politikos atnaujinimo programą. Reikės pasiekti, kad kiekvienai partinio, valstybinio ūkinio, visuomeninio darbo grandžiai vadovautų žmonės, atsidavę partijai ir liaudžiai, tikri novatoriai, sugebantys įveikti inerciją ir rutiną, kūrybiškai vykdyti partijos liniją. Tai dabar ypač svarbus respublikos partinės organizacijos uždavinys.

Mes kelsime ir remsime tik tuos darbuotojus, kurie ne tik žodžiais sutinka su persitvarkymu, bet ir aktyviai, kūrybiškai įsijungė į atsinaujinimo procesą, visas savo jėgas skiria bendram reikalui, sugeba iškovoti laimėjimus. Ir noriu ypač pabrėžti sausio plenumo nutarimo nuostatą, kad kas nesugeba pakeisti padėties pavestame bare į gerąją pusę, tebėra abejingas vykstančioms permainoms, kabinasi už to, kas sena, tas neturi teisės užimti vadovo posto.

Tai, kas pasakyta, liečia visus kadrus, bet pirmiausia mūsų pagrindinius kadrų ešelonus: respublikinės grandies vadovus, partijos miestų ir rajonų komitetų pirmuosius sekretorius, miestų ir rajonų vykdomųjų komitetų pirmininkus. Kiekvienas jų turi nuodugniai ir savikritiškai apmąstyti savo veiklą ir jos rezultatus, sugretinti juos su dideliais sausio plenumo reikalavimais ir padaryti konkrečias praktines išvadas.

TSKP Centro Komitetas laiko iš principo svarbiu dalyku laiku spręsti pribrendusius kadrų klausimus. Lietuvos Komunistų partijos CK neleis, kad prasidėtų kadrų kaitalynė, bet aktyviau sieks ir juos atjauninti. Tuo tarpu čia taip pat atsirado tam tikrų stagnacijos reiškinių. Pavyzdžiui, negalima laikyti normaliu dalyku, kad respublikos Valstybiniame plano

komitete kas ketvirtas skyriaus viršininkas yra pensijinio amžiaus. Tam tikru mastu tai liečia masinių informacijos ir propagandos priemonių, kai kurių kitų ministerijų ir žinybų vadovaujančią grandį, pramonės ir kitų susivienijimų, įmonių ir organizacijų vadovų korpusą.

Ši tendencija, kaip ir kiti darbo su kadrais trūkumai ir spragos, išryškėjo daugelyje partijos miestų ir rajonų komitetų. Formaliai numatomas kadrų rezervas, jis silpnai rengiamas ir ugdomas. Dėl šios priežasties jis dažnai būna neveiksmingas, tenka skubotai kelti žmones ne iš rezervo. Vadovaujantys kadrai vis dar parenkami ir iškeliami be reikiamo viešumo, uždarai. Silpnai į šį darbą įjungiami partinių komitetų nariai. Kaip ir anksčiau reikiamai neatsižvelgiama į pirminių partinių organizacijų ir darbo kolektyvų nuomonę.

Formalizmas žlugdo bet kurį gyvą darbą. Bet jis ypač neleistinas darbe su kadrais. Deja, jis dar dažnai pasireiškia. Kuo, jeigu ne formalizmu ir kampanijiškumu, galima pavadinti tai, kad, pavyzdžiui, partijos Prienų, Kauno, Skuodo rajonų komitetų biurai vienu prisėdimu patvirtina po 6—10 nomenklatūrinių darbuotojų charakteristikų? Formaliai, be jokių išvadų ir padarinių buvo atestuoti ūkių vadovaujantys darbuotojai ir specialistai Anykščių, Rokiškio ir kai kuriuose kituose rajonuose.

Mes privalome smarkiai padidinti reiklumą vadovaujantiems kadrams. Tikras rūpinimasis kadrais neturi nieko bendra su minkštaširdiškumu, nuolaidžiavimu ir atlaidumu.

Vadovų neatsakingumas, silpnas darbas turi dar vieną priežastį, kurią mes privalome ryžtingai išgyvendinti. Tai — netikusių darbuotojų persodinimas iš vienos vadovaujančios kėdės į kitą. Dar neretai būna taip, kad nesugebėjęs dirbti arba susikompromitavęs įmonės ar ūkio vadovas tuoj pat paskiriamas kito kolektyvo vadovo pavaduotoju tame pačiame arba kaimyniniame rajone. Tokiais atvejais partijos miestų ir rajonų komitetai turi būti kur kas griežtesni ir principingesni.

Pirmučiausia kiekvieno partinio komiteto ir organizacijos pareiga — rūpintis, kad vadovas būtų doras ir sąžiningas. Reikia ryžtingai atsikratyti prisitaikėlių, karjeristų, tų, kurie kompromituoja komunisto ir vadovo vardą gobšumu, rūpinasi tik savo gerove, girtauja, morališkai nevalyvi. Už tokius prasižengimus pernai partine tvarka nubausti 636 komunistai — įvairių rangų vadovai, o kai kuriuos iš jų teko pašalinti iš partijos. Mes ir ateityje negailestingai kovosime su šiomis gėdingomis apraiškomis.

Kelia pasipiktinimą tai, kad nors imtasi priemonių, siekiant realizuoti žinomą TSKP CK nutarimą dėl prirašinėjimų ir apgaudinėjimo išgyvendinimo Moldavijoje, kai kurie vadovai dar neatsisakė tokių nusikalstamų veiksmų.

Negali būti vietos protekcionizmui, šeimyniškumui, favoritizmui, darbuotojų iškėlimui dėl to, kad jie yra iš to paties krašto arba asmeniškai ištikimi. Kelia pasipiktinimą ir susirūpinimą tai, kad pastaruoju metu ir pas mus pasitaiko tokių gėdingų faktų. Pavyzdžiui, partijos Skuodo rajono komiteto pirmasis sekretorius drg. A. Vencevičius įtaisė į kolūkių pirmininkų pavaduotojų masinio politinio darbo reikalams — pirminių partinių organizacijų sekretorių — pareigas savo brolį ir net žmoną. Sužinota, kad taip pat pasielgė ir partijos Raseinių rajono komiteto pirmasis sekretorius drg. A. Baranauskas. Kyla pagrįstas klausimas: kaip gali taikstytis su tokiu elgesiu šių partijos rajonų komitetų biurų nariai, partinis aktyvas? Matyt, į šį reikalą turi įsikišti Lietuvos Komunistų partijos CK biuras.

Darbe su kadrais mes privalome griežtai ir nuosekliai laikytis leninines nacionalinės politikos reikalavimų. Vadovaujančių kadrų nacionalinė sudėtis turi atitikti respublikos gyventojų nacionalinę struktūrą. Bet kai kurių kategorijų kadrai dar nevisiškai atitinka šį reikalavimą. Nėra nė vieno nevietinės tautybės atstovo tarp Statybos, Prekybos ir kai kurių kitų ministerijų ir žinybų vadovų pavaduotojų, tarp Aukštojo ir specia-

liojo vidurinio mokslo, Sveikatos apsaugos, Kultūros ministerijų, valstybinių Statybos reikalų, Kainų, Leidyklų, poligrafijos ir knygų prekybos reikalų komitetų valdybų ir skyrių viršininkų. Analogiška padėtis ir su 22 rajonų vykdomųjų komitetų vadovaujančiais ir atsakingais darbuotojais. Visais klausimais, liečiančiais nacionalinių santykių vystymą, reikia būti ypač jautriems ir apdairiems, partiškai principingiems, rūpintis mūsų šalies tautų draugystės ir brolybės stiprinimu.

Šiandien, kaip niekada anksčiau, reikia, kad kadrų marksistinis-lenininis teorinis lygis būtų aukštas, kad jie giliai suvoktų partijos politiką, ekonominio ir socialinio vystymo spartinimo kursą, būtų sąmoningai pasirengę jį realizuoti. Čia didelį vaidmenį turi suvaidinti kadrų rengimas aukštosiose partinėse mokyklose. Vienas iš pirmučiausių uždavinių — pasiekti, kad dauguma etatinių partinių darbuotojų turėtų aukštąjį partinį-politinį išsilavinimą. Šiuo požiūriu daug turės padaryti Vilniaus aukštoji partinė mokykla. Jos veikla šiandien mūsų nepatenkina. Mokyklos vadovybė ir partinis komitetas privalo ryžtingiau pertvarkyti savo darbą pagal TSKP CK sausio plenumo reikalavimus.

Svarų indėlį į persitvarkymo plėtojimo ir gilinimo procesą turi įnešti respublikos ideologiniai darbuotojai. Svarbiausias jų uždavinys — padėti kiekvienam žmogui geriau suvokti vykstančių permainų esmę, mobilizuoti visus gyventojų sluoksnius partijos kursui įgyvendinti.

Visa idėjinė-auklėjamoji veikla turi būti sutelkta darbo kolektyvuose, tai yra ten, kur sprendžiamas partijos planų likimas.

Ypač didelis dėmesys turi būti skiriamas patriotinio ir internacionalinio auklėjimo, tautų draugystės stiprinimo klausimams. Respublikos partinė organizacija visada nuosekliai ir nenukrypstamai įgyvendino lenininę nacionalinę partijos politiką. Dabar svarbu šį darbą gerokai sustiprinti.

Reikia sudaryti sąlygas visų respublikos teritorijoje gyvenančių tautybių kadrams rengti. Negalima neatkreipti respublikos Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos (drg. H. Zabulis) dėmesio į tai, kad per pastarąjį dešimtmetį sumažėjo nevietinės tautybės studentų, aspirantų ir mokslinių darbuotojų dalis. Šitai pirmiausia nulemia būsimų specialistų priėmimo praktika.

Didelį susirūpinimą kelia tai, kad kai kuriose aukštosiose mokyklose, tarp jų ir didelėse, tokiose, pavyzdžiui, kaip Lietuvos žemės ūkio akademija ir kitos, nepakanka grupių, kuriose dėstoma rusų kalba. Maža nevietinės tautybės studentų Valstybinėje konservatorijoje ir Dailės institute. Respublikos Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija, Valstybinis agropramoninis komitetas, Sveikatos apsaugos ministerija, visų aukštųjų mokyklų rektoratai ir partinės organizacijos privalo rimtai atsižvelgti į šią kritiką.

Visi vadovaujantys kadrai, visas partinis aktyvas turi nuodugniau studijuoti ir aiškinti lenininę nacionalinę partijos politiką, mūsų visuomenės internacionalizavimo procesus. Čia svaresnį indėlį turi įnešti respublikos visuomenės mokslų specialistai. Deja, pastaruoju metu jų dėmesys šiems klausimams net sumažėjo. Kai kurie jų kolektyvai ir atskiri visuomenės mokslų specialistai dar nepertvarkė savo darbo, nesutelkė visų jėgų aktualioms dabarties problemoms. Kelia susirūpinimą mūsų visuomenės mokslų specialistų kūrybinių jėgų išskaidymas. Nors ne kartą buvo reiškiamos pastabos, respublikos Mokslų Akademijos visuomenės mokslų skyrius (drg. J. Macevičius) taip ir nesiėmė reikiamų priemonių padėčiai šioje srityje pagerinti.

Tikrai kūrybiško požiūrio kartais trūksta kai kurių pedagogų kolektyvų darbe. Jie tebedirba senoviškai, tarsi mokyklų reforma ir nevyktų. Dėl to dalis besimokančio jaunimo neturi nacionalinių santykių sferoje vykstančių procesų aiškaus klasinio supratimo. Nevisiškai panaudojamos ir galimybės, kurių teikia fakultatyvo „Tarybų Lietuva broliškų tautų šei-

moje" dėstymas. Toks, koks jis buvo iki šiol, jau neatitinka nūdienos reikalavimų. Švietimo ministerija (drg. V. Spurga) turi imtis priemonių šio kurso turiniui atnaujinti ir pagilinti, jo dėstymo lygiui pakelti.

Reikia atkakliau dirbti, kad būtų išgyvendintos visų formų nacionalinio ribotumo ir pasipūtimo, nacionalizmo ir šovinizmo apraiškos. Partijos miestų ir rajonų komitetai, partinės organizacijos privalo visada principingai politiškai vertinti šių mums svetimų pažiūrų ir nuotaikų reiškėjus, užkirsti kelią jų plitimui. CK ideologiniai skyriai (drg. J. Kuolelis), visos kontrpropagandinio darbo sistemos grandys privalo padidinti savo veiklos aktyvumą ir efektyvumą. Reikia kuo ryžtingiausiai demaskuoti piktybinius, šmeižikiškus lietuvių nacionalistinių elementų emigracijoje ir jų globėjų Vakaruose išpuolius.

Pagal sausio plenumo reikalavimus Lietuvos Komunistų partijos CK rengia kompleksą priemonių tarpnacionaliniams santykiams respublikoje tobulinti, internacionalinio ir patriotinio auklėjimo efektyvumui didinti. Šių priemonių plano projektas buvo nusiųstas partijos miestų ir rajonų komitetams. Deja, kai kurie partiniai komitetai formaliai ir neatsakingai pažiūrėjo į CK įpareigojimą, nepateikė jokių pastabų ir pasiūlymų. Mes manome, kad tikslinga artimiausiu metu sušaukti Lietuvos Komunistų partijos CK plenumą šiais klausimais.

Pastaraisiais metais mes nemažai dėmesio skyrėme partinio vadovavimo ateistiniam auklėjimui gerinimo problemai. Kartu kai kurie partiniai komitetai, pirminės partinės organizacijos šį darbą kaip ir anksčiau nepakankamai vertina. Metai po metų dvasinę seminariją papildo Prienų, Vilkaviškio ir Ignalinos rajonų, Kauno miesto abiturientai. Jau daugelį metų aktyviai reiškiasi dalies Vilniaus, Šiaulių, Švenčionių rajonų gyventojų religinės nuotaikos. Čia nėra nuolatinio partinio rūpinimosi didinti ateistinio darbo aktyvumą. Reikia visur sustiprinti argumentuotą religinių pažiūrų kritiką, ryžtingai ir sumaniai demaskuoti klerikalinio ekstremizmo apraiškas.

Pastaruoju metu yra tam tikrų teigiamų poslinkių kovoje už blaivybę. Bet tai iš esmės pasiekta, sugriežtinus administracines priemones. Girtavimas ir alkoholizmas dar lėtai užleidžia savo pozicijas. Padaugėjo girtavimo buityje atvejų, išsiplėtė naminės varymas ir spekuliacija alkoholiniais gėrimais. Pernai Vilniaus, Kaišiadorių, Širvintų ir kai kuriuose kituose rajonuose padaugėjo nusikaltimų, kuriuos padarė neblaivūs asmenys. Rimtą susirūpinimą kelia tai, kad didėja narkomanų skaičius ir daugėja nusikaltimų, susijusių su narkotikų vartojimu.

Visa tai reikalauja didinti partinių, tarybinių ir ūkinių organų, darbo ir pedagogų kolektyvų, profsąjungų ir komjaunimo organizacijų veiksmų aktyvumą ir ryžtingumą kovoje už sveiką buitį.

Reikia žymiai pagerinti kovą su socialistinės nuosavybės grobimu, ypač mūsų didžiuosiuose miestuose, Klaipėdos, Telšių, Utenos ir kai kuriuose kituose rajonuose. Grobimai ir kiti teisės pažeidimai, susiję su nedarbinių pajamų gavimu, sudaro 65 procentus visų nusikaltimų. Su grobimais, eikvojimu, prirašinėjimais, nedarbinėmis pajamomis ir kitais ūkiniais nusikaltimais bei pažeidimais privalo aktyviau kovoti ir teisėsaugos organai, ir liaudies kontrolės organai (drg. A. Kairelis).

Sausio plenumo nutarimų įgyvendinimo darbe reikia padidinti mūsų spaudos vaidmenį. Kaip pabrėžė Michailas Gorbačiovas, „daugiau dalykiškumo — mažiau bendrų samprotavimų apie persitvarkymo naudą — toks šiandien turi būti masinės informacijos priemonių publikacijų leitmotyvas".

Per laiką, praėjusį po partijos XXVII suvažiavimo, mūsų masinės informacijos priemonės nemažai padarė, didindamos savo kovingumą, gilindamos daugelio gyvenimo sričių analizę.

Bet persitvarkymo vėjai dar iki šiol kaip reikiant neišjudino laikraščio „Tarybinis mokytojas", žurnalų „Liaudies ūkis", „Kooperatininkas", „Mokslas ir gyvenimas" ir kai kurių kitų redakcijų kolektyvų. Čia nuodugniai nenušviečiamas pažangus persitvarkymo patyrimas, beveik nėra kritikos, daugelis publikacijų yra tik šviečiamojo pobūdžio.

Toli gražu ne visas savo galimybes panaudoja vietinė spauda. Kai kuriems partiniams komitetams nuolaidžiaujant, ir toliau išeina blankių, neišvaizdžių leidinių. Tai — Kapsuko ir Šiaulių miestų, Molėtų, Joniškio, Pakruojo ir kai kurių kitų rajonų laikraščiai. Ten dirbantys žurnalistai neretai apeina aštrius kampus, vis dar žavisi nereikšmingais laimėjimais.

Viešumo, kritikos ir savikritikos atmosferos įtvirtinimas įkvepia literatūros ir meno veikėjus. Daugelis jų gerai suvokia būtinumą persitvarkyti patiems ir pertvarkyti kūrybinių kolektyvų darbą.

Mes kreipiamės į visų kartų literatūros ir meno meistrus, ragindami aktyviau padėti partijai visų visuomenės gyvenimo sričių revoliucinio pertvarkymo procese. Kiekvieno jų sąžinės ir garbės reikalas meninio žodžio jėga ginti ir saugoti socialistinius idealus ir vertybes, atkakliai turtinti žmogaus dvasinį pasaulį.

Keletas žodžių apie einamuosius reikalus. Antruosius penkmečio metus mes pradėjome ne taip, kaip reikalauja istorinė Didžiojo Spalio 70-ųjų metinių reikšmė. Padėtis iš pagrindų nepagerėjo ir vasario mėnesį. Pagal dviejų mėnesių rezultatus 23 pramonės įmonės neįvykdė sutartinių įsipareigojimų.

Neįvykdė dviejų mėnesių planų ir rangovinės statybos organizacijos. Atsiliekama statant kai kuriuos labai svarbius liaudies ūkio objektus. Neįvykdytas ir mažmeninės prekių apyvartos planas.

Be abejo, kolektyvų darbui atsiliepė priežastys, susijusios su materialinio-techninio aprūpinimo trūkumais, žiemos laikotarpio sunkumais. Bet jos negali pateisinti blogo darbo. Ministerijos ir žinybos, partijos miestų ir rajonų komitetai, susivienijimų ir įmonių vadovai, pirminės partinės organizacijos privalo imtis skubių priemonių esamiems trūkumams pašalinti.

Mūsų negali patenkinti ir padėtis agropramoniniame komplekse. Reikia padaryti visa, kad būtų organizuotai užbaigtas gyvulių žiemojimas, gerai pasiruošta pavasario sėjai.

Pranešime pateikti faktai rodo, kad mūsų darbe dar daug trūkumų ir spragų. Persitvarkymo keliu kol kas žengti tik pirmieji žingsniai. Todėl labai svarbu, kad mes visi didintume pastangas, sukrustume, kaip reikiant pasitemptume darbe. Tai liečia visus: Lietuvos Komunistų partijos CK narius ir kandidatus į CK narius, Revizijos komisijos narius, CK sekretorius ir biuro narius, respublikos vyriausybės narius, visus kadrus ir kiekvieną komunistą atskirai.

Apie persitvarkymą ir mūsų su jumis veiklą žmonės spręs iš konkrečių darbų, iš praktinių rezultatų. Dar kartą noriu pabrėžti: šiandien kiekvieno darbuotojo vertinimo pagrindinis kriterijus — jo požiūris į persitvarkymą ir aktyvus dalyvavimas jį įgyvendinant. Gana tik agituoti už persitvarkymą, reikia atkakliai, kruopščiai kasdien dirbti konkretų darbą.

CK biuras, aš pats, kaip pirmasis sekretorius, gerai suprantame visą atsakomybę už tuos trūkumus, kurių yra respublikos partinių, tarybinių ir ūkinių organų persitvarkymo veikloje.

CK biuro darbe paslapčių nėra. Mes nuolat tariamės, kaip geriau ir teisingiau organizuoti partijos CK, respublikos vyriausybės, partinių, tarybinių ir kitų organų darbą, kad būtų įvykdyti TSKP XXVII suvažiavimo ir Lietuvos Komunistų partijos XIX suvažiavimo nutarimai.

Kovo 5 dieną įvyko CK biuro posėdis, kuriame mes principingai ir reikliai išsakėme vieni kitiems tai, kas mums dar neišeina, į ką reikia atkreipti ypatingą dėmesį vadovaujantis TSKP CK sausio plenumo nutarimais.

Biuro nariai pateikė nemaža pasiūlymų, kaip tobulinti mūsų darbo stilių ir metodus. Manytume, kad tokia praktika dabar, šiame labai svarbiame persitvarkymo etape, būtų naudinga ir partijos miestų bei rajonų komitetų biurams.

Prisimindamas pokalbį, įvykusį šiame posėdyje, turiu pasakyti, kad CK biuras dar nepakankamai atkakliai ir nuosekliai sprendžia daugelį klausimų. Jis nepakankamai reikalauja, kad kadrai gerai atliktų pavestą darbą. CK sekretoriai draugai N. Mitkinas, V. Astrauskas, A. Brazauskas, L. Šepetys turi energingiau ir reikliau vadovauti jiems pavestiems barams, iniciatyviau spręsti konkrečius klausimus.

Mums atrodo, kad turi pasitempti darbe respublikos Ministrų Taryba (pirmininkas drg. V. Sakalauskas). Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojai draugai J. Bernatavičius, J. Šerys, B. Zaikauskas, V. Kazanavičius, J. Rusenka, A. Česnavičius dar neretai elgiasi inertiškai, nekelia svarbių iniciatyvinių klausimų. Pagrįsdamas tai, pateiksiu tik vieną pavyzdį. Perėjimo prie dviejų ir trijų pamainų darbo problema yra didžiulės valstybinės reikšmės reikalas. Apie tai ne kartą kalbėjo Michailas Gorbačiovas. Yra atitinkami TSKP CK ir sąjunginės vyriausybės nutarimai. Ne vieną kartą apie tai buvo kalbama ir mūsų nutarimuose. Tačiau respublikos Ministrų Tarybos vadovai, o kartu su jais ir ministerijų, įmonių vadovai, partiniai ir tarybiniai organai iki šiol praktiškai maža padarė šiuo nepaprastai svarbiu klausimu. Kol kas daugiausia buvo tik šnekama, o sprendžiamas šis klausimas nepateisinamai pasyviai.

Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas (drg. R. Songaila) kartu su respublikos Ministrų Taryba turi aktyviau veikti, kad būtų pertvarkytas visų lygių Tarybų darbas, siekti, kad Tarybų vadovai, visas tarybinis aparatas dirbtų visa jėga, atsikratytų įpročio žvalgytis atgal, laukti kokių nors ypatingų nurodymų. Yra labai daug klausimų, kurių be Tarybų niekas neišspręs. Taryboms suteiktos didelės teisės ir reikia, kad tomis teisėmis jos plačiai naudotųsi, veiktų atkakliau ir energingiau. To laukia iš jų mūsų žmonės.

Vienu žodžiu, iš visų mūsų reikalaujama ne konstatuoti trūkumus ir sunkumus, o konkrečiai dirbti. Persitvarkymas — rimtas brandos egzaminas. Mes turime padaryti viską, kad jis neįstrigtų tuščiose kalbose, o nuolat plėstųsi ir gilėtų. Kaip tik šį tikslą ir turi įvykdyti mūsų šios dienos plenumas.

Leiskite baigti pranešimą Michailo Gorbačiovo žodžiais: „Reikia veikti, veikti ir dar kartą veikti — aktyviai, drąsiai, kūrybingai, kompetentingai!" Toks yra svarbiausias momento uždavinys.

Mes užtikriname TSKP Centro Komitetą, jog respublikos komunistai yra pasirengę šitaip dirbti ir padarys viską, kad būtų garbingai sutiktos Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 70-osios metinės, sėkmingai įvykdyti mūsų partijos XXVII suvažiavimo nubrėžti planai.

Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto VI plenumo 1987 metų kovo 13 d. nutarimas

DĖL RESPUBLIKOS PARTINĖS ORGANIZACIJOS UŽDAVINIŲ GILINTI PERSITVARKYMĄ, GERINTI DARBĄ SU KADRAIS, VADOVAUJANTIS TSKP CK 1987 m. SAUSIO PLENUMO NUTARIMAIS

Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto plenumas, išklausęs ir apsvarstęs Lietuvos Komunistų partijos CK Pirmojo Sekretoriaus drg. P. Griškevičiaus pranešimą „Dėl respublikos partinės organizacijos uždavinių gilinti persitvarkymą, gerinti darbą su kadrais, vadovaujantis TSKP CK 1987 m. sausio plenumo nutarimais", visiškai pritaria TSKP CK Generalinio Sekretoriaus draugo M. Gorbačiovo plenume padarytame pranešime išdėstytiems teiginiams ir CK Politinio biuro išvadoms dėl pribrendusių persitvarkymo klausimų ir kadrų politikos. Respublikos komunistai, visi darbo žmonės TSKP CK 1987 m. sausio plenumo nutarimus sutiko kaip konkrečią veiksmų programą, kuria siekiama pašalinti visas neigiamas apraiškas, trukdančias mūsų žengimui į priekį, tolesniam visuomenės demokratizavimui, nuosekliai didinti ekonominį ir gynybinį šalies potencialą.

Po partijos XXVII suvažiavimo respublikoje vyksta pastebimos permainos, stiprėja teigiamos tendencijos, gerėja moralinė atmosfera. Vis labiau įsitvirtina viešumas, kritiniai vertinimai, dalykiškumas ir kūrybingumas, didėja reiklumas kadrams. Per pirmuosius dvyliktojo penkmečio metus nacionalinės pajamos padidėjo 3,9 procento vietoj 3,5 procento pagal planą. Gamybos ir darbo našumo augimo tempai pramonėje daugiau kaip 1,5 karto viršijo planines užduotis. Vis tvirčiau įsisavinamos pažangios ūkininkavimo formos ir metodai agropramoniniame komplekse. Vyksta tam tikri poslinkiai statyboje, transporte ir ryšių įmonėse, gyventojų aptarnavimo sferoje.

Kartu persitvarkymo darbas vyksta netolygiai, atsinaujinimo procesams nepavyko suteikti visuotinį pobūdį, nepanaudoti giluminiai spartinimo rezervai. Nerimą kelia tas faktas, kad dar toli gražu ne visi kadrai suvokė persitvarkymo šalyje gilumą ir mastą, tuos reikalavimus, kuriuos persitvarkymas kelia visoms partijos grandims, tarybiniams ir ūkiniams organams, visuomeninėms organizacijoms. Tai ypač liečia miestų ir rajonų grandį. Daugelis partinių komitetų vis dar dirba senoviškai, neatsisakė įprastinių šablonų, neretai jų veikloje pasireiškia inertiškumas ir nusira-

minimas, jie nekritiškai vertina savo darbo išdavas. Visa tai neigiamai atsiliepia ūkinės veiklos rezultatams.

Vis dar pažeidinėjama planinė ir sutartinė drausmė, nėra gamybos ritmingumo, esama trūkumų susivienijimų ir įmonių finansinėje-ūkinėje veikloje. Per du šių metų mėnesius 6,9 procento pramonės įmonių neįvykdė produkcijos tiekimo įsipareigojimų, 12,5 procento įmonių neįvykdė darbo našumo didinimo planų.

Ministerijos ir žinybos, susivienijimų ir įmonių vadovai lėtai pertvarko ūkininkavimo metodus, lėtai diegia pažangias darbo organizavimo ir apmokėjimo formas, vilkinamas darbo kolektyvų perėjimas prie dviejų ir trijų pamainų darbo režimo. Kaip reikiant nekovojama už aukštą produkcijos kokybę. Su valstybiniu kokybės ženklu išleidžiama mažiau kaip pusė atestuotinos pramonės produkcijos.

Respublikos ministerijos ir žinybos neatsikratė senų vadovavimo metodų, konservatyviai sprendžia mokslinės techninės pažangos uždavinius, lėtai pertvarko organizacines valdymo struktūras, delsia parengti normatyvinius dokumentus, pernelyg reglamentuoja įmonių veiklą. Žemas darbo su inžinerijos kadrais lygis.

Trūkumai ir neišspręstos problemos, naudojant agropramoninio komplekso potencialą, suminėtos M. Gorbačiovo kalboje, pasakytoje susitikime su Latvijos ir Estijos TSR partiniu, tarybiniu ir ūkiniu aktyvu, liečia ir Lietuvos TSR. Javų ir bulvių derlingumas respublikos ūkiuose daugelį metų beveik nedidėja, labai lėtai didėja bendrieji grūdų derliai. Neįvyko esminio persilaužimo, kad būtų sudaryta tvirta pašarų bazė, pagerėtų pašarų kokybė, kad jie būtų subalansuoti pagal baltymus. Pašarų balanse didelis koncentratų lyginamasis svoris. Dabartinius reikalavimus ne visiškai atitinka gyvulininkystės vystymo intensyvumas, jos produkcijos gamybos augimo tempai. Lėtai pereinama prie ekonominių ūkininkavimo metodų, dideli tebėra gamybos kaštai, mažas darbo našumas. Jurbarko, Lazdijų, Prienų, Šilalės, Tauragės, Vilkaviškio rajonų ūkiuose praktiškai nedidėja prekinės produkcijos gamyba, smarkiai sumažėjo rentabilumas. Valstybinis agropramoninis komitetas, rajonų agropramoniniai susivienijimai neryžtingai atsisako popierizmo ir administravimo metodų. Didelių spragų esama vykdant socialinės sferos vystymo programą. 1986 metais nerealizavo valstybinių kapitalinių įdėjimų gyvenamųjų namų statybai limito 5 ministerijos ir žinybos, 12 miestų ir rajonų vykdomųjų komitetų. Nebuvo įvykdyti komunalinio ūkio, švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros objektų statybos planai. 15 įmonių neįvykdė planinių liaudies vartojamų prekių gamybos užduočių, 22 susivienijimai ir įmonės sumažino jų gamybą palyginti su ankstesniais metais. Gaunama daug darbo žmonių skundų dėl prekybos, visuomeninio maitinimo, buitinio aptarnavimo, komunalinio ūkio įmonių, sveikatos apsaugos įstaigų darbo.

Esami trūkumai sprendžiant ekonominius ir socialinius uždavinius daugeliu atvejų paaiškinami tuo, kad Lietuvos Komunistų partijos CK biuras, respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas ir Ministrų Taryba dar nevisiškai pertvarkė savo darbą naujomis sąlygomis, nerodo atkaklumo vykdant partijos ir vyriausybės direktyvas, savo pačių nutarimus, nereikalauja iš kadrų griežtos atsakomybės už pavestą darbą.

Daug trūkumų yra darbe su kadrais. Kai kuriuose partijos miestų ir rajonų komitetuose, ministerijose ir žinybose jis dirbamas nepatenkinamai. Nevisiškai panaudojamos galimybės iškelti jaunus, perspektyvius darbuotojus, moteris, nevietinės tautybės asmenis. Atsirado kadrų stagnacijos ir senėjimo tendencijų. Mažai rūpinamasi kadrų politinio akiračio plėtimu ir jų dalykinės kvalifikacijos kėlimu. Sprendžiant kadrų klausimus, ne visada atsižvelgiama į pirminių partinių organizacijų, darbo kolektyvų nuomonę, pasitaiko atvejų, kai vadovai paskiriami neapgalvotai ir skubotai. Todėl atsiranda klaidų, dažnai keičiasi specialistai. Nepatenkinamai

sprendžiami patikimo kadrų rezervo iškėlimui sudarymo klausimai. Nepateisinamai silpnai įdiegiami demokratiniai pagrindai vykdant kadrų politiką, nepakankamai panaudojamas vadovų renkamumo, atviro, viešo parinkimo patyrimas.

Partiniai komitetai dar nepasiekė esminio persilaužimo, pertvarkydami pirminių partinių organizacijų veiklą. Neigiamai atsiliepia tai, kad kai kurie partiniai komitetai nepakankamai vertina renkamųjų organų vaidmenį, formalizmas ir perdėtas organizavimas rengiant plenumus ir biurų posėdžius, partinius susirinkimus, tai, kad reikiamai nesirūpinama kritikos iš apačios vystymu, efektyviu kontroliavimu, kaip realizuojami priimami nutarimai.

Partiniai komitetai neatsisakė ir jiems nebūdingų valdymo funkcijų, siekimo spręsti klausimus už kitus, jie vis dar pavaduoja tarybinius, ūkinius organus ir visuomenines organizacijas, o tai neigiamai atsiliepia jų iniciatyvos ir savaveiksmiškumo plėtojimui.

Ideologinis partinių organizacijų darbas yra dažnai atitrūkęs nuo partijos ir liaudies sprendžiamų persitvarkymo ir spartinimo uždavinių. Į šį darbą nepakankamai įtraukiami liaudies ūkio specialistai, literatūros ir meno veikėjai, mokslininkai. Nepakankamai dėmesio skiriama darbo žmonių, pirmiausia jaunimo, patriotinio ir internacionalinio auklėjimo klausimams. Kai kuriuose rajonuose nepakankamai vertinamas ateistinis darbas. Silpnai kovojama su girtavimu, narkomanija ir kitais antivisuomeniniais reiškiniais. Į persitvarkymo procesą kaip reikiant neįsijungė kai kurios masinės informacijos priemonės.

Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto plenumas nutaria:

1. TSKP CK 1987 m. sausio plenumo nutarimus dėl persitvarkymo ir partijos kadrų politikos priimti nenukrypstamam vadovavimuisi ir vykdymui. Jais grįsti visą praktinę respublikos partinių, tarybinių ir ūkinių organų, visuomeninių organizacijų veiklą.

Pritarti TSKP CK plenumo pasiūlymui sušaukti sąjunginę partinę konferenciją, ruošiantis šiam įžymiam politiniam įvykiui, toliau tobulinti vidinį partinį darbą, plėtoti viešumą, vystyti kritiką ir savikritiką, stiprinti partijos gretas.

Lietuvos Komunistų partijos CK biuras, miestų ir rajonų komitetai, Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas ir Ministrų Taryba, ministerijos ir žinybos, LRPST ir Lietuvos LKJS CK turi parengti ir įgyvendinti praktines priemones, padedančias spartinti persitvarkymą ir kelti darbo su kadrais lygį sutinkamai su TSKP CK sausio plenumo nutarimais. Atsižvelgti į vertinimus, praktinius patarimus ir rekomendacijas šiais klausimais, kurias pateikė M. Gorbačiovas kelionės į Latvijos ir Estijos TSR metu. Visu šiuo darbu stengtis vystyti respublikos komunistų, darbo žmonių gamybinį ir politinį aktyvumą prasidėjusiame patriotiniame sąjūdyje dėl sėkmingo 1987 metų ir viso dvyliktojo penkmečio planų įvykdymo, dėl garbingo Didžiojo Spalio 70-mečio sutikimo.

2. Partiniai, tarybiniai, ūkiniai organai turi sparčiau pertvarkyti darbo stilių, formas ir metodus, atsisakyti smulkmeniškos globos ir kišimosi į operatyvią susivienijimų, įmonių ir organizacijų veiklą, sutelkti dėmesį ūkio mechanizmo tobulinimui, mokslinės techninės pažangos spartinimui, svarbių ir perspektyvinių klausimų, susijusių su respublikos liaudies ūkio šakų vystymu, sprendimui.

Ministerijų ir žinybų kolegijos, partiniai komitetai ir biurai turi išnagrinėti uždavinius, kaip pertvarkyti valdymo aparato veiklą ir pagerinti vadovavimą atitinkamoms šakoms. Pirmojoje 1987 metų pusėje įgyvendinti konkrečias priemones, kurias diktuoja ūkinio mechanizmo vystymas ir TSRS įstatymo dėl valstybinės įmonės (susivienijimo) įsigaliojimas, įskaitant aparato struktūros, jo funkcijų ir uždavinių pakeitimus, nereikalingų grandžių likvidavimą.

Dvyliktajame penkmetyje nacionalines pajamas padidinti 23 procentais vietoj 21 procento pagal planą. Paskutiniais penkmečio metais visas jų prieaugis turi būti užtikrintas darbo našumo didinimu. 1987 metais pramonės produkcijos gamybos ir darbo našumo prieaugį padidinti virš užduoties ne mažiau kaip 1 procentu.

Ministrų Taryba, Liaudies deputatų tarybų vykdomieji komitetai, ministerijos ir žinybos turi imtis konkrečių priemonių, kad būtų geriau naudojami gamybiniai pagrindiniai fondai. Iki penkmečio pabaigos technologinių įrengimų darbo pamainumo koeficientą pramonėje padidinti ne mažiau kaip iki 1,9. Nuo 1987 metų balandžio mėnesio Vilniaus miesto pramonėje įvesti dviejų—trijų pamainų darbo režimą. Ministrų Taryba iki 1987 metų balandžio 15 d. turi parengti pasiūlymus įvesti dviejų—trijų pamainų darbą kitų respublikos miestų ir rajonų įmonėse.

Visur sudaryti reikiamas sąlygas ūkiskaitai, finansavimuisi įdiegti ir labai našiam darbui skatinti, laiku išaiškinti ir pašalinti perlenkimus, nustatant ir įvedant ekonominius normatyvus, naudojant ekonominius valdymo svertus.

3. Lietuvos Komunistų partijos CK biuras, Lietuvos TSR Ministrų Taryba, Valstybinis agropramoninis komitetas, kitos agropramoninio komplekso ministerijos ir žinybos, partijos miestų ir rajonų komitetai, rajonų vykdomieji komitetai, rajonų agropramoniniai susivienijimai, pirminės partinės organizacijos turi imtis praktinių priemonių, kad būtų iš esmės pagerintas kiekvieno kolūkio, tarybinio ūkio, rajono ir visos respublikos gamybinio potencialo naudojimas. Tobulinant ekonominį ūkininkavimo mechanizmą, įdiegus intensyvias ir industrines technologijas, artimiausiais metais padidinti viso agropramoninio komplekso darbo efektyvumą, pasiekti, kad kiekvienas ūkis dirbtų visiško finansavimosi ir apsimokamumo sąlygomis.

Iki penkmečio pabaigos grūdų gamybą padidinti ne mažiau kaip iki 4 milijonų tonų, šiuo tikslu užtikrinti vidutinį grūdų derlingumą iš hektaro 32—35 centnerius. Visiškai įvykdyti kompleksinę programą „Pašarai" kiekviename rajone ir ūkyje. Tvartiniu laikotarpiu kiekvienam sąlyginiam gyvuliui paruošti ne mažiau kaip 18—20 centnerių pašarinių vienetų stambiųjų ir sultingųjų pašarų. Žymiai pagerinti pašarų kokybę, pasiekti, kad kiekviename pašariniame vienete būtų ne mažiau kaip 110 gramų virškinamojo proteino. Imtis priemonių, kad sumažėtų koncentruotųjų pašarų dalis visuomeninio sektoriaus gyvulių racionuose, plačiau taikyti kiaulių šėrimo skystaisiais pašarais technologijas. Iki penkmečio pabaigos pasiekti, kad iš karvės būtų primelžta iki 4 tūkstančių kilogramų pieno. Ryžtingiau diegti ir plėsti kolektyvinę ir šeimyninę rangą, glaudžiau sieti ją su ūkiskaita ir galutiniais rezultatais.

Pavesti Lietuvos TSR Ministrų Tarybai, Valstybiniam plano komitetui, Valstybiniam agropramoniniam komitetui, atsižvelgiant į mokslinės techninės pažangos laimėjimų diegimą, ekonominio ūkininkavimo mechanizmo tobulinimą, parengti naują Maisto programą iki 2000 metų, numatyti joje stabilų gamybos augimą ir geresnį gyventojų aprūpinimą maisto produktais.

4. Ministrų Taryba, Valstybinis plano komitetas, ministerijos ir žinybos, miestų ir rajonų Liaudies deputatų tarybų vykdomieji komitetai 1987 metais turi parengti respublikos gyventojų aprūpinimo butais programą iki 2000 metų. Partinės, tarybinės, profsąjungų, komjaunimo organizacijos, ūkiniai vadovai turi užtikrinti, kad bus įvykdyti dvyliktojo penkmečio gyvenamųjų namų ir socialinių-buitinių objektų statybos planai, laikyti tai ypatingos politinės ir socialinės svarbos uždaviniu. Plėtoti gyvenamųjų namų statybą ūkiniu būdu. Imtis papildomų priemonių liaudies vartojamų prekių gamybos planams įvykdyti, šių prekių kokybei ir vartotojiškoms savybėms gerinti, tobulinti gyventojų prekybinio ir buitinio

aptarnavimo sferą, plėsti paslaugų asortimentą. Konkrečiau rūpintis darbo sąlygų saugumo gerinimu, gamybinio traumatizmo mažinimu, deramos gamybinės buities sudarymu.

Šių metų balandžio mėnesį Lietuvos Komunistų partijos CK biuro posėdyje apsvarstyti klausimą „Dėl respublikos gyventojų komunalinio aptarnavimo gerinimo".

5. Lietuvos Komunistų partijos CK biuras, miestų ir rajonų komitetai, vykdydami TSKP CK sausio plenumo parengtą politinę liniją, turi plačiai išvystyti visuomeninio gyvenimo demokratizavimo darbą, visur užtikrinti darbo žmonių dalyvavimą parenkant kadrus ir kontroliuojant jų darbą. Į vadovavimo darbą būtina rekomenduoti daugiau pirmaujančių darbininkų ir kolūkiečių, aktyviau kelti nepartinius, moteris. Rūpintis vadovavimo perimamumu, nuolat atnaujinti vadovaujančių kadrų sudėtį. Iš esmės pagerinti veiksmingo kadrų rezervo formavimą ir rengimą. Mokyti žmones dirbti viešumo ir plačios demokratijos sąlygomis. Šių metų balandžio mėnesį surengti partijos miestų ir rajonų komitetų pirmųjų sekretorių seminarą šiais klausimais.

6. Lietuvos Komunistų partijos CK biuras, skyriai, miestų ir rajonų komitetai turi iš pagrindų pagerinti partinių komitetų kaip politinio vadovavimo organų veiklos stilių, formas ir metodus. Ypač rūpintis organizaciniu ir idėjiniu-politiniu pirminių partinių organizacijų stiprinimu, jų aktyvumo didinimu siekiant pertvarkyti žmonių mąstymą ir psichologiją, įtraukti komunistus, visus darbo žmones į konkrečių ekonominių ir socialinių uždavinių realizavimą.

Padidinti plenumų ir partinių susirinkimų reikšmę, tobulinti jų parengimo ir organizavimo praktiką, sudaryti tikro kolektyviškumo, laisvo ir atviro keitimosi nuomonėmis atmosferą. Žymiai padidinti renkamųjų partinių organų narių vaidmenį ir atsakomybę. Plačiau panaudoti vietose partinės kontrolės galimybes darbui su kadrais gerinti.

7. Lietuvos TSR Ministrų Taryba, Lietuvos Komunistų partijos miestų, rajonų komitetai, ministerijos ir žinybos, miestų ir rajonų vykdomieji komitetai, pirminės partinės organizacijos turi nuosekliai diegti savivaldos pradus darbo kolektyvų gyvenime. Praktikuoti įmonių vadovaujančių kadrų renkamumą, konkursinę kadrų parinkimo ir pareigų skyrimo sistemą, reguliarias vadovų ataskaitas kolektyvams. Iš pagrindų pagerinti kadrų tarnybų darbą ministerijose, žinybose, įmonėse, įstaigose ir organizacijose.

8. Lietuvos Komunistų partijos CK skyriai, Lietuvos TSR Ministrų Taryba, ministerijos ir žinybos, partijos miestų ir rajonų komitetai, LRPST, Lietuvos LKJS CK turi imtis konkrečių priemonių, padedančių tobulinti kadrų rengimo, perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo sistemą, kad ji atitiktų šiuolaikinius reikalavimus, maksimaliai padėtų didinti kūrybinį kadrų potencialo efektyvumą liaudies ūkyje.

Lietuvos TSR valstybinis plano komitetas, Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija, Valstybinis profesinio techninio mokymo komitetas turi parengti ir įgyvendinti papildomas priemones, padedančias tobulinti aukštos kvalifikacijos specialistų ir darbininkų kadrų struktūrą ir kelti jų parengimo lygį, atsižvelgiant į materialinės gamybos ir socialinės sferos vystymo poreikius bei tendencijas artimiausioje perspektyvoje. Plačiau panaudoti Lietuvos TSR liaudies ūkio specialistų tobulinimosi instituto galimybes gilinti vadovaujančių kadrų žinioms mokslo ir technikos, valdymo ir ekonomikos, darbo organizavimo ir skatinimo klausimais.

Lietuvos TSR Mokslų Akademija, Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo, Švietimo ministerijos, Valstybinis profesinio techninio mokymo komitetas turi didinti reiklumą vadovaujantiems kadrams, kad jie pasiektų kuo geriausius galutinius rezultatus. Drąsiau kelti į vadovavimo darbą jaunus, iniciatyvius, kūrybiškai mąstančius žmones, plačiai panaudojant

demokratinius pradus. Mobilizuoti mokslinius-pedagoginius kolektyvus, kad būtų sėkmingai įvykdyta bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų reforma, nedelsiant pertvarkyta aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo sistema.

Vadovaujančiųjų kadrų politiniam švietimui didinti geriau panaudoti Vilniaus aukštosios partinės mokyklos, partinių ir tarybinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo kursų prie Lietuvos Komunistų partijos CK, Marksizmo-leninizmo universiteto ir jo filialų, partinio-ūkinio aktyvo mokyklų prie partinių komitetų, teorinių seminarų galimybes.

9. Lietuvos Komunistų partijos CK biuras, miestų ir rajonų komitetai, Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas ir Ministrų Taryba, LRPST ir Lietuvos LKJS CK turi tobulinti darbą su tarybiniais, profsąjungų, komjaunimo kadrais, didinti vietinių Liaudies deputatų tarybų vaidmenį, atsakomybę, savarankiškumą, sprendžiant jų kompetencijai priklausančius ūkinės ir socialinės-kultūrinės veiklos, kasdieninių darbo reikmių tenkinimo klausimus. Visokeriopai plėtoti demokratinius sesijų, nuolatinių komisijų darbo principus, didinti vykdomųjų komitetų atsakomybę, deputatų aktyvumą ir jų įtaką padėčiai ekonomikoje ir socialinėje sferoje. Aktyvinti partinių grupių Tarybose darbą, didinti komunistų atsakomybę už deputatinę veiklą. Būsimuosiuose rinkimuose į vietines Liaudies deputatų tarybas pašalinti formalų požiūrį keliant kandidatus į deputatus ir juos svarstant, atsižvelgti į darbo žmonių nuomonę, siekti, kad žmonės būtų suinteresuoti dalyvauti rinkiminiame procese visose jo stadijose. Kaip eksperimentą surengti rinkimus į Kauno rajono vietines Tarybas pagal daugiamandates rinkimines apygardas.

10. Lietuvos Komunistų partijos CK biuras, respublikos Ministrų Taryba, Aukščiausiasis teismas, Prokuratūra, Teisingumo ir Vidaus reikalų ministerijos, partiniai ir tarybiniai organai, visų ministerijų ir žinybų, įmonių ir organizacijų vadovai turi imtis išsamių priemonių, kad būtų besąlygiškai įvykdyti partijos nutarimai, kuriais siekiama išgyvendinti girtavimą ir alkoholizmą, narkomaniją, nedarbines pajamas ir kitas antivisuomenines apraiškas.

Partijos miestų ir rajonų komitetai, vietinių Liaudies deputatų tarybų vykdomieji komitetai turi ryžtingai pagerinti darbą su teisėsaugos organų kadrais, padidinti reiklumą jiems, kad būtų užtikrinta pavyzdinga viešoji tvarka.

11. Įpareigoti Lietuvos Komunistų partijos CK ideologinius skyrius, partinius komitetus imtis neatidėliojamų priemonių, kurios įgalintų visus ideologinius kadrus įvaldyti lenininį darbo stilių, sugebėjimą efektyviai įgyvendinti partijos idėjas praktikoje. Pagerinti lektorių, propagandistų ir agitatorių kadrų mokymo organizavimą, jo turinį ir kadrų informavimą. Šių metų rugsėjo mėnesį surengti respublikinį propagandistų sąskrydį „Propagandistų žinias ir patyrimą — ideologiniam pertvarkymo, respublikos ekonominio-socialinio vystymo spartinimo uždavinių užtikrinimui".

Iš esmės pagerinti masinės informacijos ir propagandos priemonių darbą, padidinti jų vaidmenį kovoje su konservatizmu, abejingumu, stagnacija. Aktyviau pertvarkyti redakcinių kolektyvų veiklą, užtikrinti žurnalistų veiklumą ir kūrybinę iniciatyvą, gilinimąsi į gyvenimą, didelį profesinį kompetentingumą ir didžiulę atsakomybę už pavestą darbą.

12. Lietuvos Komunistų partijos CK biuras, respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas ir Ministrų Taryba, visi partiniai ir tarybiniai organai, profsąjungų ir komjaunimo organizacijos turi atkakliai ir nuosekliai dirbti, kad būtų tobulinami nacionaliniai ir tarpnacionaliniai santykiai, gilinamas internacionalinis ir patriotinis darbo žmonių auklėjimas. Ryžtingai kovoti su bet kurių formų nacionalizmo, nacionalinio pasipūtimo ir vietininkiškumo apraiškomis, priešpriešinti joms nuoseklų internacionalizmą. Ypač svarbu apsaugoti nuo demoralizuojančios nacio-

nalizmo įtakos augančiąją kartą. Visa mūsų gyvenimo atmosfera, šeima ir mokykla, kultūra ir menas turi skiepyti respublikos gyventojams, pirmiausia jaunimui, internacionalizmo, šalies tautų draugystės ir brolybės jausmus.

Siekti įgyvendinti partijos XXVII suvažiavimo ir TSKP CK 1987 m. sausio plenumo nuostatas apie tai, kad visų pakopų ir rangų vadovaujančių kadrų sudėtis kuo geriau atspindėtų nacionalinę respublikos, miestų ir rajonų gyventojų, darbo kolektyvų struktūrą. Čia pirmiausia atsižvelgti į politines, dalykines ir dorovines darbuotojų savybes.

Pareikalauti, kad Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija užtikrintų studentų priėmimą į aukštąsias mokyklas ir moksleivių priėmimą į specialiąsias vidurines mokyklas sutinkamai su nacionaline gyventojų struktūra. Respublikos Mokslų Akademija, Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija turi vykdyti šią nuostatą, formuodamos aspirantūrų sudėtį.

Kad būtų nuodugniai nagrinėjamos nacionalinės ir tarpnacionalinės problemos, rengiamos priemonės internacionalinio ir patriotinio auklėjimo efektyvumui didinti, prašyti TSKP CK leisti įsteigti Lietuvos Komunistų partijos CK propagandos ir agitacijos skyriuje nacionalinių santykių sektorių.

Pavesti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui išnagrinėti klausimą dėl nuolatinės deputatų komisijos tarpnacionalinių santykių ir internacionalinio gyventojų auklėjimo reikalams sudarymo respublikos Aukščiausiojoje Taryboje.

Respublikos Mokslų Akademija, Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija, Partijos istorijos institutas prie Lietuvos Komunistų partijos CK turi sutelkti žymiausių mokslininkų jėgas konkrečių problemų, liečiančių partijos lemininę nacionalinę politiką dabartiniame etape, nagrinėjimui.

Laikyti būtina surengti šiemet Lietuvos Komunistų partijos CK plenumą nacionalinių santykių tobulinimo, internacionalinio ir patriotinio darbo žmonių auklėjimo stiprinimo klausimais.

13. Lietuvos Komunistų partijos CK biuras, Kultūros ministerija, Lietuvos TSR valstybinis kinematografijos komitetas, respublikos kūrybinės sąjungos turi nuodugniau analizuoti literatūrinį-meninį procesą ir jo tendencijas persitvarkymo sąlygomis. Parengti konkrečias priemones, padedančias didinti literatūros ir meno poveikį partijos socialinės politikos įgyvendinimui, idėjiniam estetiniam ir doroviniam darbo žmonių auklėjimui.

Kūrybinių sąjungų darbe būtina plėtoti viešumą, demokratinius pradus, principingą kritiką ir savikritiką. Kūrybiniai darbuotojai turi giliai, iš partinių pozicijų, meniškai nušviesti respublikoje vykstančias permainas.

Daugiau dėmesio skirti vadovaujančių kadrų parinkimui ir paskirstymui kūrybinėse sąjungose, kultūros įstaigose, kinematografijos sistemoje.

* * *

Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto plenumas reiškia tvirtą įsitikinimą, jog Tarybų Lietuvos komunistai, visi darbo žmonės, nuodugniai suvokę TSKP CK 1987 m. sausio plenumo parengtą pertvarkymo teoriją, mobilizuos savo valią, žinias ir energiją, kad būtų išspręsti pagrindiniai respublikos ekonominio socialinio vystymo spartinimo uždaviniai, sėkmingai įvykdyti dvyliktojo penkmečio planai, garbingai sutiktas Didžiojo Spalio 70-metis.

LENININIU PERSITVARKYMO KURSU

1985 m. balandis — 1986 m. vasaris — 1987 m. sausis. Šios trys gairės žymi laiko tėkmėje istorinį posūkį, nuo kurio prasidėjo kokybiškai naujas, iš esmės revoliucinis mūsų visuomenės raidos etapas. Partija atvirai pasakė, kad jis nebus lengvas, kaip apskritai nėra lengva tarybinės liaudies misija būti žmonijos avangardu. Prasidėjus persitvarkymui iškyla aikštėn vis naujų problemų, jų priežastys neretai pasirodo esančios gilesnės, negu iškart manoma. Bet sparčiai persitvarkyti reikia, net gyvybiškai būtina, ir mūsų visuomenė pajėgi tai padaryti. Tokią išvadą padarė partija, kritiškai įvertinusi didelę revoliucinę patirtį, remdamasi marksizmu-leninizmu, kūrybiškai vystydama didžiojo Lenino mintis apie socializmą.

Nė nebuvo tikėtasi, kad iš karto visi įsisąmonins būtinumą persitvarkyti, aktyviai į jį įsijungs. Niekam ne paslaptis, kad daugelį patenkino (o kai ką ir šiandien patenkina) neuždirbtas darbo užmokestis, neužtarnautos premijos, savitarpio nereiklumo, nekontroliavimo ir neatsakingumo aplinka. Partija įspėjo, jog nelaukia skubių „pergalingų" raportų, nes dvasinio gyvenimo pertvarkymas, žmonių psichologijos ir mąstymo pakitimai visada yra sudėtingas procesas. Partinės organizacijos padeda žmonėms suprasti savo tikruosius interesus, rasti savo vietą bendroje rikiuotėje. „Ir tai, kas dar vakar buvo panašu į upelį, — pasakė Estijos komjaunimo XX suvažiavime draugas M. Gorbačiovas, — šiandien jau galingas visos liaudies judėjimas už persitvarkymą, į kurį įsijungė visos respublikos, visi darbo kolektyvai, visa mūsų didžioji šalis".[1]

Dėsninga, kad konstruktyvi persitvarkymo programa, jos vykdymas kelia klasinių priešų įniršį. Kapitalizmo apologetai ne tik skleidžia abejones dėl mūsų planų realumo. Jie įrodinėja, jog persitvarkymo kryptys prieštarauja marksizmui-leninizmui. Iš tikrųjų juos baugina mūsų šalies ekonominė ir socialinė pažanga. Jų „rūpinimasis" socializmo likimu slepia norą užtušuoti arba iškreipti svarbiausią partijos XXVII suvažiavimo, jo Centro Komiteto plenumų bruožą — perimamumo ir novatoriškumo dialektiką.

Didžiojo Spalio metais V. Leninas rašė: „Mes nesame doktrinieriai. Mūsų mokslas ne dogma, o vadovas veikimui".[2] Jis aiškino, jog visiškai konkretus kelias į socializmą nėra žinomas iš anksto. Jį nuolat turi tikslinti milijonų darbo žmonių patyrimas. Dar po trejų metų, kai jau buvo pradėtas kurti socializmas, V. Leninas nurodė: „Atsižvelgti į praktinį patyrimą, siekiant atmesti tai, kas žalinga, suvienyti visa, kas vertinga, siekiant tiksliai nustatyti eilę artimiausių priemonių ir jas žūt būt įgyvendinti, nepabūgstant jokių aukų, — štai kaip mes suprantame momento uždavinius ir partijos suvažiavimo uždavinius".[3]

Persitvarkymas dažnai vadinamas revoliucija. Šito vardo jis nusipelno savo mastu, nes apima ne tik ekonomiką, bet ir visas kitas visuomenės gyvenimo sritis. O didiems darbams reikia praktikos patikrintų idėjų, kurios telktų mases aktyviam veikimui. Štai todėl savo dėmesį šiandien

---

1 Tiesa, 1987, vasario 21.
2 Leninas V. Pilnas raštų rinkinys, t. 34, p. 110.
3 Leninas V. Raštai, t. 30, p. 372—373.

kreipiame į Lenino mintis, pasakytas analizuojant pirmųjų socializmo kūrimo metų praktiką. Tai ne vien didžiojo proletariato vado autoriteto, jo genialaus įžvalgumo pripažinimas, — partija atkakliai siekia kuo plačiau šiandieniniame gyvenime atgaivinti leninizmo dvasią. Kaip rašė Vladimiras Majakovskis: „Laike, Lenino šūkius ir vėl išsiauski!"

TSKP XXVII suvažiavimas nurodė, jog vienu metu Lenino teiginiai apie socializmą buvo traktuojami supaprastintai, neretai juos nuskurdinant, painiojant idealaus ir realaus sąvokas. O skaudžiausia — pažeidžiant lenininį reikalavimą saugoti kaip akies vyzdį revoliucinės teorijos ir revoliucinės praktikos vienybę. Teorinės minties sustingimas, perdėtas didžiavimasis laimėjimais, subjektyvizmas padėjo įsigalėti konservatyvioms nuotaikoms, siekimui atmesti viską, kas neatitiko įprastų schemų. Todėl nebuvo laiku sprendžiami ekonominiai ir socialiniai klausimai, su kuriais susidurdavo liaudis savo kuriamajame darbe.

Tai ne tik trukdė iki galo panaudoti didžiules socialistinės santvarkos galimybes. Formavosi neteisingas požiūris į socialistinę ir kooperatinę nuosavybes, į asmeninį pagalbinį ūkį ir individualią darbinę veiklą, į liaudies savivaldą, daug trūkumų susikaupė planavimo srityje. Iš esmės susidarė savotiškas mechanizmas, kuris stabdė pažangius pertvarkymus, lėtino ekonominę ir socialinę raidą. Tai ypač neigiamai veikė socialinę sferą, pastaraisiais metais joje ėmė rastis net socialinės korozijos elementų. Daugelis partinių organizacijų irgi neįstengė išsilaikyti principinėse pozicijose. Neretai jos stokojo kovingumo, reiklumo partijos nariams, pažeisdavo kolegialumo darbe ir komunistų lygybės principus.

Semdamasi idėjų iš Lenino pamokų, vadovaudamasi liaudies interesais, partija blaiviai įvertino padėtį ir pripažino, jog būtini kardinalūs pakeitimai ekonomikoje ir politikoje, socialinėje ir dvasinėje sferose. Jau dveji metai partijos dokumentuose kaip raudona gija eina V. Lenino mintis: „Visas reikalas yra tas, kad nesitenkintume tuo mokėjimu, kurį mums davė ankstyvesnis patyrimas, bet eitume **būtinai toliau,** pasiektume **būtinai daugiau,** pereitume būtinai nuo lengvesnių uždavinių prie sunkesnių. Be šito apskritai neįmanoma jokia pažanga, neįmanoma ir pažanga socialistinėje statyboje" [4].

Partijos Centro Komiteto 1985 m. balandžio plenumas nužymėjo kontūrus būsimos politikos, kurios generalinė linija buvo šalies ekonominio ir socialinio vystymo spartinimas. Šį kursą patvirtino ir išvystė TSKP XXVII suvažiavimas. Jis pabrėžė, kad šalies žengimo į priekį, į kokybiškai naują tarybinės socialistinės visuomenės būklę planai pagrįsti marksizmo-leninizmo mokslu, paremti nepaprastai reikšmingomis V. Lenino idėjomis. Kad priimtieji planai būtų iki galo realizuoti, kad į jų vykdymą įsitrauktų visa visuomenė, reikėjo pateikti konstruktyvią veikimo programą, pasakyti, ką ir kaip daryti, kokių pasitelkti naujų jėgų, kaip įveikti stabdymo sistemą ir sukurti iš tikrųjų naują spartinimo mechanizmą. Tai padarė TSKP Centro Komiteto 1987 m. sausio plenumas.

Kaip eisime toliau, ką jau turime? Juk pradedant kiekvieną naują etapą, visada reikia atsiremti į praeitį, įvertinti ją. To moko marksizmas-leninizmas. Ir socialistinės visuomenės praeities, suprantama, nereikia vaizduoti vien rožinėmis spalvomis, — partija smerkia tokią praktiką. Bet negalima mestis į kitą kraštutinumą, — neturi būti pažeidžiamas ir socialistinis tiesos dėsnis. Tai visada svarbu žinoti, bet ypač dabar — artėjant Didžiojo Spalio socialistinės revoliucijos 70-osioms metinėms.

TSKP Centro Komiteto 1987 m. sausio plenume buvo griežtai kritikuojamos praeities klaidos. Tačiau ši kritika neturi nieko bendra su nihilistiniu požiūriu į praeitį, istorizmo pažeidimu. Nereikia nutylėti, kad praei-

[4] Leninas V. Raštai, t. 28, p. 169.

tyje, be džiaugsmingų valandų, būta ir skaudžių, bet ir negalima užmiršti, kad liaudis visą laiką dirbo, tikėjo ir partijos vadovaujama kūrė socializmą. Šalis ėjo į priekį. Mes remiamės didžiuliu, įvairialypiu ir dar ne iki galo apmąstytu socializmo realizavimo patyrimu, kurį reikia nuolat nagrinėti, kad mokėtume leniniškai spręsti gyvenimo keliamas problemas. „Posūkio laikotarpiu mums kaip niekada reikalingas objektyvus, visapusiškas realybės matymas, — pasakė draugas M. Gorbačiovas TSKP Centro Komitete įvykusiame susitikime su masinės informacijos ir propagandos priemonių vadovais. — Tiesa turi būti visiška. Tada ji konstruktyvi".[5] Mes branginame kiekvienus 70-metės tarybinės istorijos metus. Tai liaudies gyvenimas, kuriame buvo ir yra ir laimėjimų, ir praradimų. Bet svarbiausia: jį susumuojant yra kas pažymėti, kuo didžiuotis, ką padėti ant istorijos svarstyklių. Mes ne kartą esame patyrę neapsakomą džiaugsmą — didžių laimėjimų džiaugsmą. Dabar kartais net kapitalistinis pasaulis mūsų liaudį pavadina „visuomene be baimės", nes ji nebežino tokių socialinių katastrofų, kaip nedarbas, elementariausių žmogaus teisių pažeidimas, rytdienos neturėjimas.

Argi galima pamiršti, kaip tai pasiekta ir apginta? Į galvą ateina iš pirmo žvilgsnio keliantys nuostabą, bet įsigilinus — daug sakantys Piotro Zalomovo žodžiai. (Jį daugiau žinome kaip Pavlą Vlasovą, M. Gorkio romano „Motina" herojų, nors dalyvavimas 1902 m. Gegužės Pirmosios demonstracijoje tebuvo tik jo ilgos revoliucinės veiklos pradžia.) 1924 metais — skaudžios netekties dienomis — Piotras Zalomovas rašė Nadeždai Krupskajai: „... draugas Leninas, kaip plačiųjų darbo masių vadas, dar tik tik gimsta! Masės žino tik Lenino vardą ir neturi supratimo apie jo atliktą darbą, jos dar nesusipažinusios su jo idėjomis. Bet Iljičiaus idėjoms tolydžio stiprėjant ir tampant plačiųjų darbininkų ir darbo valstiečių masių savastimi, draugo Lenino asmenybė augs, o mūsų jėga tvirtės".[6]

Laikas patvirtino įžvalgią Sormovo vėliavininko mintį, jog leninizmo ateitis visada turtingesnė negu jo praeitis ir dabartis. Tai teisinga ir mūsų visuomenės atžvilgiu, ir globaliniu mastu. Tuo remiasi tarybinės liaudies optimizmas. Štai ir dabar partija veda tarybinę liaudį į naują socializmo raidos etapą, į naują visuomenės ir asmenybės tobulinimo pakopą, atskleisdama naujas perspektyvas, kaip dabarties sąlygomis ir dabarties lygmeniu realizuoti Lenino idėjas.

Unikalus mūsų visuomenės laimėjimas yra broliškų tarybinių respublikų sąjunga — TSRS. Mes žinome, jog ir šiandien buržuazinėje visuomenėje nacionalinė nesantaika, tautų kultūrinis uždarumas, priešiškumas ir susvetimėjimas tebėra opiausias ir gana paplitęs reiškinys. Mes žinome, kad mūsų šalyje ši problema iš esmės išspręsta. Bet nemažiau svarbu ir protu, ir širdimi suprasti, ką lenininė nacionalinė politika davė mūsų liaudžiai ir ką ateityje ji gali duoti.

Tautų bendravimas — tai gyvas judėjimas, raida. Jame negali neatsirasti savų nesklandumų ir prieštaravimų, — juos reikia ramiai tirti ir spręsti vadovaujantis lenininiu požiūriu. Mūsų šalyje gerbiami visų tautų nacionaliniai jausmai, istorija, kultūra ir kalba, rūpinamasi užtikrinti jų visišką ir faktišką lygybę. Kitas dalykas — nacionalinio ribotumo ir pasipūtimo, nacionalizmo ir šovinizmo apraiškos. Jos dažniausiai išsiveržia ten, kur pažeidžiamos mūsų gyvenimo normos, moralė, klasinė pozicija. Lenininė tradicija — principingai kovoti su šiais neigiamais reiškiniais, kad ir kokia forma jie pasireikštų. Ypač svarbu apsaugoti nuo demoralizuojančios nacionalizmo įtakos jaunąją kartą. Jai reikia perduoti tvirtą įsitikinimą, kad nacionalizmas ir proletarinis internacionalizmas — tai dvi

[5] Tiesa, 1987, vasario 14.
[6] Коммунист. 1976—1978. М.: Правда, 1981, с. 51.

priešingos politikos, dvi priešingos pasaulėžiūros. Būtina įsisąmoninti, kad leninine tarybinių tautų draugyste reikia ne tik didžiuotis, naudotis jos vaisiais, bet ir ją saugoti, stiprinti. „Ir šiandien, — pasakė draugas M. Gorbačiovas, — mums, matyt, neginčijama yra išvada iš mūsų valstybės daugianacionalinio vystymosi ankstesnio patyrimo — tęsti didį Lenino pradėtą žygį, stiprinti ir plėsti Tarybų Sąjungos tautų draugystę ir tobulinti toliau tarpnacionalinius santykius, remiantis vieninteliu teisingu pagrindu — internacionalizmu".[7]

Susitikimuose su Latvijos TSR ir Estijos TSR partiniu, tarybiniu ir ūkiniu aktyvu draugas M. Gorbačiovas ne kartą pažymėjo, jog visų tarybinių tautų pastangų kurti socializmą sutelkimas nebuvo paprasta jėgų sudėtis, bet daugiakartė daugyba. Tai rodo ir Pabaltijo tautų likimas Jos — jauniausios daugianacionalinės šeimos narės, bet, įgijusios nacionalinį tarybinį valstybingumą, užtikrinantį tikrą darbo liaudies laisvę ir demokratiją, galėdamos remtis visos šalies liaudies ūkio komplekso potencialu, gana greitai tapo visapusiškai išsivysčiusiomis respublikomis. O jų didvyriška kova už Tarybų valdžios paskelbimą, atkūrimą ir stiprinimą Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje rodo, kad jokia jėga negali palaužti revoliucinės tautų valios eiti socializmo keliu.

Persitvarkymo sėkmę užtikrina platus tarybinės visuomenės demokratizavimas. Dar 1917 metais V. Leninas rašė, kad būtina tučtuojau pradėti „įgyvendinti tikrąją liaudies savivaldą".[8] Dabar tarybinė liaudis turi sukaupusi didžiulį socialinį ir politinį patyrimą, labai išaugęs jos sąmoningumas, — ir Lenino priesakas įgyvendinamas kokybiškai nauju lygmeniu. Kam kyla abejonių, jog tolesnis demokratizavimas gali dezorganizuojančiai veikti visuomenę, pakirsti drausmę, tas be reikalo nepasitiki mūsų liaudimi. Kartos, kurios šiandien veikia ir ima sau atsakomybę, — tai kartos, kurios gimė ir užaugo socializmo sąlygomis. Jos brangina Lenino idėjas, Spalio iškovojimus.

Aktyvus TSRS Įstatymo dėl valstybinės įmonės (susivienijimo) projekto svarstymas, kai kurių jo teiginių patikrinimas praktikoje, gausus racionalių pasiūlymų srautas įvairiais persitvarkymo klausimais, pirmieji kooperatinės formos daigai gamybos ir paslaugų sferose, kolektyvinės ir šeimyninės rangos plėtra ir daug kitų naujovių — tai vis mūsų dienų žymės. Revoliucinio pakilimo, kuriamojo entuziazmo žymės. Jos rodo, kad liaudis pritaria partijos, jos lenininio Centro Komiteto politikai.

Demokratizavimo sąlygomis ypač išauga žmogaus faktoriaus reikšmė. TSKP Centro Komiteto 1987 m. sausio plenume buvo akcentuota: teisingai reikalaudamas persitvarkyti visais lygiais, kiekvienas iš mūsų turi pradėti persitvarkymą nuo savęs. Sau pateikti plačią permanentinę saviauklos ir savikontrolės programą. Dirbti naujoviškai — energingai, kūrybiškai, sąžiningai — turi visi: darbininkai, kolūkiečiai, inteligentai, apskritai visi — nuo darbo kolektyvo iki TSKP Centro Komiteto ir Vyriausybės. Ši nuostata visiškai sutampa su esminiais socialistinės demokratijos bruožais. Juk tikra demokratija — tai sąmoninga darbo žmonių drausmė ir organizuotumas, teisių ir pareigų vienovė, visuomenės savikontrolė. Jai svetimi socialinis inertiškumas ir prisitaikėliškumas, konservatyvizmas ir stichiškumas. Ji persitvarkymo sąlygomis realizuoja Lenino nurodymą, kad tikras šalies šeimininko jausmas išugdomas ne žodžiais, bet realiu žmogaus įtraukimu į visus visuomeninius reikalus, į konkretų darbą.

Žodžių ir darbų, teisių ir pareigų vienovės įgyvendinimas ne tik duoda žmogui daugiau galimybių pilnai panaudoti savo sugebėjimus. Išauga ir reikalavimai. Visada mūsų liaudis aukštai vertino tokius žmogaus pri-

[7] Tiesa, 1987, vasario 24.
[8] Leninas V. Pilnas raštų rinkinys, t. 34, p. 304.

valumus kaip darbštumas ir meistriškumas. O ar viską daro partinės organizacijos, kad kiekviename darbo kolektyve tvirtai įsigalėtų šie bruožai, kad stiprėtų gamybinio ir visuomeninio aktyvumo pagrindas — kolektyvo narių idėjiškumas, moralinis taurumas, politinė kultūra?

Persitvarkymas ypač didelius reikalavimus kelia visų lygių vadovams. Pasmerktas technokratinis požiūris į jų parinkimą ir auklėjimą, neatsižvelgimas į darbo kolektyvo nuomonę vertinant jų darbą, kadrų korpuso stagnacijos pasireiškimai. „Neretai, — pažymėjo TSKP Centro Komiteto 1987 m. sausio plenumas, — pirmiausia buvo reikalaujama, kad darbuotojas išmanytų vienos ar kitos gamybos, mokslo ir technikos šakos, technologijos specifiką, būtų valingas. Visa tai, be abejo, svarbu, bet kartu negalima leisti, kad būtų nepaisoma tokių vadovų savybių kaip idėjinis-teorinis akiratis ir politinis brandumas, moraliniai principai, sugebėjimas įtikinti ir vesti paskui save žmones... Pats gyvenimas pareikalavo, kad vadovaujantieji kadrai svarbiausiu dalyku laikytų žmogaus poreikius, o gebėjimas spręsti socialinius klausimus taptų vienu iš pagrindinių jų dalykinio ir politinio brandumo kriterijų".[9]

Tai lenininis kadrų vertinimo kriterijų gradavimas. Lemiamą reikšmę įgauna jų požiūris į persitvarkymą ir realus darbas jį įgyvendinant, nesitaikstymas su trūkumais, rutina, abejingumu ir pasyvumu, polinkis į viską, kas pažangu ir nauja, organizuotumas, tikslumas ir pareigingumas. „Mums reikalingi ne nauji dekretai, ne naujos įstaigos, ne nauji kovos būdai, — yra pasakęs V. Leninas. — **Mums reikalingas žmonių tinkamumo patikrinimas, faktinio vykdymo patikrinimas**".[10]

Darbas su kadrais, žmogaus faktoriaus aktyvinimas nebus efektyvus be nuolatinio bendravimo su žmonėmis. Todėl partiniai organai, pirmiausia rajonų ir miestų komitetai turi tobulinti savo darbo stilių ir metodus. Svarbiausia — plėtoti pirminių partinių organizacijų iniciatyvą ir savaveiksmiškumą, stiprinti ideologinį ir organizacinį darbą pačiuose darbo kolektyvuose, nuosekliai įgyvendinti TSKP XXVII suvažiavimo nurodymą, kad partiniai komitetai neturi dubliuoti valstybinių ir visuomeninių organų funkcijų.

Tai nereiškia, kad partinis komitetas turi rūpintis vien kažkokia gryna politika, kad jis atleidžiamas nuo atsakomybės už ekonomiką ir kitas visuomenės gyvenimo sferas. Tik jis neturi veikti kaip ūkinio valdymo organas. Jo pareiga — nuolat koordinuoti Tarybų, visų liaudies ūkio šakų valdymo organų ir visuomeninių organizacijų veiklą, kad ši įvairiapusiška sistema aktyviai dalyvautų persitvarkymo procese. O tam — naudoti ir partinio organo autoritetą, ir jam būdingus darbo metodus. „Politinis vadovas, — rašė V. Leninas, — atsako ne tik už tai, kaip jis vadovauja, bet ir už tai, ką daro jo vadovaujamieji. Jis to kartais nežino, jis to dažnai nenori, bet atsakomybė tenka jam".[11]

Avangardinis komunistų vaidmuo, tarybinių žmonių kuriamasis darbas, socialistinio demokratizmo plėtojimas, Lenino partijos vadovavimas užtikrina, kad mūsų visuomenė sėkmingai įveiks pradėtą naują savo raidos etapą. Ji vieninga ir stipri savo ištikimybe marksizmui-leninizmui ir Didžiojo Spalio iškovojimams. Ji sutelkė savo jėgas, kad visa pilnatve atskleistų socializmo potencialą, bet savo darbą skiria ir tam, kad pasaulyje stiprėtų pažangos jėgos, kad būtų tvirta taika.

[9] TSKP Centro Komiteto plenumo medžiaga. 1987 m. sausio 27—28 d. V., Mintis, 1987, p. 66, 90—91.

[10] Leninas V. Raštai, t. 33, p. 197.

[11] Ten pat, t. 32, p. 15.

DIDŽIOJO SPALIO 70-OSIOMS METINĖMS

V. LENINO BALANDŽIO TEZĖS

1917 metų Vasario buržuazinė demokratinė revoliucija, nušlavusi nuo istorijos arenos caro patvaldystę, pažadino liaudies mases politiniam gyvenimui, sudarė sąlygas jų iniciatyvai reikštis. Ryškiausia liaudies masių iniciatyvos išraiška buvo tai, kad Petrogrado darbininkai, remdamiesi 1905 metų revoliucijos patirtimi, savo klasine nuovoka, jau vasario 24—25 dienomis pradėjo kurti Darbininkų deputatų tarybas. Jas V. Leninas politiniu požiūriu vertino kaip **„laikinosios revoliucinės vyriausybės užuomazgą".**[1]

Dėl nepakankamo darbininkų organizuotumo ir sąmoningumo, dėl to, kad šalyje vyravo ir darė didelį poveikį smulkiaburžuaziniai sluoksniai, vadovavimą Petrogrado ir daugeliui kitų Tarybų į savo rankas paėmė smulkiaburžuazinės partijos — menševikai ir eserai. Apibūdindamas Darbininkų ir kareivių deputatų tarybų klasinę sudėtį, Leninas rašė, kad „jose **kaip tik** vyrauja valstietija, vyrauja kareiviai, vyrauja smulkioji buržuazija. . ." [2]

Pirmajame Petrogrado Tarybos posėdyje vasario 27 d. buvo išrinktas Tarybos vykdomasis komitetas iš 15 asmenų. Liaudies masių spaudžiama, Petrogrado Taryba pradėjo veikti kaip revoliucinės valdžios organas. Vasario 27—28 dienomis ji priėmė liaudies masių interesus išreiškiančius svarbius sprendimus. Buvo nutarta: sudaryti plačius įgaliojimus turinčią komisiją, kuri tvarkytų kariuomenės ir sostinės gyventojų aprūpinimą maistu, organizuoti darbininkų miliciją, pasiųsti Tarybos komisarus kurti liaudies valdžios organus vietose ir kt. Kovo 1 d. Petrogrado Tarybos vykdomąjį komitetą papildė kareivių ir jūreivių atstovai: taip buvo įtvirtinta revoliucinė darbininkų ir kareivių sąjunga. Tą pačią dieną Taryba priėmė grupės kareivių deputatų parengtą Petrogrado karinės apygardos kariuomenės Įstatymą Nr. 1, kuris sudemokratino kariuomenę, įteisino kareivių komitetų rinkimą, nustatė tiesioginį karinių dalinių pavaldumą Darbininkų ir kareivių deputatų taryboms. Visa valdžia buvo sutelkta Tarybos rankose. Vis dėlto Tarybos lyderiai — menševikų ir eserų partijų vadovai ieškojo susitarimo su buržuazija. Jie revoliucinę masių energiją kreipė į ramų buržuazinio parlamentarizmo kelią. Užuot plėtoję revoliuciją, jie savanoriškai atidavė valdžią buržuazijai.

Laikinasis Valstybės dūmos komitetas kovo 2 d. suformavo buržuazinę Laikinąją vyriausybę. Buržuazija gerai suprato, kad jei Taryba oficialiai nepritars, revoliucinės masės nepripažins naujos vyriausybės, o ji, Tarybų neremiama, neišsilaikys valdžioje. Kovo 2 d. Petrogrado Tarybos plenume menševikų ir eserų partijų lyderiams pavyko prastumti nutarimą, pritariantį Laikinosios vyriausybės sudarymui. Šiuos menševikų ir eserų partijų lyderių veiksmus Leninas pavadino klasikiniu revoliucijos ir proletariato išdavimo pavyzdžiu.[3]

Taip šalyje susidarė labai savita situacija: bandė įsistiprinti buržuazijos diktatūra — Laikinoji vyriausybė, ir tuo pat metu tuo pačiu lygmeniu

---

[1] Leninas V. Pilnas raštų rinkinys, t. 12, p. 61.
[2] Ten pat, t. 31, p. 135.
[3] Ten pat, p. 31.

veikė revoliucinė demokratinė proletariato ir valstietijos diktatūra — Darbininkų ir kareivių deputatų taryba. „Dvivaldystė išreiškia tik **pereinamąjį** revoliucijos raidos momentą, — rašė V. Leninas, — kai ji yra nužengusi toliau už įprastinę buržuazinę demokratinę revoliuciją, **bet dar nėra priėjusi** iki „grynosios" proletariato ir valstietijos diktatūros"[4].

Savaime aišku, kad tokia padėtis ilgai trukti negalėjo. Nė viena klasė nebuvo patenkinta tokiais revoliucijos rezultatais. Laikinosios vyriausybės tiek vidaus, tiek užsienio politika buvo antiliaudinė, ji siekė sustiprinti kapitalizmo pagrindus, toliau tęsti imperialistinį karą. Ji nenorėjo spręsti agrarinio klausimo, negalvojo gerinti darbo žmonių padėties ir likviduoti nacionalinės priespaudos. Suprantama, revoliucijos sąlygomis Laikinoji vyriausybė turėjo manevruoti, apgaudinėti mases pažadais. Klasinių jėgų išsidėstymas buržuaziją vertė pakęsti revoliucinių masių remiamas Tarybas, savo reakcinę politiką dangstyti „revoliucinėmis" frazėmis.

Kovodama dėl savo vienvaldystės, buržuazija buvo įsitikinusi, kad ją parems eserai ir menševikai. Juk šie neslėpė savo nuomonės, jog revoliucija jau baigta, nes jos tikslas esąs pasiektas: nuverstas carizmas, valdžia — buržuazijos rankose. Menševikai, vadovaudamiesi oportunistiniu teiginiu, kad po buržuazinės revoliucijos pergalės turįs būti ilgas kapitalizmo vystymosi laikotarpis, nė negalvojo pereiti prie socialistinės revoliucijos. Remdami Laikinąją vyriausybę, jie įtikinėjo liaudį, kad, laimėjus buržuazinei revoliucijai, pasikeitė karo pobūdis, kad jis iš imperialistinio pasidarė ginamuoju karu. Patys save jie vadino „revoliuciniais gynybininkais". Ir didelė dalis liaudies masių, neseniai įtrauktų į politiką, naiviai patikėjo, kad buržuazinė vyriausybė greitai baigs karą, perduos dvarininkų žemę valstiečiams, įveiks ūkinę suirutę. „Patikli nesąmoninga pažiūra į kapitalistus, pikčiausius taikos ir socializmo priešus, — štai kas būdinga dabartinei Rusijos **masių** politikai, — rašė V. Leninas, — štai kas revoliuciniu greitumu **išaugo** iš visų Europos šalių smulkiaburžuaziškiausios šalies socialinėje ekonominėje dirvoje"[5].

Po Vasario revoliucijos bolševikų partija išėjo iš pogrindžio ir pirmą kartą laisvai galėjo plėtoti savo veiklą. Vadovaudamasi Lenino socialistinės revoliucijos teorija, partija kovojo dėl tolesnio revoliucijos plėtojimo, stojo prieš pasitikėjimą buržuazine Laikinąja vyriausybe.

Kovo 4 d. RSDDP(b) Rusijos CK biuro rezoliucijoje buvo pateiktas klasinis Laikinosios vyriausybės vertinimas, nurodant, jog su ja negalimas joks susitarimas. Bolševikai aiškino, kad ir naujai vyriausybei valdant karas liko imperialistinis. Jie išplėtė darbą masėse, ragino darbo žmones tęsti revoliuciją, aktyviai dalyvauti organizuojant Darbininkų ir kareivių deputatų tarybas, komitetus kariuomenėje, valstiečių organizacijas kaime. Buvo kuriami partijos vadovaujami fabrikų ir gamyklų komitetai, skatinama profsąjungų veikla, raginama kurti darbininkų gvardiją, aktyvinamas darbas tarp moterų.

Naujomis sąlygomis, kai partijai iškilo sudėtingi uždaviniai, jos revoliucinę strategiją ir taktiką nustatė Leninas. Nors būdamas emigracijoje Šveicarijoje, bet gaudamas pranešimus iš revoliucinės Rusijos, jis sugebėjo aprėpti plačią įvykių panoramą ir susidaryti teisingą įvykių vaizdą. Savo „Laiškuose iš toli" Leninas nurodė, kad proletariatui būtina toliau kovoti dėl socialistinės revoliucijos pergalės, o kad šis uždavinys būtų įvykdytas, — reikia toliau organizuoti Tarybas, apginkluoti darbininkus, į jų pusę patraukti kariuomenę ir varginguosius valstiečius. Leninas ypač akcentavo būtinumą kovoti su gynybiškumo nuotaikų skleidėjais — menševikais ir eserais, kurie įtikinėjo liaudį, kad būtina tęsti karą, — „ginti

[4] Ten pat, p. 155.
[5] Ten pat, p. 156.

tėvynę". Dėl to bolševikų partinės organizacijos privalėjo išsaugoti politinį savarankiškumą, nes susijungimas su gynybiškumą propaguojančiomis organizacijomis būtų didžiausias pavojus revoliucijai.

Viename „Laiške iš toli" Leninas suformulavo partijos uždavinius naujomis sąlygomis: „Dabar iš šio pirmojo revoliucijos etapo **pereiname** į antrąjį, nuo „susirėmimo" su carizmu prie „susirėmimo" su Gučkovo—Miliukovo, dvarininkų ir kapitalistų imperializmu"[6]. Lenino „Laiškai iš toli" itin prisidėjo prie socialistinės revoliucijos teorijos vystymo. Jie padėjo partijai suvokti sudėtingą padėtį Rusijoje po Vasario revoliucijos.

Bet ir šie laiškai ne visiems partijos darbuotojams padėjo iki galo suprasti klasinę Tarybų reikšmę, jų vaidmenį. Kai kurie bolševikų komitetai Laikinosios vyriausybės atžvilgiu laikėsi neteisingos pozicijos: ragino nustatyti jos veiklos „masių kontrolę" — reikalaujant, kad ji nedelsdama spręstų revoliucinius uždavinius. Tokia pozicija darė liaudžiai apgaulingą įspūdį, esą buržuazinė Laikinoji vyriausybė galinti veikti ir revoliucijos naudai. Neteisinga buvo ir kai kurių bolševikų propaguojama Laikinosios vyriausybės „spaudimo" taktika: siekti, kad naujoji buržuazinė vyriausybė pradėtų taikos derybas su kariaujančiomis valstybėmis. Tokia pozicija skleidė pacifistines iliuzijas, esą Laikinoji vyriausybė, liaudies masių spaudžiama, galinti pakeisti imperialistinio karo pobūdį, pasitraukti iš jo. Tai buvo liaudies klaidinimas, tai sunkino masių revoliucinį auklėjimą.

Partijos masių auklėjamąjį darbą sunkino ir tai, kad kai kurios bolševikų organizacijos, nepaklausiusios Lenino nurodymų, buvo susijungusios su menševikais. Nors tokių atvejų buvo nedaug, ir jose dominavo bolševikai, vis dėlto tai galėjo neteisingai orientuoti liaudį, esą bolševikai prisiima ir sau atsakomybę už antiliaudinę smulkiaburžuazinių partijų vidaus ir užsienio politiką.

Į visus einamojo momento klausimus atsakė Vladimiras Leninas, 1917 m. balandžio 3 d. sugrįžęs iš užsienio į Petrogradą. Liaudies masės džiaugsmingai sutiko savo vadą. Stovėdamas ant šarvuoto automobilio, Leninas pasakė kalbą, kurioje sveikino revoliucinį Rusijos proletariatą ir revoliucinę Rusijos kariuomenę, kvietė juos į kovą už socialistinės revoliucijos pergalę. Naktį iš balandžio 3 d. į 4 d. jis susitiko su RSDDP(b) CK ir Petrogrado komiteto nariais. Šiame susitikime Leninas išdėstė savo nuomonę apie tolesnius bolševikų partijos uždavinius, pirmąkart suformulavo praktinę programą, kaip pereiti iš buržuazinės demokratinės revoliucijos į socialistinę revoliuciją. Kitą dieną — balandžio 4-ąją Leninas padarė pranešimą „Apie proletariato uždavinius šioje revoliucijoje" bolševikų — Rusijos Darbininkų ir kareivių deputatų tarybų pasitarimo dalyvių susirinkime, po to jį pakartojo jungtiniame bolševikų ir menševikų — šio pasitarimo dalyvių posėdyje. Balandžio 7 d. pranešimo tezes išspausdino „Pravda", ir jos Balandžio tezių pavadinimu įėjo į marksizmo-leninizmo lobyną. Jose Leninas moksliškai pagrindė partijos kursą įvykdyti socialistinę revoliuciją, apginklavo partiją nauja orientacija, suformulavo partijos uždavinius politikos, ekonomikos ir partinio gyvenimo srityse.

Neatsitiktinai pranešimas prasideda teze, nusakančia bolševikų partijos požiūrį į karą. Kaip žinoma, caro kariaujamas imperialistinis karas privedė Rusiją prie didelių ekonominių sunkumų ir ūkinės suirutės. Toks pat imperialistinis jis liko ir valdant naujajai vyriausybei dėl jos buržuazinio pobūdžio ir grobikiškų tikslų. Todėl bolševikų partija negalėjo laikytis gynybiškumo pozicijų, nes, pasak V. Lenino, „neleistina daryti nė mažiausių nuolaidų „revoliuciniam gynybiškumui"[7]. Daugelis „revoliucinio gynybiškumo" šalininkų jais tapo patikėję buržuaziniais pramanais,

[6] Ten pat, p. 46.
[7] Ten pat, p. 111.

esą karas dabar ginąs revoliucinę tėvynę, ir jį būtina tęsti. Tai buvo sąžiningų žmonių klydimas. Bet buvo ir suinteresuotų aneksijomis, bankų akcijomis, ieškančių kare asmeninės naudos. Atskleisdamas propagandinio darbo dėl pažiūros į karą turinį, Leninas nurodė, kad būtina nuodugniai, atkakliai aiškinti revoliucinio gynybiškumo šalininkams jų nusistatymo klaidingumą, akcentuojant, jog karas neišvengiamai yra susijęs su kapitalu, kad jį baigti galima tiktai nuvertus kapitalo valdžią. Kartu Leninas argumentuotai pabrėžė, kad karas iš tiesų galįs virsti revoliuciniu, kuriam privalo pritarti susipratęs proletariatas, bet tik su sąlyga: „a) jei valdžia pereina į proletariato ir prie jo besijungiančių vargingųjų valstietijos dalių rankas; b) jei atsisakoma visų aneksijų iš tikrųjų, o ne žodžiais; c) jei iš tikrųjų visiškai atsisakoma vadovautis bet kokiais kapitalo interesais" [8].

Teiginys, kad karas gali baigtis tik nuvertus kapitalo valdžią, ypač glaudžiai buvo susijęs su einamojo momento savotiškumu: „iš pirmojo revoliucijos etapo, kuris dėl proletariato nepakankamo sąmoningumo ir organizuotumo atidavė valdžią buržuazijai, **pereinama į antrąjį** jos etapą, kuris turi atiduoti valdžią į proletariato ir vargingųjų valstietijos sluoksnių rankas" [9]. Nurodydamas revoliucijos pobūdį ir jos varomąsias jėgas, Leninas rėmėsi tuo, kad Rusijoje jau įvyko buržuazinė demokratinė revoliucija; kaip ir 1905—1907 metais proletariato sąjungininkas buvo visa valstietija. Dabar į dienotvarkę buvo iškeltas socialistinės revoliucijos klausimas. Naujajame revoliucijos etape susidarė ir naujas klasių santykis. Jame varomosios jėgos, kaip Leninas buvo nurodęs savo veikale „Dvi socialdemokratijos taktikos demokratinėje revoliucijoje", turėjo būti proletariatas ir vargingieji valstietijos sluoksniai.

Dėl einamojo momento savotiškumo (maksimumas legalumo, prievartos prieš liaudies mases nebuvimas, nesąmoningai patikli masių pažiūra į kapitalistinę vyriausybę) susidarė ypatingos sąlygos ir galimybės taikiai pereiti nuo pirmojo revoliucijos etapo į antrąjį jos etapą. Tokiomis sąlygomis partija turėjo atitinkamai pertvarkyti savo darbą — kryptingai dirbti su plačiosiomis, politiniam gyvenimui pabudusiomis proletariato masėmis, nustatyti teisingą požiūrį į Laikinąją vyriausybę. Liaudies masėms reikėjo atskleisti apgaulingų buržuazijos pažadų nepagrįstumą, tuščias viltis, „kad ši vyriausybė, kapitalistų vyriausybė, liautųsi buvusi imperialistinė". [10] Atsižvelgdamas į tai, V. Leninas suformulavo šūkį: „Jokios paramos Laikinajai vyriausybei!". Jis reiškė, kad ši vyriausybė yra buržuazinė, antiliaudinė, kad ji negali liaudžiai duoti nei taikos, nei duonos, nei žemės, — ir ją reikia nuversti. Tačiau dėl susiklosčiusių aplinkybių (ji rėmėsi tiesioginiais ir netiesioginiais susitarimais su Darbininkų ir kareivių deputatų tarybomis, ją palaikė antroji vyriausybė — Petrogrado Taryba) jos šiuo konkrečiu atveju nuversti buvo negalima. Išeitį iš šios paradoksalios situacijos taip pat nurodė Leninas, iškeldamas šūkį: „Visa valdžia Taryboms!".

Šis šūkis tuometinėmis sąlygomis nereiškė, kad raginama nedelsiant nuversti Laikinąją vyriausybę arba pradėti ginkluotą sukilimą. Jis kvietė likviduoti dvivaldystę, sutelkti visą valdžią Tarybų rankose.

Tarybos atstovavo didžiajai liaudies daugumai, jų pusėje buvo jėga, jos faktiškai sudarė jau organizuotą valstybinės valdžios aparatą, — todėl niekas joms nebūtų galėjęs pasipriešinti. Kita vertus, visos valdžios sutelkimas Tarybose, kur kol kas vadovavo menševikai ir eserai, dar nereiškė proletariato diktatūros įvedimo. Taigi partijos nuostata į taikų revoliucijos vystymąsi vedė į tikrai revoliucinės daugumos sudarymą Tarybose. „Norėdami tapti valdžia, — rašė Leninas, — susipratę darbininkai turi pa-

[8] Ten pat.
[9] Ten pat, p. 112.
[10] Ten pat.

traukti į savo pusę daugumą: kol prieš mases nesigriebiama smurto, nėra kito kelio į valdžią"[11].

Reikalaudamas pasinaudoti taikaus revoliucijos vystymosi galimybe, Leninas nė valandėlę nepamiršo ir kito revoliucijos vystymosi kelio: jeigu buržuazija pirmoji griebtųsi prievartos, jos diktatūrą reikėtų nuversti ginkluotu sukilimu. Todėl partija ir taikaus revoliucijos vystymosi sąlygomis nuolat telkė jėgas ginkluotai kovai už socialistinės revoliucijos pergalę.

Lenininė nuostata apie taikių ir netaikių kovos formų derinimą darbininkams kovojant už politinę valdžią, Rusijos bolševikų partijos sukauptas gausus revoliucinės kovos patyrimas yra didžiulis indėlis į mokslinio komunizmo teoriją ir praktiką, svarbus revoliucinių jėgų dabartiniame etape ginklas kovoje už demokratiją, socializmą ir taiką.

Remdamasis K. Markso ir F. Engelso išvadomis apie naują demokratinės valstybės tipą — Paryžiaus Komunos tipo valstybę, kurią iškėlė XIX amžiaus pabaigos revoliucinė epocha, demaskuodamas oportunistų tvirtinimus, kad geriausia valstybės forma pereiti į socializmą yra parlamentinė respublika, Leninas gynė naują valstybės tipą ir proletariato diktatūros formą — Tarybų respubliką. „Ne parlamentinė respublika, — grįžimas prie jos nuo D. D. T. būtų žingsnis atgal, — bet visoje šalyje, nuo apačios iki viršaus, susikūrusių Darbininkų, bernų ir valstiečių deputatų tarybų respublika"[12], — pabrėžė jis. Tarybų respublika, kaip ir Paryžiaus Komuna, turėjo išaugti, sulaužius liaudies masių engimui pritaikytą senojo režimo valstybinį aparatą. Ji turėjo sudaryti liaudies masėms beribes galimybes aktyviai dalyvauti valstybės valdyme, tuo tarpu parlamentinė buržuazinė respublika būtų varžiusi, slopinusi savarankišką politinį masių gyvenimą. Tarybų valstybė, sakė Leninas, „yra vienintelė galima revoliucinė vyriausybė, tiesiogiai išreiškianti darbininkų ir valstiečių daugumos sąmonę ir valią. Tobulesnio, geresnio vyriausybės tipo, kaip Darbininkų, bernų, valstiečių, kareivių deputatų tarybos, žmonija nėra sukūrusi ir mes lig šiol nežinome"[13].

Tai buvo didžiulis mokslinis atradimas, turėjęs nepaprastai svarbią reikšmę kovojant už socialistinės revoliucijos pergalę Rusijoje. Lenino nuostata apie liaudies savaveiksmiškumo ugdymą, apie jos tiesioginį dalyvavimą demokratiškai tvarkant visą valstybės gyvenimą nuo apačios iki viršaus, vadovaujamasi ir dabartiniame etape, įgyvendinant TSKP XXVII suvažiavimo keliamus uždavinius — tobulinti tarybinę demokratiją, vis plačiau įgyvendinti socialistinę liaudies savivaldą.

Balandžio tezėse suformuluoti ekonominio pobūdžio uždaviniai buvo skirti pagrindiniam tikslui — valdžios klausimui. Tikslas buvo gelbėti šalį nuo ekonominės katastrofos, į kurią ji sparčiai ritosi. Į pirmą vietą buvo keliami bolševikų partijos programiniai agrariniai reikalavimai: konfiskuoti dvarininkų žemes ir tuo pagrindu šalyje nacionalizuoti visą žemę, perduoti žemės tvarkymą Valstiečių ir bernų deputatų taryboms. Labai reikšmingas buvo tezių teiginys apie nedelsiamą visų šalies bankų sujungimą į vieną bendrą nacionalinį banką, kurio veiklą kontroliuotų Tarybos, — tai turėjo pakirsti ekonominę buržuazijos galią. Kovos su ūkine suirute interesus atitiko reikalavimas tučtuojau nustatyti visuomeninės gamybos ir produktų paskirstymo kontrolę. Šių priemonių įgyvendinimas, savaime aišku, nereiškė, kad turi būti tuoj pat „įvedamas" socializmas, bet, be abejo, tai buvo žengimas į jį, padedantis masėms įsitikinti, jog valdžią būtina paimti į proletariato rankas.

Partinio gyvenimo klausimu tezėse Leninas nurodė, jog būtina sušaukti

[11] Ten pat, p. 144.
[12] Ten pat, p. 113.
[13] Ten pat, p. 144.

partijos suvažiavimą ir jame peržiūrėti programą, priimtą RSDDP II suvažiavimo 1903 metais. Atsiželgdamas į revoliucinio judėjimo patirtį, pasikeitusias partijos veiklos sąlygas po 1917 metų Vasario revoliucijos bei naujus partijos uždavinius, jis siūlė patikslinti, pakeisti ir papildyti teiginius apie imperializmą ir imperialistinį karą, apie partijos pažiūrą į valstybę ir Tarybų respublikos sudarymą.

Leninas siūlė pavadinti partiją ne socialdemokratų, o komunistų partija, kaip darbininkų partiją vadino K. Marksas ir F. Engelsas. Toks pavadinimas, sakė jis, yra moksliškai pagrįstas, nes išreiškia galutinį partijos tikslą — komunistinės visuomenės sukūrimą. Partijos pavadinimą buvo būtina pakeisti dar ir dėl to, kad reikėjo atsiriboti nuo II Internacionalo oportunistinių partijų, kurios, Pirmojo pasaulinio karo metais išdavusios darbininkų klasės ir socializmo interesus, perėjo į buržuazijos pusę. „Metas nusimesti nešvarius marškinius, metas užsivilkti švarius baltinius"[14], — pabrėžė Leninas. Jis siūlė partijai imtis iniciatyvos ir sukurti III Komunistų Internacionalą, laisvą nuo oportunizmo, nuo socialšovinizmo.

Lenino Balandžio tezės, apėmusios visas kovos už perėjimą iš buržuazinės demokratinės revoliucijos į socialistinę revoliuciją puses, pateikė teoriškai pagrįstą, konkretų perėjimo į socialistinę revoliuciją planą. Laužydami kai kurių partijos darbuotojų dogmatines nuostatas, likviduodami teorijos atsilikimą nuo praktikos, V. Leninas ir jo bendraminčiai ėmėsi didžiulio organizacinio darbo sutelkti partiją Balandžio tezių pagrindu, įtvirtinti naują orientaciją. Vykusios balandžio mėnesį Petrogrado, Maskvos, Kijevo, Charkovo ir kitų miestų bolševikų konferencijos ryškiai parodė, kad revoliucionieriai nuoširdžiai pritarė V. Lenino teiginiams. Visos šalies mastu tai patvirtino bolševikų partijos Visos Rusijos VII (Balandžio) konferencija.

Pasaulinio revoliucinio judėjimo istorija patvirtino, kad buvo teisingos V. Lenino tezės apie taikų revoliucijos vystymąsi dvivaldystės sąlygomis. O tai, kad Rusijos darbininkų klasė politinę valdžią iškovojo ne taikiu keliu, bet ginkluotu sukilimu, lėmė buržuazijos, remiamos smulkiaburžuazinių partijų, elgesys. 1917 metų liepos dienų įvykiai dar kartą parodė, jog visada buržuazija pirmoji pradeda šaudyti į darbininkus, pirmoji prieš juos panaudoja prievartą.

Lenininės Balandžio tezės, revoliucinis mūsų šalies patyrimas ir dabar yra labai aktualus tarptautiniam darbininkų judėjimui, kolonijinį jungą nusimetusioms tautoms ir visiems doros valios žmonėms kovoje už demokratiją, socializmą ir taiką Žemėje. Revoliucinis patyrimas ir Balandžio tezės taip pat moko, kad partija visada turi atkakliai ir nuosekliai kovoti dėl persilaužimo momentu parengto kurso įgyvendinimo, apginkluoti liaudį nauja orientacija, pašalinti kliūtis, stabdančias jos savaveiksmiškumą.

Vanda KAŠAUSKIENĖ,
istorijos mokslų daktarė,
profesorė

[14] Ten pat, p. 181.

PLATUS ŽINGSNIS PERSITVARKYMO KELYJE

MINTYS APIE TSRS ĮSTATYMO DĖL VALSTYBINĖS ĮMONĖS (SUSIVIENIJIMO) PROJEKTĄ

Neįmanoma spręsti naujų ekonomikos uždavinių, iš pagrindų nepertvarkius ūkio mechanizmo, nesukūrus vientisos, efektyvios ir lanksčios valdymo sistemos. TSKP XXVII suvažiavime buvo nurodyta: „... tenkintis daliniais pagerinimais negalima — reikalinga radikali reforma."[1] Svarbi šios reformos sudėtinė dalis yra TSRS įstatymo dėl valstybinės įmonės (susivienijimo) projektas. Tai pirmas toks įstatymas socialistinio ūkininkavimo praktikoje. Anksčiau socialistinės įmonės veiklą reguliavo TSRS Ministrų Tarybos 1965 m. spalio 4 d. patvirtinti „Socialistinės valstybinės gamybinės įmonės nuostatai" ir TSRS įstatymas dėl darbo kolektyvų ir jų vaidmens didinimo valdant įmones, įstaigas, organizacijas.

Dabar svarstomas įstatymo projektas paruoštas įgyvendinant TSKP XXVII suvažiavimo nurodymą veiksmingai naudotis tiesiogine demokratija, pereiti prie tikros liaudies savivaldos. Jo tikslas — sukurti tokias sąlygas, įdiegti tokias gamybos organizavimo formas, kurios kiekvieną darbo žmogų įgalintų būti atsakingu už darbo kolektyvo reikalus, jaustis tikru įmonės šeimininku.

Nors tokie tikslai darbo kolektyvams ir anksčiau buvo keliami, jie dažniausiai likdavo tik gražiais raginimais. Mat nebuvo juridinio akto, kuriuo remiantis būtų galima iš esmės pakeisti įmonės — pagrindinės vieningo liaudies ūkio komplekso grandies — ūkininkavimo sąlygas, padaryti jas tokias, kad pats darbo žmogus būtų suinteresuotas siekti gerų galutinių rezultatų, taip pat sukurti teisines prielaidas įtvirtinti gamybinę demokratiją, išplėsti darbo kolektyvo teises ir padidinti jo atsakomybę už įmonės veiklą, apginti ją nuo aukštesniųjų instancijų komandavimo ir smulkmeniškos globos. Kuo greičiau tarybinis žmogus pajus šiuos demokratinius pasikeitimus, tuo bus aktyvesnė jo pozicija, dalyvavimas gamyboje ir visuomeninėje veikloje. Todėl „įstatymo projekte išdėstyta iš esmės nauja ūkio valdymo ideologija"[2], — pabrėžė drg. M. Gorbačiovas kalboje TSRS profsąjungų XVIII suvažiavime.

Įstatymo projektas taip pat sustiprina centralizavimo pradus sprendžiant svarbiausius liaudies ūkio — vieningos visumos — uždavinius, numato tobulinti ekonominius valdymo metodus, remiantis finansavimusi ir visiška ūkiskaita. Be to, nustatomi santykiai tarp įmonių (susivienijimų) ir valstybinės valdžios bei valdymo organų. Įmonė yra juridinis asmuo, turi atskirą visaliaudinės nuosavybės dalį ir savarankišką balansą.

Svarbiausias įmonės uždavinys — visokeriopai tenkinti produkcijos, darbų ir paslaugų poreikius, kuo labiau prisidėti prie šalies ekonominio ir socialinio vystymo spartinimo ir, remiantis tuo pagrindu, kelti savo kolektyvo, visų jo narių gerovę.

Pažymėtina, kad vartotojo reikalavimai privalomi įmonei, juos visiškai ir laiku patenkinti — kiekvieno darbo kolektyvo veiklos prasmė ir

---

[1] TSKP XXVII suvažiavimo medžiaga. V., 1986, p. 33.
[2] Tiesa, 1987, vasario 26.

norma. Šalies ekonominiame gyvenime bus sukurta kokybiškai nauja padėtis: kliento užsakymas taps gamintojo poreikiu ir pastarasis ne apskritai vykdys planus, išreikštus tonomis, vienetais, metrais ir rubliais, o tenkins konkretų visuomenės ir gamybos poreikį. Šito ir trūksta dabar veikiančiam ūkio mechanizmui.

Kad išspręstų savo veiklos pagrindinį uždavinį, įmonė turi vykdyti tris pagrindines funkcijas: vystyti gamybą ir didinti jos efektyvumą, remdamasi visapusišku intensyvinimu; rūpintis socialiniu kolektyvo vystymu ir įgyvendinti jo savivaldą; užtikrinti kiekvieno darbuotojo asmeninį suinteresuotumą rūpestingai naudoti visus išteklius ir dalyvauti sprendžiant kolektyvo ir visuomenės reikalus.

Įmonės veikla kaip ir anksčiau grindžiama valstybiniu ekonominio ir socialinio vystymo planu. Tačiau jo sudarymo principai ir veiklos turinys šiek tiek pakinta. Anksčiau viskas ir visada įmonei buvo nurodoma aukštesniųjų organų, nustatoma dešimtys vienas su kitu mažai susijusių direktyvinių ir ataskaitinių rodiklių, o dabar iš planavimo organų įmonė gaus tik kontrolinius skaičius, ilgalaikius ekonominius normatyvus bei valstybinius užsakymus, todėl pati rengs planus, atsižvelgdama į sutartis su tiekėjais ir produkcijos, darbų bei paslaugų vartotojais. Taigi planuojant iš esmės remiamasi sutartimis, o jų turinį sudaro visuomenės ir vartotojų užsakymai. Atsisakoma natūra neišreikštos produkcijos planavimo, remiantis „pasiektu lygiu".

Ypač reikšminga, kad įmonė veikia pagal visiškos ūkiskaitos ir finansavimosi principus. Tai reiškia, kad įmonė visą savo gamybinę ir socialinę veiklą vykdo ir už darbą atlygina iš darbo kolektyvo uždirbtų lėšų. Įplaukos, gautos iš produkcijos (darbų, paslaugų) realizavimo, turi kompensuoti visas kolektyvo materialines sąnaudas ir užtikrinti jam visuomeniškai būtiną pelno (pajamų) normą, kuri tampa įmonės ūkinės veiklos apibendrinančiu rodikliu. O pelnas, kaip žinoma, didėja, jei visuomenei reikalingą produkciją įmonė gamina su kuo mažiausiomis, kitaip tariant, optimaliomis sąnaudomis.

Pagal naujas ūkininkavimo sąlygas dalis įmonės pelno (pajamų) yra atskaitoma į biudžetą, vykdomi įsipareigojimai bankams ir aukštesniajam organui. O tai, kas lieka, sudaro ūkiskaitines pajamas, kurios yra darbo kolektyvo veiklos šaltinis. Šios pajamos naudojamos išplėstinei reprodukcijai, socialiniam vystymui ir darbo užmokesčiui. Taip visi kolektyvo laimėjimai ir nuostoliai tiesiogiai atsilieps šių pajamų dydžiui ir kolektyvo gerovei.

Tokiomis sąlygomis labai padidėja reikšmė įmonių darbo kolektyvų savitarpio ekonominio lenktyniavimo dėl to, kad būtų tinkamai, iki galo ir laiku su kuo mažiausiomis sąnaudomis atliekami vartotojų užsakymai. Tai skatins kolektyvus nuolat tobulinti gamybą, kelti darbuotojų kvalifikaciją, ieškoti būdų, kaip pagerinti produkcijos ir darbo kokybę.

Ekonomiškai lenktyniaujantys darbo kolektyvai gali patirti ir objektyvių sunkumų, susijusių su darbo ir gamybos sąlygų nelygybe. Tokios sąlygos kartais susiklosto net tos pačios šakos įmonėse. To būtų galima išvengti, kitaip tariant, nepažeisti socialinio teisingumo, jei svarstomame įstatyme būtų įteisintas, panašiai kaip žemės ūkyje, įmonių skirstymas grupėmis ir pagal atitinkamus normatyvus, procentų arba palūkanų normas ir t. t. sudarytos joms palankios ūkininkavimo sąlygos. Kartu įmonių, turinčių didelio pelno „monopoliją", kuri nepriklauso nuo kolektyvo pastangų, pelno dalį būtų tikslinga pervesti į biudžetą arba ministerijos fondus. Tačiau tiek vienu, tiek kitu atveju būtina laikytis socialinio teisingumo ir palikti rezervų, kurie didintų darbo kolektyvų suinteresuotumą plėsti gamybą ir gausinti ūkiskaitines pajamas. Priešingu atveju pirmaujančios įmonės imtų ieškoti būdų, kaip stabdyti gamybos augimą.

Kad to neįvyktų, taip pat kad įmonės nesinaudotų monopoline padėtimi, įstatymo projekte numatyta: valstybė plačiai naudoja planavimo, finansų ir kredito svertus, kainas, konkursinį projektavimą bei gamybą ir t. t. Be to, įmonė veikia socialistinio teisėtumo pagrindu. Vadinasi, visi sprendimai turi atitikti tarybinius įstatymus.

Įmonė, kaip ir anksčiau, atsakinga už darbo ir gamybinę drausmę. Tačiau ši atsakomybė dabar ne tik juridinė, bet ir ekonominė, nes naujomis sąlygomis valstybė neatsako už įmonės, o įmonė — už valstybės, taip pat kitų įmonių, organizacijų ir įstaigų įsipareigojimus.

Svarbus įstatymo projekto 4 straipsnis, skirtas įmonės materialineitechninei bazei ir lėšoms. Jame numatyta, kaip naudotini įmonės pagrindiniai fondai ir apyvartinės lėšos. Deja, straipsnyje kol kas pernelyg daug vietos skiriama administravimui ir per mažai — ūkiskaitai. Jeigu įmonė veikia pagal visiškos ūkiskaitos, apsimokamumo, finansavimosi ir savivaldos principus, tai kam dar ją įpareigoti „...užtikrinti materialinėstechninės bazės reprodukciją pažangiu pagrindu"?

Kita vertus, norėčiau pažymėti šio straipsnio 3 ir 4 padalose užfiksuotas sveikintinas naujoves. Pavyzdžiui, legalizuodamas įmonės teisę manevruoti materialiniais ištekliais ir juos parduoti, įstatymas kartu leidžia vėl įsigalioti vienam iš svarbių ūkiskaitos principų — operatyviajam darbo kolektyvo savarankiškumui. Ypač pažymėtinas tas šio straipsnio 4 padalos punktas, kuriame numatoma suteikti įmonei naują teisę — skatinti kitas įmones, šiai įmonei atliekančias darbus arba paslaugas. Siekiant įveikti žinybiškumo ir vietininkiškumo barjerus, geriau susiejami gamintojo ir vartotojo interesai. Šito anksčiau nebuvo.

Didelės svarbos klausimui — įmonės (susivienijimo) valdymui ir darbo kolektyvo savivaldai — skirtas įstatymo projekto II skyrius. Pažymėtina, kad susivienijimas nepriklausomai nuo jo struktūrinių vienetų bei į jį įeinančių savarankiškų įmonių teritorinio išsidėstymo funkcionuoja kaip vieningas gamybinis-ūkinis kompleksas, kuriame derinami šakų ir teritorijų vystymo interesai. Jis veikia, remdamasis vieningu planu ir balansu.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad viena iš susivienijimo ir jo padalinių pareigų — organizuoti savo produkcijos firminį aptarnavimą bei firminę prekybą. Tai susivienijimui (įmonei) sudaro galimybę geriau „jausti" rinką ir turėti pastovų grįžtamąjį ryšį su produkcijos vartotoju.

Nauja šiame skyriuje tai, kad įmonės ūkiskaitiniams padaliniams, veikiantiems kolektyvinės (brigadinės) rangos pagrindais, gali būti skiriama dalis materialinio skatinimo ir socialinio vystymo fondų, kurių dydis priklauso nuo padalinių veiklos rezultatų. Šių fondų lėšomis galima naudotis, jei sutinka darbo kolektyvai.

Įmonės valdymo sistema remiasi demokratinio centralizmo principu, kuris reiškia centralizuoto vadovavimo ir darbo kolektyvų socialistinės savivaldos sąsają.

Socialistinė savivalda, kaip nurodoma įstatymo projekte, bus realizuojama viso kolektyvo ir jo visuomeninių organizacijų dalyvavimu rengiant svarbiausius sprendimus ir kontroliuojant jų vykdymą. Šių funkcijų įgyvendinimui vadovauja darbo kolektyvo partinė organizacija — jo politinis branduolys.

Ypač svarbus klausimas — vadovų renkamumas. Partijos vykdomas visuomenės gyvenimo demokratizavimo kursas, masių sąmoningumo, išsilavinimo ir politinio brandumo didėjimas įgalina atsisakyti nusistovėjusių stereotipų ir, kaip buvo kalbama TSKP 1987 m. sausio plenume, įgyvendinti vadovų — nuo brigadininko iki direktoriaus — renkamumą. Tokią galimybę buvo numatęs dar V. Leninas: „Masė turi turėti teisę rinktis atsakingus vadovus. Masė turi turėti teisę juos keisti, masė turi turėti teisę žinoti ir tikrinti kiekvieną, kad ir mažiausią jų veiklos žingsnį.

Masė turi turėti teisę kelti visus be išimties dirbančiuosius masės narius valdomosioms funkcijoms".[3]

Įstatymo projekte numatytas vadovų renkamumas tam tikram laikotarpiui taikomas tiek įmonių, tiek jų struktūrinių padalinių vadovams. Ar tokia tvarka nesilpnina vienvaldiškumo? Priešingai — jį stiprina. Vienvaldiškumas įmonės savivaldos sistemoje išreiškia darbo kolektyvo valią ir valstybės interesus, jį garantuoja vadovas, kuris turi tam tikras teises, reikalingas savo funkcijoms atlikti, ir atsako už įmonės veiklą darbo kolektyvui ir valstybei. Tai yra pabrėžęs V. Leninas. Jis rašė, kad demokratijos stiprinimas „... nė kiek nereiškia, kad kolektyvinio darbo procesas galėtų likti be tam tikros vadovybės, be tikslaus vadovo atsakomybės nustatymo, be griežčiausios tvarkos, kurią sukuria vadovo valios vieningumas".[4].

Štai kodėl įstatymo projekte griežtai apibrėžti tiek darbo kolektyvo ir jo tarybos, tiek įmonės administracijos įgaliojimai. Kad pastarieji būtų sėkmingai vykdomi, „... vadovui būtinas didelis profesionalizmas, valdymo mokslo pagrindų pažinimas ir ekonominis mąstymas, leidžiantis matyti perspektyvą ir efektyviai ūkininkauti".[5]. Tokiomis sąlygomis, kai labai svarbu visapusiškai intensyvinti valdymo darbą, kai šis procesas traktuojamas ne tik kaip papildomas fizinis ir protinis krūvis, bet ir kaip valdymo darbo kryptingumo didinimas, minėti įstatymo projekto reikalavimai, keliami vadovo asmenybei, išties aktualūs.

Dabartinis bet kurio rango gamybos vadovas turi aiškiai suvokti valdymo tikslus, jų hierarchiją ir struktūrą. Šių eilučių autoriaus kai kuriose respublikos mašinų gamybos įmonėse atlikti tyrimai parodė, kad daugelis vadovų, suprasdami pagrindinius įmonės tikslus, vis dėlto nepakankamai suvokia valdymo tikslus ir iš jų išplaukiančius uždavinius. Tokių žinių stoka, sąlygojanti vadovavimo praktikos trūkumus, matyt, atsirado todėl, kad valdymo mokslas nėra nubrėžęs ribų tarp įvairaus tipo valdymo tikslų, nėra sukonkretinęs šiems tikslams būdingų funkcijų. Atsižvelgiant į tai, kaip vadovas geba vykdyti savo funkcijas, derinti ir spręsti valdymo, organizacinius ir techninio vykdymo uždavinius, galima spręsti apie jo profesionalizmą. Tokios analizės rezultatais galima naudotis įmonėje atliekant vadovaujančiųjų darbuotojų atestaciją. Šiomis mintimis, ypač būtinumu, kad vadovas suvoktų pagrindinius valdymo tikslus, siūlyčiau papildyti įstatymo projekto 8 straipsnio 3 padalos mintis apie vadovo profesionalizmą, jo atestacijai keliamus reikalavimus.

Įstatymo projekte 9 straipsnyje daug dėmesio skiriama įmonės ir aukštesniojo organo — pirmiausia ministerijos santykiams. Kaip žinoma, dar neseniai šioje srityje vyravo komandos, smulkmeniška globa, nuolatinis darbo kolektyvo teisių pažeidinėjimas. Naujomis sąlygomis įmonės vertikalieji santykiai grindžiami planiniu valdymu, visiškos ūkiskaitos, finansavimosi ir savivaldos principais. Tai reiškia, kad įmonei pirmiausia vadovaujama ekonominiais metodais, remiantis kontroliniais skaičiais, valstybiniais užsakymais ir ilgalaikiais ekonominiais normatyvais, kad aukštesnysis organas nesikiš į jos operatyviąją ūkinę veiklą. Šiam organui uždrausta koreguoti ekonominius normatyvus, taip pat skirti įmonei įstatymų nenumatytus rodiklius.

Įmonės santykiai su aukštesniuoju organu, mano supratimu, būtų dar labiau pagrįsti, jei įstatymo projekto 9 straipsnio 1 padala būtų papildyta mintimi, jog visiškos ūkiskaitos principas taikomas ne tik įmonei, bet ir jos vertikaliesiems bei horizontaliesiems santykiams su ministerijomis, žinybomis, Liaudies deputatų tarybomis ir t. t. Tokių abipusių ūkiskaitinių

[3] Leninas V., Raštai, t. 27, p. 189.
[4] Ten pat.
[5] Tiesa, 1987, vasario 8.

ryšių forma galėtų būti sutartis, kurioje šalys aptartų sąveikavimo sąlygas, savitarpio įsipareigojimus, sankcijas už netesybas.

Įstatymo projekto III skyriuje, skirtame įmonės gamybinei ir socialinei veiklai, reikėtų šį tą patikslinti ir pakoreguoti. Imkime, pavyzdžiui, 14 straipsnio 4 padalą. Joje yra toks, mano supratimu, diskutuotinas nurodymas: „Aukštesnysis organas tvirtina įmonei vadovaujančiųjų, inžinerijos ir technikos darbuotojų bei tarnautojų darbo užmokesčio fondo normatyvą". Kadangi nenurodyta, kuo remiantis jis sudaromas, belieka spėlioti, kad vėlgi bus atsižvelgta į jau susiklosčiusias aplinkybes, t. y. esamą bazinį lygį. O ar jis moksliškai pagrįstas? Tai klausimas be atsakymo. Taip skirstant darbo užmokestį, įmonė, kurioje sparčiai auga gamyba ir didėja darbo našumas, pirmiausia dėl mokslo ir technikos laimėjimų diegimo, atsidurs blogesnėje padėtyje (tai yra gaus mažesnį darbo užmokesčio fondo normatyvą) už kitą įmonę, kurioje gamyba lėčiau intensyvinama.

Kadangi mokslo ir technikos revoliucija daro gamybai vis didesnį poveikį, nuolat auga jos mokslo imlumas, atitinkamai didėja ir vadovaujančiųjų bei inžinerijos ir technikos kadrų reikšmė. Vadinasi, kiekvienos įmonės inžinerinio korpuso uždavinys — sukurti išteklius taupyti padedančią techniką ir mažai darbo jėgos reikalaujančią technologiją. Tačiau kuo greičiau įmonė tai padarys, tuo daugiau teks atlaisvinti inžinierių ir technikų. Beje, užuominų apie tai yra įstatymo projekto 14 straipsnio 4 padaloje.

Esant tokiai padėčiai, valdymo ir inžinerijos bei technikos kadrai neretai suinteresuoti ne dideliu, o nežymiu technologijos ir technikos tobulinimu. O tai savo ruožtu prieštarauja įmonės ūkiskaitiniams interesams bei mokslinės ir techninės pažangos procesui. Matyt, būtų teisingiau, jei, nustatant darbo užmokesčio tvarką, vadovaujančiųjų, inžinerijos ir technikos darbuotojų bei tarnautojų užmokesčio fondas (kartu ir darbuotojų skaičius) nebūtų nustatomas, remiantis specialiu normatyvu. Manyčiau, kad pats ūkiskaitinės įmonės darbo kolektyvas suinteresuotas siekti įstatymo projekte numatyto tikslo — santykiškai mažinti dalį lėšų, skiriamų valdymo personalui išlaikyti, jam pačiam rūpi, kad įmonėje nebūtų nereikalingų inžinerijos ir technikos darbuotojų. Tuo darbo kolektyvas gali pasirūpinti, sudarydamas kitų metų kolektyvinę sutartį ir numatydamas įvairių sričių darbuotojų sąveikavimo sąlygas.

Galiausiai įstatymo projekte numatyta, kad ilgą laiką nuostolingos ir nemokios įmonės veikla gali būti nutraukta. Ši kraštutinė priemonė, logiškai išplaukianti iš visiškos ūkiskaitos, padės didinti kiekvieno darbuotojo atsakomybę už įmonės ateitį, už jos finansinę būklę.

„... įstatymas dėl valstybinės įmonės... — nurodyta draugo M. Gorbačiovo pranešime TSKP CK 1987 m. sausio plenume, — turi iš esmės pakeisti ūkininkavimo pagrindinėje ekonomikos grandyje sąlygas ir metodus, įmonių veikloje įtvirtinti planinio prado ir visiškos ūkiskaitos, savarankiškumo ir atsakomybės derinimą, įteisinti masių kūrybos vaisių — naujas savivaldos formas".[6]

Kęstutis ZABORSKAS,
ekonomikos mokslų kandidatas

[6] TSKP Centro Komiteto plenumo medžiaga. 1987 m. sausio 27—28 d. V., 1987, p. 40.

VEIKIA KOKYBĖS GRUPĖS

Tautų draugystės ordino „Vilniaus" baldų kombinate plačiai žinoma ir gerbiama 8-ojo cecho viršininko pavaduotojo komunisto V. Žibučio vadovaujama kokybės grupė. Jos nariai — darbininkai, technologai, mechanikai, TKS kontrolierius ir t. t. O grupę globoja ir konsultuoja vyriausiasis konstruktorius V. Gerasionis.

Svarbiausia, žinoma, kokiu indėliu grupė prisideda prie produkcijos kokybės gerinimo. Jis iš tikrųjų nemažas. Įrengti vietinį apšvietimą atskiruose kelių pusautomatinių linijų baruose, atrodytų, tik smulkmena. Tačiau ji leidžia sutaupyti nemaža elektros energijos. O šit patobulinti vieną importinę briaunų faneravimo liniją daug kam atrodė vos ne utopija. Atseit, užsienio inžinieriai žino, ką daro. Bet ir mūsų vyrai pasirodė, kaip sakoma, ne iš kelmo spirti. Rekonstravę vieną kanadietiškos „Canimos" linijos mazgą, baldininkai gauna daugiau kaip 4 tūkstančių rublių metinę ekonomiją.

„Vilniaus" baldų kombinate veikiančios kokybės grupės vien praėjusiais metais pateikė daugiau kaip pusantro šimto siūlymų, kaip patobulinti gamybos technologiją, darbo organizavimą, pagerinti kokybę.

TSKP Centro Komiteto ir TSRS Ministrų Tarybos 1986 m. liepos 2 d. paskelbtame nutarime „Dėl priemonių produkcijos kokybei iš pagrindų pagerinti", partinės organizacijos, profsąjungos ir įmonių administracijos paragintos „steigti... kokybės grupes kaip konkretaus visų darbo žmonių dalyvavimo... produkcijos kokybės gerinimo darbe ir jų aktyvaus poveikio kokybės gerinimui formą..."

Įgyvendinant šį partijos ir vyriausybės nurodymą buvo patvirtinti kokybės grupių tipiniai nuostatai.[1] Jais remdamosi praktinėje veikloje, kokybės grupės daugiausia dėmesio sutelkė į savo pagrindinį uždavinį — rengti ir diegti siūlymus, kaip gerinti produkcijos kokybę, tobulinti gamybos technologiją, darbo ir gamybos organizavimą. Šių tikslų siekiama dirbant išvien su administracija, partine organizacija, profsąjungų ir kitomis visuomeninėmis organizacijomis. Bendromis pastangomis aiškinami grupių veiklos tikslai ir uždaviniai, keliamos kvalifikuotų, iniciatyvių ir autoritetingų darbuotojų kandidatūros rinkimams į grupių vadovus, iš inžinerijos ir technikos darbuotojų parenkami grupių kuratoriai, kurie teikia joms sistemingą praktinę ir metodinę paramą. Be to, administracija ir profsąjungos organizacija kartą per mėnesį turi mokyti grupių narius, padėti jiems spręsti praktinėje veikloje kylančias problemas.

Pažymėtina, kad spręstinas kokybės problemas grupės pasirenka ne bet kaip, o organizuotai ir planingai, remdamosi administracijos joms pateiktu spręstinų problemų ir vadinamųjų silpnų vietų sąrašu.

Lemiama kokybės grupių sėkmingos veiklos sąlyga — laiku įdiegti jų siūlymus ir rekomendacijas. Administracijos tai turi ne ilgiau kaip per dvi savaites apsvarstyti ir numatyti, kaip tai įgyvendinti, arba darbuotojams motyvuotai paaiškinti, kodėl jų siūlymai atmesti. Pažymėtina, kad už sėkmingą veiklą kokybės grupių nariai materialiai ir moraliai skatinami.

Nors daugelyje respublikos įmonių kokybės grupės žengia vos pirmuosius žingsnius, jų veiklos turinys ir formos darosi vis turiningesni. Antai Darbo raudonosios vėliavos ordino „Neries" žemės ūkio mašinų gamyklos komunistų iniciatyva viena kokybės grupė kontroliuoja visą atskiro gaminio technologinę liniją, visas jo gamybos operacijas. Ypač daug naudos duotų plačiai vartojamas prekes gaminančiose įmonėse veikiančios ištisinės kokybės grupės, kurių nariai būtų ne tik įmonių gamintojų ir vartotojų atstovai, bet taip pat projektavimo ir konstravimo organizacijų, modelių namų, prekybos ir kitų organizacijų specialistai ir partiniai aktyvistai. Jie turėtų veikti išvien su valstybinio priėmimo tarnybomis.

TSKP CK 1987 m. sausio plenumas, jo teorinės nuostatos apie tolesnį socialistinio demokratizmo ir liaudies savivaldos vystymą partines organizacijas skatina įžvelgti ne tik ekonominę, bet ir politinę kokybės grupių veiklos prasmę. „Labai svarbus praktinis uždavinys — sudaryti tokias sąlygas, įdiegti tokias gamybos organizavimo formas, kurios leistų kiekvienam darbo žmogui jaustis tikru įmonės šeimininku",[2], — nurodyta draugo M. Gorbačiovo pranešime šiame plenume. Šia prasme sunku pervertinti kolektyviškumo, išradingumo, sąžiningumo, taupumo ir kitų socialistinės įmonės šeimininkui būtinų bruožų ugdymo pamokas, kuriomis rūpinasi kokybės grupių nariai. Jie praktiškai įsitraukia į gyvą masių kūrybą, kurios galutinis tikslas — geriausia pasaulyje produkcija. Tokia darbo žmonių kūryba, tokia iniciatyva — vienas iš svarbiausių bruožų šiandien vykstančio persitvarkymo, nuo kurio iš esmės priklauso ne tik produkcijos kokybė, bet ir su ja kuo glaudžiausiai susijęs visos šalies spartesnis ekonominis ir socialinis vystymas.

Česlovas RIMEIKA

---

[1] Экономическая газета, 1986, № 32, с. 14.

[2] Tiesa, 1987, sausio 28.

DIRBTI NAUJOVIŠKAI, ATSISAKYTI SENŲ ĮPROČIŲ

Praėjusiais metais netrukus po TSKP XXVII suvažiavimo „Komunisto" žurnalo redakcija „Garbės ženklo" ordino „Kauno baldų" gamybiniame susivienijime prie apskrito stalo surengė pokalbį „Darbo kolektyvo avangardas — komunistai". Nuo tada ši rubrika žurnalo puslapiuose tapo nuolatinė. Partinės įtakos darbo kolektyvui stiprinimo, avangardinio komunistų vaidmens didinimo klausimais buvo išspausdintas ciklas pirminių partinių organizacijų sekretorių, partinių grupių vadovų, komunistų publikacijų.

„Komunisto" žurnalo redakcija, siekdama apibendrinti skyrelyje „Darbo kolektyvo avangardas — komunistai" spausdintas publikacijas, panagrinėti partinio vadovavimo problemas ir patirtį įgyvendinant partijos iškeltus persitvarkymo uždavinius, surengė pokalbį prie apskrito stalo Vilniaus elektros matavimo technikos gamykloje. Jame dalyvavo LTSR Mokslų Akademijos Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto probleminės grupės vadovas, filosofijos mokslų daktaras Romualdas GRIGAS, Vilniaus aukštosios partinės mokyklos partinės statybos katedros docentas Antanas ŽMUIDZINAVIČIUS, LKP Vilniaus miesto komiteto organizacinio skyriaus vedėjo pavaduotojas Vladas STŪRYS, LKP Vilniaus miesto Lenino rajono komiteto instruktorius Arvydas DOMANSKIS ir gamyklos partinis aktyvas.

Pokalbyje buvo pateikta daug vertingų pastabų, siūlymų, kaip žurnalo puslapiuose nušviesti komunistų avangardinį vaidmenį, patirtį ir problemas, iškylančias pertvarkant partinių organizacijų veiklą. Atsižvelgiant į komunistų, skaitytojų pageidavimus, žurnale jau atsirado arba numatomi spausdinti skyreliai: „Persitvarkymas — pagrindinė spartinimo sąlyga", „Partinė organizacija — pagrindinė persitvarkymo grandis", „Persitvarkymas: patyrimas ir problemos" bei kiti.

Kviečiame visus partijos aktyvistus, komunistus aktyviai dalyvauti nušviečiant respublikos partinių organizacijų persitvarkymą, aptariant jų darbo patirtį ir problemas.

Sergejus BELOUSOVAS, gamyklos partinio komiteto sekretorius. Partijos paskelbta persitvarkymo ir gamybos intensyvinimo programa padarė mūsų gyvenimą turiningesnį. Dirbti pasidarė sunkiau, bet ir įdomiau. Žmonės ryžtingai palaiko TSKP XXVII suvažiavimo patvirtintą persitvarkymo liniją. Tai matome ir iš savo kolektyvo gyvenimo. Partinio-ūkinio aktyvo išplėstiniame posėdyje svarstėme 1987 metų socialistinius įsipareigojimus, aptarėme gamybos intensyvinimo planus iki 1990 metų. O ateities planas iš tikrųjų didelis. Per šį penkmetį gamyklos prekinės produkcijos apimtis turės padidėti 1,6 karto. Gamybos prieaugį turėsime pasiekti iš darbo našumo didinimo, gaminti naujausius prietaisus ir įrengimus, kurie būtų ne prastesni už geriausius pasaulinius pavyzdžius.

Gamyklos spartinimo programą pavyks įgyvendinti, jeigu mes, gamyklos komunistai, sugebėsime pertvarkyti partinį vadovavimą taip, kad darbo kolektyve sustiprėtų atsakingumas, nebeliktų biurokratizmo, vilkinimo, kad kiekvienas kolektyvo nario poelgis, stabdantis darbo organizacijos, technologijos tobulinimą ir mokslinę techninę pažangą, būtų vertinamas principingai, partiniu požiūriu.

Pagyvėjęs partinis darbas, darbo drausmės stiprinimas, pirmieji persitvarkymo žingsniai smarkiai padidino gamyklos žmonių aktyvumą. Pažymėtinas veteranų susitelkimas, daugelio darbuotojų ir darbininkų stropu-

mas, pilietiškumas, iniciatyva ieškant gamybos rezervų, siekiant puikios gaminių kokybės. Čia avangardinį persitvarkymo pavyzdį rodo geriausi gamyklos komunistai. Dar ataskaitinių ir rinkiminių susirinkimų išvakarėse cechinių pirminių partinių organizacijų sekretoriai ir partinių grupių vadovai su gamyklos partiniu komitetu aptarė, kaip geriau, dalykiškiau organizuoti ataskaitinius-rinkiminius susirinkimus. Principingas, dalykiškas pokalbis buvo abiem pusėm naudingas. Partinio komiteto nariai dalyvaudami komunistų susirinkimuose, gavo daug vertingos informacijos ir siūlymų, kaip gerinti partinį vadovavimą kai kuriuose gamyklos baruose, išsiaiškino nemažai negerovių, kurios iki persitvarkymo proceso buvo nutylimos. Pavyzdžiui, elektroninės technikos montuotojai komunistai nurodė, jog jau maždaug dešimt metų taikstomasi su tokia padėtimi: kiekvienas gaminys imamas tobulinti tada, kai jau patvirtinta jo serijinė gamyba. Kodėl konstruktoriai laiku apie tai negalvoja, nepasirūpina, kad gaminys atitiktų jam keliamus reikalavimus. Šis signalas paskatino partinį komitetą išanalizuoti gamyklos konstruktorių darbo efektyvumą, nes serijinio gaminio konstrukcijos keitimas priverčia koreguoti technologiją, perskirstyti baro darbininkus, trikdo cecho darbą, mažina jo našumą, sudaro papildomų išlaidų. Visa tai finansavimosi, vidinės ūkiskaitos ir apsimokamumo sąlygomis sukelia neigiamų padarinių.

Paklausėme komunistus, kodėl taip ilgai jie nekėlė šios problemos.

— Anksčiau nebuvome tikri, — atsakė jie, — kad kas nors konkrečiai reaguos į mūsų pastabas.

Romualdas GRIGAS. Visiškai normalu, jog kiekvienas žmogus, komunistas ar nepartinis, nori žinoti, koks bus jo aktyvumo, iniciatyvos rezultatas. Jeigu darbuotojas abejos, ar teisingai bus suprastas, aktyvumo iš jo nelauk.

Leonidas KOMKOVAS, gamyklos direktoriaus pavaduotojas, savanoriškosios kovos už blaivybę draugijos pirminės organizacijos pirmininkas. Man regis, apskritai buvo smarkiai sumažėjęs visų mūsų socialinis aktyvumas, įsigalėjo inercija, nenoras spręsti neatidėliotinų uždavinių. Tokios situacijos priežastis atskleidė TSKP XXVII suvažiavimas ir vėlesni partijos dokumentai.

S. BELOUSOVAS. Daugiausia žalos partiniam darbui padarė formalizmas. Ir anksčiau susirinkimų dienotvarkės būdavo aktualios, buvo sudaroma daug ir įvairių komisijų, duodami partiniai įpareigojimai, netrūko nutarimų su žodžiais „griežtai pareikalauti", „nurodyti", „įpareigoti". Tačiau trūko visų svarbiausio dalyko — sistemingos vykdymo kontrolės. Todėl tie patys trūkumai kartodavosi kelerius metus, kaupdavosi neišspręstos problemos. Ir niekas nesiaiškindavo, kas konkrečiai dėl to kaltas. Gamykla išmokėdavo dešimtis tūkstančių rublių baudų už nekokybišką produkciją, tačiau tikrųjų kaltininkų piniginė retai kada sumažėdavo. Toks abejingumas sukeldavo kitą dar didesnį abejingumą. Visokiomis priemonėmis dabar gydomės nuo šios „ligos".

Dabar apie 90—95 procentus produkcijos valstybiniam priėmimui pateikiame iš karto. Pradėjus veikti valstybiniam priėmimui išaiškinamas konkretus broko adresas. Produkcija nustojo buvusi „niekieno". Gamykloje sudaryta ir partiniame komitete apsvarstyta kokybės programa. Įsteigtos kokybės grupės.

STENOGRAMOS KOMENTARAS. Ir vis dėlto nusiraminti toli gražu negalima. Gamykloje neišgyvendintas neritmingas darbas — didžiausias kliuvinys, trukdantis gaminti puikios kokybės produkciją. Persitvarkymo vis dar neįsisąmonina kai kurie gamyklos specialistai ir darbininkai. Dar yra nemažai žmonių, kurių mąstymas, požiūris į savo pareigas neatitinka naujų reikalavimų. Trukdo inercija, seni įpročiai. Štai daug metų kalbama apie konstruktorių darbo efektyvumą, bet reikalai į priekį nejuda. Konstruktorių darbui trūksta paprasčiausių priemonių. Jie neturi gaminių katalogų, todėl kartais planuojamos jau pasenusios gaminių detalės. Nemaža konstruktorių priversti gaišti, tvarkydami įvairius dokumentus,

rinkdami parašus, užsakinėdami brėžinius, o pagalbinis aparatas, anot komunistų, užsiėmęs „manikiūru arba romanų skaitymu". Neatsitiktinai darbo mokslinio organizavimo laboratorija nustatė, kad specialaus konstravimo technologiniame biure patenkintų savo darbu žmonių koeficientas — 0,52, t. y. 10 proc. mažesnis negu vidutiniškai gamykloje. Todėl čia didesnė negu kituose gamybos baruose ir kadrų kaita.

Kitas inercijos pavyzdys. Partinis komitetas, siekdamas padidinti partinę įtaką, kad būtų sumažinti gamybos nuostoliai, įpareigojo komunistą direktoriaus pavaduotoją ekonomikos reikalams J. Staponkų išsiaiškinti, kodėl ir kiek patiriama nuostolių dėl broko. Atrodo, tai ir tiesioginė jo pareiga. Deja, ne kartą komunistui teko priminti, kad įvykdytų šį įpareigojimą.

Yra ir kitokių „persitvarkytojų". Jie tarsi ir pritaria, ir daro, tik daro bet kaip. Antai rekonstravo štampavimo cechą, o įrengti ventiliaciją pamiršo. Dėl to čia dirbantys žmonės atrodė kaip malūnininkai. Į jų prašymus įrengti ventiliaciją energetinė tarnyba atsakydavo pažadais. O kai cecho komunistas Z. Truskauskas kreipėsi į gamyklos laikraščio „Impulsas" redakciją, ventiliacija buvo įrengta per kelias dienas.

Atgimęs viešumas gamykloje veikia kaip stebuklingas vaistas, padeda vystyti kritiką ir savikritiką. Gamyklos laikraštis „Impulsas" nuolat informuoja kolektyvą apie administracijos, partinės, komjaunimo ir kitų visuomeninių organizacijų veiklą, socialistinio lenktyniavimo eigą, kam skiriami butai, kelialapiai, automobiliai, apdovanojimai, premijos ir baudos, viešai pagerbiami pirmūnai, Didžiojo Tėvynės karo dalyviai ir darbo veteranai. Neseniai viešai paskelbtas partiniame komitete apsvarstytas ir patvirtintas vardinis vadovaujančiųjų kadrų rezervas. Darbininkai labai teigiamai reagavo į tokį viešumo faktą. Partinis komitetas gavo nemažai laiškų, atsiliepimų apie kai kuriuos rezerve esančius darbuotojus.

Antanas ŽMUIDZINAVIČIUS. Kiekvienas darbo kolektyvas, partinė organizacija dirba tik jai vienai būdingomis, specifinėmis sąlygomis, taigi ir sprendimai, pasirenkamos partinio poveikio priemonės bei formos negali būti visų darbo kolektyvų vienodos. Todėl labai gerai, kad „Komunisto" žurnalo puslapiuose problemiškai buvo nagrinėjamas partijos narių avangardinis vaidmuo konkrečiuose kolektyvuose. Jų patirtis turėjo padėti partinio darbo organizatoriams pasirinkti pačias veiksmingiausias veiklos formas. Partinis darbas — tai kūryba. Tai darbas su žmonėmis. O vienodų žmonių nebūna.

S. BELOUSOVAS. Ne tik žmonių, bet ir kolektyvų. Štai mūsų daugianacionalinis kolektyvas. Šalia jauno darbininko, komunisto, baigusio specialųjį aukštąjį mokslą, dirba ir veteranas, baigęs tik pradinę mokyklą. Turime naujausių elektroninių prietaisų, 78 savo gamybos ir iš kitur gautus robotus bei kelis šimtus daugiau kaip 20 metų išdirbusių, fiziškai ir morališkai pasenusių įrengimų. Turime cechų, kurie įrengti pagal paskutinį technikos žodį ir valstybiniam priėmimui iš karto pateikia visą produkciją, tačiau turime ir tokių cechų, kuriuose ankšta, blogos darbo sąlygos, vyrauja rankų darbas. Tokie kontrastai rodo, kad būtina ryžtingai pertvarkyti ekonomiką, kūrybiškai organizuoti partinį darbą kolektyve. Pirmiausia svarbu, kad partinė įtaka aprėptų visas gamyklos, kurioje dirba 4000 žmonių, gamybos grandis, gausius ir mažus kolektyvus. Tai sudėtingas uždavinys. Partinės organizacijos struktūroje didžiausią dalį sudaro darbininkai, dirbantys prie konvejerių, automatų, staklių ir kitokių įrengimų. Visuomeniniam darbui jie mažai turi laiko. Remiamės partiniu ir ūkiniu aktyvu, visuomeninėmis organizacijomis, specialistais. O jų, rodančių asmeninį pavyzdį, yra visuose svarbiausiuose gamybos baruose. Garbingai partinius įpareigojimus vykdo elektroninės matavimo technikos cecho reguliavimo baro partinės grupės vadovas V. Arsenjevas. Jo vadovaujama partinė grupė yra labai aktyvi. Visi septyni komunistai yra baigę aukštąjį arba specialųjį vidurinį mokslą. Jie vieni iš pirmųjų parodė iniciatyvą dirbti vidinės ūkiskaitos pagrindais.

Turi į ką lygiuotis ir 40-ojo cecho darbininkai. Šio cecho vyresnysis meistras komunistas Vladimiras Šarčenka dirbo paprastu darbininku, tekintoju, derintoju, įsigijo kelias specialybes, dirbdamas baigė Vilniaus politechnikumą. Vladimiras yra pavyzdys kitiems ne tik darbe — jis vadovauja cecho narkologiniam punktui, septintą kartą išrinktas cecho pirminės partinės organizacijos sekretoriumi.

Šiltų žodžių vertas Darbo šlovės III laipsnio ordino kavalierius, jaunimo globotojas tekintojas Eduardas Gusovas. Jis ne vienam jaunam darbininkui padėjo tapti aukštos kvalifikacijos specialistu.

Partinio pareigingumo, atsakomybės už padėtį darbo kolektyve pavyzdį rodo ne tik partijos veteranai, bet ir jaunesnieji komunistai. Iš daugelio pirmiausia išskiriame elektroninės matavimo technikos cecho pirminės partinės organizacijos sekretorių Arvydą Panavą. Jis neakivaizdžiai baigė Kauno politechnikos institutą ir drauge su broliu Vytautu dirba reguliuotoju. Toje pačioje gamykloje dirba ir tėvai. Arvydo vadovaujama partinė organizacija sumaniai ir operatyviai sprendžia kolektyvui iškilusias problemas, padeda stiprinti darbo drausmę, susirinkimuose ir partinio· biuro posėdžiuose išklauso komunistų ataskaitas, siekia, kad cechas dirbtų ritmingai ir gerai. Bet suteikime žodį jam pačiam.

Arvydas PANAVAS, elektroninės matavimo technikos cecho partinės organizacijos sekretorius, radijo reguliuotojas. Mūsų cecho partinės organizacijos avangardinis vaidmuo galėtų būti dar didesnis, jeigu ji būtų gausesnė. Ceche dirba 320 žmonių, iš jų tėra dvidešimt šeši partijos nariai. Maža! Neseniai atvirame partiniame cecho susirinkime svarstėme partijos gretų augimo klausimą. Ceche dirba daug politiškai subrendusių, darbščių, pavyzdingų žmonių, vertų garbingo komunisto vardo. Todėl stengiamės, kad TSKP gretos būtų gausesnės, didėtų jų kovingumas.

Liudmila SOBOLEVA, serijinių elektros skaitiklių cecho darbininkė, cecho pirminės partinės organizacijos sekretorė. Su šia problema susiduriame ir mes. Cecho partinėje organizacijoje yra dvidešimt žmonių. Nemaža iš jų — jau senyvo amžiaus. Partijos gretas būtina papildyti! Čia didelis rezervas yra komjaunimo organizacija.

A. ŽMUIDZINAVIČIUS. Skaitlingesnė, kovinga, aktyvi partinė organizacija pajėgs išspręsti ir sudėtingas problemas, jeigu deramai paskirstys savo jėgas, pasirinks tinkamas poveikio priemones, sugebės naudotis savo teisėmis, diegs tokį darbo stilių ir formas, kurios labiausiai atitinka laiko reikalavimus. Tokia partinė organizacija nedirbs, kaip pabrėžė draugas M. Gorbačiovas per susitikimą su masinės informacijos priemonių vadovais, už ūkinius vadovus, bet sugebės priversti kiekvieną padaryti tai, ką jis privalo. Tad įdomu, kaip šios gamyklos partinė organizacija naudoja savo galimybes, kaip ji pertvarko savo darbą, kas čia nauja?

S. BELOUSOVAS. Partinis darbas — tai darbas su žmonėmis. Ir blankus, prastai parengtas susirinkimas — tai laiko gaišinimas, nepagarba žmogui. Net ir geras nutarimas nepajudins vežimo iš vietos, jei bus pamiršta jo vykdymo kontrolė. Nebrandins jaunos asmenybės vien barimas, pamokslavimas. Tačiau iš visų partinio darbo formų dabartinio persitvarkymo laikotarpiu, mano nuomone, veiksmingiausia yra komunisto ataskaita. Ataskaita atskleidžia viską: komunisto konkretų darbą, jo politinę brandą, avangardinį vaidmenį kolektyve, partinių ir visuomeninių įpareigojimų vykdymą, kritiką ir savikritiką, savo atsakomybės suvokimą.

Dalykiška, nuodugnia ir visapusiška analize pasižyminti ataskaita yra gera partinio principingumo mokykla ne tik tam, kuris daro ataskaitą, bet ir tiems komunistams, kurie jos klauso. Svarbiausia, kad komunisto ataskaita nepalieka nekritikuojamų „salelių" ir nekritikuojamų asmenų.

Dabar beveik kiekviename partinio komiteto posėdyje išklausome atsakingų gamyklos darbuotojų, cechinių pirminių partinių organizacijų sekretorių ar kitų komunistų, turinčių svarbius partinius ir visuomeninius įpareigojimus, ataskaitas. Partiniame komitete ir partiniuose susirinkimuose buvo išklausytos gamyklos direktoriaus V. Babiliaus, direktoriaus pavaduotojo ekonomikos reikalams J. Staponkaus, vyriausiojo inžinieriaus A. Adomonio, vyriausiojo konstruktoriaus J. Abloževičiaus, serijinių elektros skaitiklių surinkimo cecho pirminės partinės organizacijos

sekretorės L. Sobolevos, elektroninės matavimo technikos cecho ir reguliavimo baro partinės grupės vadovo V. Arsenjevo, naujos technikos diegimo į gamybą komisijos pirmininko J. Butjanovo, partinio komiteto nario, kokybės komisijos pirmininko J. Kapulkino, mechaninio cecho plastmasių baro partinės grupės vadovės L. Ždanovos ir daugelio kitų komunistų ataskaitos.

Turime pripažinti, kad dar ne visi komunistai sugeba naujoviškai mąstyti ir dirbti, kaip reikalauja dabartiniai uždaviniai, persitvarkymo procesas. Tai parodė ir vadovaujančiųjų, ir eilinių komunistų ataskaitos. Pirmieji persitvarkymo žingsniai parodė tuos, kurie žodžiais pritaria persitvarkymui, o dirba po senovei, iškilo aikštėn ir tie, kurie nori persitvarkyti, bet nepajėgia. Yra ir tokių, kuriems atrodo, jog persitvarkyti turi kiti — daugiausia vadovai, o ne jie patys. Nerangieji savo neveiklumą ir aplaidumą stengiasi pateisinti objektyviomis priežastimis: seni įrengimai, laiku negaunamos detalės, bloga žaliava ir t. t. Suprantama, jog yra objektyvių gamybos pažangos, spartinimo stabdžių, tačiau jų poveikis visada bus mažesnis, jeigu suvoksime, jog persitvarkymo rezultatyvumas priklauso nuo kiekvieno iš mūsų, jog visi turime pradėti nuo savęs.

R. GRIGAS. Kas nori dirbti, ieško būdų, kaip tatai padaryti, kas nenori, ieško priežasčių savo neveiklumui pateisinti, pasiduoda kiekvienam sunkumui. Deja, kartais komunisto ataskaita tampa ne principingu, konkrečiu pokalbiu, o tik galimybe pateisinti savo nerangumą.

A. ŽMUIDZINAVIČIUS. Negaliu nepritarti šiai minčiai. Susipažinęs su gamyklos komunistų ataskaitomis, pastebėjau, kad ne visos jos kruopščiai parengtos, ne visose išnagrinėtos negerovių priežastys: kai kurie atsiskaitantieji komunistai vengia aštresnių problemų, nekalba apie tai, kaip vyksta persitvarkymas kolektyve, kaip sekasi persitvarkyti jam pačiam asmeniškai, apie tai, kas jaudina žmones.

Partinis komitetas, cechinės partinės organizacijos privalėtų dažniau analizuoti, kaip komunistai vykdo visuomeninius įpareigojimus, kelia savo idėjinį lygį, dirba kolektyve individualų auklėjamąjį darbą, atlieka propagandisto, politinio informatoriaus, agitatoriaus funkcijas, kaip jie auklėja savo vaikus, padeda profsąjungai, komjaunimui ir kitoms visuomeninėms organizacijoms.

Kol kas nejaučiama persitvarkymo kai kurių komisijų veikloje. Štai gamyklos pirminė partinė organizacija, įgyvendindama TSKP Įstatų suteiktą teisę kontroliuoti administracijos veiklą, yra sudariusi naujos technikos, gaminamos produkcijos kokybės ir brigadinės darbo organizavimo formos diegimo į gamybą komisijas. Į jas išrinkti prityrę, gerai savo darbą išmanantys darbuotojai. Kaip tos komisijos dirba? Iš pirmo žvilgsnio lyg ir gerai: rengiami patikrinimai, rašomi atitinkami dokumentai, apie rezultatus informuojamas partinis komitetas. O galutinis rezultatas? Pavyzdžiui, naujos technikos diegimo į gamybą komisijos (pirmininkas J. Butjanovas) išvados ir pasiūlymai ilgai liko neįgyvendinti. Todėl ilgokai gamyklos kieme stovėjo koordinatinės ištekinimo staklės, skirtos naujos technikos barui. Nedirbo naujos frezavimo ir tekinimo staklės įrankių ceche. Tame pačiame ceche ilgą laiką nebuvo naudojamos dvejos programinės staklės, vėliau jos buvo nugabentos į mechaninį cechą, bet ir čia ilgokai buvo „montuojamos". Visa tai vyksta dabar, kai plačiai kalbama apie persitvarkymą, kai kone kiekviename pasitarime ir susirinkime dejuojama, jog gamykloje yra apie 700 pasenusių įrengimų! Kodėl pažangūs įrengimai nenaudojami arba dirba tik vieną pamainą? Žinoma, tuo privalo pasirūpinti vyriausiasis inžinierius, vyriausiasis mechanikas ir kiti techniniai specialistai, tačiau partinis komitetas efektyviau ir operatyviau turėjo kontroliuoti jų veiklą, laiku gauti informaciją iš administracijos veiklos kontrolės komisijų ir imtis priemonių trūkumams nedelsiant pašalinti.

Panašiai dirba ir kitos dvi komisijos administracijos veiklai kontroliuoti. Metas pertvarkyti ir jų darbą, griežtesnės reikalauti atsakomybės iš tų, kurie nevykdo savo tiesioginių pareigų. Tai padidintų administracijos veiklos kontrolės ir kitų komisijų autoritetą.

R. GRIGAS. Norėčiau atkreipti dėmesį į draugo M. Gorbačiovo mintį, pasakytą per susitikimą su masinės informacijos priemonių vadovais, jog persitvarkymą reikia remti, persitvarkymą reikia ginti, persitvarkymą reikia plėsti, persitvarkymą reikia stumti į priekį.[1] Tai suprantama. Juk persitvarkymas — tai naujo ir seno kova, sustingimo ir pažangos kova. O kas turi kovoti? Visi. Bet pirmiausia komunistai. Todėl labai gerai, kad žurnalo redakcija sistemingai spausdina publikacijas su rubrika „Darbo kolektyvo avangardas — komunistai". Kaip pertvarko partinį darbą įgyvendinant TSKP XXVII suvažiavimo nutarimus gana išsamiai žurnalo puslapiuose papasakojo Telšių trikotažo gamybinio susivienijimo „Mastis" partinio komiteto sekretorius V. Tamašauskas publikacijoje „Kokybė — mūsų garbės reikalas", Klaipėdos jūrų žvejybos uosto partinio komiteto sekretorius P. Šopaga straipsnyje „Persitvarkymas — ne žodis, o veiksmas" ir kiti partiniai darbuotojai.

Reikia mokėti laiku pastebėti net ir mažiausią gražaus persitvarkymo daigelį, jį puoselėti. Sudėtingų būna situacijų, problemų, net ir tokių, kai visam būry teisus visuomeniškai galvojantis tebūna vienas žmogus. Tai neturi praslysti pro komunistų akis.

Gvidas VARKAUSKAS, radijo derintojų brigadininkas, gamyklos brigadininkų tarybos pirmininkas. Mes suprantame, kad persitvarkyti galima tik atkakliai įveikiant sustingimą. Tačiau niekieno konkrečiai neremiamos tokios pastangos kartais gali atrodyti beviltiškos. Štai mūsų brigada dirba kolektyvinės rangos metodu, diegia ūkiskaitą. Rezultatai geri. Dirbame ritmingai, kokybiškai. Dėl to ryžomės prašyti, kad brigadai būtų duota gamybos užduotis ne vieniems metams, o visam penkmečiui. Ir ką išgirdome — negalima! O kodėl? Niekas nepaaiškina. Man regis, kad dabar, kai gamyklų kolektyvams suteikiamas didesnis savarankiškumas, būtina paremti tokias gamybos organizavimo formas, kurios leistų mums jaustis tikrais įmonės šeimininkais. Reikėtų, kad administracija ryžtingiau pertvarkytų savo darbą ir spręsdama materialinio skatinimo problemas. Vis dar bijome, kad kas nors per daug neuždirbtų.

Zinaida VLADIMIROVA, radijo derintoja, gamyklos partinio komiteto, partijos rajono komiteto narė. Būtina paremti ir kitus mūsų gyvenimo, ypač socialinės sferos reikalus, labiau į juos įsigilinti. Partiniuose, profsąjungos, komjaunimo susirinkimuose nuolat kalbame, kad verkiant reikia sporto aikštyno, kitų socialinės paskirties objektų, kurių nėra ne tik mūsų gamykloje, bet ir visame miesto kvartale, kuriame įsikūrusi gamykla. Tačiau aukštesnės organizacijos, nuo kurių priklauso šių klausimų sprendimas, mūsų negirdi. Darbininkai pagrįstai piktinasi: „Tai ir vėl į kolektyvinę sutartį, socialinio vystymo planus įrašysim „įrengti sporto aikštyną?" Kam rašyti tai, ko neįstengiame padaryti?"

Svetlana ČERIASOVA, elektroninės matavimo technikos cecho montuotoja, partinio komiteto narė, LKP XIX suvažiavimo delegatė. Apie ką kalbėtume — ūkinę ar visuomeninę veiklą, visada turėtume žiūrėti, kokią poziciją čia užima partinė organizacija, komunistas. Jų pozicija, požiūris, gebėjimas iki galo išspręsti problemą ir lemia partinio darbo objektyvumą. Deja, ne visuomet laikomės šios nuostatos.

Štai atkreipiame dėmesį į tai, kad mūsų cechas dirba neritmingai. Dėl to nusižengiama kokybei, darbininkai priversti dirbti viršvalandžius, pervargsta. Kokios priežastys? Cechas neritmingai aprūpinamas komplektinė-

[1] Žr. Tiesa, 1987, vasario 14.

mis detalėmis, jame faktiškai neįdiegta ūkiskaita, nėra gerai apgalvoto technologinio darbo pasiskirstymo, mažai įdiegiami į gamybą nauji, našesni įrengimai. Visa tai nepadeda didinti darbo našumo. Padejuoja dėl to kartu su mumis ekonomistai, technologai, inžinieriai, ir viskas lieka kaip buvę. Bet mums ne užuojautos reikia, o konkretaus veikimo. Deja, ir partinis komitetas, cechinės partinės organizacijos kartais virsta tik stebėtojais, taikstosi su specialistų paaiškinimais, jog išspręsti vieną ar kitą problemą kol kas nėra galimybių. Dažniausiai žadama ateityje viską sutvarkyti. Taip ir eina laikas, nežinant, kaip bus iš tikrųjų.

STENOGRAMOS KOMENTARAS. Įprotis ir inercija trukdo kai kuriems gamyklos komunistams, vadovams ir specialistams kritiškai įvertinti darbą, persitvarkyti taip, kaip to reikalauja prasidėjęs demokratizacijos ir visuomenės atsinaujinimo procesas. Todėl darbo kolektyvuose dar jaučiamas atotrūkis tarp to, kas skelbiama ir daroma. Nepaisant to, kad gamykla dirba finansavimosi, apsimokamumo sąlygomis, dar yra barų, kuriuose neįdiegta vidinė ūkiskaita, susieta su galutiniais gamybos rezultatais. Pasitaiko vilkinimo, pažadų netesėjimo faktų. Gamyklos administracija ne kartą žadėjo pastatyti klubą, tačiau vis atsirasdavo „svarbesnių reikalų".

Gamyklos partinė organizacija stengiasi pertvarkyti partinio vadovavimo stilių ir metodus, ieško naujų darbo formų, siekia didinti komunistų avangardinį vaidmenį. Tačiau partinei organizacijai, jos aktyvui, įvairioms komisijoms kol kas nepavyksta visiškai atsikratyti įpročio dubliuoti ūkinių darbuotojų veiklą. Suprantama, jog partinė organizacija atsako už gamybos planų vykdymą, už viską, kas vyksta darbo kolektyve, tačiau darbo sėkmę ji turi užtikrinti dirbdama politinį darbą su žmonėmis, dirbdama su kadrais.

Anatolijus GOLOVKINAS, direktoriaus pavaduotojas kadrų reikalams. Daug svarbių partinės veiklos problemų aptarėme, o visų svarbiausią — darbą su kadrais — lyg ir pamiršome. Visas partinio vadovavimo problemas partinės organizacijos sprendžia per kadrų politiką. Mūsų partinė organizacija nemažai nuveikė parenkant, ugdant ir grūdinant kadrus. Darbininkų, specialistų mokymo, politinio lavinimo, jaunimo globojimo, tinkamos darbo atmosferos kolektyvuose sudarymo klausimai buvo svarstomi partinio komiteto posėdžiuose, pirminių cechinių partinių organizacijų susirinkimuose bei biurų posėdžiuose. Sudarytas ir partiniame komitete patvirtintas dvyliktojo penkmečio kadrų rezervo rengimo planas. Vykdyti ir sociologiniai tyrimai. Apibendrinus visą šį darbą, paaiškėjo, jog ir darbe su kadrais turime ką pertvarkyti, kad būtina ieškoti naujų šio darbo formų. Atrodo, šį tą jau atradome. Pavyzdžiui, labai naudingas buvo administracijos ir partinio komiteto vadovų susitikimas su aukštąjį ir specialųjį išsilavinimą turinčiais specialistais. Beje, iš tokių specialistų apie penkiasdešimt žmonių dirba eiliniais darbininkais. Argi tai ne problema, juolab, kad kai kuriems barams trūksta iniciatyvių, sumanių, gabių vadovų, inžinierių?!

Minėtame susitikime niekas neskaitė ilgų paskaitų, pranešimų. Iš karto buvo pasiūlyta: kas norite užimti kurį nors gamykloje esantį postą ir jaučiate, kad pajėgsite dirbti tą darbą, ateikite į partinį komitetą ir atvirai pasakykite. Tai nebus nekuklumas, pagaliau, jei panorėsite, mes išlaikysime paslaptį.

Iš pradžių į partijos komitetą su savo siūlymais atėjo tik du jauni specialistai. Abu rimti, autoritetą turintys žmonės. Gamyklos partiniam komitetui rekomendavus šie specialistai buvo paskirti į atsakingas pareigas.

Šis atsitikimas turėjo geras pasekmes. Į partinį komitetą, siūlydamiesi įvairioms pareigoms atėjo ir daugiau gerai užsirekomendavusių specialistų. Šiandieną daugelis iš to netikėto rezervo, pakeitę sąžiningai dirbusius, bet bemokslius veteranus, kai kurių kolektyvų netikusius vadovus, ir dabar sėkmingai tebedirba.

Šiandieną partinės organizacijos turi puikų orientyrą, kaip reikia vykdyti partijos kadrų politiką kasdieniniame darbe. Tai TSKP CK Gene-

ralinio Sekretoriaus M. Gorbačiovo pranešimas TSKP CK 1987 m. sausio plenume. Jame pabrėžta, jog „...nepaprastai svarbu, kad atsinaujinimo procesas, kuris labai smarkiai veikia žmonių likimus, būtų patikimai apsaugotas nuo gryno administravimo recidyvų ir mechaniškų požiūrių į reikalą".[2]. Man atrodo, jog mes, komunistai, nepažeisime šio svarbaus reikalavimo, jei nuolat tarsimės su darbininkais, darbo kolektyvais, plačiai plėtosime socialistinę demokratiją, kuri yra vienas svarbiausių rezervų žmogaus faktoriui atskleisti, žmonių iniciatyvai skatinti. Gražių demokratijos plėtojimo pradų gamykloje jau turime ne vieną. Iš daugelio atmintin įstrigo įvykis serijinių skaitiklių surinkimo ceche. Kai į užtarnautą poilsį buvo išleista meistrė Stanislava Ševeliova, iškilo klausimas, kas užims jos vietą. Cecho viršininkas Valerijus Vorobjovas pasiūlė komunistę Mariją Fiodorovą.

— Ne! — pasakė darbininkai. — Mes siūlome komunistę Mariją Matesovič.

Nepadėjo jokie V. Vorobjovo argumentai, nė pagrindinis — kad meistrai ne renkami, o skiriami. Partinis, profsąjungos komitetai, administracija, vadovaudamiesi tuo, kad vadovo autoritetas yra tas, kurį jam pripažįsta kolektyvas, pritarė darbininkų nuomonei. Jie galvojo ne tik apie šią dieną, bet ir apie ateitį: M. Matesovič — jauna, perspektyvi darbuotoja.

R. GRIGAS. Pamokantis įvykis. Partinė organizacija sudėtingiausiomis aplinkybėmis turi gebėti priimti teisingiausią sprendimą. Tai nėra lengva. Ypač kai kalbama apie vadovų ir eilinių darbuotojų santykius, „apačios" iniciatyvą, daugumos ir mažumos principus ir interesus. Tačiau ar visais atvejais dera pripažinti daugumos valią? Naujas idėjas ne visada dauguma pripažįsta, tinkamai suvokia. Intensyvėjant gamybai, visuomenės raidai, žmogus linkęs konservatyvėti, ypač jei išlieka tos pačios skatinimo formos. Tai susiję su savisaugos instinktu. Todėl partinė organizacija, jos vykdomosios instancijos šiandien turi pasižymėti itin aukšta kultūra, pažiūrų ir idėjų tolerancija, sveika, naujovišku mąstymu pagrįsta nuovoka.

Iš to išplaukia ir kita išvada. Turi būti sudaromos itin palankios sąlygos diskusijoms, savo nuomonei reikšti, ypač jei ji nesiderina su įprasta, arba vadinamąja oficialia nuomone. Kitokia nuomonė gali įskelti gyvumo, kūrybinio nerimo ugnį, kuri savo ruožtu aktyvina, daro pilietiškesnę, atpalaiduoja nuo sustingimo komunisto poziciją.

S. BELOUSOVAS. Persitvarkyti turime kiekvienas. Kartais sunku atsikratyti įprasto mąstymo, įprastų instrukcijų, nusistovėjusio darbo stiliaus. Aš, pavyzdžiui, nemanau, jog įvairios organizacijos, kviečiančios mus į pasitarimus, nelinki mums gero. Tačiau ir jos, norėdamos persitvarkyti, suaktyvinti savo darbą, nė pačios nepajunta, kaip daugina popierizmą, pagal seną įprotį, būtinai kviečia į pasitarimą tik aukščiausio rango vadovus, nors ten galėtų atstovauti gamyklai ir kiti. Vadovavimas senais metodais, smulkmeniška globa (taip įprasta) gaišina brangų darbuotojų laiką (kai kurie, palikę tiesioginį darbą, dėl to nukenčia ir materialiai) trukdo sutelkti dėmesį į pagrindines problemas.

A. DOMANSKIS, LKP Vilniaus miesto Lenino rajono komiteto instruktorius. Persitvarkymas be galo sudėtingas visuomenės atsinaujinimo procesas. Kiekvienam reikia savikritiškai pažvelgti į savo darbą. Persitvarkyti, remtis nauju požiūriu, konkrečiai padėti šalinti trūkumus, vadovauti masių kūrybai reikalauja iš instruktorių ir partijos rajono komitetas. Stengsimės kiek galėdami padėti spręsti tas problemas, kurias kėlė šio pokalbio dalyviai.

Vladas STŪRYS, LKP Vilniaus miesto komiteto organizacinio skyriaus vedėjo pavaduotojas. Šis dalykiškas, kritiškas ir kartu nuoširdus pokalbis,

[2] TSKP Centro Komiteto plenumo medžiaga. 1987 m. sausio 27—28 d. V., 1987, p. 79.

be abejo, buvo naudingas. Pokalbio dalyviai dar sykį sutikrino savo praktinius darbus su laikmečio reikalavimais, iškeltais TSKP XXVII suvažiavime, vėlesniuose TSKP Centro Komiteto dokumentuose. Ką parodė šis pokalbis? Pirmiausia tai, kad partijos persitvarkymo kursas tvirtai remiamas kolektyvo darbais. Ypač didelį poveikį darbo žmonėms padarė TSKP Centro Komiteto 1987 m. sausio plenumo nutarimai, davę postūmį giliems visuomenės demokratizavimo procesams.

Tokių kolektyvų, kaip šis, atsiranda vis daugiau ir daugiau. Tačiau nusiraminti nuveikto darbo rezultatais šiandien nevalia. Esame tiktai persitvarkymo kelio pradžioje. Kaip kartais nelengvai vyksta atsinaujinimo procesas, liudija ir pokalbio prie apskrito stalo dalyvių mintys bei „Komunisto" žurnalo publikacijos, kurias čia aptarėme.

Iš tiesų, kaip rodo partinių organizacijų veiklos analizė, žmogaus faktorius dar yra tartum sukaustytas daugelio senų nuostatų, biurokratizmo. Vien lozungais nepatrauksime žmonių aktyviai dalyvauti visuomenės reikalų valdyme. Demokratija veiksminga, kai ji reali. Todėl pirmiausia, ekonominiai svertai, tiesioginis ryšys tarp kiekvieno materialinės padėties ir galutinių kolektyvo darbo rezultatų turi skatinti darbininką ir tarnautoją būti šeimininku savo darbo kolektyve. Deja, kartais partinės organizacijos, užimtos šimtais smulkių ūkinių klausimų, užmiršta svarbiausią savo funkciją — būti darbo kolektyvo politiniu branduoliu, jo vadovu. Dar daug nuveikti čia teks ir šiandieninio apskrito stalo šeimininkams.

Būčiau neteisus sakydamas, kad jau visiškai persitvarkyta partijos miesto komitete, rajonų komitetuose, nors daroma ir padaryta iš tiesų nemažai. Ateityje dar teks atsisakyti ne vieno įprasto renginio, posėdžio, dokumentacijos ir dirbti vis daugiau ir daugiau gyvo, kūrybinio darbo su žmonėmis. Pritarimo šiandien gali sulaukti tik viena politinė ir dorovinė vadovo, komunisto, bet kurio darbuotojo pozicija — iniciatyva ir atsakomybė, kritika ir viešumas, demokratija ir drausmė. Tai nuolat privalo atminti partinės organizacijos, kurios turi vadovauti sudėtingam persitvarkymo procesui, kurios siekia didinti savo avangardinį vaidmenį.

Publikaciją parengė **Gedimінas KRETAVIČIUS**

TSKP CENTRO KOMITETE IR TSRS MINISTRŲ TARYBOJE

1987 metų vasario ir kovo mėnesiais respublikiniuose laikraščiuose paskelbti šie Partijos ir Vyriausybės nutarimai:

„Dėl pramonės ir kitų liaudies ūkio šakų susivienijimų, įmonių ir organizacijų perėjimo prie darbo keliomis pamainomis režimo siekiant didinti gamybos efektyvumą" (TSKP Centro Komiteto, TSRS Ministrų Tarybos ir VPSCT nutarimas)

„Tiesa", 1987 m. vasario 27 d.

„Dėl priemonių saviveiklinei techninei kūrybai plėtoti" (TSKP Centro Komiteto, TSRS Ministrų Tarybos, VPSCT ir VLKJS CK nutarimas)

„Dėl priemonių senų žmonių ir invalidų aptarnavimui gerinti" (TSKP Centro Komiteto, TSRS Ministrų Tarybos ir VPSCT nutarimas)

„Tiesa", 1987 m. vasario 28 d.

„Toliau tobulinti valstybinio arbitražo organų veiklą ir didinti jų vaidmenį stiprinant teisėtumą ir sutartinę drausmę liaudies ūkyje" (TSKP Centro Komiteto ir TSRS Ministrų Tarybos nutarimas)

„Tiesa", 1987 m. kovo 1 d.

„Dėl pasirengimo Didžiosios Spalio Socialistinės revoliucijos 70-osioms metinėms" (TSKP Centro Komiteto nutarimas)

„Tiesa", 1987 m. kovo 14 d.

TVIRTI „TIESOS“ ŽINGSNIAI

TSKP XXVII suvažiavime žurnalistams, visiems masinės informacijos priemonių darbuotojams buvo iškelti nauji svarbūs uždaviniai. Mūsų pareiga parodyti persitvarkymo etapą kaip sunkų, sudėtingą, daug energijos reikalaujantį procesą. Tie, kurie bando jį supaprastinti, suteikti jam dogmatinę formą, didžiai klysta. Persitvarkymas — tai gyvas procesas, kurio sustabdyti negalima. Alternatyvos čia nėra ir negali būti. Svarbu, kad kiekvienas žmogus, kiekvienas kolektyvas pertvarkytų savo mąstyseną, kad šis procesas apimtų visas be išimties mūsų materialinio ir dvasinio gyvenimo sferas. „Tiesos" laikraščio, kuriam šių metų balandžio 12 dieną sukanka 70 metų, redakcijos kolektyvas gerai suvokia šiuos labai svarbius uždavinius, ir tai padeda jam nesustoti vietoje.

Ne viskas mums vienodai sekasi. Dar toli gražu ne visų žurnalistų darbas rezultatyvus. Daugelis straipsnių būna parašyti neargumentuotai, nesušildyti žurnalisto širdies šilumos.

Žurnalistika — tai laikrodis, kuris niekada nesustoja. Jeigu straipsnius ir apybraižas prilygintume valandininkui, aktualiąją publicistiką — minutininkui, tai operatyviąją informaciją tektų lyginti su sekundininku. Visos šios rodyklės svarbios. Visos jos yra sudėtinės didžiojo žurnalistikos laikrodžio dalys. „Tiesos" laikraščio kolektyvas, tęsdamas senąsias laiko ir įvykių patikrintas tradicijas ir papildydamas jas nauja mąstysena, stengiasi, kad nė viena iš šių rodyklių nesustotų, kad klestėtų visų žurnalistikos žanrų harmonija, kad laikraštyje išspausdintos medžiagos skatintų žmogų mąstyti, veikti, tobulėti.

„Tiesai" — 70 metų! Tai 70 tvirtų žingsnių į priekį. Juos žengė laikraštis, kuriam savo protą, talentą, širdį ir visas jėgas atidavė Lenino idėjomis įtikėję žmonės. Su didžia pagarba minime jų vardus. Ryškius pėdsakus „Tiesos" kelyje paliko Vincas Mickevičius-Kapsukas, Julius Janonis, Zigmas Aleksa-Angarietis, Karolis Požela, Antanas Sniečkus, Petras Griškevičius, Vladas Niunka, Genrikas Zimanas, Romas Šarmaitis ir daugelis kitų. Šiandien redakcijoje dirba daug jaunimo, kuris įneša gaivios nuotaikos, naujovių. Gerai profesiją įvaldę žurnalistai stengiasi perimti vyresnių draugų patirtį, praturtinti žurnalistiką naujomis kūrybinėmis idėjomis, kurias diktuoja persitvarkymo dienos.

LKP Centro Komitetas praėjusiais metais apsvarstė „Tiesos" laikraščio redakcijos pirminės partinės organizacijos darbą su kadrais. Priimtas nutarimas iškėlė redakcijos kolektyvui svarbius uždavinius, pareikalavo, kad redakcinė kolegija, partinė organizacija energingai šalintų trūkumus, tobulintų kūrybinį darbą, organizacinę veiklą. Nutarimas įpareigojo griežčiau kritikuoti trūkumus, plėsti ryšius su skaitytojais, skleisti teigiamo darbo patirtį.

„Tiesos" redakcinė kolegija ir partinė organizacija atvirame partiniame susirinkime apsvarstė LKP CK nutarimą, sudarė ir patvirtino darbų ir priemonių planą. Dabar šis planas įgyvendinamas. Pertvarkytas sekretoriato darbas, pagerėjo laikraščio planavimas, reorganizuoti kai kurie skyriai, į redakciją priimta jaunų darbuotojų, į atsakingus darbo barus paskirta moterų, pertvarkytas techninės grandies darbas. Atviruose partiniuose susirinkimuose išklausytos laikraščio redaktoriaus, trijų redakcinės kolegijos narių, dviejų korespondentų ir trijų skyrių vedėjų ataskaitos.

Reiklūs susirinkimai padeda tobulėti ne tik atskiriems žurnalistams, bet ir visam redakcijos kolektyvui.

Reikli ir organizuota buvo redakcijos darbuotojų atestacija. Keliems kūrybiniams redakcijos darbuotojams atestacija buvo atidėta metams. Didesnis reiklumas skatina visus dirbti kūrybingiau ir tobuliau.

Laikraščius „Pravda" ir „Tiesa" sieja ne tik tas pats pavadinimas. Visą savo septyniasdešimties metų gyvavimo kelią „Tiesa" mokėsi iš lenininės „Pravdos". Kai „Tiesa" buvo leidžiama Petrograde (Lietuva tuo metu buvo okupuota kaizerinės kariuomenės), „Pravda" ragino lietuvių darbininkus skaityti „Tiesą". Dalis lėšų, kurias surinkdavo „Pravda", buvo perduodama „Tiesos" reikalams. Sunkiais pogrindžio kovos su buržuazine valdžia Lietuvoje metais „Tiesa" kreipdavo savo žvilgsnį į vyresnįjį išmintingą brolį — laikraštį „Pravdą", kuri, rašydama apie Lietuvos komunistų darbus ir veiklą, geru žodžiu paminėdavo ir pogrindyje ėjusią „Tiesą".

Šiandien „Pravda" irgi skiria daug vietos Tarybų Lietuvos gyvenimui ir darbams nušviesti, spausdina „Tiesos" redakcijos darbuotojų straipsnius. Graži ir prasminga draugystė sieja Tarybų Lietuvos žurnalistus su kitais centriniais mūsų šalies laikraščiais ir žurnalais.

„Tiesos" redakcija puoselėja gražią tradiciją skiepyti savo skaitytojams internacionalizmo ir tautų draugystės idėjas. Tvirta draugystė sieja mus su baltarusių laikraščiu „Zviazda". Jau daugelį metų dalijamės darbo patirtimi, bendraujame, norėdami išplėsti savo žinojimo horizontus, patobulinti profesinį meistriškumą. Šį bendradarbiavimą dar labiau sutvirtino dviejų kaimyninių respublikų socialistinis lenktyniavimas.

Didžiojo Tėvynės karo dienomis 16-oji lietuviškoji divizija įsijungė į kovą su hitleriniais okupantais Oriolo fronte. Mūšiuose ten žuvo ir buvo palaidoti Tarybinės Armijos kariai, kilę nuo Nemuno ir Neries krantų. Rusijos žemių žmonės gerbia ir saugo lietuvių karių atminimą. Kiekvienais metais į Oriolą nuvažiuoja žmonių iš Lietuvos, o į mūsų respubliką atvyksta Oriolo žemdirbių ir darbininkų, moksleivių ir mokytojų. Nuoširdi draugystė sieja „Orlovskaja pravda" ir „Tiesos" laikraščių žurnalistus. Ji kasmet pražysta vis naujais žiedais.

Tiesiečiai didžiuojasi, kad jų laikraščio šaknys susijusios su miestu, kuriame prasidėjo Didžioji Spalio socialistinė revoliucija. Mes palaikome glaudžius kūrybinius ryšius su laikraščio „Leningradskaja pravda" žurnalistais. Leningradiečiai yra dažni mūsų redakcijos svečiai, o mes svečiuojamės pas juos. Neseniai „Tiesa" kartu su „Leningradskaja pravda" parengė ir išspausdino puslapį apie gamybos intensyvinimo programą.

„Tiesa" nuolat spausdina broliškųjų tarybinių tautų poeziją, apsakymus, apybraižas. Skyrelis „Tautų draugystės žiedai" populiarus ir brangus skaitytojo širdžiai. Mūsų laikraštyje spausdinami Maskvos, Leningrado, kitų miestų bei respublikų mokslininkų, kultūros veikėjų, žurnalistų straipsniai.

Neseniai paskelbti pirmųjų penkmečio metų ekonominio ir socialinio vystymo rezultatai rodo, jog respublikos pramonė įvykdė ir viršijo gamybos ir produkcijos realizavimo planus, kad padidėjo darbo našumas, pagerėjo gaminių kokybė. Tačiau dar yra įmonių ir susivienijimų, kurių darbas šlubuoja, yra kolektyvų, kurie gamina broką, lėtai diegia naujoves. Spausdindama kritines medžiagas ir skleisdama teigiamo darbo patyrimą, „Tiesa" stengiasi prisidėti prie ekonomikos mechanizmo tobulinimo. Šiame darbo bare mes, žurnalistai, galėtume padaryti kur kas daugiau. Mes turėtume laikytis kiekvienas savo širdyje savotiško „valstybinio priėmimo" savo straipsniams.

Mūsų ekonomika gali sparčiai žengti į priekį tik diegdama mokslo ir technikos revoliucijos laimėjimus. Didelis vaidmuo čia tenka inžinieriui. „Tiesa" išspausdino straipsnį „Kaip pakelti inžinieriaus prestižą?", paragino skaitytojus apsvarstyti šią problemą. Redakcija gavo daug laiškų. Į

pokalbį įsitraukė įmonių ir įstaigų darbuotojai, projektavimo institutų inžinieriai, aukštųjų mokyklų dėstytojai, partiniai, tarybiniai ir ūkiniai vadovai. Neseniai LKP CK biuras apsvarstė klausimą dėl partijos komitetų darbo su pramonės inžinierių kadrais ir jų vaidmens didinimo spartinant mokslinę techninę pažangą pagal TSKP XXVII suvažiavimo reikalavimus. Priimtas nutarimas paskatino redakciją dar labiau įsigilinti į inžinieriaus vaidmenį ekonominiame gyvenime. Skaitytojai iškėlė daug problemų. Jos buvo apsvarstytos konferencijoje, kuri įvyko Šiauliuose, Inžinierių namuose. Renginyje dalyvavo LKP CK sekretorius A. Brazauskas, LTSR Mokslų Akademijos prezidentas J. Požela, partijos Šiaulių miesto komiteto pirmasis sekretorius K. Zaleckis, grupė „Tiesos" diskusijoje dalyvavusių autorių. Pokalbio medžiaga paskelbta laikraštyje. Ir vėliau redakcija skyrė nemažai dėmesio inžinieriaus darbo problemoms.

Redakcijos kolektyvas žino, kad sutelkus dėmesį į kokį vieną aktualų klausimą galima pasiekti didesnio veiksmingumo. Tačiau pasirinkti aktualią problemą dar ne viskas. Svarbu turėti poziciją tos problemos atžvilgiu. Žurnalistika, kelianti vien tiktai klausimus ir nesugebanti į juos atsakyti, neatlieka savo pareigos. Neužtenka raginti žmones žengti į priekį. Reikia nurodyti jiems ir kryptį. Šiuos svarbius tarybinės spaudos reikalavimus ne visada mes deramai įvykdome. „Tiesoje" dar pasitaiko publikacijų, kurios palieka skaitytojus prieštaravimų kryžkelėse. O kas ilgai stovi kryžkelėje, tas trukdo kitiems eiti į priekį.

Mūsų socialistinis kaimas baigė dar vieną pakopą. Šių metų vasario 24 dieną Kėdainių rajono M. Melnikaitės kolūkis pažymėjo savo 40-metį. Prieš tiek metų Tarybų Lietuvoje prasidėjo kolektyvizacija. Per palyginti trumpą laiką Lietuvos žemdirbiai pasiekė didelių laimėjimų. Tačiau mūsų socialistiniam kaimui keliami dideli uždaviniai, ir jis turi rezervų jiems įvykdyti. „Tiesa" stengiasi operatyviai nušviesti visus metų darbus. Tačiau tuo neapsiribojame. Mūsų uždavinys — būti gamybinio ir socialinio procesų kaime katalizatoriumi. Laikraštis siekia išmokyti žemdirbius drąsiau svajoti ir realiau mąstyti, geriau panaudoti susidarančias galimybes plėsti žemės ūkio gamybą.

Redakcija kartu su Agropramoninio komplekso darbuotojų profsąjunga organizuoja kaimo aplinkos tvarkymo konkursą, įteikia ūkiams, pasiekusiems šiame darbo bare geriausių rezultatų, Didįjį gintaro prizą. Ūkių laureatų vadovai sudaro prie „Tiesos" redakcijos nuolatinę tarybą. Nuo šių metų „Tiesa" kartu su Agropramoninio komplekso darbuotojų profsąjunga įsteigė prizą „Krištolo taurė", skiriamą už geriausius gamtosaugos rezultatus. Daugelio metų praktika rodo, kad tie ūkiai, kurių vadovai ir kolektyvai uoliai rūpinosi aplinkos grožiu, gamtos apsauga ir gera nuotaika, pasiekia vis puikesnių rezultatų gamyboje.

TSKP XXVII suvažiavimo pradėtas persitvarkymo procesas reikalauja neslėpti mūsų gyvenimo negerovių, kalbėti apie jas viešai, kad jos būtų įveiktos. Pernai „Tiesa" išspausdino Prienų rajono Jiezno kolūkio pirmininko P. Aleknavičiaus laišką „Kaip silpnam ūkiui sustiprėti". Autorius jame nagrinėjo spręstinas problemas, atskleidė šalintinas negeroves. Mąstančio, energingo kolūkio pirmininko straipsnis ne visiems patiko. Kai kurios organizacijos, užuot sutelkusios jėgas, kad būtų pašalintos negerovės, ėmė, vaizdžiai kalbant, kaišioti pagalius į energingo kolūkio pirmininko veiklos ratus, kitos užėmė laukimo pozicijas. LKP Centro Komiteto biuras apsvarstė laikraščio iškeltą klausimą ir priėmė nutarimą. Redakcija gavo ir išspausdino konkrečius respublikos Valstybinio agropramoninio komiteto pirmininko J. Bernatavičiaus, partijos Prienų rajono komiteto pirmojo sekretoriaus J. Mintaučkio ir rajono vykdomojo komiteto pirmininko V. Maruškevičiaus atsakymus. Būtų galima pateikti ir daugiau konkrečių pavyzdžių, kaip LKP CK remia „Tiesos" bei kitų spaudos leidinių kritinius straipsnius, problemines mintis, teigiamą darbo patirtį.

Daug dėmesio „Tiesa" skiria kultūros klausimams. Tai savaime suprantama. Literatūra, dailė, muzika tapo visų žmonių savastimi, ir šiandien dažnai sunku pasakyti, kieno kultūros akiratis platesnis — darbininko, kolūkiečio ar inteligento. Viskas priklauso nuo to, kaip žmogus kaupia kultūrinę informaciją, kokie jo dailės, muzikos, literatūros poreikiai. Redakcija, žinodama, kad laikraščio skaitytojai yra plačių horizontų, skvarbios minties žmonės, nuolat spausdina straipsnius kultūros temomis. Populiarus yra „Tiesos" apsakymo konkursas. Premijuotus kūrinius „Vagos" leidykla išleidžia atskiromis knygomis. Už literatūrinę kritiką TSRS rašytojų sąjunga apdovanojo „Tiesą" diplomu. Sistemingai rengiame kultūros puslapius, pasirodo ir jaunosios kūrybinės jėgos.

Persitvarkymas — ne vieno žmogaus priedermė ir darbas. Į jį įsitraukia milijonai mūsų šalies gyventojų. Siekdama bendro tikslo, partija jungia visų žmonių mintis ir darbus. Spauda suteikia galimybę kiekvienam mūsų šalies piliečiui pasakyti, ką jis šiandien, revoliucinėje persitvarkymo epochoje, galvoja, ką jis dirba ir planuoja dirbti, kuo jis džiaugiasi ir kas jam nepatinka.

„Tiesos" redakcija nuolat stiprina ryšius su skaitytojais. Pernai redakcija gavo 17 tūkstančių laiškų. Jie rodo, jog Tarybų Lietuvos gyventojai pritaria TSKP XXVII suvažiavimo nutarimams, aktyviai dalyvauja juos įgyvendinant. Sutikdama 1987-uosius metus, redakcija surengė neakivaizdinę „Tiesos" skaitytojų konferenciją, pavadintą „Persitvarkymas mūsų gyvenime". Gauti atsakymai į anketą rodo, kad abejingų partijos politikai nėra. Skaitytojai analizuoja laikraščio darbą, siūlo, kaip jį tobulinti, kaip parodyti ir paskleisti teigiamą darbo patirtį. Jie akcentuoja, kad gyrimasis ir tuščiažodžiavimas stumia į atsilikimą. Jie kritikuoja veltėdžius ir vadina juos mūsų visuomenės gėda, jie siūlo ir konkrečius būdus, kaip išdeginti negeroves kritikos ugnimi. Neakivaizdinės skaitytojų konferencijos rezultatus apsvarstėme bendrame redakcinės kolegijos ir partinės organizacijos susirinkime. Skaitytojų siūlymu apžvalga buvo paskelbta „Tiesos" laikraštyje.

JAV ir kitų Vakarų šalių buržuazinė propaganda, globaliniu mastu puldama pažangiąsias idėjas, socialistines šalis, Tarybų Sąjungą, daug savo nuodingų strėlių leidžia ir į Tarybų Lietuvą. Imperialistai nenori sutikti, kad lietuvių tauta pati pasirinko socializmo kelią, kad ji kartu su kitomis broliškomis respublikomis tvarko savo gyvenimą savarankiškai, nepriklausomai nuo kapitalistinio pasaulio užgaidų. Priešiška propaganda, neturėdama svarių argumentų nuneigti laimėjimams, kuriuos pasiekė lietuvių tauta tarybinių tautų šeimoje, nesivaržydama naudojasi šlykščiais melais, šmeižtais, piktais prasimanymais. Prie šio piktavališko choro prisijungia ir Vatikano balsas. Visų jų tikslas — sukiršinti Tarybų Sąjungoje gyvenančias tautas, sukelti nepasitikėjimą tarp darbininkų, valstiečių ir inteligentų, sukurstyti nesantaiką tarp jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių, tarp komunistų ir nepartinių.

„Tiesa" pasakoja skaitytojams, ką slepia buržuazinės propagandos dažytas fasadas. Laikraštis duoda atkirtį ir reakcingai nusiteikusiems lietuvių emigrantams, kurie gyvena JAV, Vakarų Vokietijoje, Australijoje ir kitose šalyse. Pagal „Tiesoje" išspausdintus dokumentinius straipsnius Amerikos Temidė buvo priversta iškelti bylas keliems kariniams nusikaltėliams. Žinoma, JAV valdžia padarė viską, kad tie, kurie yra atsakingi už tūkstančių žmonių nužudymą Lietuvoje hitlerinės okupacijos metais, išvengtų bausmės už savo šiurpius darbus.

Ir Jungtinėse Amerikos Valstijose leidžiami pažangūs lietuvių laikraščiai „Laisvė" bei „Vilnis" pasakoja skaitytojams teisybę apie Tarybų Sąjungos gyvenimą, pasisako už taiką ir tautų bendradarbiavimą. „Tiesos" redakcijos darbuotojai palaiko kūrybinius ryšius su šių laikraščių redakcijomis, spausdina jų žurnalistų straipsnius, recenzuoja jų publikacijas.

Savo ruožtu pažangiųjų Amerikos lietuvių laikraščiai persispausdina iš „Tiesos" jiems aktualią ir įdomią medžiagą. Mūsų laikraštis palaiko ryšius ir su kitais užsienyje leidžiamais pažangiais leidiniais. Toks bendradarbiavimas yra labai prasmingas šiomis dienomis, kai žmonija pasidalijusi į dvi stovyklas, kai vieni eina karinių avantiūrų ir branduolinio susinaikinimo keliu, o kiti vienija jėgas, kad būtų sustabdyta katastrofa, kurią rengia sveiko proto netekę militaristai.

Svarbų vaidmenį „Tiesos" redakcijos kolektyvo gyvenime atlieka partinė organizacija (sekretorius A. Strumskis). Jos veiklą jaučiame kiekviename žingsnyje. Ryškūs rezultatai darbe su kadrais ugdant svarbius žurnalisto bruožus: politinę nuovoką, principingumą, gilų mąstymą, sąžiningumą. Mąstymas yra pagrindinis tarybinio žurnalisto bruožas. Leninas, didžiausias visų laikų revoliucionierius, buvo genialus mąstytojas. Laikraščiai, kuriuos jis redagavo, pasižymėjo išsamia gyvenimo analize. Redakcijos pirminė partinė organizacija, kovodama už redakcijos kolektyvo persitvarkymą, pirmiausia siekia, kad persitvarkytų kiekvienas komunistas, kiekvienas kolektyvo narys. Partinė organizacija, siekdama šių tikslų, vis aktyviau įtraukia į redakcijos uždavinių vykdymą visuomenines organizacijas. Veiklios yra profsąjungos, žurnalistų pirminė ir komjaunimo organizacijos. Redakcinė kolegija visada remiasi partinės, visuomeninių organizacijų darbu, palaiko jų iniciatyvas, jungia jėgas siekiant bendrų tikslų, likviduojant trūkumus.

Žmogus, kuris susieja savo likimą su žurnalistika, imasi sunkios ir garbingos atsakomybės. Jis tampa atsakingas ne tik už savo vidaus pasaulį, bet ir už plačius mūsų gyvenimo horizontus. To siekdami lietuvių revoliucionieriai leniniečiai 1917 metais išleido laikraštį „Tiesa". Taip pavadinę laikraštį, jie pademonstravo savo pasiryžimą žengti keliu, kuriuo eiti darbo žmones ragino Leninas, leisdamas „Pravdą".

Pirmasis „Tiesos" numeris išėjo 1917 metų balandžio 12 dieną Petrograde 3000 egzempliorių tiražu. Šiandien, praėjus 70-čiai metų, laikraščio tiražas išaugo iki 305 tūkstančių egzempliorių.

Pirmajame „Tiesos" numeryje buvo išspausdintas vieno iš šio laikraščio organizatorių poeto Juliaus Janonio eilėraštis „Neverkit pas kapą", pasirašytas Vaidilos Ainio slapyvardžiu, ir redakcinis straipsnis, pavadintas „Prie darbo, draugai". Laikraščio pozicija tuo metu buvo aiški: reikėjo įvykdyti socialistinę revoliuciją, baigti karą, atiduoti gamyklas ir žemę tiems, kurie dirbo. „Tiesa" kvietė savo skaitytojus į revoliucinę kovą už socialinę teisybę, už taiką. Šiandien, praėjus 70-čiai metų, „Tiesa" savo skaitytojus kviečia į taikaus darbo žygį, ragina įgyvendinti TSKP XXVII suvažiavimo nutarimus, energingai persitvarkyti visose mūsų gyvenimo sferose, kovoti už taiką visame pasaulyje. Tai dideli ir garbingi uždaviniai, ir juos įgyvendinti gali tik žmonės, susieję savo likimą su pažangiomis idėjomis, su komunistiniais idealais. Tokie ir stengiasi būti „Tiesos" laikraščio redakcijos darbuotojai.

Albertas LAURINČIUKAS,
„Tiesos" redaktorius

AKTYVUS PAGALBININKAS IR PATIKIMAS REZERVAS

Komjaunimas yra vienintelė visuomeninė politinė organizacija, kurią TSKP laiko savo pagalbininku ir rezervu. Tas pabrėžiama ir TSKP Programos naujoje redakcijoje. Joje pirmą kartą išsamiai apibūdintas komjaunimo statusas — ne tik užfiksuotas istoriškai susiklostęs jo vaidmuo tarybinės visuomenės politinėje sistemoje, bet ir nusakytos svarbiausios jo gyvenimo ir veiklos kryptys dabar.

„Visas mūsų patyrimas moko, kad persilaužiamuoju laikotarpiu spręsdama sunkiausius, drąsiausius uždavinius, partija visada rėmėsi komjaunimu, jaunimu, jų entuziazmu ir ištikimybe socializmo idealams, nepakantumu sustingimui, polinkiu į visa, kas pažangu", — pažymėjo TSKP CK Generalinis Sekretorius draugas M. Gorbačiovas pranešime TSKP CK 1987 m. sausio plenume.[1] Tai įpareigoja partines organizacijas, jų komitetus taip pertvarkyti savo darbą, kad jaunimas ir dabar veiktų aktyviau, iš tikrųjų būtų energingas permainų dalyvis.

K. Marksas rašė, kad „pažangūs darbininkai gerai supranta, jog klasės ir visos žmonijos ateitis priklauso nuo augančios darbininkų kartos auklėjimo".[2] Kūrybiškai plėtodamas marksizmą, atsižvelgdamas į konkrečias istorines sąlygas V. Leninas savo kalboje RKJS III suvažiavime suformulavo metodologinį teiginį, kad visapusiškas asmenybės vystymasis įmanomas tik kasdieniniame, atkakliame darbe — tik „dirbant kartu su darbininkais ir valstiečiais galima tapti tikrais komunistais".[3]

Nuo pirmųjų savo veiklos metų komjaunimas formavosi kaip jaunosios kartos auklėjimo organizacija. Socialistinėje visuomenėje auklėjimas vyksta ne abstrakčiai, o turint konkretų istorinį uždavinį — išugdyti visapusiškai išsilavinusį komunistinės visuomenės žmogų. Siekiant šio tikslo žmogaus auklėjimas pirmą kartą istorijoje susietas su ekonominės bazės raida, visuomeninių santykių tobulinimu.

Šis V. Lenino teiginys su nauja jėga nuskambėjo partijos XXVII suvažiavimo dokumentuose, TSKP CK 1987 m. sausio plenumo medžiagoje. TSKP CK Generalinio Sekretoriaus draugo M. Gorbačiovo pranešime buvo pasakyta: „Nėra, draugai, kitokio realaus būdo asmenybei brandinti, jauno žmogaus pilietinei pozicijai formuoti, kaip realiai įtraukti į visus visuomenės reikalus. Konkrečios patirties niekas negali atstoti".[4]

Naujo žmogaus ugdymas yra ne tik sudėtinė komunistinės visuomenės kūrimo dalis, bet ir priemonė jai sukurti. Dabar, paaštrėjusios ideologinės kovos sąlygomis labiau negu bet kada pasidarė svarbūs jaunimo idėjinio politinio auklėjimo klausimai. Todėl VLKJS įstatų projektas ne tik numato, kad komjaunuoliai privalo atkakliai įsisąmoninti marksistinę-lenininę teoriją, prisidėti prie proletarinio, socialistinio internacionalizmo

---

1 TSKP Centro Komiteto plenumo medžiaga. 1987 m. sausio 27—28 d. V., 1987, p. 55.
2 Маркс К. и Энгельс Ф. Соч., т. 16, с. 198.
3 Leninas V. Raštai, t. 31, p. 265.
4 TSKP Centro Komiteto plenumo medžiaga. 1987 m. sausio 27—28 d., p. 56—57.

principų įgyvendinimo, būti tikri tarybinės Tėvynės patriotai. Jame akcentuojama ir tai, kad komjaunuolių pareiga laikytis aktyvios pilietinės pozicijos, komunistinės moralės normų, kovoti už socializmui būdingų socialinio teisingumo principų įgyvendinimą. Šių jų savybių ugdymą turi užtikrinti gilus marksizmo-leninizmo teorijos studijavimas ir įsisąmoninimas.

Idėjinį jaunimo brandumą rodo praktinis jo dalyvavimas vykstančiuose pertvarkymuose. Šalies socialinio ir ekonominio vystymo spartinimas, šiam pertvarkymui būdingi bruožai — iniciatyva, novatoriškumas, kūrybiniai ieškojimai, auganti atsakomybė, — visa tai yra artima ir brangu jaunimui. Visose liaudies ūkio šakose didėja komjaunimo ir jaunimo kolektyvų skaičius, jie dažnai yra iniciatoriai diegiant pažangias darbo organizavimo formas. Komjaunuoliai ir jaunimas aktyviai svarstė TSRS valstybinės įmonės (susivienijimo) Įstatymo projektą, nuoširdžiai pritarė tolesnio demokratizavimo procesui.

Dvyliktojo penkmečio pradžioje respublikoje dirbo 4300 komjaunimo ir jaunimo kolektyvų. Nuo penkmečio pradžios jų skaičius padidėjo 16 procentų. Apie 40 procentų šių kolektyvų taiko pažangias darbo organizavimo formas. Išsiplėtė komjaunimo ir jaunimo kolektyvų socialinės funkcijos. Jie sėkmingiau sprendžia ne tik jaunimo gamybinės veiklos organizavimo, bet ir auklėjimo klausimus. Partinių ir komjaunimo organizacijų pastangomis komjaunimo ir jaunimo kolektyvai aktyviau vykdo jaunimo globotojų funkcijas. Būdinga, kad komjaunimo ir jaunimo kolektyvuose gausėja jaunų komunistų. Deja, komjaunimo veikloje yra ir nemaža formalizmo formuojant komjaunimo ir jaunimo kolektyvus. Todėl dalis jų išyra.

Pirminės partinės ir komjaunimo organizacijos ieško naujų jaunimui patrauklių kolektyvinio darbo formų. Respublikoje daugiau sukurta kompleksinių kūrybinių komjaunimo ir jaunimo kolektyvų, kurie pajėgia spręsti ir gamybos rekonstravimo, ir mokslo, technikos naujovių diegimo problemas. Sėkmingai dirba keletas kūrybinių naujos technikos diegimo kolektyvų Klaipėdoje: „Syriaus" gamykloje, „Baltijos" laivų statykloje, Vakarų laivų remonto įmonėje. Pradėti kurti ūkiskaitiniai jaunimo mokslinės ir techninės kūrybos centrai. Derindami mokslo ir gamybos interesus, jie skatina jaunimo techninį ir ekonominį mąstymą, ragina panaudoti savo sugebėjimus atliekant įmonių ir organizacijų techninius užsakymus. Kūrybinio bendradarbiavimo su gamybinėmis įmonėmis sutartis yra sudarę du trečdaliai respublikos mokslinio tyrimo institutų, aukštųjų mokyklų ir konstravimo biurų komjaunimo organizacijų.

Bet tai tik svarbaus darbo pradžia. Nuodugnesnė analizė parodė, kaip pažymėjo Lietuvos LKJS CK XVII plenumas, įvykęs 1986 m. liepos mėnesį, kad daugelyje kūrybinio bendradarbiavimo sutarčių užfiksuoti jau iki tol praktikoje nusistovėję santykiai tarp darbo kolektyvų. Per mažas komjaunimo komitetų vaidmuo buriant kūrybinius kolektyvus, numatant jų veiklos gaires.[5] Persitvarkymo uždaviniai reikalauja, kad daug glaudesni, kūrybiškesni būtų komjaunimo organizacijų ryšiai su Išradėjų ir racionalizatorių draugijos pirminėmis organizacijomis. Ypač kelia susirūpinimą, kad kai kuriuose rajonuose ir darbo kolektyvuose net mažėja jaunųjų racionalizatorių ir išradėjų. Matyt, tai padarinys ankstesnių metų, kai naujos mokslo ir technikos idėjos sunkiai skindavosi kelią į gyvenimą, o jaunimui, komjaunimo organizacijoms pritrūkdavo atkaklumo įgyvendinti savo pasiūlymus. Dabar teigiamai spręsti šias problemas padeda 1987 m. vasario mėn. priimtas TSKP Centro Komiteto, TSRS Ministrų Tarybos, Visasąjunginės Profesinių Sąjungų Centro Tarybos, VLKJS Cent-

[5] Komjaunimo tiesa, 1986, liepos 30.

ro Komiteto nutarimas dėl tolesnės saviveiklinės techninės kūrybos vystymo.

Partija rūpinasi aktyvinti jaunimo kūrybinę veiklą. Šalyje kuriama vieninga visuomeninė ir valstybinė jaunimo mokslinės techninės kūrybos sistema, kuri sudarys kompleksinės TSRS jaunimo iniciatyvos skatinimo programos dalį. Ji koordinuos valstybinių ir visuomeninių organizacijų veiklą ugdant jaunimo kūrybinius sugebėjimus. Partija remia komjaunimo iniciatyvas didinti gamybos intensyvumą, geriau organizuoti darbą ir kelti jo našumą, orientuoja jaunimą drąsiau spręsti mokslo ir technikos pažangos problemas.

„Pirmiausia, — buvo pasakyta TSKP CK 1987 m. sausio plenume, — daugiau pasitikėjimo jaunimu, tokio pasitikėjimo, kuriame derintųsi sumani pagalba ir draugiška klaidų kritika, daugiau savarankiškumo duokime jam organizuojant darbą, mokymąsi, buitį, laisvalaikį ir reikalaukime daugiau atsakomybės už savo darbus ir poelgius. O tai reiškia ir teisę visais lygmenimis kartu su kitais piliečiais vadovauti visuomenei".[6] Tai įpareigoja partines organizacijas daugiau rūpintis darbiniu, idėjiniu politiniu ir doroviniu komjaunimo grūdinimu, greičiau ir ryžtingiau atsisakyti visko, ko nereikia darbe su jaunimu, pirmiausia pamokslavimo ir administravimo.

Svarbi komjaunimo organizacijų veiklos sritis yra aktyvus dalyvavimas žemės ūkio vystyme. Vykdydamas Lietuvos Komunistų partijos XVIII suvažiavimo įpareigojimus, Lietuvos LKJS CK II plenumas, vykęs 1982 m. liepos mėn., numatė, kad pagrindinė kaimo komjaunimo organizacijų veiklos kryptis — padėti partinėms organizacijoms rengti, auklėti ir įtvirtinti gyvulininkystės darbuotojų kadrus. Daugelis komjaunimo organizacijų atliko didelį darbą, telkdamos jaunųjų gyvulininkystės darbuotojų būrius. Vien 1984 m. į gyvulininkystės fermas ir kompleksus atėjo dirbti 500 vaikinų ir merginų.

Gražių žemės ūkyje dirbančio jaunimo tradicijų yra sukaupusi Kauno rajono komjaunimo organizacija. 1986 metais rajone dirbo 70 jaunųjų melžimo operatorių, — 24 jų primelždavo daugiau kaip po 4000 kg pieno iš karvės. Todėl tradiciniame jaunųjų gyvulininkystės darbuotojų socialistinio lenktyniavimo nugalėtojų sąskrydyje buvo įkurtas rajono jaunųjų melžėjų operatorių keturiatūkstantininkių klubas „Raudonasis gvazdikas". Jis užsibrėžė padėti visiems jauniesiems gyvulininkystės darbuotojams siekti aukštų gamybos rezultatų. Apskritai rajono ūkiuose šiais metais dirba 15 komjaunimo-jaunimo kolektyvų. Jaunųjų gyvulininkystės darbuotojų per pastaruosius trejus metus padvigubėjo.

Per vienuoliktąjį penkmetį komjaunuolių, dirbančių apskritai respublikos žemės ūkyje, skaičius padidėjo 37 procentais, o gyvulininkystėje — 64 procentais. 1987 m. pradžioje respublikos žemės ūkyje dirbo apie 50 tūkstančių komjaunuolių. Sukaupta komjaunimo organizacijų patirtis leidžia imtis sudėtingesnių uždavinių. Dauguma kaimo komjaunimo organizacijų pradėjo šefuoti atsiliekančius žemės ūkio gamybos barus. Lietuvos KP Centro Komiteto V plenumas, įvykęs 1986 m. lapkričio 29 d., įpareigojo Lietuvos LKJS CK, pirmines komjaunimo organizacijas ir toliau nemažinti dėmesio specialistų ir masinių gyvulininkystės profesijų kadrų rengimui bei skirstymui, siekti, kad gyvulininkystės kompleksai būtų aprūpinti jaunais kvalifikuotais kadrais, visokeriopai kelti gyvulininkystės darbuotojų prestižą ir stengtis, kad iki 1989 m. visoms gyvulininkystės fermoms vadovautų žmonės, baigę specialųjį mokslą.[7]

Ypač daug dėmesio komjaunimas skiria socialinės-kultūrinės sferos materialinės bazės stiprinimui. Komjaunimo organizacijos parengė kon-

---

[6] TSKP Centro Komiteto plenumo medžiaga. 1987 m. sausio 27—28 d., p. 57.
[7] Tiesa, 1986, gruodžio 2.

krečią šios bazės vystymo programą. Gerą šio darbo patirtį yra sukaupę studentų statybiniai būriai. VLKJS CK XII plenume 1986 m. balandžio mėn. buvo pažymėta, kad komjaunimo komitetai turi liautis vien priekaištavę kultūros organams ir privalo atsiraitoję rankoves bendromis pastangomis ieškoti ir rasti naujų organizacinių principų, finansinių ir materialinių galimybių, kurios atvertų kelią jaunimo iniciatyvai, įdomioms ir šiuolaikinėms, socialistinio turinio jaunimo laisvalaikio formoms.

Pirmieji žingsniai jau padaryti. Štai Panevėžio tiksliosios mechanikos gamyklos komjaunimo komiteto iniciatyva įkurtas „Plukių" jaunimo disko baras. Stiklo fabriko komjaunuoliai ir jaunimas talkomis įsirengė „Smiltelės" jaunimo svetainę. Volgos automobilių gamyklos jaunimo iniciatyvai atidirbti 4 dienas socialinių-kultūrinių objektų statyboje pritarė Prienų rajono Daukšiagirio sodininkystės tarybinio ūkio, M. Vasiliauskaitės ir Medžionių kolūkių, taip pat rajono agrocheminio susivienijimo komjaunuoliai ir jaunimas. Šiame sąjūdyje dalyvauja ir kitų rajonų komjaunuoliai.

Aktyvėja miestų komjaunimo organizacijų veikla sprendžiant jaunimo socialines problemas. Jau projektuojamas ir kitąmet bus pradėtas statyti jaunimo gyvenamasis kompleksas Vilniuje.

TSKP XXVII suvažiavimas, toliau vystydamas Lenino pagrįstą koncepciją apie komjaunimo vietą ir vaidmenį tarybinės visuomenės politinėje sistemoje, pabrėžė, jog numatoma didinti ratą klausimų, kuriuos valstybės organai gali spręsti tik dalyvaujant komjaunimo organizacijoms, arba joms iš anksto sutikus, suteikti joms teisę kai kuriais atvejais netgi sustabdyti vienų ar kitų sprendimų, liečiančių jaunimą, realizavimą. Lietuvos LKJS XXI suvažiavimas pasiūlė sudaryti „Jaunimo programą", kuri numatytų kelius spręsti jaunimo socialinius klausimus.

Komjaunimo ir jaunimo dalyvavimas sprendžiant sudėtingus socializmo tobulinimo uždavinius sudaro būtinas prielaidas vystytis komjaunimui — Komunistų partijos rezervui. Praktinėje veikloje komjaunuoliai grūdinasi, formuojasi jų charakterio komunistiniai bruožai. Dalyvaudami komjaunimo organizacijų darbe, jaunuoliai gauna pirmuosius politinės veiklos įgūdžius, tikrinama jų ištikimybė proletariato ideologijai. O partijos eilių papildymas jaunais, energingais žmonėmis yra reikšminga partijos vystymosi sąlyga, užtikrinanti įvairių kartų vienybę ir perimamumą. Dar Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos išvakarėse V. Leninas ragino aktyviau priimti jaunimą į partiją. Šis V. Lenino nurodymas tapo vienu iš TSKP organizacinės veiklos principų.

TSKP Centro Komiteto Generalinis Sekretorius draugas M. Gorbačiovas TSKP CK Politiniame pranešime partijos XXVII suvažiavimui pabrėžė, kad per praėjusius penkerius metus partijos gretas papildė beveik 1,6 milijono žmonių, keturi penktadaliai visų priimtųjų — jaunimas. Lietuvos Komunistų partijos gretose tarp priimtųjų kandidatais į partiją 79,8 proc. sudarė jaunimas iki 30 metų. Komjaunuoliai iš priimtųjų kandidatais į TSKP narius respublikoje 1965 m. sudarė 40,8 proc., 1975 m. — 62,3 proc., 1985 m. — 71,2 proc. Tai rodo išaugusį partijos rezervo — komjaunimo vaidmenį, komjaunimo mokyklą išėjusių jaunuolių idėjinį politinį brandumą. TSKP XXVII suvažiavimas papildė partijos Įstatus reikalavimu, kad jaunimas iki 25 metų imtinai į partiją būtų priimamas tik per komjaunimą. Toks partijos XXVII suvažiavimo nutarimas toliau didina VLKJS atsakomybę ir vaidmenį komunistiškai auklėjant jaunimą.

Komjaunimo socialinė paskirtis būti partijos pagalbininku ir rezervu reikalauja toliau didinti VLKJS vaidmenį visuomenės gyvenime. O tai lemia ne tik sprendžiamų uždavinių mastas ir sudėtingumas, bet ir komjaunimo gretų vienybė, susitelkimas.

Per laikotarpį nuo Lietuvos LKJS XX iki XXI suvažiavimo respublikos komjaunimo eilės išaugo nuo 476,1 tūkstančio iki 512,6 tūkstančio — beveik 8 procentais. Per tą patį laikotarpį komjaunuolių darbininkų

skaičius padidėjo 28,1 procento, komjaunuolių kolūkiečių — 38 procentais, komjaunuolių mechanizatorių — 31 procentu, komjaunuolių gyvulininkystės darbuotojų — beveik du kartus, žemės ūkio specialistų — 42,5 procento. Šie duomenys rodo, kad komjaunimo gretos sparčiausiai didėjo kaime.

Keitėsi ir komjaunuolių išsimokslinimas. Per penkerius metus komjaunuolių su aukštuoju išsimokslinimu padaugėjo 28,9 procento, su viduriniu ir nebaigtu aukštuoju — 20 procentų. Dirbančių komjaunuolių, nebaigusių vidurinio mokslo, skaičius sumažėjo 3 kartus. Pastebima tendencija priimti į komjaunimą labiau išsimokslinusius, kiek vyresnio amžiaus jaunuolius.

Šalies socialinio ir ekonominio vystymo spartinimas kelia uždavinį didinti komjaunimo gretų organizuotumą ir drausmingumą. Tačiau šioje srityje dar daug nesklandumų. Kasmet iš komjaunimo pašalinami keli tūkstančiai komjaunuolių, ir nemaža jų dalis — už komjaunimo vidaus gyvenimo normų pažeidimą. Dar gana daug komjaunuolių laiku nesutvarko savo įskaitos dokumentų. Kad padidėtų komjaunimo organizuotumas ir drausmingumas, VLKJS įstatų pakeitimai ir papildymai numatė dar griežtesnius reikalavimus nesilaikantiesiems komjaunimo vidaus gyvenimo normų. VLKJS įstatų su siūlomais pakeitimais projekte atsižvelgiama į TSKP XXVII suvažiavimo pateiktą komjaunimo apibūdinimą ir pabrėžiama, kad komjaunimas savo eilėse vienija avangardinę tarybinio jaunimo dalį. Tai reiškia, kad komjaunimo eilėse gali būti tik tie, kurie tikrai to verti. Tačiau, kaip pažymėjo Lietuvos LKJS XXI suvažiavimas, tai nereiškia, jog galima skirti mažiau dėmesio jaunimo rengimui stoti į VLKJS eiles, savo neveiklumą dangstyti reiklumu. Kalbant apie komjaunimo gretų stiprinimą, negalima pamiršti, kad VLKJS yra ir jaunimo auklėjimo organizacija. Kai kurių komjaunuolių nedrausmingumas ir visuomeninis pasyvumas rodo, kad komjaunimas dar ne viską padarė vykdydamas šią svarbią funkciją.

Partija, didžiai vertindama komjaunimo indėlį, kuriuo jis prisideda prie socialinio ir ekonominio vystymo uždavinių sprendimo, nuolat pabrėžia partinio vadovavimo komjaunimui svarbą. TSKP XXVII suvažiavimo dokumentuose toliau pagrindžiami lenininiai šio vadovavimo principai. Aktualiai skamba V. Lenino mintis, kad nustačius teisingą politinę liniją, darbas su kadrais tampa svarbiausia partijos organizacinės veiklos problema. Tai liečia ir partijos rūpinimąsi komjaunimo kadrų parinkimu ir auklėjimu. Ypač svarbu formuoti lenininius bruožus: komunistinį idėjiškumą ir dorovinį tyrumą, atsakomybę partijai už pavestą darbą, novatoriškumą, mokėjimą telkti jaunimą, laiku reaguoti į procesus, vykstančius jaunimo masėse, ir daryti jiems poveikį.

Tobulinti darbą su komjaunimo kadrais padeda nuoseklus partinio branduolio komjaunimo organizacijose stiprinimas. Lietuvos KP Centro Komiteto XVI plenumas (1984 m.) partinėms ir komjaunimo organizacijoms iškėlė uždavinį, kad daugumai gamybinių kolektyvų komjaunimo organizacijų vadovautų jauni komunistai. Taip pat buvo keliamas uždavinys komjaunimo organizacijų vadovais skirti daugiau komunistų, baigusių aukštąjį partinį mokslą. Jose 1987 m. pradžioje dirbo 17 tūkstančių komunistų. Nemaža komunistų dirba komjaunimo politinio mokymo sistemos propagandistais, komjaunimo ir jaunimo kolektyvų vadovais, lektoriais, vykdo kitus partijos įpareigojimus komjaunimo organizacijose. Respublikoje pasiekta, kad dauguma komjaunimo komitetų darbuotojų yra komunistai. Partijos nariai yra 70 proc. gamybinių kolektyvų pirminių komjaunimo organizacijų sekretorių.

Sudėtingėjant komjaunimo veiklai tobulinamas partinio vadovavimo komjaunimui stilius. Partija orientuoja komjaunimo kadrus, kad jie kuo daugiau savo darbo laiko praleistų tarp jaunimo. Pastaraisiais metais

komjaunimo organizacijų darbe dažniau dalyvauja partiniai, tarybiniai ir ūkiniai darbuotojai. 1986—1987 m. ataskaitinėje ir rinkiminėje komjaunimo kampanijoje aktyviai dalyvavo Lietuvos KP Centro Komiteto nariai, kitas partinis aktyvas. Vykdant TSKP CK nutarimą „Gerinti partinį vadovavimą komjaunimui ir didinti jo vaidmenį komunistiškai auklėjant jaunimą" pradėtos rengti politinės dienos jaunimui.

Tačiau pasirenkant darbo formas ne visur atsižvelgiama į jaunimo poreikius, išsilavinimą, interesus ir polinkius. Neretai komjaunimo komitetai lieka nuošalyje nuo jaunimui aktualių problemų, per mažai skiria dėmesio kai kurioms jaunimo estetinio, dorovinio ir fizinio auklėjimo problemoms. Matyt, todėl dalis jaunimo vengia aktyviai dalyvauti komjaunimo renginiuose.

Partijai kelia susirūpinimą moksleivių komjaunimo organizacijų veikla. Bendrojo lavinimo ir PTM komjaunimo organizacijų veikloje dar daug rutinos ir popierizmo. Mokyklų komjaunimo organizacijas pernelyg globoja mokytojai. Todėl kartais moksleiviai savo interesus siekia patenkinti už mokyklos sienų, buriasi į neformalius sambūrius. Lietuvos LKJS XXI suvažiavimas pritarė geriausių respublikos mokyklų patirčiai puoselėjant mokinių, studentijos savivaldą, paragino plėtoti demokratinius pradus komjaunimo organizacinėje veikloje, įveikti formalizmą ir paradiškumą darbe su jaunimu. Šiandien vis įsakmiau pabrėžiamas lenininis reikalavimas, kad komjaunimas savo socialinę paskirtį — būti partijos rezervu ir pagalbininku — sėkmingai galės atlikti tik tada, kai jaunimas bus auklėjamas savarankiškose, idėjiškai su partija susijusiose organizacijose. V. Leninas rašė, kad „nebūdamas visiškai savarankiškas, jaunimas negalės nei išugdyti savęs gerais socialistais, nei pasirengti siekti socializmo pergalės".[8]

TSKP XXVII suvažiavimas nurodė, kad pagrindinis komjaunimo veiklos tikslas — aktyviai remti ir skatinti jaunimo siekimą reikštis visose visuomeninio gyvenimo srityse, pasmerkė praktiką, kai jaunimo entuziazmas prisimenamas tik tada, kai reikia „užlopyti" spragas. Partijos XXVII suvažiavime, kūrybiškai vystant lemininę koncepciją apie komjaunimo vietą ir vaidmenį spartinant šalies socialinę ekonominę pažangą, buvo pabrėžta, jog jaunimui „negalima išugdyti atsakomybės, nepavedant atsakingų darbų".[9] Tolesnis komjaunimo iniciatyvos, savarankiškumo didinimas leis dar aktyviau į visaliaudinių uždavinių sprendimą įtraukti jaunimą — dinamišką, energingą visuomenės dalį.

Juozas BAGUŠAUSKAS,
istorijos mokslų kandidatas

[8] Leninas V. Pilnas raštų rinkinys, t. 30, p. 218.
[9] TSKP XXVII suvažiavimo medžiaga. V., 1986, p. 58.

KRONIKA

Lietuvos KP Centro Komiteto Organizacinio partinio darbo skyriaus instruktoriumi patvirtintas:

Valentinas MIKELIŪNAS. Gimė 1951 metais. Baigė Kauno Antano Sniečkaus politechnikos institutą. Turi inžinieriaus statybininko specialybę. Dirbo komjaunimo darbą. Pastaruoju metu buvo Lietuvos LKJS Centro Komiteto sekretorius.

Lietuvos KP Centro Komiteto Politinio švietimo namų konsultante patvirtinta:

Danutė JASTREBOVIENĖ. Gimė 1942 metais. Baigė Šiaulių K. Preikšo pedagoginį institutą. Turi pradinių klasių mokytojos specialybę. Dirbo pedagoginį ir partinį darbą. Pastaruoju metu buvo Lietuvos KP Jurbarko rajono komiteto sekretorė.

Lietuvos KP Šilalės rajono komiteto pirmuoju sekretoriumi išrinktas:

Jonas JAGMINAS. Gimė 1949 metais. Baigė Lietuvos žemės ūkio akademiją. Turi mokslinio agronomo specialybę. Dirbo ūkinį darbą. Pastaruoju metu buvo Plungės rajono Rietavo tarybinio ūkio-technikumo direktorius.

PRIEŠINGAI GYVYBINIAMS LIETUVIŲ TAUTOS INTERESAMS

NAUJI ISTORINIŲ DIENŲ DOKUMENTAI

1939 m. spalio 10 d. buvo pasirašyta Lietuvos ir Tarybų Sąjungos sutartis dėl savitarpio pagalbos, taip pat dėl lietuvių tautos istorinės sostinės Vilniaus, Raudonosios Armijos ką tik išgelbėto nuo grėsusios hitlerinės okupacijos, perdavimo Lietuvai. Ryšium su tuo Lietuvoje labai sustiprėjo plačiųjų liaudies masių politinis aktyvumas, jų antifašistinės ir Tarybų valstybei draugiškos nuotaikos.

Prezidentą A. Smetoną išgąsdino be paliovos stiprėjusi revoliucinė darbo žmonių kova prieš fašistinį režimą ir buržuazijos diktatūrą, dėl Tarybų valdžios atkūrimo. Jis ryžosi žengti dar vieną žingsnį kapituliacijos prieš hitlerinę Vokietiją keliu, nors iš esmės tai prieštaravo gyvybiniams nacionaliniams lietuvių tautos interesams.

1960 m. „Komunisto" žurnalo šeštajame numeryje išspausdintoje publikacijoje „Istorinių dienų dokumentai" buvo paskelbtos ištraukos iš buvusio buržuazinės Lietuvos vidaus reikalų ministerijos valstybės saugumo departamento direktoriaus A. Povilaičio 1941 m. kovo 13 d. parodymų tarybiniams organams.

Be kita ko, A. Povilaitis papasakojo, jog 1940 m. vasario mėn. prezidento A. Smetonos adjutantas pulk. Žukaitis, pasikvietęs jį ir valstybės saugumo departamento inspektorių Meškauską, jam perdavė prezidento nurodymą vykti į Berlyną su labai slapta misija, apeinant įprastinius diplomatinius kanalus, kad apie šią misiją nesužinotų ne tik Lietuvos užsienio reikalų ministerija, bet ir apskritai „niekas net iš Lietuvos vyriausybės narių". A. Povilaičiui pulk. Žukaitis pasakė: „Smetona priėjo išvadą, jog Lietuvos vyriausybės politinė orientacija į Angliją ir Prancūziją klaidinga ir net žalinga". A. Povilaitis Berlyne turėjo susisiekti su gestapo vadovais ir juos painformuoti, jog Lietuvos vyriausybė ir prezidentas Smetona „pagaliau suprato savo ankstesnes klaidas ir šiuo metu persiorientavo į savo galingą Vakarų kaimyną — Vokietiją". Iš jos tikėtasi pagalbos prieš revoliucines Lietuvos darbininkų ir darbo valstiečių mases, vis ryžtingiau stojusias prieš fašistinį Smetonos režimą ir buržuazijos viešpatavimą, už Tarybų valdžios atkūrimą Lietuvoje. A. Povilaitis buvo įpareigotas paklausti, ar sutiktų Vokietija paimti Lietuvą savo protektoratan.

A. Povilaitį Berlyne priėmė gestapo viršininko padėjėjas Bestė. Išklausęs jį ir, suprantama, gavęs atitinkamus savo vadovybės nurodymus, Bestė, kaip pasakojo A. Povilaitis, pranešė jam, kad Vokietija galėsianti paimti Lietuvą savo protektoratan net iki 1940 metų rugsėjo mėn. — šiaip ar taip, ne vėliau, kai pasibaigs karas Vakaruose. Artimiausioje ateityje Vokietija ryšium su įvykiais Vakaruose negalinti kištis į įvykių eigą Pabaltijyje.

Grįžęs į Lietuvą, A. Povilaitis apie visa tai informavo A. Smetoną. Šis, kaip pažymėjo A. Povilaitis, klausė jo pranešimo labai atidžiai ir pastebimai pakilia nuotaika, patvirtino visa, ką Povilaičiui prezidento

vardu buvo pasakęs pulk. Žukaitis. A. Povilaičio kelionės į Berlyną rezultatais jis buvo patenkintas. Kalbėdamas A. Smetona išsireiškė, kad, jei politinė konjunktūra pareikalautų, jis nebūtų nusistatęs prieš nacionalsocialistinių principų realizavimą Lietuvoje. Audiencijos pabaigoje A. Smetona davė nurodymą nuo šiol teikti Vokietijos atstovams visokeriopą pagalbą. A. Povilaitis suprato, kad tai reiškė padėti Vokietijai išgaudyti slaptus Anglijos ir Prancūzijos agentus, veikusius Lietuvos teritorijoje prieš Vokietiją, taip pat talkinti permetant slaptus Vokietijos agentus į TSRS teritoriją.

Netrukus, 1940 m. kovo mėnesį iš Tilžės į Kauną atvažiavo Rytprūsių saugumo policijos šefas Grėfė. Vykdydamas A. Smetonos nurodymą, A. Povilaitis sutiko padėti permesti hitlerininkų agentus į Tarybų Sąjungos teritoriją, kad jie kartu su Lietuvos saugumo agentais rinktų žinias apie Raudonosios Armijos dalių koncentravimą Vakarų pasienyje.

Šie faktai buvo išdėstyti minėtoje „Komunisto" žurnalo publikacijoje 1960 metais. A. Povilaičio parodymai ryškiai atskleidė išdavikišką A. Smetonos veidą, jo pasiryžimą primesti lietuvių tautai hitlerinės vergovės jungą. Tai iš esmės patvirtino ir pats Hitleris, 1941 m. birželio 22 d. kalboje pažymėjęs, kad Lietuvos vyriausybė, o faktiškai — prezidentas A. Smetona, prašė įvesti į Lietuvą vokiečių kariuomenę.

Ir vis dėlto vienas kitas, nekritiškai, daugiau ar mažiau idealizuotai vertinęs Lietuvą buržuazijos valdymo metais, nenorėjo tikėti, kad prezidentas A. Smetona būtų galėjęs išduoti lietuvių tautos gyvybinius nacionalinius interesus, kaip buvo atskleista minėtais A. Povilaičio parodymais. Kai kas tiesiog abejojo tų parodymų tikrumu.

Čia mums į pagalbą atėjo suomių istorikas Sepas Miliniemis, parašęs knygą „Baltijos krizė 1938—1941", kuri VFR išleista ir vokiečių kalba (Seppo Myllyniemi. Die baltische Krise 1938—1941. Stuttgart, 1975). Šalia įvairių antitarybinių išpuolių ir prasimanymų, joje esama ir objektyvių faktų, be kita ko, ir mūsų aptariama tema. Čia yra naujų duomenų, patvirtinančių, jog 1940 m. vasario mėn. A. Povilaitis tikrai vyko į Berlyną su specialia misija.

Studijuodamas Vokietijos Federacinės Respublikos archyvus, Sepas Miliniemis rado A. Povilaičio parodymuose minėto gestapo viršininko padėjėjo Bestės 1940 metų stalinį kalendorių. To kalendoriaus vasario 19 d. lapelyje įrašyta, jog tą dieną „Kaizerhofo" viešbutyje Berlyne turėjo būti pusryčiai, dalyvaujant, be Bestės, Lietuvos valstybės saugumo departamento direktoriui A. Povilaičiui, to departamento inspektoriui Meškauskui, taip pat Rytprūsių saugumo policijos šefui Grėfei ir dar vienam hitlerininkų saugumo darbuotojui. Taigi, dar vienas šaltinis patvirtino, jog A. Povilaitis tikrai tada buvo nuvykęs į Vokietiją ir kalbėjosi su gestapo pareigūnais.

Tai dar ne viskas. Sepas Miliniemis, tyrinėjęs šį klausimą 1975 metais, išsiaiškino, kad minėtasis gestapo viršininko padėjėjas Bestė, kuris 1940 m. vasario mėn buvo priėmęs A. Povilaitį, dar tebegyvas ir pasiuntė jam laišką, prašydamas parašyti, ką jis atsimena apie tą A. Povilaičio lankymąsi Berlyne. Atsakyme Bestė patvirtino, jog per jų susitikimą A. Povilaitis pageidavęs, kad Vokietija įtrauktų Lietuvą į savo įtakos sferą. Atsižvelgdamas į A. Povilaičio pareigas, Bestė supratęs, kad jo dėstomos mintys atitinka Lietuvos vyriausybės nuomonę (čia Bestė truputį suklydo: A. Povilaitis dėstė ne Lietuvos vyriausybės, o prezidento A. Smetonos nuomonę). Suprantama, Bestė nedelsdamas pranešė pokalbio su A. Povilaičiu turinį savo tiesioginiams viršininkams.

Štai dar vienas faktas. Tame pačiame Bestės 1940 metų staliniame kalendoriuje Sepas Miliniemis rado dar vieną mus dominantį įrašą. Pasirodo, kad kitą dieną — vasario 20-ąją Vokietijos saugumo policijos būstinėje buvo surengti dar vieni pusryčiai, kuriuose dalyvavo ne tik Bestė,

A. Povilaitis ir Meškauskas, bet ir Vokietijos saugumo policijos viršininkas Heidrichas bei gestapo viršininkas Miuleris. Beje, apie šį susitikimą su Vokietijos aukščiausiojo rango gestapininkais A. Povilaitis savo parodymuose nutylėjo.

Kodėl Heidrichas ir Miuleris, susipažinę su Bestės informacija apie pokalbį su A. Povilaičiu, nutarė patys su juo susitikti? Išvada čia gali būti tik viena: matyt, hitlerinės Vokietijos vadovai labai susidomėjo prezidento A. Smetonos siūlymu įvesti Vokietijos protektoratą Lietuvai. Juk tai visiškai atitiko hitlerininkų agresyviuosius to meto siekimus. Todėl Heidrichas ir Miuleris tikriausiai šį klausimą norėjo asmeniškai išsiaiškinti su A. Smetonos pasiuntiniu.

Visa tai dar kartą patvirtina, jog A. Povilaičio parodymuose išdėstyti teisingi faktai. Kartu nauji duomenys liudija, kad Antrojo pasaulinio karo išvakarėse ir jo pradžioje prezidentas A. Smetona vykdė antiliaudinę politiką, visiškai priešingą lietuvių tautos gyvybiniams nacionaliniams interesams.

Robertas ŽIUGŽDA,
istorijos mokslų daktaras, profesorius

„KOMUNISTUI" IŠSPAUSDINUS

„DAR TIK PIRMI ŽINGSNIAI..."

Taip pavadintame straipsnyje, išspausdintame „Komunisto" žurnale 1986 m. Nr. 12, buvo nagrinėjama, kaip LKP Šiaulių RK ir rajono partinės organizacijos vadovauja darbo kolektyvams kovojant su girtavimu ir alkoholizmu. Pareikšta kritika yra teisinga.

Rajono pirminių partinių organizacijų sekretorių pasitarime aptarti straipsnyje nurodyti trūkumai. Rajone aktyvėja savanoriškos kovos už blaivybę draugijos pirminių organizacijų veikla, įsteigti du nauji blaivybės klubai, surengta teorinė praktinė konferencija blaivaus gyvenimo būdo įtvirtinimo klausimais. Alkoholinių gėrimų pardavimas palyginti su 1985 metais pernai sumažėjo 34 procentais.

Atsižvelgdamas į straipsnyje pareikštą kritiką, Daugėlių SMGS suremontavo bendrabučių bendrojo naudojimo patalpas, remontuojami kambariai, išrinkta nauja bendrabučio taryba. Šiaulių RSO pirminė partinė ir profsąjungos organizacijos pasirūpino, kad jų darbuotojai, gyvenantys bendrabutyje, galėtų sportuoti netoli esančioje mokyklos sporto salėje.

Kova su girtavimu ir alkoholizmu suaktyvėjo ir Kuršėnų mieste. Naujuose Kuršėnų rajono kultūros namuose kuriami pomėgių klubai, veikia du kultūros universiteto fakultetai, septyni saviveiklinial kolektyvai, kas savaitę surengiami 2—3 koncertai, atvėrė duris jaunimo klubas.

Rajono nepilnamečių reikalų komisija suorganizavo rajoninę bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių, esančių komisijos įskaitoje, tėvų konferenciją, seminarą rajono visuomeniniams auklėtojams. Sumažėjo girtavimo, nepilnamečių įtraukimo į girtavimą faktų.

Kovą už blaivų gyvenimo būdą sustiprino rajono teisėsaugos organai, jiems padedančios visuomeninės organizacijos.

Rajono vidaus reikalų skyriaus darbuotojai suaktyvino kovą su naminės degtinės gamintojais. 1985 metais buvo išaiškinti šeši tokie gamintojai, o 1986 metais — 41, iš jų 29 — Kuršėnų mieste.

Algirdas NEVERAUSKAS,
Lietuvos Komunistų partijos Šiaulių rajono komiteto sekretorius

HEROJUS – TAI TIESA

Koks mūsų herojus? Iškėlę kiekvienas sau šį iš pažiūros romantišką klausimą, nelabai sunkiai rastume gana konkretų tokio herojaus modelį, tipą, tai yra visiškai individualų atsakymą. Bet įsivaizduokime greta kitą klausimą: koks mūsų literatūros — nūdienos prozos, poezijos, dramaturgijos herojus? Ar tikrai toks jis yra, ar tokį jį manome esant? Taip formuluodamas problemą, tikiuosi paberęs truputį abejonių šioje gana plačiai mūsų literatūros kritikos eksploatuojamoje temoje.

Pirmiausia drįsčiau teigti, jog kiekviename literatūros žanre jis — herojus — daugiau idealus negu realus. Pati estetinio idealo samprata verčia ieškoti jame grožio ir bjaurasties susidūrimo, gėrio ir blogio ištakų, jo atsiradimo meno kūrinyje humanistinių paskatų. M. Gorkis teigė, jog literatūros tikslas — „padėti žmogui suprasti save patį, sutvirtinti pasitikėjimą savimi ir įskiepyti jam tiesos siekimą, kovoti su bjaurastimi žmonėse, mokėti rasti juose gera, žadinti jų širdyse gėdą, pyktį, drąsą, daryti viską, kad žmonės taptų taurūs ir stiprūs. . ." [1].

Ar ne tų pačių humanistinių tikslų siekė M. Sluckis, kurdamas Jaunių („Laiptai į dangų"), J. Avyžius — Gediminą Džiugą („Sodybų tuštėjimo metas"), J.Grušas — Pijų („Pijus nebuvo protingas"), Just. Marcinkevičius — Daukantą („Daukantas"), J. Požėra — Julių Šerkšną („Žuvys nepažįsta savo vaikų"), V. Petkevičius — Jokūbą Kriuglą („Paskutinis atgailos amžius")? Herojų, autorių ir knygų sąrašą būtų galima tęsti. . .

Tiek pat, matyt, rastume ir meniškai sukurtų atgrasių personažų arba neigiamų herojų. Bet svarbiausia — visi jie reikalingi. Visi jie skirti skaitytojui. Visų jų tėvai tie patys — meninio žodžio kūrėjai. O apskritai kažin ar prasmingas literatūroje matematinis vertinimas pliusu arba minusu? Juk kur kas svarbiau, kas slypi tarp šių polių, kokie čia vyksta procesai, kokia jų dialektika. Kita vertus, kas mus orientuoja: ar vadinamasis teigiamas herojus, ar estetinis ir etinis idealas, suformuojamas herojaus veiksmų ir jo dvasinių išgyvenimų? Be abejo, pagrindinė, esminė priežastis — antroji.

Kaip žinoma, pats savaime teigiamas charakteris nėra įdomus. Net šventųjų gyvenimų aprašymai įdomūs dėl savo pirmapradės nuodėmės. . . Tik herojaus santykiai su kitais charakteriais sąlygoja jo patrauklumą, gyvybingumą ir galų gale — jo reikšmę kūrinyje. Prozos herojus turi galimybę bene labiausiai priartėti prie savo žemiškojo modelio, prie žmogaus, „koks jis yra". Tuo tarpu dramaturgijoje ir poezijoje, kur sąlygiškumo, abstrahavimosi paprastai būna daugiau, herojus gali tapti net simboliu ar menama figūra. Tiek epiniai, tiek lyriniai, tiek dramatiniai charakterių kūrimo principai leidžia nagrinėjamą herojaus problemą sieti su literatūriniais, estetiniais bei socialiniais klausimais, žinoma, nepamirštant daug ką lemiančių žanrinių ypatybių. Pasak Hėgelio dramoje svarbiausia yra vidinė, dvasinė jėga ar silpnumas, o epiniame žanre į pirmą vietą iškeliama natūralioji charakterio pusė.[2]. Metodologiniu požiūriu labai nerimta priekaištauti autoriui dėl to, kad kūrinyje yra teigiamas ar neigiamas herojus arba jo nėra. Tokiais atvejais polemizuojama ne dėl meno esmės, o dėl formaliųjų elementų kiekybės. Polemika dėl „teigiamo

[1] Горький М. Собр. соч. в 30-ти томах. М., 1949, т. 2, с. 195.
[2] См. Гегель. Эстетика. Сочинения. М., 1958, т. XIV, с. 245.

ar neigiamo herojaus" neretai primena viduramžių alchemikų bandymus. Todėl teigčiau, kad nūdienės literatūros herojus — tai ne tiek personažas, ne tiek jo charakteristika kūrinyje, kiek jame įkūnyta, juo išreikšta išgyvenimo realybė. Meninis charakteris — galutinis kūrybos rezultatas, kurį sąlygoja jos santykis su kūrėju, taip pat su skaitytoju.

TSKP XXVII suvažiavimas, pabrėžęs, jog moralinį visuomenės sveikumą, dvasinį klimatą, kuriame gyvena žmonės, nemažai lemia literatūros ir meno būklė, atkreipė dėmesį į dar vieną mums ypač svarbią aplinkybę: „kai visuomenei reikia įsisąmoninti laiką, ypač persilaužimo laiką, joje visad iškyla žmonių, kuriems tai pasidaro vidinis poreikis".[3] Net istorinio romano herojus, aktyvus tam tikro visuomeninio lūžio dalyvis, atsiranda kaip mūsų audringos epochos produktas, kaip objektyviai susiformavęs mūsų laiko poreikis. Ne vienas iš šių herojų lemtingose grumtynėse laimi moralinę pergalę, bet nemaža jų ir neatlaiko sunkių išbandymų, jie patiria net dvasios nuopuolį. Vis dėlto beveik visi jie — veiklos žmonės, asmenybės istorinių įvykių avanscenoje, visokio pasyvumo priešai. Būtent tokiu aspektu galime traktuoti Petro Dirgėlos istorinio romano „Kūlgrinda" pagrindinį herojų Stanislovą Būgą, A. Bieliausko sukurtą generolo V. Vitkausko paveikslą romane „Vilniaus kalneliai", V. Petkevičiaus įsimenančių charakterių galeriją romane „Paskutinis atgailos amžius" (pirmos dalies 1 ir 2 knygos). Beje, pastarajame kūrinyje per dramatišką Kriuglų šeimos daugelio kartų istoriją, apimančią net kelis šimtmečius, pateikiama epinė lietuvių tautos kelio į nūdieną analizė. O pasak akademiko D. Lichačiovo, nūdiena — tai praeities paskutinė diena. Štai kodėl mums būtina suprasti, kad kiekvienos epochos vertybės savitos. Straipsnyje „Pokalbiai apie tolima ir artima" D. Lichačiovas kaip tik ir atkreipia dėmesį į akivaizdžią praeities ir dabarties dialektiką, pasireiškiančią tuo, kad, „įgydami naujų vertybių, prarandame kai kurias senąsias — tai tragiška, bet neišvengiama. Gerbti tai, kas buvo geriausia praeityje, — reiškia sumažinti šiuos nuostolius iki minimumo. Reiškia matyti praeities nuopelnus ir dabarčiai, ir ateičiai. O nevertina nuopelnų tas, kas pats jų neturi".[4] Kita vertus, turime nepamiršti, jog judėdami į ateitį, mes patys virstame praeitimi, taigi pamokomis mūsų ainiams.

Bet svarbiausia įsisąmoninti, kad pagarba praeities vertybėms anaiptol neužkerta kelio kritiškam, kūrybiškam požiūriui į visuomenės dvasinio gyvenimo raidą. Keičiasi žmonės. Keičiasi visuomenės klimatas. Keičiasi ir politinė situacija pasaulyje. Bet kaip dažnai mūsų vertinimo kriterijai, požiūris lieka toks pat. Kaip atkakliai laikydamiesi tų pačių patogių, įprastų, kanonizuotų vertinimo matų mes sprendžiame apie žmones. Paradoksalu, bet mūsų sąmonė labai sunkiai atsisako stereotipų. O štai gana nesudėtingi stereotipiniai rėmai gali būti puiki priedanga karjeristui, prisitaikėliui ir net nusikaltėliui. Toks, sakysim, yra Spinas Kavolius — vienas V. Martinkaus romano „Medžioklė draustinyje" herojų. Sudėtingu dvasinės sumaišties ir vertybių perkainojimo keliu suka dailininkas Saulius V. Bubnio romane „Pilnaties valandą". Dramatiškuose moraliniuose ieškojimuose vis aiškiau praradimų kainą ima suvokti mokytojas Vidas Gailius ir jo kolegos (A. Zurbos „Skersvėjis").

Mūsų nūdienio romano kūrėjai gal ir norėtų matyti herojų gražesnį, vientisesnį, atkakliau siekiantį aiškaus tikslo ir pan. Bet kaip tada reikės traktuoti savo etinius santykius su gyvenimu, su gyvenimiškąja tiesa?

Kurį laiką literatūroje, teatre, kine į teigiamąjį mūsų amžininko vaidmenį buvo ėmęs pretenduoti „protingai tylintis" ir kažkodėl visada liaudies interesams atstovaujantis herojus. Net poezijoje buvo pasiekta tokia tylos ir tylinčiųjų adoracija, kad atrodė, jog bet kuris stipresnis garsas,

[3] TSKP XXVII suvažiavimo medžiaga. V., 1986, p. 89.
[4] Известия, 1986, 23 августа.

aštresnė problema ar drastiškesnis vaizdas kaipmat sugriaus estetinės harmonijos rūmą. Neigiami procesai, smarkiai veikę socialinį gyvenimą ir psichologijos sferą, neišvengiamai formavo ir atitinkamą lyrinį herojų. TSKP CK 1987 m. sausio plenume, nagrinėjusiame persitvarkymo ir partijos kadrų politikos klausimus, atvirai ir principingai iškelti nemaži idėjinio ir politinio auklėjimo trūkumai. Aštuntojo ir devintojo dešimtmečių sandūroje ekonomikoje susikaupė neišspręstų problemų, kurios lėmė ir socialinės sferos stagnaciją. Socialinės korozijos rūdys užteršė dvasinę visuomenės nuotaiką, nepastebimai menkino didžiąsias dorovines vertybes. Kita vertus, literatūros, meno kūrėjai ne visada ryždavosi imtis principingumo, pilietiškumo reikalaujančios misijos — būti atsakingais už dorovinę liaudies sveikatą.

Kardinalaus persitvarkymo ir reiklumo didinimo kelyje visiškai suprantamas partijos nerimas dėl šių tendencijų. Reikli partijos pozicija nusakyta draugo M. Gorbačiovo pranešime TSKP CK sausio plenume. Jis pabrėžė: „Stagnacijos ideologija ir psichologija atsiliepė ir kultūros, literatūros ir meno sferos būklei. Menkesni pasidarė meninės kūrybos vertinimo kriterijai. Dėl to šalia kūrinių, kurie kėlė svarbias socialines ir dorovines problemas, atspindėjo realias gyvenimo kolizijas, buvo leidžiama nemažai vidutinių beveidžių kūrinių, kurie neteikė jokio peno nei protui, nei jausmams".[5]

Pilietiškas, sąžiningas, žmonėms reikalingas menas, neretai atsimušęs į biurokratinius barjerus bei ambicijas, nesulaukdavo deramo įvertinimo, o socialinės doros smukimą atskleidžiantys herojai neretai tapdavo savotišku „Sizifo akmeniu" patiems jų kūrėjams. Manyčiau, jog tuomet iš įvairių tribūnų, spaudos puslapių ne visada pamatuotai buvo kritikuojami R. Kašausko, R. Lankausko, J. Avyžiaus, M. Karčiausko ir kitų autorių bandymai sukurti šokiruojančius charakterius, vaizduoti herojus išsišokėlius, labiau neigiančius negu teigiančius, kai kada — savotiškus atsiskyrėlius, tačiau, šiaip ar taip, socialinius tipus, nepritampančius prie tradicinės „visuomenėje kotiruojamųjų" charakterių galerijos. Visi šie personažai, herojai — ne iš kitos planetos, ne iš kito pasaulio. Ir, matyt, ne rašytojai kalti, kad jie tapo skaudžiomis literatūros ir gyvenimo realybėmis. Tyrimai padeda atskleisti ligą, visapusiškas pažinimas — įveikti ją. Socialistinio realizmo literatūra stipri tik tada, kai neatsisako tiesos pamokų, brangina jas, remia iniciatyvą, skatina kūrybinį aktyvumą ir viešumą, griauna visokias apsidraudėliškumo užtvaras, ieško žmogaus ir visuomenės dvasinio atsinaujinimo kelių. Tai ypač taikytina jos herojui: etinę ir estetinę jo vertę nulemia anaiptol ne naudingumo bei patogumo principas, juo labiau — ne mūsų palankus ar nepalankus nusiteikimas. Realybė įgyja konkrečią humanistinę prasmę, jei jos vertinimas pagal grožio dėsnius glaudžiai siejamas su idėjine autoriaus pozicija.

Taigi ką mąsto prieštaringieji dabartinės prozos herojai? Štai R. Lankausko romano „Projektas" pagrindinis herojus architektas Mindaugas N., gindamas savo kaip žmogaus orumą ir ieškodamas būdų, kaip įveikti vienatvę, aktyviau stengiasi perprasti save, savo kūrybinius pradus, nors, kita vertus, tai nuspalvinta skepticizmo: „Kiekvieno žmogaus gyvenimas yra nusisekęs arba nenusisekęs, realizuotas arba nerealizuotas projektas. Dažnai mums išeina ne taip, kaip mes norime..."

R. Granausko apysakoje „Gyvenimas po klevu" („Pergalė", 1986, Nr. 12) mechanizatorius Darius, pasak jo močiutės, darbo lyg ir nebijo ir pačią turi jauną, ir trobas statosi, bet stiklelio pomėgis, aiškaus gyvenimo tikslo neturėjimas brandina pražūtingą žmogaus degradacijos sėklą: „Koks tau linksmumas iš darbo? Pareini pavargęs kaip šuo... Per dienų dienas tas pats ir tas pats! Kaip vergas koks!"

[5] TSKP Centro Komiteto plenumo medžiaga. 1987 m. sausio 27—28 d. V., 1987, p. 18.

Todėl tragiškas apysakos finalas nuskamba kaip rūstus įspėjimas tiems, kurių sąmonėje žmogiškasis veiksnys — dar tik frazė, o dabarties kaimo gerovė matuojama tik tonomis ir skaičiais. Skaudus dalykas — žmogaus ydos, jo dvasinis nuosmūkis, bet užvis baisiausia — abejingumas jo likimui. Prarastų žmonių neturi būti! — tokia autoriaus pilietinė, dorovinė pozicija, mano nuomone, ir lemia šio kūrinio stiprų humanistinį skambesį, meninę įtaigą.

Keičiasi socialinės ir psichologinės aplinkybės, keičiasi autorių santykis su kūrinių herojais. Į savitą kūrybinę erdvę perkelia mus jaunosios literatų kartos atstovė Jolita Skablauskaitė apysakoje „Tik šviesūs paukščiai naktyje". Kinematografinės išraiškos priemonės, praplečiančios šios autorės individualų stilių, subrandina netikėtas problemines asociacijas, niuansuotą kuriamų charakterių psichologinę traktuotę. Negailestingai atskleisdama bedvasio egzistavimo monotoniją, paradoksalų šviesiųjų ir tamsiųjų gyvenimo pradų susikirtimą, veiksnius, lemiančius herojų dvasinį diskomfortą, J. Skablauskaitė nepalieka jokių vilčių nusiraminti, sklandžiai teoretizuoti, jog viskas savaime eina geryn.

Visuomenei energingai kratantis socialistinės moralės iškraipymų, nuosekliai įgyvendinant socialinio teisingumo principus, įveikiant vartotojišką požiūrį į gyvenimą, ryžtingą, raiškų žodį turi tarti tiek vyresniosios, tiek jaunosios kartos menininkai. Svarbiausia — kritiškai, kūrybiškai vertinti tai, kas mums trukdo žengti priekin. Tai turi tapti kasdienio gyvenimo norma, padėti ištraukti į dienos šviesą savimi patenkintą biurokratą, dviveidį apsidraudėlį, nuvainikuoti įvairaus plauko dvasios skurdžius. Tik nebijodami tiesos — kad ir pačios nemaloniausios, — tapsime stipresni, išmintingesni, veiklesni. Istorija ne kartą mokė ir moko, jog tikrasis optimizmas atsiranda iš prieštaravimų sąveikos. Tai ne abstrakcija, o konkreti išraiška tokių dvasinių jėgų, kurios per didžiulius gyvenimo išbandymus gali atskleisti naujus žmogiškumo rezervus žmoguje, įtvirtinti sąmoningą tikėjimą socialine ir dvasine pažanga.

Herojaus paieškos pastarųjų metų prozoje teikia nemažai vilčių, o dramaturgija kelia pagrįstą nerimą. Nūdienės dramos kūrėjų gretose jaučiamas savotiškas intelektualinis nuovargis, čia kūrybinė krizė kažkodėl užtruko. Įsimenanti istorinė retrospektyva, davusi tokius kūrinius kaip Just. Marcinkevičiaus „Daukantas", V. Jasukaitytės „Žemaitė", J. Marcinkevičiaus „Erelnyčia", vis dėlto neišgelbsti šiuolaikinės dramos nuo žanrinio vienpusiškumo, savotiško sustingimo. Susidaro įspūdis, jog mūsų dramaturgai dabarties gyvenimo medžiagos ėmė tiesiog vengti, jog jie nelabai drįsta pasakyti, „kas yra kas", kokie nūdienos prieštaravimai jiems kaip menininkams svarbiausi, kaip čia turėtų reikštis socialiai aktyvi, veikli asmenybė. Be kamerinio pobūdžio E. Mikulėnaitės „Visada tas pats" ir R. Lankausko „Svečiai ateina prieš perkūniją" beveik nebėra ko paminėti... Tuo tarpu teatrai dažnai imasi įvairių inscenizacijų bei spektaklių, kur režisierius tampa ir bendraautorius.

Ne per seniausiai įvykusiame LTSR kultūros ministerijos kolegijos ir Rašytojų sąjungos valdybos bendrame posėdyje buvo apsvarstyta, kaip toliau vystyti lietuvių dramaturgiją, plėtoti teatrų kūrybinį bendradarbiavimą su rašytojais kuriant aktualių dabarties temų spektaklius. Čia teisingai buvo pažymėta, jog dauguma dramos teatrų vis dar nesuranda sistemingo ir vaisingo darbo su autoriais kelių. Labai retai nauji reikšmingi sumanymai kyla pačiuose teatruose, jie neturi originaliosios dramaturgijos vystymo programos. Lietuvių dramaturgijai šiandien gyvybiškai svarbus idėjų ir problemų nūdieniškumas, poreikis įveikti šiuolaikinės tematikos kūrinių vienpusiškumą, nes jie dažniausiai apsiriboja šeimos santykiais, buities sfera, konfliktai čia neretai pernelyg abstrahuoti, nėra sudėtingų charakterių, nematome naujesnių tikrovės reiškinių, susidūrimų, vyrauja žinomos siužetinės situacijos, įrodinėjamos nesudėtingos tiesos.

Dramaturgija kol kas neatsiliepė į permainas, vykstančias mūsų gyvenime po TSKP XXVII suvažiavimo. Beveik nėra komedijų, satyriškai atskleidžiančių neigiamus dabarties reiškinius, ir teatrai nelabai jomis domisi. Tokią situaciją reikia ryžtingai keisti, ypač teatrų kompleksinio eksperimento sąlygomis. Originaliosios dramaturgijos vystymuisi didesnę įtaką galėtų daryti ir Rašytojų sąjungos dramaturgų komisija. Taigi naujo dramos herojaus kol kas dar laukiame.

Įdomių idėjų, kūrybinių minčių literatams pateikia ir kitos meno sritys, kiti žanrai. Štai kino filmų „Mirusiojo laiškai", „Atleisk" ir „Atgaila" pasirodymas koreguoja tiek šiandieninio kinematografo žanrų įvairovę, tiek meninių charakterių plėtotę, prasmingai praturtina mūsų dienų herojaus, mūsų amžininko filosofinę ir meninę sampratą. Humanistiniai siekiai ir rūsti XX amžiaus realybė egzistuoja tuo pačiu metu, toje pačioje mūsų planetoje. Branduolinio karo grėsmė, pakibusi virš žmonijos, reikalauja, kad menininkas ieškotų įvairiausių būdų ne tik atitolinti katastrofą, bet ir galutinai likviduoti jos pavojų. Labai pavojingos mūsų visuomenei, žmogaus asmenybei, socialiniu bei moraliniu požiūriu destruktyvios ir šeimos gyvenimo katastrofos.

Dvasinis sukrėtimas meno priemonėmis, tragiškojo herojaus sampratos formavimas mūsų amžininko sąmonėje, žinojimas, jog yra tendencijų, kurios tam tikromis aplinkybėmis neišvengiamai veda prie blogos baigties, anaiptol neužgesina mūsų optimizmo, kilnių tikslų ir siekių. Kūrinys-perspėjimas nėra svetimas socialistiniam realizmui. Toks kūrinys praplečia jo galimybes, jo idėjinės kovos ir meninės kūrybos lauką, grūdina mūsų pilietinę savimonę. Tik ką čia galėtų pasakyti tarybinis lietuvių kinematografas? Kol kas, matyt, nieko. Pastarųjų metų darbai vargu ar gali pretenduoti į ryškesnius kūrybinius laimėjimus.

Kai žmogus trokšta jo jėgas atitinkančios perspektyvos, žvilgsnis neretai krypsta į vieną dvasingiausių literatūros žanrų — poeziją. Čia bene atkakliausiai ir nuosekliausiai novatoriškų ieškojimų keliu žengia E. Mieželaitis. Įspūdinga eseistikos knyga „Mūza ir upėtakis" (1984), filigranišku virtuoziškumu stebinantys „Postskriptumai" (1986) ir periodikoje nuskambėjusios „Gnomos" — tie kūriniai tarsi viršukalnės iškilę pastarųjų metų poezijos panoramoje. Filosofinė išmintis, dramatizmu nuspalvinta lyrinė pagava, groteskiškas, neretai sarkastiškas aštrumas — visa tai būdinga E. Mieželaičio lyriniam herojui, jo energingoms pastangoms laužyti žmogaus dvasios polėkius varžančius rėmus.

Gyvą, iki dvasios gelmių skaudžiai prasismelkiantį poetinį žodį skaitytojai pastaraisiais metais išgirdo Just. Marcinkevičiaus „Vieninteléje žemėje", A. Žukausko „Senmotėje", J. Strielkūno „Lapkričio medyje", P. Palilionio „Su baime ir viltim", O. Baliukonytės „Tėve mūsų gyvenime" ir kitų autorių kūriniuose. Vis labiau stiprėjantį nerimą, dramatiškesnį kultūrinį podirvį atspindi jaunųjų (V. Daunys, V. Braziūnas) poezija. Yra pagrindo tikėtis, jog būdinga lietuvių tarybinei lyrikai tauri etinė pozicija padės geriau pajusti naujas mūsų visuomenės dvasines aspiracijas, padės įveikti kai kurių jos sluoksnių, ypač jaunimo, apatiją ir skepticizmą. Kaip yra pažymėjusi mūsų kritika, poezijos lyrinis herojus turi bene daugiausiai teigiamų bruožų, todėl natūralu laukti, kad dabar, stiprėjant demokratizacijos ir viešumo procesams, jis ryžtingiau žengs iš poezijos knygų į plačiąją skaitytojų auditoriją, belsis į kiekvieno širdį ir sąžinę.

Literatūra — aktyvi mūsų gyvenimo dalyvė, jokiu būdu ne stebėtoja, — iš viršaus ar apačios. Kelias, kuriuo pasuko tarybinė liaudis — tai ir mūsų literatūros kelias. Juo einant kyla naujų sumanymų, išties revoliucinių planų ir darbų. Reikia tikėtis, jog nelengvoje kovoje dėl žodžių ir darbų, teisių ir pareigų vienovės gims ir naujų herojų. Literatūroje ir realybėje.

Sigitas RENČYS

PASLAUGOS, UŽ KURIAS NIEKAS NEATSAKO...

Kadangi gyventojų paslaugų poreikis didėja sparčiau, negu buities tarnybos galimybės jas tenkinti, nuo 1986 m. visoms ministerijoms ir žinyboms, nesvarbu, koks jų pagrindinės veiklos pobūdis, skiriamos užduotys, kiek mokamų paslaugų jos turi suteikti savo darbuotojams ir apskritai gyventojams. Ką tai reiškia?

Pavyzdžiui, jei pramonės įmonės darbuotojų sodininkystės bendrijos narys panoro pasistatydinti sodo namelį, jam padės įmonės statybos ir remonto brigada, suprantama, už atlyginimą nustatyta tvarka. Panorėjote pailsėti įmonės žinybinėje poilsio bazėje — prašom, naudokitės ir šia mokama paslauga, ir t. t.

Daugeliui gali pasirodyti, kad čia nieko nauja — tokios statybos bei poilsio paslaugos ir anksčiau buvo teikiamos. Tai tiesa. Skirtumas čia toks — anksčiau jų niekas neplanavo, griežtai nekontroliavo, nebuvo apskaitos, nebuvo plečiama jų apimtis. Kita vertus, įmonės ir organizacijos dabar įpareigotos teikti įvairiausias buitines paslaugas. Ne tik transporto, kurias teikė ir anksčiau, bet ir kitas, numatytas planinėse užduotyse ir savo profiliu artimas įmonės pagrindinei veiklai. Žinybinės remonto dirbtuvės gali imtis individualių lengvųjų automobilių techninio aptarnavimo ir remonto; įmonė, kurioje gaminama skaičiavimo technika, — taisyti asmeninius mikrokalkuliatorius ir t. t. Teikti mokamas paslaugas nespecializuotas įmones ir organizacijas, kurioms šios paslaugos nėra pagrindinė veikla, įpareigoja ir respublikinė kompleksinė plataus vartojimo prekių gamybos ir paslaugų sferos vystymo programa 1986—2000 metams. Joje numatyta teikti butų, komunalines, buitines, transporto, turizmo, ekskursijų, ikimokyklinių vaikų įstaigų, ūkiskaitinių sveikatingumo ir kultūros organizacijų aptarnavimo, taip pat teisines paslaugas.

TSKP Centro Komiteto, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo ir TSRS Ministrų Tarybos nutarime „Dėl priemonių Liaudies deputatų tarybų vaidmeniui ir atsakomybei už spartesnį socialinį-ekonominį vystymą pagal TSKP XXVII suvažiavimo nutarimus didinti" pareikalauta: „Įtraukti visus susivienijimus, įmones ir organizacijas nepriklausomai nuo jų žinybinio pavaldumo, kad jie aktyviai dalyvautų... teikiant gyventojams mokamas paslaugas".[1]

Kaip nespecializuotose įmonėse vykdomos planinės užduotys teikti mokamas paslaugas? Dabartinę šios veiklos būklę galima lyginti su ta, kuri buvo susidariusi, kai pramonės įmonėms imtos planuoti plačiai vartojamų prekių gamybos užduotys. Kiek tuomet aimanuota, kad, girdi, įmonės „despecializuojamos", tokia gamyba nuostolinga ir t. t. Tuo tarpu plačiai vartojamų prekių gamybos barai ar cechai daugelyje įmonių yra rentabilūs, duoda pelno, jie padėjo panaikinti kai kurių labai reikalingų plataus vartojimo gaminių stygių.

Panašių nusiskundimų objektu praėjusiais metais tapo mokamos paslaugos. Ir, deja, žinoma nemaža faktų, kad įmonių partinės organizacijos laiku nestojo prieš tokias tendencijas, nekontroliavo, kaip ūkiniai vadovai imasi šios veiklos, nepasinaudojo teise išklausyti jų ataskaitas, kaip ruošiamasi šiam darbui. Todėl ir mokamų paslaugų nespecializuotose įmonėse

---

[1] Tiesa, 1986, liepos 31.

praėjusiais metais suteikta mažiau, negu numatyta planinėse užduotyse. 58 sąjunginio pavaldumo įmonės ir 7 respublikinės ministerijos ir žinybos nepadidino šių paslaugų apimties tiek, kiek numatyta.

Taip atsitiko dėl daugelio priežasčių.

Pirmiausia, matyt, kaltos kai kurios ministerijos, skyrusios įmonėms neapgalvotas mokamų paslaugų planines užduotis. Vienais atvejais kai kurios iš jų pernelyg didelės, o kitais — tokios menkos, kad įmonėms vieni juokai jas įvykdyti ir viršyti. Įdomu, kuo remdamasi užduotis savo įmonėms skyrė, pavyzdžiui, Lietuvos TSR baldų ir medžio apdirbimo pramonės ministerija, kurios Šiaulių „Ventos" baldų gamybiniam susivienijimui praėjusiais metais nustatyta planinė mokamų paslaugų teikimo užduotis buvo 40 tūkstančių rublių, nors 1985 m. ta pati įmonė savo darbuotojams be jokių užduočių suteikė paslaugų už... 43 tūkstančius rublių? Juk susivienijimas turi puikią poilsio bazę, šiltnamius, kuriuose, be daržovių, dar auginamos gėlės sudaro skiriamųjų užduočių didžiąją dalį. Tik ar taip planuojant ir teikiant paslaugas atsižvelgiama į miesto gyventojų poreikius, kuriuos tenkinti turėtų visos įmonės ir organizacijos?

Praėjusiais metais Šiaulių mieste individualių gyvenamųjų namų, kooperatinių garažų ir pastatų sodininkystės bendrijoms statybos rangos būdu ir piliečių lėšomis planas buvo įvykdytas maždaug tik trimis ketvirtadaliais. Tokiomis sąlygomis, kai labai stokojama statybinių paslaugų, vargu ar galima tenkintis miesto nespecializuotų įmonių ir organizacijų teikiamų paslaugų dabartine struktūra, kai pagrindinė jų dalis yra komunalinės, sanatorinės ir kurortinės bei sveikatingumo paslaugos, tai yra tos pačios, kurios buvo ir anksčiau. O jeigu panorėsite remontuoti butą pagal savo skonį ir nuožiūrą ar pateiksite paraišką garažo statybai, jūs liksite niekieno nesuprastas keistuolis... Kitaip sakant, žmonių poreikiai kol kas — vienas dalykas, o įmonių teikiamos paslaugos — kitas...

Šiaulių miesto LDT vykdomojo komiteto patvirtintoje programoje, kaip šiame penkmetyje plėtoti paslaugų sferą, numatyta, kad mokamų paslaugų apimtis padidės beveik trečdaliu, o teikiamų pramonės įmonių — beveik 6 kartus. Vadinasi, teks tobulinti paslaugų struktūrą, ir, be to, dar su kaupu grąžinti gyventojams praeities skolą.

To siekiant teks pasirūpinti, kad kiekvienas darbo kolektyvas būtų materialiai ir moraliai suinteresuoti teikti paslaugas, tai turėtų skatinti visas ūkininkavimo mechanizmas. Jame turi būti atsižvelgta ir į ekonominę atsakomybę už sužlugdytas paslaugų teikimo užduotis, už prastą klientų aptarnavimo kokybę. Tai pirmiausia ūkinių vadovų uždavinys. Bet ne tik jų: apgalvoti, kaip ir kokias paslaugas teikti, kaip organizuoti šį darbą, kad būtų galima tikėtis jo gerų galutinių rezultatų, — kiekvieno darbo kolektyvo, jo branduolio — pirminės partinės organizacijos reikalas.

O kaip jau dabar ir artimiausioje ateityje teikti daugiau ir geresnių paslaugų gyventojams? Į šį klausimą bent iš dalies atsakyti, manyčiau, padės čia pateiktos kelios ištraukos iš straipsnio autorės pokalbio su Vilniaus radijo komponentų gamyklos profsąjungos komiteto pirmininku, partinio komiteto nariu P. Pečiukaičiu ir planavimo-ekonomikos skyriaus viršininku P. Pivoriūnu.

P. PEČIUKAITIS. Baltijos pajūryje veikiančiose dviejose įmonės poilsio bazėse per sezoną pailsi 2300—2400 darbuotojų. Prie Vilkokšnio ežero rengiamės statyti naują 300—350 vietų poilsio bazę. Jau statoma 240 vietų pionierių stovykla, kurią ateityje išplėsime iki 460 vietų poilsio ir sveikatingumo komplekso. Jo sudėtinė dalis — vaikų žiemos sanatorija, kurioje poilsio dienomis taip pat galės trumpam apsistoti ir vaikų tėveliai. Šalia sanatorijos iškils 100 vietų profilaktoriumo pastatas. Maždaug prieš metus pradėjo veikti žinybinis vaikų darželis, ruošiamės pastatyti dar vieną. Taigi netolimoje ateityje galėsime teikti kur kas daugiau sveikatingumo, turistinių ir ekskursijų paslaugų.

— Tai, apie ką jūs papasakojote, — daugiausia ateities dalykai, o pačios paslaugos — senos, įprastos. Ką galėtume pasakyti apie naujas paslaugas?

P. PIVORIŪNAS. Teikiame transporto paslaugas, atliekame medžio ir metalo dirbinių užsakymus, remontuojame butus, statome sodo namelius. Artimiausiu metu imsimės televizorių remonto (vien iš to tikimės per metus gauti 10 tūkstančių rublių įplaukų), taip pat knygų ir žurnalų įrišimo.

Buitinės paslaugos kol kas nuostolingos. Jų įkainiai tokie pat kaip specializuotose įmonėse — tik pirmaisiais jų teikimo metais taikome mūsų pačių nustatytus įkainius. Nespecializuotoje įmonėje paslaugų savikaina gerokai didesnė, todėl sunku skatinti paslaugas teikiančius darbuotojus. Stinga kadrų. Paslaugoms teikti siūloma panaudoti darbininkus, atpalaiduotus iš pagrindinės gamybos. Kad pasinaudotume tokia galimybe, darbo našumą turėtume didinti sparčiau negu numatyta planinėse užduotyse. O kaip tai padaryti, jeigu netrukus prasidės įmonės rekonstrukcija? Netgi tokiomis, sakyčiau, nepalankiomis sąlygomis ieškome naujų patalpų, kad galėtume išplėsti paslaugų bazę.

P. PEČIUKAITIS. Kaip spręsti vienas ar kitas problemas, galvoja ir partinė organizacija. Dabar jos sudarytos dvi komisijos ruošia svarstyti partiniame komitete tokius klausimus: „Kaip pagerinti darbuotojų buitinį aptarnavimą" ir „Apie pirminės partinės organizacijos ir įmonės visuomeninių organizacijų bei administracijos veiklą organizuojant darbuotojų poilsį ir kultūringą laisvalaikį".

Diegdami mokamas paslaugas, Vilniaus radijo komponentų gamyklos darbuotojai turi ir objektyvių sunkumų: 1986 metais įmonei paskirta mokamų paslaugų realizavimo užduotis buvo ne kartą kaitaliojama ir nuo 150 tūkstančių rublių (tokia ji buvo ir 1985 m.) buvo padidinta iki 320 tūkstančių rublių. Šio penkmečio pabaigoje, skaičiuojant vienam darbuotojui, per metus planuojama suteikti paslaugų daugiau kaip už keliasdešimt rublių. Geriausieji respublikos įmonių šios srities rodikliai, 1986 m. pasiekti, pavyzdžiui, Vilniaus „Plastos" gamykloje, yra 24 rublių vertės paslaugos, skaičiuojant vienam įmonės darbuotojui. Šiuos skaičius primenu todėl, kad, mano supratimu, ministerija įmonei planavo nerealią paslaugų teikimo užduotį. Per metus daugiau kaip dvigubai padidinti šį rodiklį galima tik popieriuje, o ne iš tikrųjų. Taigi kyla pagrįstas klausimas: ar šakinė ministerija nepiktnaudžiauja savo kompetencija, skirdama pavaldžioms įmonėms iš piršto išlaužtas mokamų paslaugų teikimo užduotis? Minėtame TSKP Centro Komiteto, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo ir TSRS Ministrų Tarybos nutarime dėl priemonių LDT vaidmeniui ir atsakomybei didinti ši problema taip išspręsta: „... sąjunginių... respublikų Ministrų Tarybos, vietinių Liaudies deputatų tarybų vykdomieji komitetai turi tvirtinti atitinkamoje teritorijoje esamiems susivienijimams, įmonėms ir organizacijoms nepriklausomai nuo jų žinybinio pavaldumo mokamų paslaugų realizavimo planus". Vadinasi, įmonės ir organizacijos, pačios sudariusios mokamų paslaugų realizavimo planų projektus, turi juos pirmiausia suderinti su LDT vykdomaisiais komitetais.

Daugiau kaip metų prireikė paslaugas teikiančioms nespecializuotoms įmonėms ir organizacijoms įsisiūbuoti. O kai kur to proceso pradžios ir šiandien nematyti. Suprantama, uždelsta ir dėl objektyvių priežasčių. Tai jau minėti planavimo trūkumai, labai pavėluotai gautos reikiamos instrukcijos, įkainiai ir t. t. Tačiau didžiausia bėda — liūdnai pagarsėjusi ir TSKP XXVII suvažiavimo pasmerkta mąstymo inercija, iniciatyvos stoka, noras imtis atsakomybės, menkas skatinimas tų, kurie gerai organizuoja mokamas paslaugas, taip pat tebesanti galimybė išvengti atsakomybės tiems, kurie nevykdo paslaugų realizavimo užduočių. Juk bet kokia ūkinė

veikla, taigi ir mokamos paslaugos, gali būti efektyvi, jei ji pagrįsta gerai apgalvota ekonominių svertų ir paskatų sistema, jei jos darniu veikimu suinteresuoti tiek paslaugų tiekėjai, tiek jų gavėjai. Pasirūpinti, kad būtų sukurta tokia sistema, turėtų ne tik įmonių administracija, jos inžinerinės ir ekonominės tarnybos, bet ir partiniai biurai ir komitetai. Suprantama, būtina nuolat kontroliuoti, kaip ši sistema veikia, reikalauti iš komunistų atsakomybės.

Grįžkime prie pokalbio Vilniaus radijo komponentų gamykloje. Teikdami paslaugas, jos darbuotojai turi įveikti nemažus sunkumus. Taip, trūksta patalpų, bet ketinama pastatyti šiam tikslui atskirą priestatą. Būtų labai gerai, jei čia teikiamomis paslaugomis galėtų naudotis ne tik įmonės darbuotojai, bet ir miesto gyventojai. Tuomet sparčiau didėtų paslaugų apimtis ir jos geriau apsimokėtų, būtų rentabilesnės. Dėl specializuotų įmonių įkainių taikymo nespecializuotose įmonėse pasakytina, kad čia patiriami sunkumai yra laikini. Juk, atvirai kalbant, išskyrus kai kurias skalbyklas, automobilių techninio aptarnavimo stotis ir dar vieną kitą objektą, buitinio aptarnavimo įmonės yra techniškai atsilikusios, menkai mechanizuotos. Todėl jose taikomi įkainiai neturėtų bauginti modernių įmonių šeimininkų: masinio paslaugų realizavimo sąlygomis tie įkainiai labai palankūs.

Kadangi tokių ir panašių problemų įmonėse ir organizacijose dirbantiems paslaugų teikėjams iškyla vis daugiau, LTSR buitinio gyventojų aptarnavimo ministerijoje įsteigtas specialus tarpšakinio koordinavimo skyrius, kurio darbuotojai visas įmones, organizacijas, vietines Tarybas konsultuoja paslaugų teikimo klausimais, taip pat analizuoja susiklosčiusią padėtį. Aplankę trisdešimt Vilniaus, Kauno, Šiaulių miestų ir Kauno rajono įmonių, pasidomėję, kaip šios srities darbui vadovauja ir jį koordinuoja šių miestų ir rajonų, taip pat Alytaus ir Kapsuko miestų, Jurbarko ir Kauno rajonų LDT vykdomieji komitetai, minėto skyriaus darbuotojai nustatė, kad daugelis nespecializuotų įmonių mokamų paslaugų teikimą tik dabar pradeda organizuoti. Paslaugų struktūros analizė parodė, kad jos daugiausia yra butų ir komunalinės, sanatorinės ir kurortinės. Kitokių labai mažai. Tačiau blogiausia, kad, sakysim, Kauno „Inkaro" ir Mažeikių naftos perdirbimo gamyklų, Eksperimentinio metalo pjovimo staklių mokslinio tyrimo instituto Vilniaus filialo ir kai kurių kitų įmonių bei organizacijų kolektyvai buitinių paslaugų iš viso neteikia. Kadangi jų vadovai, partiniai darbuotojai neneigia tokios veiklos reikšmės, nuo žodžių reikėtų nedelsiant pereiti prie darbų.

Daugelyje įmonių tebėra ydinga tvarka, kai norint paslaugos reikia įveikti formalizmo, vilkinimo barjerus. Kauno F. Dzeržinskio staklių gamybiniame susivienijime ir Vilniaus autoremonto gamykloje kliento prašymui dar turi pritarti profsąjungos komitetas(!). Bet ir tai tik kliento klajonių po įmonę pradžia: jam dažnai siūloma kreiptis į tiekimo skyrių ar gamybos padalinį, kuriame bus atliekamas užsakymas, ir išsiaiškinti, ar turima reikiamų medžiagų; surinkęs visas rezoliucijas, prašytojas praveria planavimo arba buhalterinės apskaitos skyriaus duris — įforminti užsakymo. Tokių procedūrų kitaip nepavadinsi kaip biurokratinėmis, žmonių laiką gaišinančiomis. Panašią klientų aptarnavimo tvarką, tiksliau sakant, netvarką, kai kas bando teisinti materialinio ir techninio tiekimo sunkumais. Tačiau nė vienoje įmonėje, išskyrus Vilniaus statybos apdailos mašinų gamybinį susivienijimą, nepavyko išsiaiškinti, kokie ištekliai skiriami planinėms paslaugų realizavimo užduotims įvykdyti, ar jų užtenka, ar stinga.

O štai Vilniaus „Elfos" ir „Neries" gamybiniuose susivienijimuose, nesilaikant nustatytos tvarkos, į ataskaitas, kaip teikiamos paslaugos, buvo rašomos ne tik už jas gautos įplaukos, bet ir panaudotų medžiagų vertė.

Tokių akibrokštų nepasitaikytų, jei kiekvienoje įmonėje būtų darbuotojas, atsakingas už paslaugų organizavimą ir teikimą, gerai išmanantis ir gebantis formuoti įmonės servisą. Tuomet partinei organizacijai lengviau būtų kontroliuoti jo veiklą. Dabar gi už teikiamas paslaugas įmonėje dažniausiai atsakingi visi, o faktiškai... niekas.

Tokiomis sąlygomis, kai gera naujovė dar nėra visiškai prigijusi, leidžia vos pirmuosius daigus, pravartu prisiminti svarbią V. Lenino mintį: „...reikia, kad ekonomistai, literatai, statistikai ne bendromis frazėmis plepėtų apie planą, o kruopščiai išnagrinėtų, kaip vykdomi mūsų planai, kokių klaidų darome šiame praktiniame darbe, kokiais būdais tas klaidas ištaisyti. Be tokio nagrinėjimo mes akli. Taip nagrinėjant reikalus ir kartu — pažangų patyrimą, beliks išspręsti tik vieną mažą administravimo technikos klausimą".[2]

Nemaža patyrimo, kaip vadovauti paslaugų teikimui įmonėse ir koordinuoti šios srities veiklą, sukaupė Vilniaus miesto LDT vykdomasis komitetas. Kad įmonės nestokotų paslaugas teikiančių darbuotojų, joms specialiu sprendimu rekomenduota pasitelkti šiam tikslui studentų, pensininkų, žmonių, pageidaujančių dirbti antraeilininkais. Gal sekant kitų broliškų respublikų pavyzdžiu, vertėtų pagalvoti ir apie šiltuoju metų laiku sudaromas sezonines statybininkų brigadas? Juk yra žmonių, ypač jaunų, norinčių padirbėti ir užsidirbti per atostogas.

Vilniaus LDT vykdomojo komiteto plano komisijoje įsteigtas specialus padalinys, kurio darbuotojai tiria paslaugų struktūrą, galimybes ją tobulinti miesto įmonėse. Išsiaiškinta, kokių paslaugų buities tarnyba teikia nepakankamai, kokios paspirties ji tikisi iš miesto įmonių. Pavyzdžiui, suremontuoti daugiau buitinės technikos elektros variklių, statyti gyventojams krosnis ir kaminus, gaminti nestandartinius baldus, karšti vilną ir pan.

Tokius ir panašius pasiūlymus įmonių vadovai ir ekonomistai turėtų gerai apgalvoti, patys organizuoti paklausos tyrimą. Kad įmonei tai naudinga, rodo, kad ir, sakysim, Kauno P. Ziberto šilko kombinato pavyzdys. Išsiaiškinę klientų poreikius, gamybininkai čia atidarė specialią siuvyklą, kurioje siuvami gaubtai automobiliams. Ši palyginti nebrangi, tačiau didžiulę paklausą turinti paslauga įmonei duoda nemaža pelno.

Galima pateikti ir kitokių faktų, rodančių, kaip pavojinga iš akies numatyti paslaugas. Taip, pavyzdžiui, atsitiko Vilniaus Spalio 40-mečio staklių gamyklai. Jos vadovams ir savo posėdyje šį klausimą aptarusiems partinio komiteto nariams pasirodė, kad gyventojai užsakys daugybę sodo namelių. O užsakymų, deja, gauta mažai. Tai viena iš priežasčių, dėl kurios įmonė praėjusiais metais neįvykdė paslaugų realizavimo užduoties. O ar buvo tinkamai suorganizuota tos paslaugos reklama? Juk įmonė įsikūrusi Naujojoje Vilnioje, kur nemažai gyventojų turi individualius namus, sodus ir daržus. O kitų miesto rajonų gyventojai apie tokią paslaugą nieko nežinojo...

Tokiomis sąlygomis, kai paslaugos įmonėse nuolat plečiamos ir tampa reikšminga priemone tarybinių žmonių gyvenimo lygiui kelti, labai aktualu didinti įmonių administracijų ir jų partinių organizacijų atsakomybę už šį svarbų reikalą. Netoleruotina tokia padėtis, kai už šį darbo barą atsako visi ir neretai... niekas. Šiais klausimais turėtų nuolat rūpintis įmonių partinės organizacijos, partiniai biurai ir komitetai. Kol kas dar kuklus patyrimas, sukauptas teikiant paslaugas įmonėse, rodo, kad tik taip dirbant galima tikėtis sėkmės, kad paslaugas teikiančios nespecializuotos įmonės ir organizacijos turi nemažai potencialių galimybių iš esmės pagausinti paslaugų „rinką".

Liuda PAKALNIENĖ

[2] Ленин В. И. Полн. собр. соч., т. 42, с. 344—345.

TSKP SKAIČIAIS

* Drauge su tarybinės visuomenės raida nuolat vystosi ir mūsų partija. TSKP XXVII suvažiavimo išvakarėse Tarybų Sąjungos Komunistų partijai priklausė 19 037 946 komunistai. Vis tvirtesnės partijos šaknys darbininkų klasėje, visuose visuomenės sluoksniuose. Partijos narių dalis tarp suaugusių gyventojų per pastaruosius 5 metus padidėjo 0,4 procento ir šiuo metu sudaro 9,7 procento. Savo eilėse TSKP jungia daugiau kaip 100 nacijų ir tautybių atstovus.

* Daugiau kaip devynios dešimtosios TSKP narių įstojo į partiją pokario metais, iš to skaičiaus 44,1 procento į jos eiles priimta per pastaruosius 15 metų.

* 1971 m. materialinės gamybos sferoje dirbo 73,4 proc. komunistų, negamybinėje sferoje — 26,6 proc., 1976 m. atitinkamai — 73,0 ir 27,0 proc., 1981 m. — 73,3 ir 26,7 proc., 1986 m. — 73,1 ir 26,9 procento.

* Moterų komunisčių (atitinkamų metų sausio 1 d.) buvo: 1971 m. — 3,2 mln. (22,2 proc.), 1976 m. — 3,8 mln. (24,3 proc.), 1981 m. — 4,6 mln. (26,5 proc.), 1986 m. — 5,5 mln. (28,8 proc.).

* 1986 m. sausio 1 d. vietinių partinių organų tinklą sudarė 14 sąjunginių respublikų Komunistų partijų CK, 6 partijos kraštų komitetai, 151 partijos sričių komitetas, 2 partijos miestų komitetai, prilygstantys sritims (Maskvos ir Kijevo), 10 partijos apygardų komitetų, 889 partijos miesto komitetai, 663 partijos miestų rajonų komitetai, 2887 partijos kaimo rajonų komitetai. Pirminių partinių organizacijų buvo per 440 tūkst., cechinių partinių organizacijų — daugiau kaip 511 tūkstančių. Geležinkelio transporte veikia 403 mazgų partiniai komitetai.

* Per ataskaitas ir rinkimus, vykusius suvažiavimo išvakarėse (1985—1986 m.) renkamo partinio aktyvo skaičius išaugo palyginti su 1980—1981 m. rinkimine kampanija 490 tūkstančių ir šiuo metu sudaro 5,3 milijono žmonių.

* 40,6 proc. visų išrinktųjų į partinius organus — nuo pirminių partinių organizacijų iki sričių, kraštų ir respublikų Komunistų partijų CK sudaro kolūkiečiai ir darbininkai (apie 2170 tūkstančių žmonių). Partinių komitetų ir partinių biurų nariais, cechinių partinių organizacijų sekretoriais, jų pavaduotojais, partinių grupių organizatoriais išrinkta daugiau kaip 1285 tūkstančiai darbininkų ir kolūkiečių; partinių komitetų ir partinių biurų nariais, pirminių partinių organizacijų sekretoriais, jų pavaduotojais — daugiau kaip 693 tūkstančiai; partijos rajonų, miestų ir apygardų komitetų nariais ir kandidatais, atitinkamų revizijos komisijų nariais išrinkta beveik 179 tūkstančiai (43,8 proc. visų išrinktųjų).

* Nuolat auga moterų skaičius vietiniuose partiniuose organuose. Jei prieš XXVI suvažiavimą partinių komitetų ir partinių biurų narėmis, cechinių organizacijų sekretorėmis ir pavaduotojomis, partinių grupių organizatorėmis buvo išrinkta 551 tūkstantis moterų (23,2 proc. visų išrinktųjų), tai pastarųjų ataskaitų ir rinkimų metu — beveik 718 tūkstančių (26,6 proc. viso skaičiaus); pirminių partinių organizacijų sekretorėmis — atitinkamai 145 tūkst. (36,1 proc.) ir 168,5 tūkst. (38,3 proc.); pirminių partinių organizacijų partinių komitetų ir partinių biurų narėmis — per 477 tūkst. (27,9 proc.) ir 556 tūkst. (30,3 proc.); sričių, kraštų ir respublikų Komunistų partijų CK narėmis ir kandidatėmis, atitinkamų revizijos komisijų narėmis išrinktos 7607 (24,2 proc. visų išrinktųjų) ir 8539 (26,8 proc.) moterys.

* 56,7 proc. viso skaičiaus išrinktų partijos rajonų, miestų ir apygardų komitetų nariais ir kandidatais, taip pat revizijos komisijų nariais asmenų yra baigę aukštąjį mokslą, 1,6 proc. turi nebaigtą aukštąjį mokslą, 39 proc. — vidurinį, 2,6 proc. — nepilną vidurinį, 0,1 proc. — pradinį mokslą. 5828 (1,4 proc.) turi mokslinius laipsnius ir mokslinius vardus.

* Tarp partijos sričių, kraštų, respublikų Komunistų partijų CK narių ir kandidatų į narius, revizijos komisijų narių pramonės, transporto, ryšių ir statybos įmonių vadovai sudaro 7,5 proc. išrinktųjų, tarpūkinių įmonių ir organizacijų vadovai — 0,1 proc., inžinerijos ir technikos darbuotojai ir žemės ūkio specialistai — 2,1 proc., partiniai darbuotojai — 30 proc., tarybinių įstaigų darbuotojai—15,3 proc., mokslo, kultūros, švietimo ir sveikatos apsaugos darbuotojai — 5,2 proc., kiti — 6,4 proc.

* 69,4 proc. išrinktų partijos sričių, kraštų komitetų, respublikų Komunistų partijų CK nariais ir kandidatais asmenų yra baigę aukštąjį mokslą, 0,7 proc. turi nebaigtą aukštąjį mokslą, 28,8 proc. — vidurinį, 1,1 proc. — nebaigtą vidurinį, 2295 (7,2 proc.) turi mokslinius laipsnius ir mokslinius vardus.

* 64 proc. pirminių partinių organizacijų sekretorių yra baigę aukštąjį mokslą, 2,8 proc. turi nebaigtą aukštąjį mokslą, 32,5 proc. — vidurinį, 0,7 proc. — nebaigtą vidurinį.

* Tarp partijos rajonų, miestų ir apygardų komitetų sekretorių vis daugėja pramonės ir žemės ūkio gamybos specialistų. Per pastaruosius penkerius metus jų padaugėjo nuo 65 iki 68 procentų. 99,9 proc. partijos rajonų, miestų komitetų sekretorių yra baigę aukštąjį mokslą.

* Šiuo metu 83 proc. partijos sričių, kraštų, respublikų Komunistų partijų CK sekretorių pagal išsilavinimą yra inžinieriai, technikai, ekonomistai, žemės ūkio specialistai. 99,9 proc. šių partinių vadovų yra baigę aukštąjį mokslą.

* Per pastaruosius penkerius metus 13,8 tūkst. darbuotojų baigė partines mokslo įstaigas. Daugiau kaip 263 tūkst. partinių, tarybinių ir ideologinių darbuotojų mokėsi kvalifikacijos kėlimo kursuose.

MOKYTI DARBO—MOKYTI GYVENIMO

Garantuodama aukštą žinių lygį, reikalingą tęsti mokslui aukštojoje mokykloje, mokykla kartu turi orientuoti jaunimą į visuomenei naudingą darbą liaudies ūkyje ir jį rengti tam. Darbinį auklėjimą reikia laikyti labai svarbiu asmenybės formavimo veiksniu ir priemone aprūpinti liaudies ūkį darbo ištekliais.

Iš „Bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų reformos pagrindinių krypčių"

Būrelis Vilniaus 45-osios ir 56-osios vidurinių mokyklų dešimtokių, tą dieną pirmą kartą atėjusių į sostinės Lenino rajono tarpmokyklinio gamybinio mokymo kombinato siuvimo barą, kiek nustebusios, šypsodamosi apžiūrinėjo viena kitą: kaip tinka darbo rūbai — rusvi chalatai, skarelės (beje, pasiūti vyresniųjų mergaičių čia, kombinate)? Jos klausėsi gamybinio mokymo meistrės V. Abromaitienės žodžių, atsargiai sėdosi prie siuvimo mašinų, pabandė įjungti jas — truputį sutrikusios, susikaupusios. Joms tai buvo nekasdieniška, neeilinė pamoka, daugeliui — pirmas žingsnis į Darbą. Kai kurios siuvėjos motoristės specialybę gal pasirinks visam gyvenimui...

Po kelių dienų pamačiau, kaip šios merginos dirbs... po metų. Pamačiau Utenos M. Melnikaitės trikotažo ir galanterijos gamybiniame susivienijime, kurio siuvimo ceche moksleivių baras, čia vadinamas konvejeriu, veikia jau nuo 1979 metų. Antrus metus šios specialybės besimokančios mergaitės iš kelių miesto vidurinių mokyklų jau gana drąsiai ir sparčiai „braižė" siūles — siuvo pirštinaites, marškinėlius.

Viena svarbiausių mokyklos reformos krypčių — iš pagrindų pertvarkyti, pagerinti moksleivių rengimą darbui. Šalies ekonominio ir socialinio vystymo spartinimo, visų mūsų gyvenimo sričių pertvarkymo uždaviniai glaudžiai siejasi su jaunosios kartos darbinio ir profesinio parengimo lygiu. Visuotinio moksleivių, jaunuolių darbinio mokymo, profesinio rengimo tikslas — ne tik duoti jiems bendrų politechninių darbo žinių, ne tik išmokyti atitinkamų įgūdžių, išvystyti sugebėjimus, išryškinti jų potraukį prie konkrečios darbo srities, bet ir — nemažiau svarbu — išugdyti pagarbą darbui, kaip pagrindiniam, vieninteliam mūsų materialinių ir dvasinių turtų šaltiniui, išugdyti sąmoningą poreikį dirbti, tobulėti pasirinktoje veiklos srityje.

Mažyliai, vaikai mėgsta žaisti darbą. Palyginti ilgame kelių pakopų darbinio mokymo, auklėjimo procese toks pomėgis turi peraugti, transformuotis į sąmoningą poreikį išreikšti save darbe. Vaikinas ar mergina, paprastai sakant, turi išmokti, įprasti savarankiškai dirbti. „Mes vaikystėje ir tėvams padėjome —karves ganėme, šieną pjovėme, arėme ir mokslus išėjome, o tu ir kambario susitvarkyti nesugebi", — kiek sykių esame girdėję tokius žodžius, kurie atspindi ne vienos šeimos, ypač miestiečių, opią problemą, kai dėl požiūrio į darbą kyla tėvų ir vaikų konfliktas.

Iš tikrųjų, jeigu jaunas žmogus iki 17—18 metų nepajuto prakaito sūrumo, nepatyrė gerai atlikto darbo džiaugsmo, ar begalima tikėtis, kad jis vėliau dirbs su entuziazmu, kūrybiškai, nevengs darbo? Tarybiniai psichologai, kitų šalių mokslininkai nustatė, jog 13—14 metų amžius — pats tas žmogaus profesiniams polinkiams formuoti. Vaikystėje, paauglystės metais išryškėjantys moksleivių potraukiai, poreikiai dar nėra susiję su

profesijos socialiniu prestižu, pasireiškia, galima sakyti, gryniausių pavidalu. Visa tai reikia turėti galvoje, pertvarkant moksleivių darbinį mokymą, auklėjimą, profesinį rengimą.

Dabar visur mokyklose akcentuojama savitvarkos, savitarnos reikšmė. Darbų frontas čia gana platus — tvarkyti, valyti klases, kabinetus, aplinką, prižiūrėti, remontuoti mokymo priemones ir t. t. Daug ko išmoksta I—V klasių moksleiviai per darbų pamokas, V—IX klasėse darbinis mokymas kaimo ir miesto mokyklose diferencijuojamas. Darbinio mokymo ir auklėjimo pertvarkymo požiūriu šiuos ir kitus mokslo metus galima vadinti persilaužimo metais — privalomas visuomenei naudingas, produktyvus darbas respublikos bendrojo lavinimo mokyklose dabar įvestas III—XII klasių ir darbo praktika — V—XI klasių moksleiviams, pereinama prie naujų darbinio mokymo programų. Nuo kitų (1987—1988) mokslo metų profilinis mokymas prasidės nuo VIII klasės. Čia įvedamas kursas „Gamybos pagrindai. Profesijos pasirinkimas".

Mokyklų reforma, TSKP CK ir TSRS Ministrų Tarybos 1984 metų nutarimas „Gerinti moksleivių darbinį auklėjimą, mokymą, profesinį orientavimą ir jų visuomenei naudingo, produktyvaus darbo organizavimą" kelia ypač didelius vyresniųjų klasių moksleivių profesinio rengimo reikalavimus. Kad moksleiviai tarpmokykliniuose gamybinio mokymo kombinatuose, mokyklų dirbtuvėse, mokymo cechuose ir įmonių bei organizacijų darbo baruose, pagalbiniuose ūkiuose daug ko išmoktų, įgytų tvirtų profesinių įgūdžių, kad turininga ir kuo naudingesnė visuomenei būtų moksleivių gamybinių brigadų, darbo būrių, mokyklų girininkijų, kitų darbo susivienijimų veikla, suprantama, nebeužtenka vien pedagogų, liaudies švietimo organų pastangų.

Mokyklos reformos žingsnių platumą daug lemia mokyklų ryšiai su bazinėmis įmonėmis, ūkinių, partinių organų požiūris į šį reikalą. Ar tvirta ši grandinė Utenos rajone, kokios opiausios darbinio mokymo ir auklėjimo tobulinimo problemos? Pabandykime įvertinti jas keliais pagrindiniais požiūriais.

Ona STATULEVIČIENĖ, Utenos rajono LDT vykdomojo komiteto liaudies švietimo skyriaus vedėja:

— Kai atsigręži atgal, pamatai kiek daug per pastaruosius dvejus metus padaryta. Svarbiausias uždavinys, žinoma buvo (ir tebėra) — sukurti tinkamą darbinio mokymo, profesinio rengimo bazę, nes tik taip galima pasiekti kokybiškai naują lygį. Čia kiek toliau už kitas iki tol tebuvo pažengusi Užpalių vidurinė mokykla... Surengėme išvyką į Kupiškio rajoną, kur šiuo požiūriu gerai tvarkomasi. Kaimo mokyklose, jų baziniuose ūkiuose per tuos metus buvo įrengta nemažai mokymo klasių, kabinetų melžėjoms operatorėms, traktorininkams ir kitokiems specialistams ruošti. Vidurinės mokyklos ir anksčiau šį tą turėjo, kur kas sunkiau — nepilnose vidurinėse, jas, matyt, reikėtų geriau centralizuotai aprūpinti reikalingais įrengimais, baldais.

Pačiame mieste (čia mokosi daugiau kaip trys ketvirtadaliai moksleivių) jau sukurta beveik pakankamai — 240 darbo vietų. Mūsų tarpmokykliniam gamybinio mokymo kombinatui tai padaryti padėjo miesto įmonės ir organizacijos. Paties kombinato patalpos dabar ankštos ir prastos, todėl šios darbo vietos, barai daugiausia įrengti pačiose įmonėse. Dabar beveik 1400 miesto IX—XII klasių moksleivių mokosi dvylikos specialybių. Iš pradžių, kai rajono vykdomasis komitetas pagal įmonių ir organizacijų poreikius suformavo specialybių „paketą", atskirų specialybių grupes buvome pradėję komplektuoti pagal mokyklas, bet vėliau tokio principo atsisakėme. Moksleiviai dabar gali pasirinkti vieną iš keleto specialybių. Sakysim, siuvėjos motoristės įgūdžių mokosi penkių miesto vidurinių mokyklų mergaitės.

1981 metais pagal įgytos specialybės profilį dirbti ar mokytis nuėjo 17,3 procento rajono vidurines mokyklas baigusiųjų, o pernai — jau beveik trečdalis (daugiau negu vidutiniškai respublikoje). Toks pasikeitimas, manau, atspindi ir mūsų įdedamą darbą.

Dabar profesinė kvalifikacija jau suteikiama beveik 71 procentui tų moksleivių, kurie mokėsi specialybės tarpmokykliniame gamybinio mokymo kombinate. Čia dar nemažai įvairių sunkumų. Nuo mokyklų reformos užmojų kol kas atsilieka darbinio, profesinio mokymo programų, vadovėlių rengimas. Štai kursas „Gamybos pagrindai. Profesijos pasirinkimas" įvedamas nuo šių metų rugsėjo, o lietuviškas vadovėlis žada pasirodyti tik kitais metais. Kitas, manau, visos respublikos mokykloms opus klausimas — kur rasti, gauti ga-

linčių šį kursą dėstyti žmonių. Atsakymus į šiuos klausimus mums, matyt, greičiau turi padėti rasti LTSR švietimo, aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos.

Jonas LABANAUSKAS, Utenos 5-osios vidurinės mokyklos direktorius:

— Vienas svarbiausių dalykų mums — praturtinti darbų pamokų, visuomenei naudingo, produktyvaus darbo turinį, kitaip tariant, siekti čia didesnio praktiškumo. Štai dabar pertvarkome darbų kabinetus, medžio ir metalo dirbtuves ir matome, jog naujiems reikalavimams čia ankšta — norint gaminti pagal užsakymus paprastesnius įrankius, tarą ar pan., reikia ne tik didesnio ploto, bet ir naujų staklių, sandėlių prie dirbtuvių, o tam dabartinėse mokyklose vietos nenumatyta. Kitas dalykas — parinkus tinkamą darbo vietą, gavus ilgalaikį gamybinį užsakymą, prireikia prityrusio darbininko, kuris mokytų, vadovautų moksleivių darbui. Žvilgsnis vėl krypsta į įmones. Žodžiu, dabar mokykla dažnai atsiduria nelabai patogiame prašytojo vaidmenyje, todėl mums labai svarbu, kad ateityje dar labiau stiprėtų partinių, tarybinių organų parama šiuose reikaluose.

Matome, jog dabar keičiasi ir kai kurių tėvų pažiūra į visuomenei naudingą darbą, praktiką, darbo ir poilsio stovyklas — jie, matyt, jaučia to darbo naudą vaikams, jų brendimui.

Mums skirtos dvi bazinės įmonės — Panevėžio parodomojo statybos tresto 23-oji kilnojamoji mechanizuota kolona ir Jotaučių tarybinis ūkis, su kuriuo gana plačiai bendraujame, bendradarbiaujame. Apibūdinant mūsų ir statybininkų santykių raidą per pastaruosius dvejus metus, galima trumpai pasakyti — dabar mūsų bazinė įmonė, jos vadovai jau nemažai padeda ir supranta, ką reikia daryti, bet yra ir neaiškumų, painiavos. Štai įrengė kolona tarpmokyklinio gamybinio mokymo kombinatui tinkuotojų dažytojų klasę, joje šios specialybės mokosi daug mūsų mokyklos vaikų, bet kažkodėl medžiagos, įrankiai, kombinate tą klasę gali pasiekti aplinkiniu keliu, per mokyklą.

Algirdas TRINKŪNAS, Panevėžio parodomojo statybos tresto 23-osios kilnojamosios mechanizuotos kolonos vyr. dispečeris, partinio biuro sekretorius:

— Dabar tinkuoti ir dažyti mokosi beveik 130 moksleivių. Štai iš neseniai tokią kvalifikaciją įgijusių 14 vaikinų keletas žada ateiti dirbti pas mus. Tai, galima sakyti, ir mūsų pastangų dividendai. Tarpmokyklinio gamybinio mokymo kombinato direktorius R. Silickas, kiek girdėjome, džiaugiasi gamybinio mokymo meistru R. Kurcikevičiumi, kurį paskyrėme ruošti tinkuotojus ir dažytojus. Nuo to, koks žmogus atvers moksleiviui specialybės duris, daug priklauso reikalo sėkmė. Todėl ir praktikuotis, atlikti visuomenei naudingo darbo siunčiame moksleivius į V. Jakštonio tinkuotojų, S. Knyburienės dažytojų ir panašias į jas brigadas — tokias, kur nuoširdi, geranoriška aplinka, daugiau tvarkos.

Apskritai mūsų ryšiai — ne tik gamybos, darbinio mokymo srityje — stiprėja, kviečiamės 5-osios vidurinės moksleivius per šventes, jie surengia mums ir koncertų, savo ruožtu mūsų fizkultūrininkai naudojasi mokyklos sale, parungtyniaujame tarpusavio varžybose. Manau, kad tokie ryšiai irgi turi plėstis, jie padeda moksleiviams geriau pažinti darbo kolektyvą, perprasti jo rūpesčius.

Milda PETRAUSKIENĖ, LKP Utenos rajono komiteto sekretorė:

— Bene svarbiausias partijos rajono komiteto uždavinys čia buvo ir, matyt, tebėra — pasiekti, kad įmonių, ūkių, jų partinių, kitų visuomeninių organizacijų vadovai įsisąmonintų, jog padėti įgyvendinti mokyklų reformą — ir jų labai svarbus reikalas, kad šis darbas — mūsų rajono, įmonės, ūkio rytojaus labui. Vien šiandiena gyventi negalima.

Neseniai partijos rajono komiteto biuro posėdyje už tai, jog menkai tesirūpinama moksleivių darbinio mokymo baze, jog neįrengiamos darbo vietos, nemažai priekaištų pareiškėme „Gegužės pirmosios" kolūkio pirmininkui L. Biriukui. Nelengvai klostosi šie reikalai ir Kirdeikių tarybiniame ūkyje, Daugailių kolūkyje. Prieš mokslo metus rajone surengėme savotišką moksleivių darbo vietų atestaciją, ne visiems mūsų nustatytą „kontrolinį aukštį" pavyko įveikti iš karto.

Bazinių įmonių pastangos stiprinti pagalbą mokykloms nemažai atspindi ir tų ministerijų, žinybų, kurioms jos pavaldžios, požiūrį į šį reikalą. Gana gerai klostosi mokyklų santykiai su statybos, lengvosios pramonės įmonėmis, organizacijomis, matome, jaučiame ir šių ministerijų suinteresuotumą, rūpinimąsi. Kita vertus, per silpni respublikos Agropramoninio komiteto, galima sakyti, ir Buitinio gyventojų aptarnavimo ministerijos (žinoma, iš mūsų rajono žiūrint) impulsai, nes jie kaip reikiant neišjudina šių šakų įmonių nedelsiant sudaryti reikiamas moksleivių darbinio mokymo, auklėjimo, profesinio rengimo sąlygas.

Nepakankamai glaudūs anksčiau minėtų ūkių, taip pat elektros tinklų (šefuoja Utenos 2-ąją vidurinę mokyklą), 23-osios KMK (5-ąją vidurinę) ir kai kurių kitų bazinių įmonių bei mokyklų partinių organizacijų ryšiai, tam, sakyčiau, mums teks skirti nemaža darbo. Įmonių, ūkių partinės organizacijos pirmiausia turi pasirūpinti, kad su moksleiviais dirbtų geriausi specialistai, žmonės, turintys pedagoginių sugebėjimų. Štai neseniai teko pakeisti remonto mechaninės gamyklos skirtą meistrą...

Mokyklos reformos dokumentuose pabrėžiama, jog svarbu, kad moksleiviai praktiškai įsijungtų į gamybinius santykius, gyvenimiškai suvoktų, kas yra socialistinė nuosavybė, planas, darbo ir gamybinė drausmė, darbo užmokestis, mokytųsi vertinti uždirbtą rublį. Tačiau kaip per poros valandų užsiėmimus imtis mokyti mergaites melžti, juk ir laikas nesutampa — karvės melžiamos anksti rytą ir vakare? Rekomenduojama visuomenei naudingą, produktyvų darbą dirbti pagal tą specialybę, gamybinėje brigadoje, bet vėlgi per 2—3 valandas neįsibėgėsi. Taip samprotavo Užpalių vidurinės mokyklos direktorius S. Dūdėnas. Užpaliečiai pedagogai ne tik samprotauja, bet ir ieško išeičių, koncentruoja visuomenei naudingo darbo laiką vasarai. Štai pernai 25 dešimtokės ir vienuoliktokės sėkmingai pavadavo fermose melžėjas.

Užpalių vidurinėje jau koks dešimtmetis sudaryta moksleivių gamybinė brigada, devynios jos grandys, kurios stengiasi aprėpti visą pasirinkto darbo ciklą. Pernai grūdinių kultūrų augintojų grandis buvo užsimojusi (nuo pat dirvos paruošimo iki derliaus sudorojimo) užauginti 40 ha miežių. Ne viską pavyko padaryti kaip sumanyta. Šiemet vėl bandys rangos principą įgyvendinti iki galo. Moksleiviams ūkis davė kombainą, traktorių.

Nuostatai, rekomendacijos, instrukcijos niekada, matyt, neaprėps visos gyvenimo įvairovės, suprantama, kad jos ne visada ir suspėja su mokyklos reformos procesu. Utenos mokyklų, jų bazinių įmonių bendradarbiavimo, partinių organų darbo šioje srityje patirtis rodo, jog ieškant dažniausiai galima rasti išeitį.

Nereikia išleisti iš akių labai svarbaus momento — pačių moksleivių požiūrio į visuomenei naudingą darbą, suinteresuotumo mokytis vienos ar kitos specialybės. Pernai Utenos 6-osios vidurinės mokyklos vienuoliktokių dauguma pripažino, jog mezgėjų, siuvėjų modeliuotojų, siuvėjų moteriščių įgūdžiai bus labai naudingi ateityje — ne viena buvo nusprendusi, jei neįstos į aukštąją, eiti dirbti pagal įgytą specialybę. O štai merginos, kurios mokėsi gėlininkystės, atsakė maždaug vienodai — ne ką tesužinojom apie specialybę, per užsiėmimus daugiausia nešiojom žemes. Panašiai kalbėjo ir vaikinai, kurie mokėsi šaltkalvio surinkėjo specialybės.

Žinoma, per metus kai kas pasikeitė, bet tokių trūkumų — kai moksleiviai per užsiėmimus dirba daugiausiai pagalbinius darbus, neįgyja pakankamai specialybės įgūdžių, — ir Utenos, ir kitų respublikos tarpmokyklinių mokymo kombinatų, kitų moksleivių profesinio rengimo grandžių darbe dar nemažai. Pravartu prisiminti įžymaus tarybinio pedagogo V. Suchomlinskio žodžius, kad moksleivį traukia darbas, atskleidžiantis galimybes nuolat tobulėti, žengti į priekį.

Respublikoje dabar veikia 44 tarpmokykliniai gamybinio mokymo kombinatai (iki penkmečio pabaigos jie turi būti įsteigti visuose rajonuose, miestų rajonuose), moksleiviai mokomi 85 specialybių. Moksleiviams jau įrengta per tris dešimtis tūkstančių darbo vietų, tačiau kai kur jų, apskritai bazinių įmonių dėmesio mokykloms dar trūksta.

Įvedant profesinį rengimą nuo aštuntos klasės, prireiks didelės agropramoninio komplekso įmonių ir ūkių pagalbos, nes daugelio kaimo mokyklų, ypač nepilnų vidurinių, bazė silpna. Palyginti mažai darbo vietų įrengė kai kurios grūdų produktų, miškų ūkio ir miško pramonės įmonės bei organizacijos, trūksta jų Klaipėdoje, Druskininkuose, Molėtų ir Pakruojo rajonuose, kitur.

O geros patirties daug kas gali „pasiskolinti" Kupiškio, Raseinių, Panevėžio rajonuose, pastaraisiais metais daug nuveikė mažeikiečiai, sėkmingai bendradarbiauja Kauno miesto Panemunės rajono mokyklos ir bazinės įmonės.

Žinoma, ne vien darbo vietų skaičius lemia, bet ir jų kokybė, pats šio darbo turinys. Čia labai kenkia neretai supaprastintas švietimo organų, mokyklų, taip pat bazinių įmonių, ministerijų ir žinybų požiūris į reika-

lą, — kai skubama padėti „paukščiuką", raportuoti, jog šiame mokyklos reformos bare jau pasiektos numatytos ribos. Tuo tarpu nemaža dar ir elementarių trūkumų. Štai praėjusių metų pabaigoje nagrinėjant, kaip Vietinės pramonės ministerija padeda kurti moksleivių darbinio mokymo ir auklėjimo bazę, paaiškėjo, jog kai kuriose šios šakos įmonėse moksleiviai tik žiūri, kaip darbininkai triūsia, jiems skiriami pasenę, nusidėvėję įrengimai, jog daug bazinių įmonių nepadeda aprūpinti mokyklų dirbtuves, mokymo kabinetus, techninius būrelius įrengimais, inventoriumi, medžiagomis. Nemažai panašių faktų atskleidė ir moksleivių darbo vietų atestacija. Sunkiau su šiuolaikinių specialybių, sudėtingesnės įrangos reikalaujančiomis darbo vietomis. Būdingas pavyzdys — štai jau dveji metai Vilniaus Lenino rajono tarpmokyklinis gamybinio mokymo kombinatas laukia, kol viena iš bazinių įmonių įrengs radioelektronikos barą. O „Sigmos" susivienijimas, nors apskritai nemažai gero kombinatui padaręs, pavėlavo suremontuoti ir parengti skaičiavimo mašiną ir klasę, kurioje mokomi skaičiavimo mašinų operatoriai.

Bet mokyklų, tarpmokyklinių gamybinių mokymo kombinatų santykiai su bazinėmis įmonėmis negali suktis vien tik apie žodį „duokite". Pereidamos prie naujų ūkininkavimo sąlygų, ūkiskaitos, finansavimosi, įmonės, organizacijos ir ūkiai skaičiuoja, turi skaičiuoti, kiek vienur ar kitur išleistas rublis atneša naudos. Žinoma, banalu būtų įrodinėti, jog darbinio mokymo, auklėjimo naudą įmonė, rajonas, miestas, mūsų visuomenė pajus vėliau, — kai į liaudies ūkį ateis dabartiniai moksleiviai, būsimieji kvalifikuoti, savo darbą pamėgę kūrybingi žmonės. Tačiau jau dabar reikia stengtis, jog tos išlaidos pasiteisintų, būtų bent iš dalies kompensuojamos.

Praėjusią vasarą darbo ir poilsio stovyklose, gamybinėse brigadose, darbo būriuose ir mokyklų girininkijose triūsė daugiau kaip 140 tūkstančių moksleivių, jie atliko darbų už 13,8 mln. rublių. Tik prasmingas, rezultatyvus darbas ugdo atsakomybę, išmonę. Turint omenyje kitų respublikų patirtį, nesunku prieiti išvadą, jog jau sukurtos pas mus moksleivių darbo vietos, mokyklų dirbtuvės, visuomenei naudingam, produktyviam darbui skirtos valandos per visus mokslo metus gali ir turi būti panaudojamos geriau. Čia jau netinka žaisti darbą. Dabar gi dar nemažai kur nesutvarkyta moksleivių darbo apskaita, jo apmokėjimas, skatinimas.

Dabar, kai padaugėjo tam skirtų valandų, mokyklos daugiausia pačios ieško visuomenei naudingo darbo fronto, o savoje bazinėje įmonėje ne visada jį randa. Čia tarpininko, koordinuotojo vaidmens, matyt, dažniau galėtų imtis miestų ir rajonų vykdomieji komitetai.

Ir Utenoje teko patirti, ir kitur girdėti, jog mokyklos, įmonės neretai neteikia didesnės reikšmės tarpusavio bendradarbiavimo sutartims — atseit, dar vieni popieriai. Pavartęs, pavyzdžiui, Vilniaus 12-osios vidurinės mokyklos ir jos bazinės įmonės sutartį (beje, netipinę), to nepasakysi. Čia viskas konkretu, pažymėta, kas iš įmonės, mokyklos darbuotojų už ką atsakingas. Svarbiausia, žinoma, kad ir pats įmonės bei mokyklos bendradarbiavimas tikrai vaisingas. Minėtoji vidurinė turi sudariusi sutartis ir su 6-ąja bei 12-ąja vidurinėmis profesinėmis technikos mokyklomis, taip pat su medicinos mokykla, naudojasi jų baze. Beje, darbiniam mokymui, visuomenei naudingam, produktyviam darbui bendrojo lavinimo vidurinės „nuomoja" tik keliolikos respublikos profesinių technikos mokyklų dirbtuves. Šių mokyklų, apskritai liaudies švietimo organų ir valstybinio profesinio techninio mokymo komiteto bendradarbiavimo galimybės kur kas didesnės.

Pastaruoju metu mezgami dalykiniai ryšiai tarp LTSR švietimo ir kitų ministerijų, žinybų. Šis bendradarbiavimas turėtų padėti nutiesti tvirtus tiltus ir tarp mokyklų bei bazinių įmonių.

Česlovas GRENCEVIČIUS

JAUNASIS KOMUNISTAS

Ar viską padarei, ką galėjai?

Partija ragina: persitvarkyti turi visi — nuo ministro iki eilinio darbininko. Tai dar kartą buvo pabrėžta ir TSKP CK sausio plenume. Tai dažna ir mūsų kolektyvo komunistų ir nepartinių pokalbių tema. Nagrinėjome ją ir mūsų mechanizatorių partinėje grupėje, kurioje penkiolika komunistų. Visokių samprotavimų, požiūrių išgirdome. Vieni sako: ką mes, eiliniai žemdirbiai, galime? Jeigu persitvarkys vadovai, ministrai, žemės ūkį aprūpinančios tarnybos, tai tada pagerės ir mūsų reikalai. Vis dėlto kiti komunistai, jų buvo dauguma, pripažino, jog iš tiesų turime persitvarkyti kiekvienas, kritiškiau pasižiūrėti į savo darbą ir jo vaisius. Per daug apsipratome su kai kuriomis negerovėmis, kartais nematome rezervų net pačiame paviršiuje. Matyt, dar nemaža galvojančių: duosiu garo vadovams, tegul žino, tegu taisosi. Vadovus kritikuoti darosi madinga. Žinoma, ir juos, jei nusipelnė, reikia kritikuoti. Tačiau ar visada turime „žiūrėti aukščiau?".

Nors nedaug praėjo laiko, kai partija paskelbė, kad persitvarkymas — pagrindinė spartinimo sąlyga, tačiau gaivų, atnaujinantį naujo požiūrio poveikį pajutome ir savo partinėje organizacijoje. Tobulinamas partinio darbo stilius ir formos, keliami didesni reikalavimai komunistams, akivaizdus tapo viešumo principas, sustiprėjo drausmė visame kolektyve, pakirstos girtavimo šaknys. Ataskaitas apie tai, kaip organizuoja politinį auklėjamąjį gamybinį darbą, partinei organizacijai padarė ūkio direktorius Jonas Kunauskas, vyriausiasis agronomas Jonas Venckus, mechanizatorių partinės grupės vadovas Stasys Važnevičius, jaunimo globotojas Antanas Bliujus ir kiti komunistai. Tačiau man, kaip jaunajam komunistui, atrodo, jog ši partinio darbo forma mažai taikoma eiliniams jauniesiems komunistams. Išeina taip: kas veža, tam ir krauna. Auklėjame, grūdiname tuos, kurie ir šiaip aktyvūs, o pasyviuosius pamirštame. Užtat jie ir neįgyja visuomeninio darbo įgūdžių, neturi rimtesnių partinių įpareigojimų. O aktyvieji irgi ne visur suspėja. Štai vyriausiasis inžinierius komunistas Juozas Marcinkevičius turi net šešias visuomenines pareigas: draugiškojo teismo pirmininkas, liaudies kontrolės grupės narys, savanoriškosios kovos už blaivybę draugijos pirminės organizacijos pirmininkas, saugaus eismo komisijos pirmininkas, racionalizatorių draugijos pirmininkas, profsąjungos komiteto narys. Beveik tiek pat visuomeninių pareigų turiu ir aš. Tad nelengva visur suspėti. Kartais ir tiesioginis darbas nukenčia.

Taigi ir čia nepakenktų persitvarkymas, reikia išjudinti tuos, kurie yra įpratę už kitų nugaros slėptis. Ir pirmiausia reikia suaktyvinti jaunuosius komunistus, daugiau priimti į partiją jaunimo, kuris šiandien yra išsilavinęs, todėl gali būti aktyvus ir darbe, ir visuomeninėje veikloje.

Skaitydamas TSKP CK Generalinio Sekretoriaus M. Gorbačiovo pranešimą TSKP CK sausio plenume, atkreipiau dėmesį į teiginį, jog nebus persitvarkymo, žengimo į priekį, jei nesugebėsime savikritiškai pažvelgti į savo darbą ir laimėjimus. Labai teisinga mintis! Mums patiems atrodė,

kad dirbame neblogai, bet neseniai LKP Trakų rajono komiteto biuras apsvarstė, kaip mūsų partinė organizacija pertvarko savo darbą sutinkamai su TSKP XXVII ir LKP XIX suvažiavimų nutarimais. Čia ir išryškėjo, kad reikia, kaip sakoma, atsiraityti rankoves ir imtis konkretaus darbo, ryžtingiau diegti pažangias darbo organizavimo formas, dar labiau stiprinti darbo drausmę, kelti avangardinį komunistų vaidmenį, visos partinės organizacijos kovingumą. Iš tiesų, ar negalima būti patenkintiems, kad pernai padidėjo žemės ūkio produktų gamyba, jeigu žinome, kad gamybos augimo tempas buvo mažesnis negu vidutiniškai rajone. Gal tik kiek mažiau rūpesčių kelia javų derlingumas. Pernai ūkis prikūlė net 400 tonų grūdų daugiau negu užpernai, t. y. gavo vidutiniškai iš hektaro po 26,3 centnerio. Aš čia gimęs ir užaugęs, gerai pažįstu ūkio žemes — tai geras derlius. Bet žinau, kad jis galėjo būti dar geresnis. Rudenį vešliai sužaliavusios ražienos akis badė: matyt, ne visi kombainai gerai buvo užsandarinti, buvo „pirmūnų", kurie skubėjo ir nesikrimto, kad, kaip sako patarlė, skubos darbas šuniui, javų gerai neiškūlė, pribarstė grūdų. „Pirmūnus" atvėsino liaudies kontrolieriai.

Žinoma, vien barimu, baudomis darbo kokybės nepagerinsi. Tai supranta mūsų ūkio partinė organizacija ir ūkio administracija, ekonominė tarnyba. Ryžtingai diegiama kolektyvinė ranga ir vidinė ūkiskaita. Jau akivaizdžiai regime šių metodų įdiegimo naudą. Sukruto ir pasyvieji, matydami, kad nebėra lygiavos, kad atlyginimas priklauso nuo to, kaip kiekvienas dirba, kas stengiasi, geriau ir daugiau padaro, daugiau ir gauna.

Materialinio skatinimo reikšmės nenuginčysi. Tačiau tai nereiškia, kad galima pamiršti auklėjamąjį darbą. Labai skiriasi darbas, kai žmogus dirba dėl rublio, nuo to, kurį skatina jo paties sąžinė, įsitikinimai. Pavyzdžiui, sąžiningas vairuotojas negadins spidometro, kad prisirašytų kilometrų. Panašių faktų, deja, dar pasitaiko. Sąžiningai galvojantis žmogus nieko nedarys atžagariomis rankomis, nesakys: „Darau, kad liepia„ o kas iš to išeis, — ne mano reikalas". Argi ne todėl pernai nebetonuotoje tranšėjoje buvo gaminamas kombinuotas silosas? Aišku, iš to nieko gero neišėjo — netiko jis nei karvėms, nei kiaulėms.

Partinė grupė geriau ėmė planuoti savo darbą, atsisakė įpročio iš karto svarstyti visus klausimus ir problemas. Ypač daug dėmesio skiriama jaunųjų mechanizatorių auklėjimui, praktinių įgūdžių ugdymui. Iš ūkio partinės organizacijos patirties žinome, jog niekas taip negadina jauno žmogaus, kaip neprincipingumas, noras būti geručiu.

Neginčijama tiesa, jog persitvarkymo pavyzdį pirmiausia turi rodyti komunistai. Tačiau maža norėti persitvarkyti. Reikia žinoti kaip.

— Persitvarkyti — tai reiškia kiekvienam sąžiningai dirbti, — prisimenu komunisto, vieno iš geriausių ūkio kombainininkų, pernai prikūlusio daugiau kaip 300 tonų grūdų, Česlovo Jakavičiaus žodžius.

Iš tiesų tai ir yra svarbiausia persitvarkymo procese: jei kiekvienas padarys taip, kaip pridera, — kitiems už jį nereikės dirbti. Tačiau, gerai pagalvojus, to maža. Kiekviename ūkyje rasime daug sąžiningai dirbančių, savo pareigą atliekančių žmonių. Kas būtų, jeigu visi sakytų: aš savo padariau, o daugiau — žinokitės. Kas tada patartų, pamokytų į kolektyvą atėjusį, praktinių įgūdžių neturintį jaunuolį, kas pasodintų pakelėj medelį, padėtų atsiliekančiam, kas ieškotų naujovių ir stengtųsi palengvinti kitų darbą, padaryti jį našesnį?

Taigi, reikia žmogaus iniciatyvos, jo aktyvumo, atsakomybės už viską, kas yra, kas vyksta šalia tavęs. Taip persitvarkymo esmę supranta komunistas veteranas, mechanizatorius, Lenino ordininkas Antanas Bliujus. Mes, jaunieji komunistai, Antaną laikome pavyzdžiu. Tai auksinių rankų žmogus: kombainininkas, meistras reguliuotojas, remontininkas, racionalizatorius. Suges kam koks įrenginys, — neprašytas ateis į pagalbą. At-

suradus reikalui kiekvienam teisybę į akis pasakys. Antanas ne vienam jaunajam komunistui, mechanizatoriui padėjo tapti geru specialistu. O labiausiai mes jį vertiname už nuoširdumą ir draugiškumą. Tai, kad praėjusią vasarą su senutėle vokiška šienapjove nurėžiau 388 ha pašarinių kultūrų, kad ūkis pirmą kartą pagamino tokio gero šieno, — nemažas ir komunisto Antano Bliujaus nuopelnas. Ir tąsyk, kai per patį pašarų gamybos įkarštį visiškai sugedo mano šienapjovė, ūkio direktorius tepasakė:

— Juozai, neapvilk...

Ir ūkį, ir mano kaip rajono tarybos deputato garbę padėjo išgelbėti Antanas Bliujus. Nežiūrėdami į laikrodį taisėm šienapjovę, kol vėl galėjau išvažiuoti į laukus.

Neslėpdamas susižavėjimo jaunimo globotoju kartą pasakiau:

— Kad visi tokie būtume, nereikėtų jokio persitvarkymo.

— Klysti, — nesutiko Antanas Bliujus. — Kad ir geriausiai dirbantis kolektyvas, ūkis, žmogus, visi turime savo rezervų. Ir aš. Ir tu. Tik gerai įsižiūrėk į savo darbą ir pamatysi, kad aš teisus. Jei žmogui atrodo, kad jau viską padarė, — jis netobulės, sustos vietoje.

Taip dirba ir mąsto ne vien komunistas Antanas Bliujus. Darbštumo, tvarkingumo, atsakomybės už patikėtą darbą ir techniką jaunieji mechanizatoriai mokosi iš kombainininko Česlovo Jakavičiaus, traktorininkų Jono Navicko, Česlovo Ševelio, vyriausiojo inžinieriaus Juozo Marcinkevičiaus ir kitų komunistų.

Man rūpi dar vienas klausimas. Tai socialinio neteisingumo problema, nagrinėjama ir partijos dokumentuose. Gal klystu, tačiau man atrodo, kad socialinės nelygybės daigų yra ne tik tarp atskirų žmonių, bet ir tarp ūkių. Štai grįžę iš Radviliškio rajono mechanizatoriai (jie ten drauge su specialistais domėjosi kolektyvinės rangos ir ūkiskaitos įdiegimu) pasakojo, jog Černiachovskio kolūkyje matė net 14 vokiškų savaeigių šienapjovių! O mūsų beveik tokio pat dydžio ūkis teturi tik vieną(!). Ir ta pati sena, aštunto sezono sulaukusi. Tad ir kyla mintis, ar neturėtų pakeisti savo požiūrio į ūkius ir tie, kurie skirsto įvairias materialines vertybes, medžiagas, techniką. Kitaip, koks propagandistas išaiškins jaunajam komunistui, kodėl į riebią košę dar įkrečiama taukų, o kiti turi srėbti tai, kas lieka.

Geros permainos, viešumo, kritikos ir savikritikos atgimimas pastebimas visur. Persitvarkymas kaip gaivus vėjas teikia jėgų ir mūsų ūkio partinei organizacijai, visam darbo kolektyvui. Tačiau mes, komunistai, suprantame, kad tai tik pirmieji persitvarkymo žingsniai. Kokie jie bus ateityje, kokius paliks pėdsakus, priklausys nuo kiekvieno iš mūsų konkretaus kasdieninio darbo, pastangų spartinti pažangą.

Juozas PIACIUKONIS,
TSKP narys, Trakų rajono Ausieniškės tarybinio ūkio mechanizatorius

Ištikimybės partijai simbolis

GERBIAMOJI REDAKCIJA!

Diena, kai gavau partinį bilietą, — man neužmirštama. Tačiau su tuo šventiniu džiaugsmu atėjo ir rūpestis, kaip jį patikimai išsaugoti. Dirbu mechanizatoriumi, didesnę dienos dalį praleidžiu ant ratų. Nešiotis partinį bilietą darbo drabužiuose nepatogu ir neatsargu. Kartais techniką reikia tvarkyti, remontuoti darbo vietoje, lauko sąlygomis. Namuose palikti irgi nesaugu, — vaikai gali rasti, sugadinti arba sunaikinti. O jei gaisras! Partinės organizacijos sekretorius atsisako priimti partinį bilietą ir laikyti nedegamojoje spintoje drauge su kitais partiniais dokumentais, girdi, kiekvienas komunistas pats turi rūpintis partinio bilieto saugumu.

Domina ir kiti klausimai. Ar visada partijos nariai turėjo bilietus! Kada ir kodėl jie buvo keičiami! Kokia partinio bilieto istorija!

Ivanas TOMAŠEVIČIUS,
TSKP narys, Vilniaus rajono Lenino kolūkio mechanizatorius

Klausimas, kurį kelia Ivanas Tomaševičius, rūpi ne tik jauniems komunistams. Iš tiesų, ta diena, kai darbo draugai komunistai priima į TSKP gretas ir paimi raudoną knygelę su mums visiems brangiu V. Lenino atvaizdu, kiekvienam sąmoningai atėjusiam į partiją lieka neužmirštama.

Įvairiomis sąlygomis ir istorinėmis aplinkybėmis pažangiausi žmonės telkėsi į komunistų partiją: caro kalėjimuose ir ištremtyje, revoliucijos barikadose ir penkmečio statybose, Didžiojo Tėvynės karo apkasuose ir partizanų junginiuose, pokario atkuriamojo laikotarpio, socializmo kūrimo ir liaudies gerovės kėlimo, kovos už taiką sąlygomis. Geriausi komunistų partijos sūnūs ir dukros ir sudėtingiausiomis sąlygomis nesiskyrė su partiniu bilietu, stengėsi jį išsaugoti bet kokiomis aplinkybėmis.

Partinis bilietas yra ne tik dokumentas, liudijantis apie asmens priklausymą Komunistų partijai, bet ir jo įsitikinimų, ištikimybės partijai simbolis. Žmogaus įstojimas į partiją yra neeilinis įvykis ne tik jam pačiam, bet ir jį priėmusiai pirminei partinei organizacijai.

Partinis bilietas nuėjo tą patį darbo ir kovų kelią, kaip ir pati Komunistų partija. Tarybinės liaudies avangardas, komunistai, nepabūgę nei kalėjimų, nei kankinimų, nei mirties, kovojo dėl didžiausio darbo žmonių tikslo — politinio ir socialinio išsivadavimo. Pogrindžio sąlygomis Leninas reikalavo laikytis griežtos konspiracijos taisyklių. Revoliucionieriai profesionalai, o dažnai ir partijos nariai turėjo partinius slapyvardžius. Jie mintinai turėjo atsiminti slaptažodžius, adresus, susitikimo vietas, apdairiai užmegzti ryšius. V. Leninas, kurdamas Peterburgo „Kovos sąjungą darbininkų klasei išvaduoti", iškėlė mintį, kad norinčiuosius dalyvauti šios organizacijos veikloje būtina išbandyti, duoti užduočių. Vėliau šis siūlymas buvo įtrauktas į partijos įstatus kaip kandidatinis stažas.

Po Vasario revoliucijos, partijai išėjus iš pogrindžio, iškilo būtinybė įforminti partijos narių dokumentus, išduoti bilietus. Darbininkai, matydami komunistų (bolševikų) ištikimybę revoliucijai, darbo žmonių reikalui, masiškai prašėsi priimami į partiją. Kad į ją neprasiskverbtų revoliucijos priešai, partijos VII suvažiavimas pareikalavo, kad stojantys į partiją pateiktų dvi rekomendacijas, ir kad priėmimas į partiją būtų svarstomas atviruose susirinkimuose. Šiame suvažiavime buvo nustatytas ir nario mokestis.

1917 metais komunistams pradėta teikti partinius bilietus. Iš pradžių jie neturėjo vieningos numeracijos, buvo skirtingos spalvos ir formato. 1917 metų balandžio 3 dieną Petrograde, Suomijos stotyje, iškilmingame V. Lenino, grįžtančio iš emigracijos sutikime, jam buvo įteiktas Vyborgo rajono bolševikų organizacijos bilietas Nr. 600.

Partijos VII suvažiavime (1918 m.) V. Leninas nurodė, kad socialistinių pertvarkymų tikslas — sukurti komunistinę visuomenę, todėl reikia pakeisti partijos pavadinimą. Po šio suvažiavimo partinio bilieto viršelyje buvo išspausdintas naujas partijos pavadinimas — Rusijos Komunistų partija (bolševikų).

1919 m. RKP(b) VIII suvažiavimas priėmė naują partijos Programą ir nutarė perregistruoti visus partijos narius bei pakeisti senus partinius bilietus. Partijos IX suvažiavimas (1920 m.) patvirtino vieningo partinio bilieto formą. Partijos X suvažiavimas priėmė nutarimą dėl partijos vienybės ir generalinio jos valymo. Iš partijos reikėjo pašalinti prisiplakėlius, biurokratus, netvirtus ir nesąžiningus žmones, menševikus, visus tuos, kurie menkino partijos autoritetą. Po šio valymo ir atlikto partinio surašymo komunistams buvo išduoti vienodi partiniai bilietai. V. Leninas atsisakė pasiūlymo išrašyti jam partinį bilietą, prasidedantį pirmuoju numeriu. Būdamas nepaprastai kuklus, jis nenorėjo išsiskirti iš kitų partijos narių.

1922 metais, susikūrus TSRS, naują šalies pavadinimą turėjo atspindėti ir partiniai dokumentai. Partijos XIV suvažiavimas (1925 m.) pavadino RKP(b) Visasąjungine komunistų partija (bolševikų). Po metų VKP(b) CK parengė naujo pavyzdžio partinius bilietus rusų ir sąjunginių bei autonominių respublikų ir autonominių sričių kalbomis. Buvo nustatytos apskaitos ir įskaitos kortelės. Taip susiformavo vieningo partinio bilieto sistema. Pagerbdami didįjį vadą Maskvos miesto komunistai partinį bilietą Nr. 1 nutarė išrašyti partijos įkūrėjo V. Lenino vardu. Ši tradicija gyva iki šiol.

1926 metų pavyzdžio partiniai bilietai galiojo iki 1936 metų. Tai buvo šalies industrializacijos, žemės ūkio kolektyvizacijos ir kultūrinės revoliucijos laikotarpis. Į partiją stojo sąmoningiausi ir aktyviausi socializmo kūrėjai. Tačiau į ją pateko ir svetimų, priešiškų elementų, karjeristų, pasitaikė partinių dokumentų pagrobimo ir suklastojimo faktų. Todėl VKP(b) CK nutarė vėl atlikti partijos valymą ir 1936 metais išduoti komunistams naujo pavyzdžio partinius dokumentus. Buvo nustatyta, kad ne tik partinis bilietas, bet ir kandidatinė kortelė būtų vienodos formos.

1952 metais partijos XIX suvažiavimas pakeitė partijos pavadinimą. VKP(b) buvo pavadinta Tarybų Sąjungos Komunistų partija. Tai atspindintys nauji partiniai dokumentai buvo išduodami komunistams 1954 metais. Beveik po dvidešimties metų vykdant TSKP XXIV suvažiavimo (1973 m.) nutarimą partiniai bilietai vėl buvo keičiami. Šios svarbios organizacinės politinės priemonės tikslas — dar labiau sustiprinti partijos gretas, padidinti visos partijos, komunistų avangardinį vaidmenį.

V. Lenino atvaizdas naujajame partinio bilieto viršelyje ir jo įžvalgūs žodžiai, kad partija — mūsų epochos protas, garbė ir sąžinė, primena kiekvienam komunistui, koks brangus yra partijos ir jos įkūrėjo vardas.

Lietuvos Komunistų partija susikūrė veikiama Didžiojo Spalio socialistinės revoliucijos idėjų. Daugiau kaip 2000 lietuvių dalyvavo Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos įvykiuose. Lietuvos Komunistų partijos pirmasis suvažiavimas, įvykęs 1918 metų spalio 1—3 dienomis, nutarė, vadovautis RKP(b) Programa ir Įstatais. Kuriantis LKP, Lietuvoje buvo apie 800, o 1919 m. beveik 5000 komunistų. Tada ir prasidėjo partinių bilietų išdavimas.

Nuslopinus Tarybų valdžią Lietuvoje, Komunistų partijai teko dirbti giliame pogrindyje. Partiniai dokumentai naujiems nariams tada nebuvo išduodami. Fašistinė diktatūra žiauriai persekiojo komunistus, daug išžu-

dė, bet nemirtingos Lenino idėjos gyveno liaudyje. 1940 metų vasarą išėjusi iš pogrindžio Lietuvos Komunistų partija pradėjo Tarybų valdžios atkūrimą ir jos įtvirtinimą. 1940 metų spalio 8 dieną Lietuvos Komunistų partija buvo priimta į VKP(b). Šis istorinės reikšmės įvykis — didelis LKP nueito kelio įvertinimas. Tai padėjo respublikos partinei organizacijai pasinaudoti didžiule Tarybų šalies partijos patirtimi ir parama. Respublikos komunistams buvo išduodami sąjunginio pavyzdžio partiniai bilietai ir kandidatinės kortelės su įrašu lietuvių kalba.

Didžiojo Tėvynės karo metais milijonai geriausių mūsų liaudies sūnų ir dukrų, sekdami komunistų pavyzdžiu, susiejo savo likimą su partija. Tarybinės Armijos karys komunistas S. Šeinauskas mūšiuose ties Pagėgiais buvo sunkiai sužeistas. Atiduodamas kovos draugams savo krauju apšlakstytą partinį bilietą, pasakė: „Paimkite, padariau viską, ką galėjau, — fašistų tankai nepraėjo". Narsiajam kovotojui po mirties buvo suteiktas Tarybų Sąjungos Didvyrio vardas.

TSKP Programos naujoje redakcijoje sakoma: „Kiekvienas komunistas privalo pavyzdingai elgtis darbe, visuomeniniame ir asmeniniame gyvenime. Nuo to, kaip komunistai realizuoja savo avangardinį vaidmenį, daugeliu atžvilgių priklauso ryšių su masėmis tvirtumas, jos autoritetas liaudyje"[1]. Šios savybės neįteikiamos kartu su partiniu bilietu. Tik konkretus darbas, principingi, reiklūs partijos narių santykiai išmoko kiekvieną komunistą gerbti, deramai saugoti partinį bilietą, stiprinti drausmę.

Kartais pirminės partinės organizacijos nepakankamai įsitikina stojančių į partiją žmonių politiniu brandumu, nesigilina į jų asmenines savybes. Todėl vis dar būna atvejų, kai į partiją priimami žmonės, kurie jai vėliau daro gėdą. Antai Vilniaus parodomojo namų statybos kombinato partinės organizacijos narys J. Kežūnas paliko partiniame komitete bilietą todėl, kad negavo paskyros lengvajam automobiliui nusipirkti. Kauno aerouosto komunistas A. Zakžeckis atsisakė mokėti nario mokestį, lankyti partinius susirinkimus dėl to, kad jam nebuvo paskirtas kelialapis į turistinę kelionę. Vilniaus medicinos įrengimų remonto gamyklos komunistas A. Rakelis partinį bilietą „saugojo" lengvajame automobilyje, kurį iš jo pavogė. Automobilį surado, o bilietas dingo.

Neįsigilinus į reikalo esmę iš tiesų atrodo, jog patikimiausia vieta partiniam bilietui saugoti — partinės organizacijos sekretoriaus nedegamoji spinta. Tačiau ir sekretorius neapdraustas nuo atsitiktinumų. Juk sekretorius gali pamesti seifo raktus, o juos radę nesąžiningi žmonės pavogti ten saugomus partinius bilietus. Antai Kauno „Audinių" fabriko cecho partinės organizacijos sekretorė N. Murauskienė, priėmusi į seifą kai kurių komunistų partinius bilietus, raktą laikė darbovietėje, nerakinamame stalčiuje. Vieną dieną paaiškėjo, kad bilietai dingę. Panašių faktų, kai partinius bilietus saugo pirminių partinių organizacijų sekretoriai, būta Kauno bei Vilniaus miestuose, Akmenės, Ignalinos, Jonavos ir Panevėžio rajonuose.

Patikimiausiai saugoti partinį bilietą gali tik pats komunistas. Juk jis geriausiai žino savo gyvenimo ir darbo sąlygas bei kitas aplinkybes. Pagaliau tai patvirtina istorinė patirtis. Tūkstančiai komunistų išsaugojo savo partinius bilietus pogrindžio, taip pat karo ir klasinės kovos sąlygomis.

Partinio bilieto arba kandidatinės kortelės praradimas yra šiurkštus partinės drausmės pažeidimas. Partiniai komitetai, pirminės partinės organizacijos turi skiepyti kiekvienam komunistui atsakomybės jausmą, didžią pagarbą partiniams dokumentams, rodyti pavyzdžiu tuos komunistus, kurie šventai saugojo šį visų brangiausią dokumentą.

Antanas RAMELIS

[1] TSKP XXVII suvažiavimo medžiaga. V., 1986, p. 183.

UGDYKIME PATRIOTUS

Vienas auklėjimo būdų yra supažindinti jaunimą su kovų istorija, palaikyti gyvą ryšį su Didžiojo Tėvynės karo veteranais. Svarbi karinio-patriotinio auklėjimo kryptis — nagrinėti mūšių, kurie vyko už respublikos, jos miestų ir rajonų išvadavimą iš vokiškųjų fašistinių grobikų, istoriją.

Seniai veikia Kamajų Antano Strazdo vidurinės mokyklos (direktorius — respublikos nusipelnęs mokytojas Albertas Vasiliauskas) internacionalinis draugystės klubas „Eureka". Jo raudonieji pėdsekiai atkakliai ieškojo 235-osios divizijos žvalgo Nikolajaus Morozovo artimųjų. N. Morozovo pavardė buvo įrašyta tarp kitų, palaidotų brolių kapuose. O paaiškėjo, kad Nikolajus Morozovas gyvas! Kamajų kolūkio ir apylinkės tarybos bei mokyklos vadovybės kviečiamas, jis atvyko į Kamajus. Susitikęs su išvaduotų kaimų žmonėmis, rajone vykusių mūšių dalyvis turėjo ką papasakoti. Turėjo ką parodyti jam ir vietos gyventojai.

Rokiškio II vidurinei mokyklai daugelį metų vadovauja buvęs fronto žvalgas, apdovanotas koviniais ordinais, partijos rajono komiteto narys, respublikos nusipelnęs mokytojas atsargos kapitonas Piotras Barsukovas. Jis ir įtraukė daugelį pedagogų ir mokinių į platų kraštotyros darbą, subūrė raudonuosius pėdsekius. Pats buvo nuvykęs į TSRS gynybos ministerijos centrinį archyvą Podolske, suieškojo ten dokumentus apie rajono išvadavimą, apie šių mūšių metu atliktus žygdarbius, apie karius, tapusius Tarybų Sąjungos Didvyriais vaduojant Rokiškio rajoną. Rokiškio miestą ir rajoną vadavusių didvyrių fotografijos papuošė mokyklos muziejaus stendus.

1979 metais rudenį partijos rajono komiteto iniciatyva prie LLKJS rajono komiteto buvo sudarytas raudonųjų pėdsekių klubas „Fakelas" (klubo tarybą sudaro komunistai, tarp jų ir partijos rajono komiteto nariai T. Kendzerauskienė ir P. Barsukovas). Dabar „Fakelo" klubas jau yra atlikęs nemaža gerų darbų.

Kamajuose pastaraisiais metais ne kartą lankėsi Suvorovo ordino 357-osios šaulių divizijos veteranai. Ši divizija 1944 metų liepos 20 dieną išvadavo Kamajų miestelį. Kamajų apylinkėje svečiavosi ir buvęs 1188-ojo šaulių pulko žvalgas, dabar žymus Sibiro mokslininkas, Tomsko S. Kirovo politechnikos instituto prorektorius Piotras Bogdanovas, buvęs kuopos vadas Viktoras Ratnikovas, legendiniai kariai — pionierius Venjaminas Bondarevas ir žvalgas Vladimiras Šustovas, kuriuos rašytojas Borisas Polevojus pavadino „Apysakos apie tikrąjį žmogų" herojaus Aleksandro Meresjevo broliais. V. Bondarevas, netekęs fronte abiejų rankų, po karo baigė vakarinę mokyklą, institutą. O V. Šustovas, žmogus be rankos ir be kojos, tapo Sibiro plėšinių tarybinio ūkio agronomu.

Jaunimo domėjimasis Didžiojo Tėvynės karo istorijos epizodais, susijusiais su gimtosiomis vietomis, susitikimai su mūšių veteranais ugdo patriotinius jausmus. Nemaža Kamajų vidurinės mokyklos abiturientų pasirinko karininko profesiją. Baigęs karo mokyklą vienoje Raudonosios vėliavos Pabaltijo karinės apygardos dalyje politiniu darbuotoju dirba Antanas Mikalkėnas, greit taps karininkais kursantai Aleksandras Sinkevičius, Rolandas Bironas, Giedrius Dabrėga. Kariškio profesiją yra pasirinkę ir daugiau šios mokyklos auklėtinių.

Obelių vidurinės mokyklos raudonieji pėdsekiai, vadovaujami direktoriaus komunisto Mangirdo Jakšto, užmezgė ryšius su buvusios 9-osios gvardijos divizijos kariais. Per Pergalės 40-mečio šventę mokiniai susitiko su didele šio šlovingo junginio veteranų grupe.

Karinis-patriotinis auklėjimas daugiapusis ir toli gražu neapsiriboja minėtomis darbo formomis. Nemažai čia gali padėti neseniai iš Tarybinės Armijos grįžę jaunuoliai.

Partijos rajono komiteto iniciatyva buvo surengtas susitikimas su buvusiais kariais internacionalistais, atlikusiais patriotinę pareigą Afganistane.

Olegas MUCHINAS,
Didžiojo Tėvynės karo veteranas

Rokiškis

44

ISSN 0134—3114

INDEKSAS 76702

KOMUNISTAS ● VILNIUS, 1987, Nr. 4, p. 1—96

KAINA 25 KAP.